

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการ การท่องเที่ยวเชิงเกษตรในเขตอำเภอภูเรือ จังหวัดเลย
A Study of Agro Tourism at Phurua District, Loei Province

โดย อรุณศรี นามสุข และคณะ

เมษายน 2553

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการ การท่องเที่ยวเชิงเกษตรในเขตอำเภอภูเรือ จังหวัดเลย

A Study of Agro Tourism at Phurua District, Loei Province

คณะผู้วิจัย

สังกัด

อรุณศรี	นามชอุย	มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
ทิพวรรณ	เสมาทอง	มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
จินดารัตน์	บุตรธรรม	มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
ชัชภิสิต์	ภูศรี	มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
สุราษฎร์	พลแสน	มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

อาจารย์ที่ปรึกษา

สังกัด

อาจารย์วรากรณ์ ใจน้อย มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

ชุดโครงการ “เชื่อมโยงเครือข่ายภาคีประเด็นการท่องเที่ยวระดับปริญญาตรี”

สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย สกว. ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยเรื่อง การท่องเที่ยวเชิงเกษตรในเขตอำเภอภูเรือ จังหวัดเลย สำเร็จลุล่วงลงได้ด้วยความร่วมมือร่วมใจของผู้เกี่ยวข้องอันประกอบด้วย สำนักงานเกษตรอำเภอภูเรือ องค์การบริหารส่วนตำบล ผู้ดูแลพื้นที่ทางการเกษตรในเขตอำเภอภูเรือ ที่ให้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์แก่คณะนักวิจัยเป็นอย่างมาก

คณะผู้วิจัยขอขอบคุณสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) โดย ดร.เทิดชาย ช่วยบำรุง ที่เห็นความสำคัญของการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่จะต้องมีการสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวขึ้นและการสร้างคนให้มีคุณภาพ จึงสนับสนุนให้นักศึกษาได้มีโอกาสทำงานวิจัยร่วมกับอาจารย์ อันเป็นการฝึกฝน พัฒนาทักษะการเรียนรู้ในมหาวิทยาลัยสู่การเรียนรู้จริงที่ จะต้องมีการแก้ปัญหาและการตัดสินใจ พร้อมกับมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เรียนรู้ ทัศนคติ และวิธีการทำงานระหว่างสมาชิกภายในกลุ่มวิจัยและผู้เกี่ยวข้องกับกระบวนการวิจัยทุกท่าน อันจะสามารถนำไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตได้ ขอขอบคุณผู้ประเมินและติดตามงานวิจัยที่ให้ ข้อคิดเห็นและแนวทางการดำเนินกิจกรรมการวิจัย ซึ่งคณะผู้วิจัยขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ท้ายสุดขอขอบคุณเจ้าของทฤษฎีจากหนังสือ เอกสารสิ่งพิมพ์และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่เป็นฐานข้อมูลความรู้ให้กับนักวิจัยได้เก็บเกี่ยวประสบการณ์และแนวคิด จนนำไปสู่การประยุกต์เพื่อการเรียนรู้และเก็บข้อมูลเกี่ยวกับพื้นที่ทางการเกษตรที่มีความพร้อมในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวในเขตอำเภอภูเรือ จังหวัดเลย ในพื้นที่จริง

อรุณศรี นามซุยและคณะ

12 มีนาคม 2553

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

การท่องเที่ยว (Tourism) เป็นอุตสาหกรรมที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ เพราะการท่องเที่ยวสามารถนำรายได้เข้าสู่ประเทศปีละหลายแสนล้านบาท โดยเฉพาะประเทศไทยเป็นประเทศที่มีทรัพยากรการท่องเที่ยวสวยงามและมีคุณค่าทั้งด้านธรรมชาติและวัฒนธรรม อีกทั้งความมีมิตรไมตรีของคนไทย ล้วนเป็นสิ่งดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติต้องการเดินทางเข้ามาเยี่ยมเยือนประเทศไทยเป็นจำนวนมาก และสร้างรายได้ให้กับประเทศไทยอย่างมหาศาล (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2548)

เป็นที่ทราบว่าการพัฒนาการท่องเที่ยวในอดีตที่ผ่านมาเป็นการท่องเที่ยวแบบประเพณีนิยม (Conventional Tourism) ซึ่งเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่เน้นความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวกลุ่มใหญ่เป็นหลัก โดยมุ่งส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวให้ได้มากที่สุด โดยมีได้คำนึงหรือใส่ใจต่อผลกระทบที่จะเกิดขึ้นตามมาในระยะยาวจากการท่องเที่ยว ทำให้สภาพแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ เกิดความเสื่อมโทรมและไม่สามารถปรับคืนสู่สภาพเดิมด้วยตัวมันเองได้ ประกอบกับกระแสอนุรักษ์และเสียงเรียกร้องให้คืนสภาพความสมบูรณ์แก่ธรรมชาติที่ทวีความรุนแรงและต่อเนื่องมากขึ้น จึงทำให้อุตสาหกรรมท่องเที่ยวถูกจับตามองว่าเป็นกิจกรรมที่ก่อผลเสียต่อสภาพแวดล้อมทั้งของแหล่งท่องเที่ยวและวัฒนธรรมชุมชนมากกว่าผลตอบแทนที่ได้รับมา จนกระทั่งปีพ.ศ. 2530 จึงมีบุคคลจากหลายวงการทั้งนักวิชาการ สื่อมวลชน ผู้ประกอบธุรกิจท่องเที่ยว นักท่องเที่ยว และองค์การพัฒนาเอกชน (Non Government Organization หรือ NGO) ได้เรียกร้องให้มีการจัดการท่องเที่ยวทางเลือกใหม่ (Alternative Tourism) ที่มีการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมควบคู่กันไป จึงเกิดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (Sustainable Tourism) ขึ้นซึ่งการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (Sustainable Tourism) หมายถึงการท่องเที่ยวแบบกลุ่มใหญ่และกลุ่มเล็กที่มีการจัดการอย่างดีเยี่ยม เพื่อดำรงรักษาไว้ซึ่งทรัพยากรท่องเที่ยวที่ดึงดูดใจ ธุรกิจท่องเที่ยวมีการปรับปรุงคุณภาพให้มีผลกำไรอย่างเป็นธรรม ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมได้รับผลประโยชน์ตอบแทนอย่างเหมาะสม และมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2548)

ปัจจุบันตลาดการท่องเที่ยวมีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านโครงสร้างประชากรและพฤติกรรม ตลาดท่องเที่ยวที่สำคัญจะมีประชากรที่สูงอายุเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวกำลังเติบโต เช่นเดียวกับการท่องเที่ยวของกลุ่มหนุ่มสาว จากพฤติกรรมการเดินทางลักษณะที่เคยเดินทางไปครั้งเดียว แต่พักนานก็จะแปรเปลี่ยนเป็นลักษณะการเดินทางท่องเที่ยวที่บ่อยครั้งขึ้น แต่เที่ยวในระยะเวลาที่สั้นลง และยังมีแนวโน้มที่จะเป็นการท่องเที่ยวที่ให้ความสนใจในกิจกรรมทางสันตนาการและการกีฬามากขึ้น ชอบที่จะเรียนรู้และมีส่วนร่วมในวัฒนธรรมของท้องถิ่นนั้นๆ อันนำไปสู่รูปแบบการท่องเที่ยวแบบผจญภัย (Adventure Tourism) และการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Eco-Tourism) (สันติชัย เลื่อนจงประสิทธิ์, 2549)

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Eco-Tourism) เป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนที่มุ่งเน้นการจัดการรักษาสีเขียวแวดล้อมเป็นสำคัญ และกำลังเป็นที่นิยมอย่างแพร่หลายในปัจจุบัน เพราะถือเป็นการท่องเที่ยวทางเลือกใหม่ (Alternative Tourism) ที่ก่อให้เกิดความสมดุลแห่งกระแสการพัฒนาการท่องเที่ยวและกระแสการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวควบคู่กันไป ซึ่งการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอาจมีชื่อเรียกแตกต่างกันไปตามการบัญญัติของนักวิชาการท่องเที่ยว เช่น Eco-Tourism, Green Tourism, Environment-friendly Tourism ฯลฯ เป็นต้น แต่ที่ใช้กันอย่างแพร่หลายที่สุดก็คือ Eco-Tourism หรือใช้ชื่อเรียกภาษาไทยตามการบัญญัติศัพท์ของราชบัณฑิตยสถานว่า “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ” ซึ่งมีผู้รู้ได้ให้ความหมายไว้อย่างหลากหลาย พอสรุปได้ว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Eco-Tourism) หมายถึง การท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ โดยมีการให้ความรู้แก่ผู้เกี่ยวข้อง และให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการ เพื่อก่อให้เกิดผลประโยชน์แก่ชุมชนท้องถิ่นและสร้างจิตสำนึกให้ทุกฝ่ายร่วมกันรับผิดชอบต่อระบบนิเวศอย่างยั่งยืน (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2548)

การท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agro Tourism) เป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อันเป็นทางเลือกหนึ่งท่ามกลางกระแสการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งว่าไพพรรณ แก้วสุริยะ (2544) ได้ให้ความหมายไว้ว่า "การท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agro Tourism)" หมายถึง "การเดินทางท่องเที่ยวไปยังพื้นที่เกษตรกรรม สวนเกษตร วนเกษตร สวนสมุนไพร ฟาร์มปศุสัตว์และสัตว์เลี้ยง เพื่อชื่นชมความสวยงาม ความสำเร็จ และเพลิดเพลินในสวนเกษตร ได้ความรู้ ได้ประสบการณ์ใหม่ บนพื้นฐานความรับผิดชอบต่อรักษาสภาพแวดล้อมของสถานที่

แห่งนั้น" สำหรับประเทศไทยการท่องเที่ยวเชิงเกษตรนับเป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศรูปแบบหนึ่งที่ได้รับคามนิยมนมาก ทั้งนี้เนื่องจากประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรม มีประชากรของประเทศส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ 70 ประกอบอาชีพเกษตรกร จึงควรสร้างโอกาสใช้การเกษตรให้เกิดประโยชน์กับการท่องเที่ยว โดยจัดให้มีการท่องเที่ยวเชิงเกษตรขึ้นทั่วภูมิภาคของประเทศไทย (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2548)

จังหวัดเลย เป็นจังหวัดหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน มีสภาพภูมิประเทศที่งดงามเต็มไปด้วยภูเขาสลับซับซ้อน และสภาพภูมิอากาศอากาศที่หนาวเย็น ดังคำขวัญประจำจังหวัดที่ว่า "เมืองแห่งทะเลภูเขา สุดหนาวในสยาม" ด้วยสภาพอากาศที่เย็นสบายตลอดปี ส่งผลให้จังหวัดเลยสามารถปลูกไม้ดอกไม้ประดับเมืองหนาวและสามารถเจริญเติบโตได้ดี ประชาชนที่อาศัยอยู่ในจังหวัดเลย โดยเฉพาะที่อำเภอภูเรือจึงนิยมประกอบอาชีพเพาะปลูกไม้ดอกไม้ประดับจำหน่ายเป็นจำนวนมาก จึงถือได้ว่าจังหวัดเลยเป็นแหล่งเพาะปลูกไม้ดอกไม้ประดับที่สำคัญแห่งหนึ่งของประเทศ และยังเป็นเมืองท่องเที่ยวที่สำคัญอีกด้วย (สำนักงานจังหวัดเลย, 2552)

อำเภอภูเรือเป็นเมืองท่องเที่ยวอีกแห่งหนึ่งของจังหวัดเลย เนื่องจากลักษณะแห่งความเป็นเมืองท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ยังคงเก็บรักษาความงดงามและความเรียบง่ายของประเพณีวัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชนชาวไทยเลยไว้อย่างเหนียวแน่น จนสามารถทำให้นักท่องเที่ยวสัมผัสได้ถึงวิถีชีวิตที่แตกต่างจากชุมชนเมือง และด้วยลักษณะของภูมิประเทศที่เป็นภูเขาสูง (เฉลี่ย 650 - 900 เมตรเหนือระดับน้ำทะเล) จึงทำให้มีอากาศเย็นสบายตลอดทั้งปี ซึ่งเหมาะสมแก่การเพาะปลูกพืชเมืองหนาว ด้วยเหตุนี้ตลอดสองข้างทางของอำเภอภูเรือจึงเต็มไปด้วยไม้ดอกไม้ประดับนานาชนิดที่เรียงรายอยู่สองข้างทาง สร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยวที่มาเยือน ด้วยสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่เอื้ออำนวยเป็นพิเศษ ทำให้ผลผลิตที่เกษตรกรปลูกมีคุณภาพสูง ประกอบกับตัวเกษตรกรเองก็ได้พยายามพัฒนากระบวนการเพาะเลี้ยงไม้ดอกไม้ประดับจนมีคุณภาพสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ไม้ดอกไม้ประดับที่เกษตรกรอำเภอภูเรือผลิตจะถูกส่งไปจำหน่ายยังตลาดของทุกภาคในประเทศไทย จนกระทั่งอำเภอภูเรือได้รับการยกย่องให้เป็น "สุดยอดของแหล่งผลิตไม้ดอกไม้ประดับเมืองหนาวของประเทศไทย" (สำนักงานจังหวัดเลย, 2552)

ด้วยเหตุนี้คณะผู้ศึกษาจึงมีความประสงค์ที่จะสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในเขตอำเภอภูเรือ จังหวัดเลย เพื่อค้นหาพื้นที่ทางการเกษตรที่มีความพร้อมที่จะให้บริการแก่นักท่องเที่ยวได้ว่ามีจำนวนทั้งสิ้นกี่แห่ง นอกจากการสำรวจพื้นที่ทางการเกษตรที่มีความพร้อมในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวแล้ว ทางคณะผู้ศึกษายังได้ทำการสำรวจชนิดของพันธุ์พืชที่มีชื่อเสียงประจำพื้นที่ทางการเกษตรแต่ละแห่งที่เข้าไปทำการสำรวจอีกด้วย ทั้งนี้เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปเผยแพร่ในสื่อต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ในการเข้าถึงข้อมูลของนักท่องเที่ยวและผู้สนใจ ตลอดจนสามารถนำข้อมูลที่ได้ไปเป็นข้อมูลพื้นฐานในการศึกษาวิจัยในขั้นต่อไปเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในเขตอำเภอภูเรือ จังหวัดเลยต่อไปอีกด้วย

โครงการวิจัยเรื่องการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในเขตอำเภอภูเรือ จังหวัดเลยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งแบ่งการดำเนินการวิจัยออกเป็น 4 ระยะเวลา คือ (1) ระยะเวลาเตรียมการดำเนินการ (2) ระยะเวลาศึกษาพื้นที่ทางการเกษตร (3) ระยะเวลาถอดบทเรียน (4) ระยะเวลาสรุปผลการศึกษา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มบุคคล ใช้วิธีการสัมภาษณ์ด้วยแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่เกษตรอำเภอภูเรือ เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลอำเภอภูเรือ และผู้ดูแลพื้นที่ทางการเกษตร 2) กลุ่มพื้นที่ทางการเกษตรอำเภอภูเรือ จังหวัดเลย ใช้วิธีสำรวจพื้นที่ด้วยแบบสำรวจข้อมูลทางกายภาพของพื้นที่ทางการเกษตรและแบบประเมินศักยภาพทรัพยากรท่องเที่ยวเพื่อลงพื้นที่เก็บข้อมูลด้วยตนเอง การวิจัยในครั้งนี้คณะผู้ศึกษาใช้เทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า พื้นที่ทางการเกษตรที่มีความพร้อมในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวในเขตอำเภอภูเรือ จังหวัดเลย มีจำนวนทั้งสิ้น 11 แห่ง ดังรายละเอียดต่อไปนี้ (1) ภูเรือโนทยาน (2) ศูนย์บริการวิชาการด้านพืชและปัจจัยการผลิตเลย 2 (สถานีทดลองเกษตรที่สูงภูเรือ) (3) คำนวนเนินร์สเซอร์ (4) สวนดอกไม้ที่ เอส เอ (5) สวนไม้ดอกลุงวุฒิ (6) กลุ่มปลูกไม้ดอกหนองบงและปรอทยักษ์ (7) สวนเห็ดบ้านภูเรือ (8) วิสาหกิจชุมชนกลุ่มไม้ดอกไม้ประดับบ้านหนองบัว (9) วิสาหกิจชุมชนกลุ่มพฤษานาพรรณบ้านสันติสุข (10) สวนส้มโกหว้า (11) สวนลุงจำ สำหรับพันธุ์พืชที่มีชื่อเสียงประจำพื้นที่ทางการเกษตรที่มีความพร้อมในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ในเขตอำเภอภูเรือ จังหวัดเลย มีจำนวนทั้งสิ้น 18 ชนิด จากพื้นที่ทางการเกษตรที่มีความพร้อมในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว 11 แห่ง ดังรายละเอียดดังต่อไปนี้ (1) ภูเรือโนทยาน พันธุ์พืชที่มีชื่อเสียงประจำพื้นที่ทางการเกษตรคือ องุ่นพันธุ์บีวตี้ ชีดเลสและองุ่นพันธุ์เซอแทง บลัง (2) ศูนย์บริการวิชาการด้านพืชและปัจจัยการผลิตเลย 2 (สถานีทดลองเกษตรที่สูงภูเรือ) พันธุ์พืชที่มีชื่อเสียงประจำพื้นที่ทางการเกษตรคือ สตรอเบอร์รี่และมะคาเดเมีย (3) คำนวนเนินร์สเซอร์ พันธุ์

พืชที่มีชื่อเสียงประจำพื้นที่ทางการเกษตรคือ ดอกเยอบีร่าและสนมั่งกร (4) สวนดอกไม้ที่ เอส เอ พันธุ์พืชที่มีชื่อเสียงประจำพื้นที่ทางการเกษตรคือ ฟักทองยักษ์พันธุ์ไพรัชวินเนอร์ (5) สวนไม้ดอก ลุงวุฒิ พันธุ์พืชที่มีชื่อเสียงประจำพื้นที่ทางการเกษตรคือ กล้วยไม้พันธุ์รองเท้านารีและสับปะรดสี (6) กลุ่มปลูกไม้ดอกหนองบงและปรอทยักษ์ พันธุ์พืชที่มีชื่อเสียงประจำพื้นที่ทางการเกษตรคือ ดอกพิทูเนียและไม้ประดับคริสต์มาส (7) สวนเห็ดบ้านภูเรือ พันธุ์พืชที่มีชื่อเสียงประจำพื้นที่ทางการเกษตรคือ เห็ดหอมและเห็ดรวม (8) วิสาหกิจชุมชนกลุ่มไม้ดอกไม้ประดับบ้านหนองบัว พันธุ์พืชที่มีชื่อเสียงประจำพื้นที่ทางการเกษตรคือ ดอกเบญจมาศ (9) วิสาหกิจชุมชนกลุ่มพฤษานานา พรรณบ้านสันติสุข พันธุ์พืชที่มีชื่อเสียงประจำพื้นที่ทางการเกษตรคือ ดอกผีเสื้อ (10) สวนส้มโกหว้า พันธุ์พืชที่มีชื่อเสียงประจำพื้นที่ทางการเกษตรคือ ส้มโชกุน (11) สวนลุงจำ พันธุ์พืชที่มีชื่อเสียงประจำพื้นที่ทางการเกษตรคือ กล้วยไม้พันธุ์รองเท้านารีเหลืองเลย

บทคัดย่อ

รหัสโครงการ : TRI/UTLGB52018

ชื่อโครงการ : การท่องเที่ยวเชิงเกษตรในเขตอำเภอภูเรือ จังหวัดเลย

ชื่อนักวิจัย : นางสาวอรุณศรี นามสุข, นางสาวจินดารัตน์ บุตรธรรม, นางสาวทิพวรรณ

เสมาทอง, นายสุราษฎร์ พลแสน, นายชัชภิสิทธิ ภูศรี

มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

E-mail Address: surad1144@hotmail.com

ระยะเวลาโครงการ : 1 สิงหาคม 2552 ถึง 31 มีนาคม 2553

การวิจัยเรื่อง การท่องเที่ยวเชิงเกษตรในเขตอำเภอภูเรือ จังหวัดเลย มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1.) เพื่อสำรวจพื้นที่ทางการเกษตรที่มีความพร้อมในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ในเขตอำเภอภูเรือ จังหวัดเลย 2.) เพื่อสำรวจชนิดของพันธุ์พืชที่มีชื่อเสียงประจำพื้นที่ทางการเกษตรที่มีความพร้อมในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ในเขตอำเภอภูเรือ จังหวัดเลย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ แบ่งการดำเนินการวิจัยออกเป็น 4 ระยะ คือ (1) ระยะเตรียมการดำเนินการ (2) ระยะศึกษาพื้นที่ทางการเกษตร (3) ระยะถอดบทเรียน (4) ระยะสรุปผลการศึกษา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มบุคคล ใช้วิธีการสัมภาษณ์ด้วยแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่เกษตรอำเภอภูเรือ เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลอำเภอภูเรือ และผู้ดูแลพื้นที่ทางการเกษตร 2) กลุ่มพื้นที่ทางการเกษตรอำเภอภูเรือ จังหวัดเลย ใช้วิธีสำรวจพื้นที่ด้วยแบบสำรวจข้อมูลทางกายภาพของพื้นที่ทางการเกษตรและแบบประเมินศักยภาพทรัพยากรท่องเที่ยวเพื่อลงพื้นที่เก็บข้อมูลด้วยตนเอง การวิจัยในครั้งนี้คณะผู้ศึกษาใช้เทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า พื้นที่ทางการเกษตรที่มีความพร้อมในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวในเขตอำเภอภูเรือ จังหวัดเลย มีจำนวนทั้งสิ้น 11 แห่ง ดังรายละเอียดต่อไปนี้ (1) ภูเรือวนอุทยาน (2) ศูนย์บริการวิชาการด้านพืชและปัจจัยการผลิตเลย 2 (สถานีทดลองเกษตรที่สูงภูเรือ) (3) คำนวนนเนิร์สเซอร์รี่ (4) สวนดอกไม้ที่ เอส เอ (5) สวนไม้ดอกลุงวุฒิ (6) กลุ่มปลูกไม้ดอกหนองบงและปรอทยักษ์ (7) สวนเห็ดบ้านภูเรือ (8) วิสาหกิจชุมชนกลุ่มไม้ดอกไม้ประดับบ้านหนองบัว (9) วิสาหกิจชุมชนกลุ่มพฤษานานาพรรณบ้านสันติสุข (10) สวน

ส้มโกหว่า (11) สนวนลู่จ่า สำหรับพันธุ์พืชที่มีชื่อเสียงประจำพื้นที่ทางการเกษตรที่มีความพร้อมในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ในเขตอำเภอภูเรือ จังหวัดเลย มีจำนวนทั้งสิ้น 18 ชนิด จากพื้นที่ทางการเกษตรที่มีความพร้อมในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว 11 แห่ง ดังรายละเอียดดังต่อไปนี้ (1) ภูเรือโนทยาน พันธุ์พืชที่มีชื่อเสียงประจำพื้นที่ทางการเกษตรคือ องุ่นพันธุ์บิวตี้ ซีดเลสและองุ่นพันธุ์เซอแทง บลัง (2) ศูนย์บริการวิชาการด้านพืชและปัจจัยการผลิตเลย 2 (สถานีทดลองเกษตรที่สูงภูเรือ) พันธุ์พืชที่มีชื่อเสียงประจำพื้นที่ทางการเกษตรคือ สตรอเบอรี่และมะคาเดเมีย (3) คำนวณเนิร์สเซอร์รี่ พันธุ์พืชที่มีชื่อเสียงประจำพื้นที่ทางการเกษตรคือ ดอกเยอบีร่าและสนมังกร (4) สวนดอกไม้ เอส เอ พันธุ์พืชที่มีชื่อเสียงประจำพื้นที่ทางการเกษตรคือ ฟักทองยักษ์พันธุ์ไพรัชวินเนอร์ (5) สวนไม้ดอกกลุ่จตุศมิ พันธุ์พืชที่มีชื่อเสียงประจำพื้นที่ทางการเกษตรคือ กลัวยไม้พันธุ์รองเท้านารีและสับปะรดสี (6) กลุ่มปลูกไม้ดอกหนองบงและปรอทยักษ์ พันธุ์พืชที่มีชื่อเสียงประจำพื้นที่ทางการเกษตรคือ ดอกพิทูเนียและไม้ประดับคริสต์มาส (7) สวนเห็ดบ้านภูเรือ พันธุ์พืชที่มีชื่อเสียงประจำพื้นที่ทางการเกษตรคือ เห็ดหอมและเห็ดกรม (8) วิสาหกิจชุมชนกลุ่มไม้ดอกไม้ประดับบ้านหนองบัว พันธุ์พืชที่มีชื่อเสียงประจำพื้นที่ทางการเกษตรคือ ดอกเบญจมาศ (9) วิสาหกิจชุมชนกลุ่มพฤษานานาพรรณบ้านสันติสุข พันธุ์พืชที่มีชื่อเสียงประจำพื้นที่ทางการเกษตรคือ ดอกผีเสื้อ (10) สวนส้มโกหว่า พันธุ์พืชที่มีชื่อเสียงประจำพื้นที่ทางการเกษตรคือ ส้มโชกุน (11) สนวนลู่จ่า พันธุ์พืชที่มีชื่อเสียงประจำพื้นที่ทางการเกษตรคือ กลัวยไม้พันธุ์รองเท้านารีเหลืองเลย

ABSTRACT

Project Code : TRI/UTLGB52018

Project Title : A Study of Agro Tourism at Phurua District, Loei Province

Investigators : Miss Namzuy A., Miss Budtum J., Miss Samatong T., Mr.Ponsan S.,
Mr.Phusee C.,

LOEI RAJABHAT UNIVERSITY

E-mail Address: surad1144@hotmail.com

Project Duration: 1 AUGUST 2009 – 31 MARCH 2010

The objectives of this qualitative research were (1) to survey the agricultural areas having the potential to accommodate the tourists in Amphoe Phurua, Loei Province, (2) to survey the famous plant species in local areas in Amphoe Phurua, Loei Province. The research procedure consisted of 4 main phrases: (1) preparation (2) study in the agricultural areas (3) lesson distilled and (4) conclusion.

The sample is divided into 2 main groups: (1) individuals consisted of agricultural officers in Amphoe Phurua, the local agriculturists interviewed by using the structure interview form (2) the agriculturists in Amphoe Phurua, Loei Province which were interviewed by using the survey form. The method of data analysis was the content analysis.

The result of this study indicated that the potential agricultural areas in Amphoe Phurua, Loei Province have totally had 11 areas: (1) Phurua Wanothayan Vineyard or Chateau de Loei (2) Loei Plant and Plant Production Materials Technical Service Centre 2, Loei Province (Phurua Highland Agricultural Experiment Station) (3) Khamnuan Nursery (4) TS A Co., Ltd. (5) Lung wut flower orchard (6) Ban Nong Bong Temperate Flowers Market (7) Suan Hed Baan Phurua(Shiitake mushroom Plants) (8) Ban Nong Bua Flowers Market (9) Ban santisuk flower Market (10) Suansom Gowa and (11) Lung Ja flower orchard

The famous plant species in the 11 local areas above in Amphoe Phurua, Loei Province has been comprised of 18 species: (1) Beauty Seedless and Chenin Blanc (2) Strawberry and Macadamia nut (3) Gerbera and Juniperus Chinensis L. (4) Prizewinner (5) and Bromeliads (6) Petunia and Euphorbia pulcherrima Willd (7) shiitake and Panigchrous (Lev.) Sing (8) Chrysanthemum (9) Dianthus (10) Citrus reticulata Blanco (11) Paphiopedilum hirsutissimum (Lindl. ex Hook) Stein var. esguirolei (Schltr.) Cribb

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	(ก)
บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	(ข)
บทคัดย่อภาษาไทย	(ค)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(ฅ)
สารบัญ	(ง)
สารบัญแผนที่	(จ)
สารบัญภาพ	(ฉ)
บทที่ 1 บทนำ	1
หลักการและเหตุผล	1
วัตถุประสงค์ของโครงการ	4
คำถามการวิจัย	4
นิยามคำศัพท์เฉพาะ	4
ขอบเขตของการวิจัย	6
ผลการวิจัยที่คาดว่าจะได้รับ	6
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากโครงการ	6
บทที่ 2 วรรณกรรมและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	7
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย	56
ระเบียบวิธีวิจัย	56
ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย	57
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	58
การเก็บรวบรวมข้อมูล	60
การวิเคราะห์ข้อมูล	60
บทที่ 4 ผลการศึกษา และการอภิปรายผล	61
บทที่ 5 บทสรุป	96
บรรณานุกรม	107
ภาคผนวก	113

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ภาคผนวก ก บทความการวิจัย	114
ภาคผนวก ข ตารางเปรียบเทียบวัตถุประสงค์ กิจกรรมที่วางแผนไว้ และกิจกรรม ที่ดำเนินการมาและผลที่ได้รับตลอดโครงการ	129
ภาคผนวก ค ตัวอย่างแบบสัมภาษณ์/แบบสำรวจข้อมูลทางกายภาพของพื้นที่ทางการเกษตร/ แบบประเมินศักยภาพของทรัพยากรท่องเที่ยวทั้ง 5 ด้านของพื้นที่ทางการเกษตร	132
ภาคผนวก ง ประวัติคณะผู้วิจัย	146

สารบัญแผนที่

	หน้า
ภาพที่ 2.1 แผนที่อำเภอภูเรือ	48

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 4.2	องุ่นพันธุ์บิวตี้ ซีดเลส.....63
ภาพที่ 4.3	แปลงปลูกองุ่นที่มีเนื้อกว่า 600 ไร่.....63
ภาพที่ 4.4	ด้านหน้าสวนองุ่นเป็นที่ตั้งของโรงงานผลิตไวน์ชาโต เดอ เลย์ไวเนอร์รี่.....64
ภาพที่ 4.5	ผลิตภัณฑ์ไวน์ และบรันดีเป็นตู้โชว์สำหรับจัดวางสินค้า.....64
ภาพที่ 4.6	บรรยากาศภายในแปลงปลูกองุ่นพันธุ์บิวตี้ ซีดเลส.....65
ภาพที่ 4.7	องุ่นพันธุ์เซอแทง บลัง ที่ใช้ทำไวน์ขาว.....65
ภาพที่ 4.8	ป้ายบริเวณทางเข้าสถานีทดลองเกษตรที่สูงภูเรือ.....66
ภาพที่ 4.9	ผลมะคาเดเมียนัทภายในสถานีทดลองเกษตรที่สูงภูเรือ.....67
ภาพที่ 4.10	ชื่อสวนคำนวณเนิร์สเซอร์รี่ถูกตกแต่งอย่างสวยงาม.....68
ภาพที่ 4.11	ภาพบ้านพักของเจ้าของสวนถูกตกแต่งอย่างสวยงาม.....69
ภาพที่ 4.12	การประดับตกแต่งสวนทางเข้าด้านหน้า.....70
ภาพที่ 4.13	นายคำนวณ สุธงษา เจ้าของสวนคำนวณเนิร์สเซอร์รี่.....70
ภาพที่ 4.14	ฟักทองยักษ์ ผลผลิตจากสวนดอกไม้ที่ เอส เอ.....72
ภาพที่ 4.15	ดอกไม้ภายในสวนดอกไม้ที่ เอส เอ.....72
ภาพที่ 4.16	บริเวณที่นั่งพักผ่อนสำหรับนักท่องเที่ยว.....74
ภาพที่ 4.17	ทางเดินไปยังห้องน้ำที่จัดให้เข้ากับสวนไม้ประดับ.....74
ภาพที่ 4.18	ภายนอกโรงเรือนขยายพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับ.....75
ภาพที่ 4.19	ภายในโรงเรือนเพาะพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับ.....75
ภาพที่ 4.20	ดอกดาวกระจายที่กำลังบานสะพรั่ง.....76
ภาพที่ 4.21	สัญลักษณ์ประจำกลุ่มปลูกไม้ดอกหนองบงปรอททกซ์.....77
ภาพที่ 4.22	บริเวณจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของสวนเห็ดบ้านภูเรือ.....78
ภาพที่ 4.23	เห็ดหอมสดของสวนเห็ดบ้านภูเรือ.....78
ภาพที่ 4.24	กล้าไม้ดอกดาวเรืองที่กำลังดอกสีเหลืองสวย.....81
ภาพที่ 4.25	บรรยากาศของกลุ่มไม้ดอกไม้ประดับบ้านหนองบัว.....81
ภาพที่ 4.26	ดอกหงอนไก่ที่ปลูกไว้ในกระถางไว้อย่างสวยงาม.....83

สารบัญภาพ (ต่อ)

	หน้า
ภาพที่ 4.27	ต้นคริสต์มาส ที่ใบจะเปลี่ยนเป็นสีแดงสวยตอนฤดูหนาว.....85
ภาพที่ 4.28	ส้มโชกุนของสวนส้มโกหว่า ลูกใหญ่ หวาน อร่อย.....85
ภาพที่ 4.29	ผลส้มที่ออกลูกดกจนต้องใช้ไม้ค้ำช่วยพยุงกิ่งไม่ให้หัก.....85
ภาพที่ 4.30	ป้ายบริเวณด้านหน้าสวนลุงจำ.....87
ภาพที่ 4.31	แปลงพันธุ์ไม้ที่กำลังออกดอกบานสะพรั่ง.....87
ภาพที่ 4.32	อุ้งนพันธุ์บัวดี ชีตเลส.....89
ภาพที่ 4.33	อุ้งนพันธุ์เซอแทง บลัง.....89
ภาพที่ 4.34	สตรอเบอร์รี่.....89
ภาพที่ 4.35	มะคาเดเมียนัท.....89
ภาพที่ 4.36	ดอกเยอบีร่า.....90
ภาพที่ 4.37	สนมังกร.....90
ภาพที่ 4.38	ฟักทองยักษ์พันธุ์ไพรัชวินเนอร์ ขณะกำลังโตเต็มที่ ผลใหญ่สีส้ม.....90
ภาพที่ 4.39	ดอกฟักทองยักษ์พันธุ์ไพรัชวินเนอร์.....90
ภาพที่ 4.40	กล้วยไม้พันธุ์นอบิเร.....91
ภาพที่ 4.41	สับปะรดสี.....91
ภาพที่ 4.42	ดอกพิทูเนีย.....91
ภาพที่ 4.43	ไม้ประดับคริสต์มาส.....91
ภาพที่ 4.44	เห็ดหอม.....92
ภาพที่ 4.45	เห็ดรม.....92
ภาพที่ 4.46	ดอกเบญจมาศ.....92
ภาพที่ 4.47	ดอกผีเสื้อ.....93
ภาพที่ 4.48	ส้มโชกุน.....93
ภาพที่ 4.49	กล้วยไม้พันธุ์รองเท้านารีเหลืองเลย.....94

บทที่ 1

บทนำ

1.1 หลักการและเหตุผล

การท่องเที่ยว (Tourism) เป็นอุตสาหกรรมที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ เพราะการท่องเที่ยวนำรายได้เข้าสู่ประเทศปีละหลายแสนล้านบาท โดยเฉพาะประเทศไทยเป็นประเทศที่มีทรัพยากรท่องเที่ยวสวยงามและมีคุณค่าทั้งด้านธรรมชาติและวัฒนธรรม อีกทั้งความมีมิตรไมตรีของคนไทย ล้วนเป็นสิ่งดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติต้องการเดินทางเข้ามาเยี่ยมเยือนประเทศไทยเป็นจำนวนมาก และสร้างรายได้ให้กับประเทศไทยอย่างมหาศาล (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2548)

เป็นที่ทราบว่าการพัฒนาการท่องเที่ยวในอดีตที่ผ่านมาเป็นการท่องเที่ยวแบบประเพณีนิยม (Conventional Tourism) ซึ่งเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่เน้นความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวกลุ่มใหญ่เป็นหลัก โดยมุ่งส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวให้ได้มากที่สุด โดยมีได้คำนึงหรือใส่ใจต่อผลกระทบที่จะเกิดขึ้นตามมาในระยะยาวจากการท่องเที่ยว ทำให้สภาพแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ เกิดความเสื่อมโทรมและไม่สามารถปรับคืนสู่สภาพเดิมด้วยตัวมันเองได้ ประกอบกับกระแสอนุรักษ์และเสียงเรียกร้องให้คืนสภาพความสมบูรณ์แก่ธรรมชาติที่ทวีความรุนแรงและต่อเนื่องมากขึ้น จึงทำให้อุตสาหกรรมท่องเที่ยวถูกจับตามองว่าเป็นกิจกรรมที่ก่อผลเสียต่อสภาพแวดล้อมทั้งของแหล่งท่องเที่ยวและวัฒนธรรมชุมชนมากกว่าผลตอบแทนที่ได้รับมา จนกระทั่งปี พ.ศ. 2530 จึงมีบุคคลจากหลายวงการทั้งนักวิชาการ สื่อมวลชน ผู้ประกอบธุรกิจท่องเที่ยว นักท่องเที่ยว และองค์การพัฒนาเอกชน (Non Government Organization หรือ NGO) ได้เรียกร้องให้มีการจัดการท่องเที่ยวทางเลือกใหม่ (Alternative Tourism) ที่มีการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมควบคู่กันไป จึงเกิดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (Sustainable Tourism) ขึ้นซึ่งการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (Sustainable Tourism) หมายถึงการท่องเที่ยวแบบกลุ่มใหญ่และกลุ่มเล็กที่มีการจัดการอย่างดีเยี่ยม เพื่อดำรงรักษาไว้ซึ่งทรัพยากรท่องเที่ยวที่ดึงดูดใจ ธุรกิจท่องเที่ยวมีการปรับปรุงคุณภาพให้มีผลกำไรอย่างเป็นธรรม ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมได้รับผลประโยชน์ตอบแทนอย่างเหมาะสม และมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2548)

ปัจจุบันตลาดการท่องเที่ยวมีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านโครงสร้างประชากรและพฤติกรรม ตลาดท่องเที่ยวที่สำคัญจะมีประชากรที่สูงอายุเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวกำลังเติบโต เช่นเดียวกับการท่องเที่ยวของกลุ่มหนุ่มสาว จากพฤติกรรมการเดินทางลักษณะที่เคยเดินทางไปครั้งเดียว แต่พักนานก็จะแปรเปลี่ยนเป็นลักษณะการเดินทางท่องเที่ยวที่บ่อยครั้งขึ้น แต่เที่ยวในระยะเวลาที่สั้นลง และยังมีแนวโน้มที่จะเป็นการท่องเที่ยวที่ให้ความสนใจในกิจกรรมทางสันตนาการและการกีฬามากขึ้น ชอบที่จะเรียนรู้และมีส่วนร่วมในวัฒนธรรมของท้องถิ่นนั้น ๆ อันนำไปสู่รูปแบบการท่องเที่ยวแบบผจญภัย (Adventure Tourism) และการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Eco-Tourism) (สันติชัย เอื้อจงประสิทธิ์, 2549)

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Eco-Tourism) เป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนที่มุ่งเน้นการจัดการรักษาสิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งสำคัญ และกำลังเป็นที่นิยมอย่างแพร่หลายในปัจจุบัน เพราะถือเป็นการท่องเที่ยวทางเลือกใหม่ (Alternative Tourism) ที่ก่อให้เกิดความสมดุลแห่งกระแสการพัฒนาการท่องเที่ยวและกระแสการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวควบคู่กันไป ซึ่งการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอาจมีชื่อเรียกแตกต่างกันไปตามการบัญญัติของนักวิชาการท่องเที่ยว เช่น Eco-Tourism, Green Tourism, Environment-friendly Tourism ฯลฯ เป็นต้น แต่ที่ใช้กันอย่างแพร่หลายที่สุดก็คือ Eco-Tourism หรือใช้ชื่อเรียกภาษาไทยตามการบัญญัติศัพท์ของราชบัณฑิตยสถานว่า "การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ" ซึ่งมีผู้รู้ได้ให้ความหมายไว้อย่างหลากหลาย พอสรุปได้ว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Eco-Tourism) หมายถึง การท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ โดยมีการให้ความรู้แก่ผู้เกี่ยวข้อง และให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการ เพื่อก่อให้เกิดผลประโยชน์แก่ชุมชนท้องถิ่นและสร้างจิตสำนึกให้ทุกฝ่ายร่วมกันรับผิดชอบต่อระบบนิเวศอย่างยั่งยืน (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2548)

การท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agro Tourism) เป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อันเป็นทางเลือกหนึ่งท่ามกลางกระแสการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งรำไพพรรณ แก้วสุริยะ (2541) ได้ให้ความหมายไว้ว่า "การท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agro Tourism)" หมายถึง "การเดินทางท่องเที่ยวไปยังพื้นที่เกษตรกรรม สวนเกษตร วนเกษตร สวนสมุนไพร ฟาร์มปศุสัตว์ และสัตว์เลี้ยง เพื่อชื่นชมความสวยงาม ความสำเริง และเพลิดเพลินในสวนเกษตร ได้รับความรู้ได้ ประสบการณ์ใหม่ บนพื้นฐานความรับผิดชอบ มีจิตสำนึกต่อการรักษาสภาพแวดล้อมของสถานที่แห่งนั้น" สำหรับประเทศไทยการท่องเที่ยวเชิงเกษตรนับเป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศรูปแบบหนึ่งที่ได้รับคามนิยมมาก ทั้งนี้เนื่องจากประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรม มีประชากรของประเทศ

ส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ 70 ประกอบอาชีพเกษตรกร จึงควรสร้างโอกาสใช้การเกษตรให้เกิดประโยชน์กับการท่องเที่ยว โดยจัดให้มีการท่องเที่ยวเชิงเกษตรขึ้นทั่วภูมิภาคของประเทศไทย (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2548)

จังหวัดเลย เป็นจังหวัดหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน มีสภาพภูมิประเทศที่งดงามเต็มไปด้วยภูเขาสลับซับซ้อน และสภาพภูมิอากาศอากาศที่หนาวเย็น ดังคำขวัญประจำจังหวัดที่ว่า “เมืองแห่งทะเลภูเขา สุดหนาวในสยาม” ด้วยสภาพอากาศที่เย็นสบายตลอดปี ส่งผลให้จังหวัดเลยสามารถปลูกไม้ดอกไม้ประดับเมืองหนาวและสามารถเจริญเติบโตได้ดี ประชาชนที่อาศัยอยู่ในจังหวัดเลย โดยเฉพาะที่อำเภอภูเรือจึงนิยมประกอบอาชีพเพาะปลูกไม้ดอกไม้ประดับจำหน่ายเป็นจำนวนมาก จึงถือได้ว่าจังหวัดเลยเป็นแหล่งเพาะปลูกไม้ดอกไม้ประดับที่สำคัญแห่งหนึ่งของประเทศ และยังเป็นเมืองท่องเที่ยวที่สำคัญอีกด้วย (สำนักงานจังหวัดเลย, 2552)

อำเภอภูเรือเป็นเมืองท่องเที่ยวอีกแห่งหนึ่งของจังหวัดเลย เนื่องจากลักษณะแห่งความ เป็นเมืองท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ยังคงเก็บรักษาความงดงามและความเรียบง่ายของประเพณี วัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชนชาวไทยเลยไว้อย่างเหนียวแน่น จนสามารถทำให้นักท่องเที่ยวสัมผัสได้ถึงวิถีชีวิตที่แตกต่างจากชุมชนเมือง และด้วยลักษณะของภูมิประเทศที่เป็นภูเขาสูง (เฉลี่ย 650 - 900 เมตรเหนือระดับน้ำทะเล) จึงทำให้มีอากาศเย็นสบายตลอดทั้งปี ซึ่งเหมาะสมแก่การเพาะปลูกพืชเมืองหนาว ด้วยเหตุนี้ตลอดสองข้างทางของอำเภอภูเรือจึงเต็มไปด้วยไม้ดอกไม้ประดับนานาชนิดที่เรียงรายอยู่สองข้างทาง สร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยวที่มาเยือน ด้วยสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่เอื้ออำนวยเป็นพิเศษ ทำให้ผลผลิตที่เกษตรกรปลูกมีคุณภาพสูง ประกอบกับตัวเกษตรกรเองก็ได้พยายามพัฒนากระบวนการเพาะเลี้ยงไม้ดอกไม้ประดับจนมีคุณภาพสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ไม้ดอกไม้ประดับที่เกษตรกรอำเภอภูเรือผลิตจะถูกส่งไปจำหน่ายยังตลาดของทุกภาคในประเทศไทย จนกระทั่งอำเภอภูเรือได้รับการยกย่องให้เป็น “สุดยอดของแหล่งผลิตไม้ดอกไม้ประดับเมืองหนาวของประเทศไทย” (สำนักงานจังหวัดเลย, 2552)

ด้วยเหตุนี้คณะผู้ศึกษาจึงมีความประสงค์ที่จะสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในเขตอำเภอภูเรือ จังหวัดเลย เพื่อค้นหาพื้นที่ทางการเกษตรที่มีความพร้อมที่จะให้บริการแก่นักท่องเที่ยวได้ว่ามีจำนวนทั้งสิ้นกี่แห่ง นอกจากการสำรวจพื้นที่ทางการเกษตรที่มีความพร้อมในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวแล้ว ทางคณะผู้ศึกษายังได้ทำการสำรวจชนิดของพันธุ์พืชที่มีชื่อเสียงประจำพื้นที่ทางการเกษตรแต่ละแห่งที่เข้าไปทำการสำรวจอีกด้วย ทั้งนี้เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปเผยแพร่ในสื่อต่างๆ เพื่อประโยชน์ในการเข้าถึงข้อมูลของนักท่องเที่ยวและผู้สนใจ ตลอดจน

สามารถนำข้อมูลที่ได้ไปเป็นข้อมูลพื้นฐานในการศึกษาวิจัยในขั้นต่อไปเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในเขตอำเภอภูเรือ จังหวัดเลยต่อไปอีกด้วย

1.2 วัตถุประสงค์ของโครงการ

1.2.1 เพื่อสำรวจพื้นที่ทางการเกษตรที่มีความพร้อมในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ในเขตอำเภอภูเรือ จังหวัดเลย

1.2.2 เพื่อสำรวจชนิดของพันธุ์พืชที่มีชื่อเสียงประจำพื้นที่ทางการเกษตรที่มีความพร้อมในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ในเขตอำเภอภูเรือ จังหวัดเลย

1.3 คำถามการวิจัย

1.3.1 พื้นที่ทางการเกษตรที่มีความพร้อมในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ในเขตอำเภอภูเรือ จังหวัดเลยมีจำนวนทั้งสิ้นกี่แห่ง

1.3.2 พื้นที่ทางการเกษตรที่มีความพร้อมในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ในเขตอำเภอภูเรือ จังหวัดเลยมีพันธุ์พืชที่มีชื่อเสียงเป็นเอกลักษณ์ประจำพื้นที่ทางการเกษตรหรือไม่

1.4 นิยามศัพท์เฉพาะ

การท่องเที่ยว (Tourism) หมายถึง การเดินทางไปเยือนสถานที่ต่างถิ่น ซึ่งมีใช่เป็นที่พำนักอาศัยประจำของบุคคลนั้นและเป็นการไปเยือนชั่วคราว โดยมีใช่เพื่อเป็นการประกอบอาชีพเพื่อหารายได้

นักท่องเที่ยว (Tourists) หมายถึง ผู้ที่เดินทางไปอยู่ในสถานที่อันมิใช่ที่พำนักถาวรของตน ซึ่งเป็นการเดินทางไปอยู่ชั่วคราวตั้งแต่ 24 ชั่วโมงขึ้นไป (มีการค้างคืนอย่างน้อย 1 คืน) แต่ไม่เกิน 90 วัน เป็นการเดินทางโดยสมัครใจ ด้วยวัตถุประสงค์ใด ๆ ก็ตามที่ไม่ใช่การไปประกอบอาชีพหรือหารายได้

การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (Sustainable tourism) หมายถึง การท่องเที่ยวกลุ่มใหญ่และกลุ่มเล็กที่มีการจัดการอย่างดีเยี่ยมเพื่อสามารถดำรงไว้ซึ่งทรัพยากรท่องเที่ยวให้มีความดึงดูดใจอย่างไม่เสื่อมคลาย ธุรกิจท่องเที่ยวมีการปรับปรุงคุณภาพให้มีผลกำไรอย่างเป็นธรรม ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมได้รับผลประโยชน์ตอบแทนอย่างเหมาะสม โดยมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมเยือนสม่ำเสมออย่างเพียงพอ แต่มีผลกระทบทางลบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุดหรือไม่มีเลยอย่างยั่งยืนยาว

การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Tourism Conservation) หมายถึง การท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการเดินทางไปยังแหล่งธรรมชาติและแหล่งวัฒนธรรมอย่างมีความรับผิดชอบ โดยไม่ก่อให้เกิด การรบกวนหรือทำความเสียหายแก่ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

การท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agro Tourism) หมายถึง รูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวที่จะทำให้เกิดการกระจายรายได้ไปสู่ท้องถิ่น โดยการเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้มาเที่ยวชมชนภาคเกษตรกรรม เพื่อเรียนรู้วิถีชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมและความเป็นอยู่ของชาวชนบท

พื้นที่ทางการเกษตรที่มีความพร้อม (Agricultural areas that are ready) หมายถึง พื้นที่ทางการเกษตรที่มีทรัพยากรท่องเที่ยวที่ดึงดูดใจ มีเส้นทางการขนส่งเข้าถึง และมีสิ่งอำนวยความสะดวกไว้บริการนักท่องเที่ยวที่เข้ามายังพื้นที่ทางการเกษตรนั้น

ทรัพยากรท่องเที่ยว (Tourism resources) หมายถึง สิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติหรือสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้นทั้งที่อยู่ในลักษณะที่เป็นรูปธรรมที่สามารถสัมผัสได้ และอยู่ในลักษณะที่เป็นนามธรรมไม่สามารถสัมผัสได้ อันมนุษย์สามารถนำมาใช้เพื่อเป็นสินค้าทางการท่องเที่ยวในการดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชม

เส้นทางการขนส่ง (Transportation routes) หมายถึง ทางที่ใช้ในการขนส่ง เช่น การขนส่งทางน้ำ เส้นทางการขนส่ง ได้แก่ แม่น้ำ ลำคลอง มหาสมุทร การขนส่งทางบก เส้นทางการขนส่งทางบก ได้แก่ ถนน เป็นต้น

สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว (Medical tourism facilities) หมายถึง สรรพสิ่งรองรับในการเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวเพื่อให้การเดินทางท่องเที่ยวเป็นไปด้วยความสะดวกสบายและปลอดภัย

1.5 ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรที่ได้ทำการศึกษาในครั้งนี้ คือพื้นที่ทางการเกษตรทั้งหมด ได้แก่ การทำสวนไม้ดอกไม้ประดับ การทำสวนผลไม้ การทำสวนครัวสวนผัก และการทำสวนสมุนไพร ในเขตอำเภอภูเรือ จังหวัดเลย

1.6 ผลการวิจัยที่คาดว่าจะได้รับ

1.6.1 ทราบว่าพื้นที่ทางการเกษตรที่มีความพร้อมในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ในเขตอำเภอภูเรือ จังหวัดเลยมีจำนวนทั้งสิ้นกี่แห่ง

1.6.2 ทราบว่าพื้นที่ทางการเกษตรที่มีความพร้อมในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ในเขตอำเภอภูเรือ จังหวัดเลยมีพันธุ์พืชที่มีชื่อเสียงเป็นเอกลักษณ์ประจำพื้นที่ทางการเกษตรหรือไม่

1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากโครงการ

1.7.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำข้อมูลที่ได้ ไปปรับใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาเพื่อกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในเขตอำเภอภูเรือ จังหวัดเลยได้

1.7.2 สามารถนำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยไปเป็นข้อมูลพื้นฐาน เพื่อใช้ในการจัดทำแผนที่เส้นทางท่องเที่ยวได้

1.7.3 สามารถนำข้อมูลที่ได้ไปเป็นข้อมูลพื้นฐาน เพื่อใช้ในการเผยแพร่ผ่านทางสื่อต่าง ๆ เช่น สื่ออิเล็กทรอนิกส์ หนังสือ วารสาร บทความ แผ่นพับ ใบปลิว ฯลฯ สำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดเลย สำนักงานส่งเสริมการท่องเที่ยวอำเภอภูเรือ ธุรกิจนำเที่ยว และโรงแรมต่าง ๆ เป็นต้น

บทที่ 2

วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวทางการตรวจเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย แบ่งเป็นหัวข้อ ดังนี้

2.1 การทบทวนวรรณกรรม

2.1.1 แนวคิด ทฤษฎีพื้นฐานเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

2.1.2 ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

2.1.3 การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์หรือเชิงนิเวศ

2.1.4 ความรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

2.1.5 องค์ประกอบด้านการพัฒนาทรัพยากรท่องเที่ยว

2.1.6 สภาพทั่วไปของอำเภอภูเรือ จังหวัดเลย

2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 การทบทวนวรรณกรรม

2.1.1 แนวคิด ทฤษฎีพื้นฐานเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

คำนิยามของการท่องเที่ยว (จิราภรณ์ อัมพรพรรดี , มหาวิทยาลัยศรีประทุม: 2547)

การท่องเที่ยว (Tourism) หมายถึง การเดินทางไปเยือนสถานที่ต่างถิ่น ซึ่งมีใช่เป็นที่พำนักอาศัยประจำของบุคคลนั้นและเป็นการเยือนชั่วคราว โดยมีใช่เพื่อเป็นการประกอบอาชีพหารายได้

องค์การสหประชาชาติในคราวประชุมว่าด้วยการเดินทางและท่องเที่ยว ณ กรุงโรม เมื่อปี พ. ศ. 2506 ได้ให้นิยามของการท่องเที่ยวไว้ว่า หมายถึง กิจกรรมที่มีเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องอยู่ 3 ประการ คือ

1. ต้องเดินทางจากที่อยู่ปกติไปยังที่อื่นเป็นการชั่วคราว
2. ต้องมีสถานที่ปลายทางที่ประสงค์จะไปเยี่ยมเยือน และด้วยความสมัครใจ

3. ต้องมีจุดมุ่งหมายของการเดินทาง โดยเพื่อวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง แต่ต้องมีใช้เพื่อประกอบอาชีพและไปอยู่ประจำ

นอกจากนั้นยังให้คำจำกัดความของคำว่า “นักท่องเที่ยว” ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดของการท่องเที่ยว ถ้าไม่มีนักท่องเที่ยว การท่องเที่ยวก็เกิดขึ้นไม่ได้ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้แบ่งเป็นนักท่องเที่ยวและนักทัศนาจร ดังนี้

นักท่องเที่ยว (Tourists) หมายถึง ผู้ที่เดินทางไปอยู่ในสถานที่อันมิใช่ที่พักถาวรของตน ซึ่งเป็นการเดินทางไปอยู่ชั่วคราวตั้งแต่ 24 ชั่วโมงขึ้นไป (มีการค้างคืนอย่างน้อย 1 คืน) แต่ไม่เกิน 90 วัน เป็นการเดินทางโดยสมัครใจ ด้วยวัตถุประสงค์ใด ๆ ก็ตามที่ไม่ใช่การไปประกอบอาชีพหรือหารายได้ ทั้งนี้ผู้โดยสารมาทางเรือสำราญทางทะเลแล้วไม่พักค้างคืนบนฝั่งไม่นับว่าเป็นนักท่องเที่ยว จำแนกเป็น

- นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ หรือนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศ (Foreign Tourist or International Tourist) หมายถึง นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่เดินทางเข้ามาเที่ยวในประเทศไทย

- นักท่องเที่ยวภายในประเทศ (Domestic Tourists) หมายถึง นักท่องเที่ยวที่มีที่อยู่หรือที่พักถาวรในประเทศไทยในจังหวัดใดจังหวัดหนึ่ง อาจจะเป็นคนไทยหรือคนต่างชาติที่พำนักอาศัยถาวรในประเทศไทยก็ได้ และมีการเดินทางท่องเที่ยวในจังหวัดอื่นมิใช่จังหวัดที่เขามีถิ่นที่อยู่หรือที่พำนักอันถาวรนั้น

นักทัศนาจร (Excursionists) หมายถึง ผู้ที่เดินทางไปอยู่ในสถานที่อันมิใช่ที่พักถาวรของตน ซึ่งเป็นการเดินทางไปอยู่ชั่วคราวในระยะเวลาสั้น ๆ ไม่ถึง 24 ชั่วโมง (ไม่ได้ค้างคืน) และเดินทางไปโดยสมัครใจด้วยวัตถุประสงค์ใด ๆ ก็ตามที่มีใช้การไปประกอบอาชีพหรือหารายได้ ทั้งนี้ผู้โดยสารเรือสำราญทางทะเลที่ค้างพักแรมในเรือสำราญจะถูกนับว่าเป็นนักทัศนาจร จำแนกเป็น

- นักทัศนาจรชาวต่างประเทศ (Foreign Excursionists) หมายถึง นักทัศนาจร ชาวต่างประเทศที่มีการเดินทางมาจากต่างประเทศมาท่องเที่ยวในประเทศไทย

- นักทัศนาจรภายในประเทศ (Domestic Excursionists) หมายถึง นักทัศนาจรที่มีถิ่นที่อยู่หรือพำนักถาวรในประเทศไทย ซึ่งอาจเป็นคนไทยหรือคนต่างชาติที่มีถิ่นที่อยู่

หรือพำนักถาวรในประเทศไทย หรือในจังหวัดใดจังหวัดหนึ่งก็ได้ เดินทางท่องเที่ยวในจังหวัดอื่นอันมิใช่จังหวัดที่เขามิถิ่นที่อยู่ หรือที่พำนักถาวร

นอกจากนั้นยังจะพบคำว่า “ผู้มาเยือน” (Visitors) ซึ่งหมายรวมถึง ผู้ที่เดินทางเข้ามาในประเทศ โดยจะจำแนกเป็นนักท่องเที่ยวหรือนักทัศนาจรก็ได้ตามแต่จะตรงกับคุณสมบัติหรือนิยามในข้อใด

จุดมุ่งหมายของการเดินทาง สำหรับจุดมุ่งหมายของการเดินทาง เพื่อการท่องเที่ยว ต้องมิใช่เพื่อประกอบอาชีพและไปอยู่ประจำ แต่เป็นไปเพื่อวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหลาย ๆ อย่างต่อไปนี้

1) การท่องเที่ยวเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ เป็นการท่องเที่ยวที่เรียกว่า Leisure Tour หรือ Recreation Tour หรือ Holiday Tour มีจุดมุ่งหมายเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจในวันหยุด การแสวงหาความสนุกสนาน บันเทิง รวมถึงการไปเที่ยวชมสถานที่ต่าง ๆ ชมการแสดง การเล่นกีฬา และนันทนาการ

2) การท่องเที่ยวทำธุรกิจ เป็นการท่องเที่ยวที่เรียกว่า Business Tour หรือ Business Travel หรือ Professional Travel ซึ่งเป็นการเดินทางของนักธุรกิจ โดยมีกิจกรรมด้านธุรกิจเป็นจุดมุ่งหมายหลัก เช่น การเดินทางไปร่วมประชุม สัมมนา เจรจาธุรกิจ ในขณะที่เดียวกันก็อาจมีการพักผ่อนหย่อนใจเป็นส่วนประกอบด้วยก็ได้ ในประเทศอุตสาหกรรม รายได้จากการท่องเที่ยวประเภทนี้มีอยู่สูงมาก เพราะนักท่องเที่ยวประเทศนี้เดินทางตลอดทั้งปี ไม่ขึ้นอยู่กับฤดูกาล ทั้งเป็นผู้ที่สามารถเสียค่าใช้จ่ายได้สูง

3) การท่องเที่ยวเพื่อเป็นรางวัลจูงใจ เป็นการท่องเที่ยวที่เรียกว่า Incentive Tour ซึ่งมักจัดทำให้แก่พนักงานและลูกค้าของบริษัท และหน่วยงานต่าง ๆ หรือผู้ที่ทำประโยชน์ให้แก่บริษัทและหน่วยงานนั้น ๆ การเดินทางอาจมีวัตถุประสงค์เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจหรือเพื่อธุรกิจรวมอยู่ด้วยก็ได้ เช่น จัดให้ไปชมโรงงานผลิตสินค้า หรือไปประชุมสัมมนา มีการสังสรรค์กันเพื่อเชื่อมความสัมพันธ์ เป็นต้น

4) การท่องเที่ยวเพื่อความสนใจพิเศษเฉพาะกลุ่ม เป็นการท่องเที่ยวที่เรียกว่า Special Interest Group Tour คือจัดทำขึ้นเป็นพิเศษสำหรับกลุ่มที่มีความสนใจในเรื่องใด โดยเฉพาะ เช่น การเดินทางไปชมการแข่งขันกีฬา หรือเล่นกีฬาบางชนิด การเที่ยวชมธรรมชาติและดูสัตว์ป่า การเที่ยวถ้ำ การดำน้ำดูปะการังและสัตว์น้ำ การชมโบราณสถาน

5) การท่องเที่ยวเพื่อการประชุมสัมมนา เป็นการท่องเที่ยวที่เรียกว่า Meeting Convention & Exhibition Tour โดยนักท่องเที่ยวมีจุดประสงค์เพื่อไปร่วมประชุมสัมมนา หรือไปชมการแสดงสินค้า การจัดนิทรรศการในโอกาสต่าง ๆ

2.1.1.1 ความสำคัญของการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมบริการที่มีบทบาทสูงยิ่งในการนำเงินตราต่างประเทศเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจของประเทศไทย โดยเป็นอุตสาหกรรมที่ทำรายได้อันดับหนึ่งเมื่อเทียบกับสินค้าส่งออกอื่น ๆ การท่องเที่ยวมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจและสังคม ดังต่อไปนี้

- เป็นแหล่งที่มาของรายได้ในรูปเงินตราต่างประเทศ นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525 เป็นต้นมา รายได้จากการท่องเที่ยวได้กลายเป็น รายได้ลำดับที่ 1 เมื่อเทียบกับรายได้จากสินค้าอื่น ๆ

- ช่วยลดปัญหาการขาดดุลการค้าการชำระเงินระหว่างประเทศ เช่น ในปี พ.ศ. 2527 การท่องเที่ยวทำรายได้เป็นเงินตราต่างประเทศ 27,317 ล้านบาทนั้น รายจ่ายจากการเดินทางท่องเที่ยวของคนไทย เป็นเงินเพียง 7,208 ล้านบาท ส่วนที่เกินดุลนี้จึงมีส่วนช่วยแก้ไขการขาดดุลในด้านอื่นได้เป็นอย่างมาก

- ช่วยสร้างอาชีพและการจ้างงานอย่างมากมายและกว้างขวาง เนื่องจากเป็นอุตสาหกรรมที่ต้องใช้คนทำหน้าที่บริการโดยเฉพาะธุรกิจทางตรง เช่น โรงแรม ภัตตาคาร บริษัทนำเที่ยว ฯลฯ ส่วนในธุรกิจทางอ้อมเป็นอาชีพเสริม เช่น ภัตตกรรมพื้นบ้าน การใช้เวลาวางมารับจ้างก่อสร้าง เป็นต้น

- ก่อให้เกิดการกระจายรายได้ไปสู่ประชากรอย่างกว้างขวาง สร้างงานสร้างอาชีพ และเป็นการเสริมอาชีพด้วยอาชีพที่เกิดขึ้นต่อเนื่องจากการท่องเที่ยว เช่น การผลิตภัตตกรรมพื้นบ้าน หรือการผลิตอาหารไปป้อนตามแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ก็จะเป็นอาชีพเสริมทำรายได้เป็นอย่างดี หรือในเมืองท่องเที่ยวก็อาจจะเป็นผู้นำเที่ยวด้วย

- ก่อให้เกิดการกระตุ้นการผลิต และนำเอาทรัพยากรของประเทศมาใช้ประโยชน์อย่างสูงสุด เมื่อนักท่องเที่ยวเดินทางไปที่ใดก็จะต้องใช้จ่ายเป็นค่าอาหารซื้อผลิตภัณฑ์เมืองและหากพักแรมก็จะต้องใช้จ่ายเป็นค่าที่พัก เงินที่จ่ายออกไปนี้จะไม่ตกอยู่เฉพาะกับโรงแรมแต่จะกระจายไปสู่เกษตรกรรายย่อยต่าง ๆ เมื่อหัตถกรรมพื้นเมืองขายเป็นของที่ระลึกได้ก็就会有การใช้วัสดุพื้นบ้าน มาประดิษฐ์เป็นของที่ระลึก แม้จะเป็นรายได้เล็ก ๆ น้อย ๆ แต่ก็รวมกันเป็นปริมาณมากก็เป็นรายได้สำคัญ ซึ่งจะกระตุ้นการผลิตหรือที่เรียกว่า Multiplier effect ทางการท่องเที่ยวซึ่งอยู่ในลักษณะที่สูงมาก เมื่อเทียบกับผลิตสินค้า หรืออุตสาหกรรมอื่น ๆ

- อุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่ไม่มีขีดจำกัดในการจำหน่าย อาจเรียกได้ว่าเป็น Limitless Industry เมื่อเปรียบกับอุตสาหกรรมอื่น ๆ จากสถิติที่ผ่านมาจำนวนนักท่องเที่ยวนานาชาติของโลกมีจำนวนเพียง 25 ล้านคน และได้เพิ่มเป็น 290 ล้านคน ในปี พ.ศ. 2527 กระนั้นก็ดีนักวิชาการทางการท่องเที่ยวก็ยังเชื่อว่าปริมาณการท่องเที่ยวที่เป็นอยู่ในปัจจุบันเป็นแต่เพียงการเริ่มต้นเท่านั้น เพราะจำนวนประชากรของโลกจะเพิ่มจำนวนขึ้นตลอดเวลา ในขณะที่วิวัฒนาการด้านการขนส่งที่สามารถขนส่งผู้โดยสารได้จำนวนมาก ทำให้ค่าใช้จ่ายในการเดินทางถูกลง การเดินทางท่องเที่ยวจึงมีจำกัดอยู่เฉพาะในกลุ่มผู้ที่มีรายได้สูงตั้งแต่ก่อนเท่านั้น การท่องเที่ยวถือเป็นเรื่องของความพึงพอใจของแต่ละบุคคล องค์การสหประชาชาติประกาศว่า “การเดินทางท่องเที่ยวเป็นสิทธิมนุษยชนอย่างหนึ่งที่รับฟังสนับสนุน”

- อุตสาหกรรมท่องเที่ยวไม่มีขีดจำกัดในเรื่องการผลิต เพราะไม่ต้องพึ่งดินฟ้าอากาศเหมือนการเกษตรอื่น ๆ ผลผลิตของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่เสนอขายให้แก่นักท่องเที่ยวคือความสวยงามของธรรมชาติ ชายหาด ชายทะเล ป่าไม้ภูเขาสภาพอากาศและสิ่งที่มีมนุษย์ก่อสร้างขึ้น เช่น พระบรมมหาราชวัง วัดวาอาราม โบราณสถาน อาคารบ้านเรือนในท้องถิ่น ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณี วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นรูปธรรมที่มีความยั่งยืนไม่ผันแปร หรือขึ้นอยู่กับสภาพดินฟ้าอากาศดังเช่น การผลิตด้านเกษตรกรรม หรืออุตสาหกรรมอื่น

- ไม่ต้องลงทุนเป็นจำนวนมากดังนั้นอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจึงได้รับการสนับสนุนและหันมาใช้อุตสาหกรรมนี้เป็นประโยชน์เพิ่มเติมต่ออาชีพเกษตรกรที่มีอยู่เดิม นับเป็นความได้เปรียบอย่างมากในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว

2.1.1.2 ความสำคัญของการท่องเที่ยวต่อสังคมต่อประเทศ

- ช่วยยกมาตรฐานการครองชีพของคนในท้องถิ่น เมื่อประชาชนมีรายได้จากการมีงานทำจึงทำให้อยู่ดีกินดีมีความสุขโดยทั่วกัน

- ช่วยสร้างความเจริญไปสู่ภูมิภาคต่าง ๆ เมื่อเกิดการท่องเที่ยวจากภูมิภาคหนึ่งไปยังภูมิภาคหนึ่งไม่ว่าจะเป็นคนไทย หรือชาวต่างประเทศก็ย่อมหลีกเลี่ยงไม่พ้นที่จะได้ช่วยสร้างสรรค์ให้เกิดสิ่งใหม่ ๆ ในท้องถิ่นเช่น โรงแรม ภัตตาคาร สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ซึ่งก็จะต้องมีผู้ลงทุนในหลาย ๆ ลักษณะเป็นการสร้างความเจริญให้แก่ท้องถิ่นเหล่านั้น

- ช่วยอนุรักษ์ฟื้นฟูวัฒนธรรม ซึ่งเป็นสิ่งดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวสังคมไทยเป็นสังคมของชาติเก่าแก่สืบเนื่องกันมาเป็นพันปี จึงมีวัฒนธรรม ระเบียบประเพณี นาฏศิลป์ การละเล่น ฯลฯ ที่เป็นเอกลักษณ์ของแต่ละท้องถิ่นเหล่านั้น

- ช่วยอนุรักษ์ฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ มักถูกทำลายเมื่อความเจริญทางวัตถุเข้าไปถึง เช่น ป่าไม้ถูกตัดเพื่อทำไร่ ทำสวน สร้างบ้าน ทะเลถูกถมเพื่อทำสนามบิน ภูเขาถูกระเบิดเมื่อต้องการหินไปใช้งานก่อสร้างตึกอาคาร ฯลฯ

โดยการที่การท่องเที่ยวได้อาศัยสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ เป็นทรัพยากรท่องเที่ยวเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว การท่องเที่ยวจึงได้ให้ความช่วยเหลือในการฟื้นฟูสภาพความเป็นธรรมชาติให้กลับคืนมา และใช้ประโยชน์ในการท่องเที่ยวต่อไป

นอกจากนั้นสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติที่ได้รับการฟื้นฟูให้กลับสภาพเดิม หรือสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติที่มีดีอยู่แล้วจำเป็นต้องได้รับการป้องกันรักษาไว้มิให้บุคคลหรือภัยธรรมชาติเข้ามาทำลายไป การท่องเที่ยวได้ขอความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และต่างประเทศโดยองค์กรต่าง ๆ เพื่อพิทักษ์สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ เช่น โครงการโลกสีเขียว (Green Globe) เป็นต้น เพื่อช่วยกันอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติให้คงอยู่ เพื่อประโยชน์ของประชาชนทั้งโลกมิใช่เพื่อชนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง

- อุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นมาตรการที่ช่วยส่งเสริมความปลอดภัย และมั่นคงให้แก่พื้นที่ที่ได้รับการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว เพราะนักท่องเที่ยวจะเลือกเดินทางไปทีใดจะต้องมั่นใจว่าจะมีความปลอดภัยทั้งชีวิต และทรัพย์สิน ฉะนั้นแหล่งใดที่นักท่องเที่ยวเข้าไปได้ แหล่งนั้นจะต้องมีความปลอดภัยเพียงพอ

- ก่อให้เกิดประโยชน์ด้านการศึกษา เช่น การพัฒนาทางภาษา ประชาชนในท้องถิ่นที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว จะเรียนรู้ภาษาเพิ่มขึ้นในภาษาต่างของนักท่องเที่ยว ยิ่งมีนักท่องเที่ยวจากหลายประเทศก็ยิ่งต้องพูดได้หลายภาษา เมื่อการท่องเที่ยวเป็นตัวผลักดันให้ประชาชนต้องเรียนรู้ภาษาหลายภาษามากขึ้น ก็ย่อมเป็นผลดีต่อสังคมนั้น ถ้าไม่มีนักท่องเที่ยวต่างชาติต่างภาษามา คนในท้องถิ่นก็ไม่เห็นความสำคัญของการรู้ภาษาอื่นนอกจากภาษาท้องถิ่น
- ช่วยลดปัญหาการอพยพย้ายถิ่นของชุมชนท้องถิ่น การท่องเที่ยวช่วยขจัดปัญหาความแตกต่างระหว่างเมืองกับชนบท ช่วยบรรเทาการอพยพแรงงานจากชนบทสู่เมือง
- ช่วยกระตุ้นให้มีการคิดค้นนำทรัพยากรส่วนเกินที่ไร้ค่ามาประดิษฐ์เป็นสินค้าที่ระลึกจำหน่าย
- ช่วยสร้างสันติภาพ ความสามัคคี สัมพันธไมตรี และความเข้าใจอันดีด้วยเป็นหนทางที่มนุษย์ต่างสังคมได้พบปะทำความรู้จักและเข้าใจกัน เมื่อประชากรในประเทศเดียวกันมีความเข้าใจซึ่งกันและกัน โดยการเดินทางไปมาหาสู่กัน ผลก็คือ ความสมานฉันท์ของคนในชาติ ในทำนองเดียวกันการท่องเที่ยวระหว่างประเทศ ก็ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจอันดีที่จะนำไปสู่ความเป็นเพื่อนร่วมโลกที่จะช่วยกันรักษาสัมพันธไมตรีให้มั่นคงเป็นการจรรโลงสันติภาพแก่โลก

2.1.1.3 อุตสาหกรรมท่องเที่ยว (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2548) เป็นอุตสาหกรรมบริการประเภทหนึ่ง ซึ่งประกอบด้วยธุรกิจหลายประการได้แก่

- (1) ธุรกิจที่เกี่ยวข้องโดยตรง ได้แก่ ธุรกิจด้านการขนส่ง ธุรกิจด้านโรงแรมและที่พัก ธุรกิจร้านอาหารและภัตตาคาร และธุรกิจจัดนำเที่ยว ซึ่งผลผลิตหลักที่นักท่องเที่ยวซื้อโดยตรงได้แก่บริการ (Service) ต่าง ๆ รวมทั้งความสะดวกสบายตลอดการเดินทางท่องเที่ยว
- (2) ธุรกิจที่เกี่ยวข้องทางอ้อม ได้แก่ การผลิตสินค้าเกษตรกรรมและสินค้าหัตถกรรมต่าง ๆ เป็นต้น วัตถุประสงค์ที่ใช้ในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวคือ ความสวยงามตามธรรมชาติ ศิลปกรรม โบราณสถาน ขนบธรรมเนียมประเพณี ตลอดจนวิถีการดำเนินชีวิตของประชาชน ผลผลิตของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวก็คือบริการที่นักท่องเที่ยวได้รับในรูปแบบต่าง ๆ และก่อให้เกิดความพึงพอใจและยังมุ่งเน้นในเรื่องของการมีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาพักมากขึ้น มีระยะเวลาการพักค้างคืนในประเทศยาวนานขึ้น และมีการใช้จ่ายในประเทศสูงขึ้น

2.1.1.4 ประเภทของการท่องเที่ยว (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2548)

การท่องเที่ยวมีหลายรูปแบบด้วยกันทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง เช่น ระยะเวลาในการท่องเที่ยว ประเภทของการคมนาคม จำนวนสมาชิกหรือค่าใช้จ่ายต่าง ๆ เป็นต้น โดยทั่วไปแล้ว จะแบ่งประเภทของการท่องเที่ยวออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

(1) การท่องเที่ยวภายในประเทศ เป็นการท่องเที่ยวไปตามสถานที่ต่าง ๆ ภายในประเทศ การท่องเที่ยวในลักษณะนี้ต้องมีสิ่งจูงใจหลายอย่าง เช่น ความสวยงามของภูมิประเทศ ความสะดวกสบายในการเดินทาง ความปลอดภัย ตลอดจนการโฆษณาหรือมีสิ่งจูงใจโดยเฉพาะของสถานที่นั้น เช่น หลักฐานทางประวัติศาสตร์หรือศิลปวัฒนธรรมประจำท้องถิ่น เป็นต้น

(2) การท่องเที่ยวต่างประเทศ เป็นการท่องเที่ยวไปยังสถานที่ที่ต่างไปจากประเทศของตนและผ่านกระบวนการระหว่างหลายอย่าง เช่น ศุลกากร ด้านตรวจคนเข้าเมือง เป็นต้น ต้องใช้ภาษาต่างประเทศและอาจจะต้องมีมัคคุเทศก์เป็นผู้นำ การท่องเที่ยวต่างประเทศนี้ขนาดของประเทศเป็นสิ่งสำคัญ เช่น ประเทศที่มีขนาดใหญ่จะมีสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยวมากเพราะมีโอกาสที่จะมีสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและสิ่งอื่น ๆ หลายอย่างมากกว่าประเทศขนาดเล็กแต่ บางครั้งการที่จะต้องเดินทางไกล ๆ ก็อาจเป็นอุปสรรคหรือทำให้นักท่องเที่ยวหมดความสนใจหรือมีความสนใจน้อยลงก็ได้

2.1.1.5 วัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยว (นิคม จารุมณี, 2536)

การท่องเที่ยวยังขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการไปเที่ยวอีกด้วย ซึ่งอาจจะแบ่งลักษณะของการท่องเที่ยวเป็น 6 ลักษณะ ดังนี้

(1) การท่องเที่ยวเพื่อความสนุกสนานและความบันเทิงเป็นการท่องเที่ยวเพื่อเปลี่ยนบรรยากาศประกอบกับความอยากรู้อยากเห็นเพื่อชมทิวทัศน์ วัฒนธรรมประเพณีชีวิตความเป็นอยู่ของท้องถิ่นต่าง ๆ หรือท่องเที่ยวไปตามสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ เพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลิน การท่องเที่ยวแบบนี้ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง เช่น ธรรมเนียม ฐานะทางเศรษฐกิจของนักท่องเที่ยว และสิ่งที่ดึงดูดความสนใจของสถานที่แต่ละแห่ง

(2) การท่องเที่ยวเพื่อพักผ่อน เป็นการใช้เวลาว่างเพื่อพักผ่อนร่างกายและสมองอาจรวมถึงการพักผ่อนหลังการเจ็บป่วย โดยจะใช้เวลาพักผ่อนให้นานที่สุดเท่าที่จะทำได้ สถานที่ไปพักจะเลือกที่สงบ สะดวกสบาย อากาศบริสุทธิ์ เช่น ชายทะเล หรือบนภูเขาที่ห่างไกลจากความอึกทึกครึกโครม

(3) การท่องเที่ยวเพื่อศึกษาวัฒนธรรม เป็นการท่องเที่ยวที่มักจะมีจุดประสงค์ในการศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมของท้องถิ่นต่าง ๆ ควบคู่ไปกับการท่องเที่ยวด้วย เป็นการศึกษาศีวิตความเป็นอยู่ทั้งในแง่มานุษยวิทยาและสังคมวิทยา เช่น การชมโบราณสถาน ศิลปะหรือการแสดงต่าง ๆ

(4) การท่องเที่ยวเพื่อการกีฬา การท่องเที่ยวที่มักจะมีจุดประสงค์ 2 ประการคือ ประการแรกเป็นการไปชมการแข่งขันกีฬาที่ตนเองสนใจ เช่น ฟุตบอล มวย เทนนิส ฯลฯ การแข่งขันกีฬานี้ถึงแม้จะมีการย้ายสถานที่แข่งขันก็ยังมีผู้ติดตามไปชมอยู่เสมอ ประการที่สอง เป็นการท่องเที่ยวเพื่อไปเล่นกีฬาหรือออกกำลังกาย ซึ่งการท่องเที่ยวประเภทนี้สถานที่ที่จะเป็นลิ่งดึงดูดให้เกิดการท่องเที่ยว เช่น ชายทะเล ภูเขา หรือการเดินป่าเพื่อยิงนกตกปลาหรือส่องสัตว์ เป็นต้น จากจุดประสงค์ดังกล่าวจะพบว่าประเทศที่มีทัศนียภาพหรือลักษณะภูมิประเทศหลาย ๆ แบบมักจะได้ประโยชน์จากการท่องเที่ยวประเภทนี้มาก

(5) การท่องเที่ยวทำธุรกิจ การประชุม และสัมมนา ความจริงแล้วลักษณะการท่องเที่ยวแบบนี้ไม่น่าจะจัดว่าเป็นการท่องเที่ยว ทั้งนี้เพราะตามหลักแล้วการท่องเที่ยวต้องเป็นการเดินทางไปที่ท่องเที่ยวหรือพักผ่อน แต่ความเป็นจริงแล้ว ผู้ที่ไปเพื่อธุรกิจหรือสัมมนามักจะแบ่งเวลาส่วนหนึ่งไว้สำหรับการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวแบบนี้สิ่งที่จะเป็นปัจจัยดึงดูดนักท่องเที่ยวคือต้องมีสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจ มีสถานที่พักผ่อนอาศัยหรือมีโรงแรม และระบบการคมนาคมสะดวก รวดเร็ว ปัจจุบันนี้การท่องเที่ยวลักษณะนี้มีแนวโน้มที่จะสูงขึ้นเรื่อย ๆ

(6) การท่องเที่ยวเพื่อการศึกษา คือการที่บุคคลไปต่างประเทศเพื่อการศึกษาดูงานหรือวิจัย หรือการแลกเปลี่ยนอาจารย์ นักศึกษา ระหว่างมหาวิทยาลัย และจะอยู่ในประเทศนั้นเป็นเวลานับเดือน การท่องเที่ยวประเภทนี้รวมถึงการท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาภายในประเทศด้วย จัดว่าเป็นการท่องเที่ยวที่ทำรายได้ให้กับประเทศอย่างหนึ่ง

จากจุดประสงค์ดังกล่าวทำให้ธุรกิจการท่องเที่ยวเจริญก้าวหน้ากลายเป็นธุรกิจระหว่างชาติที่จะต้องอาศัยความร่วมมือซึ่งกันและกันระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว มีการแข่งขันและปรับปรุงบริการเพื่อการท่องเที่ยวเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาท่องเที่ยวในประเทศมากยิ่งขึ้นและมีรูปแบบการท่องเที่ยวแบบใหม่ ๆ เกิดขึ้นเสมอเพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว เช่น การท่องเที่ยวแบบ Ecotourism หรือการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เป็นต้น

2.1.1.6 รูปแบบของการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวมีหลายรูปแบบด้วยกัน ทั้งขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่างในการจัดแบ่งรูปแบบของการท่องเที่ยว และวัตถุประสงค์ของการจัดแบ่ง ในที่นี้สามารถรวบรวมรูปแบบของการท่องเที่ยว 3 รูปแบบใหญ่คือ รูปแบบของการท่องเที่ยวตามสภาพภูมิศาสตร์การเดินทาง และถิ่นพำนักของนักท่องเที่ยว รูปแบบการท่องเที่ยวตามวัตถุประสงค์ของการเดินทาง และรูปแบบของการท่องเที่ยวตามลักษณะการจัดการเดินทาง

รูปแบบของการท่องเที่ยวตามสภาพภูมิศาสตร์การเดินทาง เดินทาง และถิ่นพำนักของนักท่องเที่ยวการจัดแบ่งรูปแบบของการท่องเที่ยวในลักษณะนี้ เป็นการจัดแบ่งเพื่อประโยชน์ในการจัดเก็บข้อมูลการท่องเที่ยวเป็นสำคัญ เพื่อนำมาใช้ในการวางแผนการท่องเที่ยวและการศึกษาผลทางเศรษฐกิจที่จะเกิดจากนักท่องเที่ยวที่มีถิ่นพำนักต่างกัน โดยทั่วไปแล้วสามารถจัดแบ่งรูปแบบของการท่องเที่ยวในลักษณะนี้เป็น 2 รูปแบบใหญ่ คือการท่องเที่ยวระหว่างประเทศ (International Tourism) และการท่องเที่ยวในประเทศ (Internal Tourism)

1.) **การท่องเที่ยวระหว่างประเทศ (International Tourism)** คือ การเดินทางท่องเที่ยวไปในต่างประเทศ โดยมีได้มีวัตถุประสงค์เพื่อหารายได้ในประเทศนั้น ๆ ทั้งนี้การท่องเที่ยวไปยังสถานที่ที่ต่างจากประเทศของตน จะต้องผ่านวิธีการระหว่างประเทศหลายอย่าง เช่น พิธีการตรวจคนเข้าเมือง พิธีศุลกากร เป็นต้น รูปแบบของการท่องเที่ยวระหว่างประเทศมีความเกี่ยวข้องกับลักษณะของการจัดนำเที่ยวใน 2 รูปแบบ คือ

(1.1) การท่องเที่ยวขาออก (Outbound tourism) การเดินทางออกจากประเทศที่เป็นถิ่นพำนักถาวรของตนเพื่อไปท่องเที่ยวประเทศอื่น เช่น นักท่องเที่ยวที่มีสัญชาติไทย (Thai traveler) หรือนักท่องเที่ยวที่มีสัญชาติอื่น (Foreign traveler) ซึ่งมีถิ่นพำนักในประเทศไทยเดินทางออกไปเที่ยวยังประเทศมาเลเซีย นักท่องเที่ยวในรูปแบบนี้จัดเป็นนักท่องเที่ยวขาออก (outbound tourism) ของประเทศไทย และประเทศไทยจัดเป็นประเทศที่จัดส่งนักท่องเที่ยวออกไป (generating country)

(1.2) การท่องเที่ยวขาเข้า (inbound tourism) คือ การเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวของบุคคลที่ไม่ได้มีถิ่นพำนักถาวรในประเทศนั้น เช่น นักท่องเที่ยวที่มีสัญชาติมาเลเซีย (Malaysian tourist) หรือนักท่องเที่ยวที่มีชาติอื่น (Foreign traveler) ซึ่งมีถิ่นพำนักในมาเลเซียเดินทางเข้ามายังประเทศไทย (inbound tourism) และประเทศไทยจัดเป็นประเทศที่ได้รับนักท่องเที่ยว หรือเป็นแหล่งจุดหมายปลายทางของนักท่องเที่ยว (destination)

ผู้ประกอบการกิจกรรมการท่องเที่ยวในรูปแบบดังกล่าว เรียกว่า “นักท่องเที่ยวระหว่างประเทศ” (International tourist) ซึ่งองค์การการท่องเที่ยวโลกได้นิยามไว้ว่า คือ “บุคคลที่เดินทางจากถิ่นพำนักถาวรของตนไปอีกประเทศหนึ่ง โดยมีการค้างคืนในประเทศที่ตนไปเยือนอย่างน้อย 1 คืน แต่ไม่เกิน 1 ปี ด้วยวัตถุประสงค์ใด ๆ ที่มีไว้เพื่อหารายได้” ในขณะที่การท่องเที่ยวในประเทศไทยได้ให้นิยามไว้ว่า คือ “บุคคลที่เดินทางจากถิ่นพำนักถาวรของตนไปอีกประเทศหนึ่งโดยมีการค้างคืนในประเทศที่ตนไปเยือนอย่างน้อย 1 คืนแต่ไม่เกิน 90 วัน เพื่อประกอบกิจกรรมต่าง ๆ แต่ต้องไม่ก่อให้เกิดค่าจ้างตอบแทนจากประเทศนั้น ซึ่งหมายรวมถึง บุคคลที่ถือสัญชาติเดียวกับประเทศที่ตนไปเยือน แต่มิได้มีถิ่นพำนักถาวรในประเทศนั้น”

จากนิยามดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าการท่องเที่ยวระหว่างประเทศมีความเกี่ยวข้องกับกลุ่มนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศ 3 ประเภท คือ

1) นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ (Foreigner) หมายถึง ชาวต่างชาติที่ไม่มีถิ่นพำนักถาวรในประเทศที่ตนเดินทางไปท่องเที่ยว เช่น นักท่องเที่ยวชาวอเมริกันที่เดินทางมาเที่ยวประเทศไทยหรือนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางไปเที่ยวประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นต้น

2) นักท่องเที่ยวโพ้นทะเล (Overseas tourist) หมายถึง นักท่องเที่ยวที่เคยมีถิ่นพำนักอยู่ในอีกประเทศหนึ่งแล้วย้ายพำนัก/หรือไปศึกษาต่อหรือไปทำงานยังอีกประเทศหนึ่ง (overseas) เดินทางกลับมาเที่ยวยังถิ่นพำนักเดิม เช่น คนไทยที่ไปตั้งถิ่นฐานในประเทศสหรัฐอเมริกา เดินทางกลับมาเที่ยวประเทศไทย เราเรียกนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ว่า “คนไทยโพ้นทะเล” หรือ คนอเมริกันที่ทำงานในประเทศไทยแล้วเดินทางกลับไปเที่ยวประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นต้น

3) นักท่องเที่ยวที่มีถิ่นพำนักชั่วคราวในต่างประเทศที่ไม่ใช่ถิ่นฐานเดิมของตน (Expatriate) แล้วเดินทางไปท่องเที่ยวประเทศอื่น เช่น ชาวอเมริกาที่ไปทำงานสิงคโปร์แล้วเดินทางมาเที่ยวประเทศไทย หรือคนไทยที่ไปทำงานสิงคโปร์ แล้วเดินทางไปเที่ยวประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นต้น

การท่องเที่ยวในรูปแบบดังกล่าว เป็นลักษณะของการแลกเปลี่ยนนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศใน 2 ทาง คือทั้งขาเข้าและขาออก โดยส่วนใหญ่ในแต่ละประเทศจะพยายามส่งเสริมการท่องเที่ยวขาเข้ามากกว่าการท่องเที่ยวขาออก เนื่องจากการท่องเที่ยวขาเข้าจะเป็นแหล่งนำเงินตราต่างประเทศเข้ามาสู่ประเทศในขณะที่ยังการท่องเที่ยวขาออกทำให้เงินตรารั่วไหลออกนอกประเทศ ซึ่งการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยว 2 กลุ่มดังกล่าวจะมีผลต่อดุลการท่องเที่ยวกล่าวคือ หากการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวต่างประเทศของคนในประเทศ มากกว่าค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวในประเทศกลับกัน หากค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวต่างประเทศเดินทางเข้ามา มีจำนวนมากกว่าค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวในประเทศที่เดินทางออกไปเที่ยวต่างประเทศ ประเทศนั้นก็จะได้รับดุลการท่องเที่ยวเกินดุล

ยกตัวอย่างเช่น ในปี พ. ศ. 2541 ประเทศญี่ปุ่นประสบกับภาวะการขาดดุลทางการท่องเที่ยว 25,073 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ เนื่องจากมีนักท่องเที่ยวญี่ปุ่นใช้จ่ายในการเดินทางท่องเที่ยวต่างประเทศสูงถึง 28,815 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ แต่กลับมีรายได้จากนักท่องเที่ยวต่างชาติที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศญี่ปุ่น เพียง 3,742 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ในขณะที่ประเทศไทยได้รับดุลการท่องเที่ยวเกินดุลในจำนวน 4,486 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ จากผลต่างของรายรับทางการท่องเที่ยวที่ได้จากนักท่องเที่ยวต่างประเทศ จำนวน 5,934 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ และรายจ่ายทางการท่องเที่ยวชาวไทยที่ไปใช้จ่ายในต่างประเทศ จำนวน 1,448 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ

2.) การท่องเที่ยวในประเทศ (Internal tourism) คือ การท่องเที่ยวที่มีภูมิศาสตร์เฉพาะภายในอาณาเขตของแต่ละประเทศนั้น ๆ โดยหมายรวมถึงการเดินทางท่องเที่ยวของบุคคลทั้งที่มีถิ่นพำนักถาวรและมิได้มีถิ่นพำนักถาวรภายในประเทศนั้น

จากนิยามดังกล่าว จะเห็นได้ว่า การท่องเที่ยวในลักษณะนี้เกิดขึ้นจากการเดินทางของบุคคล 2 กลุ่ม คือ

(2.1) นักท่องเที่ยวภายในประเทศ (Domestic tourist) คือ บุคคลที่เดินทางอยู่ในประเทศที่เป็นถิ่นพำนักถาวรของตน เช่น คนไทยที่มีถิ่นฐานในประเทศไทย และการเดินทางท่องเที่ยวในประเทศไทย

(2.2) นักท่องเที่ยวขาเข้า (Inbound tourist) คือ บุคคลที่เดินทางจากถิ่นพำนักถาวรของตนไปอีกประเทศหนึ่ง ซึ่งครอบคลุมนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศ 3 กลุ่ม คือนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศ นักท่องเที่ยวพินทะเล และนักท่องเที่ยวที่มีถิ่นพำนักชั่วคราวใน ต่างประเทศที่ไม่ใช่ถิ่นฐานเดิมของตนเองแล้วเดินทางไปท่องเที่ยวยังประเทศอื่น ตามที่ได้อธิบายแล้วข้างต้น

2.1.2 ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่ทำรายได้เป็นเงินตราต่างประเทศให้กับหลายประเทศ ก่อให้เกิดการลงทุนในธุรกิจท่องเที่ยวเพื่อให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ช่วยสร้างงานสร้างอาชีพให้ประชาชนมีรายได้ สำหรับประเทศไทยรายได้จากการท่องเที่ยวนำรายได้เข้าสู่ประเทศเป็นอันดับสองรองจากรายได้การส่งออกคอมพิวเตอร์และอิเล็กทรอนิกส์ โดยในปี พ.ศ. 2545 ประเทศไทยมีรายได้จากนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติเป็นเงิน 323,484 ล้านบาท จากจำนวนนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติทั้งหมด 10.8 ล้านคน และเมื่อรวมรายได้จากนักท่องเที่ยวชาวไทยเข้าไปอีก 235,337 ล้านบาท ก็จะมีรายได้จากการท่องเที่ยวรวมทั้งสิ้น 558,821 ล้านบาท หรือคิดเป็นสัดส่วนประมาณร้อยละ 11 ของมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2546)

ซึ่งองค์การการท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization -WTO) ได้พยากรณ์ไว้ว่าปี ค.ศ. 2010 (2553) จะมีนักท่องเที่ยวทั่วโลกเดินทางท่องเที่ยวระหว่างประเทศเพิ่มขึ้นมากกว่า 1,000 ล้านคน และก่อให้เกิดรายได้จากการท่องเที่ยวมากกว่า 60 ล้านล้านบาท พร้อมทั้งคาดการณ์ต่อไปอีกว่าในปี ค.ศ. 2020 (พ.ศ.2563) จะมีนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศเดินทางเพิ่มขึ้นมากกว่า 1,600 ล้านคน และมีรายได้จากการท่องเที่ยวมากกว่า 100 ล้านบาท (World Tourism Organization ,1993) แต่เป็นที่ทราบกันแล้วว่าการพัฒนาการท่องเที่ยวในอดีตที่ผ่านมา มักเป็นการท่องเที่ยวแบบประเพณีนิยม (Conventional Tourism) ซึ่งเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่เน้นความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวกลุ่มใหญ่เป็นหลัก โดยมุ่งส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวให้ได้มากที่สุด อันจะทำให้ได้รายได้จากการท่องเที่ยวมากที่สุด โดยมีได้ค่านึงหรือใส่ใจต่อผลกระทบที่จะเกิดขึ้นตามมาในระยะยาวจากการท่องเที่ยว ทำให้สภาพแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ เกิดความเสื่อมโทรมและไม่สามารถปรับคืนสู่สภาพเดิมด้วยตัวมันเองได้ ประกอบกับกระแสการอนุรักษ์และเสียงเรียกร้องให้คืนสภาพความสมบูรณ์แก่ธรรมชาติที่ทวีความรุนแรงและต่อเนื่องมากขึ้น จึงทำให้อุตสาหกรรมท่องเที่ยวถูกจับตามองว่าเป็นกิจกรรมที่ก่อผลเสียต่อสภาพแวดล้อมทั้งของแหล่งท่องเที่ยวและวัฒนธรรมชุมชนมากกว่าผลตอบแทนที่ได้รับมา

จนกระทั่งประมาณปี พ. ศ. 2530 จึงมีบุคคลหลายวงการทั้งนักวิชาการสื่อมวลชนผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว นักท่องเที่ยว และองค์การพัฒนาเอกชน (Non Government Organization หรือ NGO) ได้เรียกร้องให้มีการจัดการการท่องเที่ยวทางเลือกใหม่ (Alternative Tourism) ที่มีการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมควบคู่กันไป จึงเกิดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (Sustainable Tourism) ซึ่งการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (Sustainable Tourism) หมายถึง การท่องเที่ยวของกลุ่มใหญ่และกลุ่มเล็กที่มีการจัดการอย่างดีเยี่ยมเพื่อสามารถดำรงไว้ซึ่งทรัพยากรท่องเที่ยวให้มีความดึงดูดใจอย่างไม่เสื่อมคลายธุรกิจท่องเที่ยวมีการปรับปรุงคุณภาพให้มีผลกำไรอย่างเป็นธรรม ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมได้ผลประโยชน์ตอบแทนอย่างเหมาะสมโดยมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมเยียนสม่ำเสมออย่างเพียงพอ แต่มีผลกระทบทางลบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุดอย่างยั่งยืน หรือจะสรุปง่าย ๆ ได้ว่าการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (Sustainable Tourism) หมายถึงการท่องเที่ยวที่มีลักษณะสำคัญอยู่ 6 ประการดังต่อไปนี้

- 1) เป็นการท่องเที่ยวทุกประเภททั้งแหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติแหล่งท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์ โบราณวัตถุ และแหล่งท่องเที่ยวศิลปวัฒนธรรม ประเพณี กิจกรรม
- 2) เป็นการท่องเที่ยวที่เน้นคุณค่าและความเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละแหล่งท่องเที่ยว
- 3) เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว
- 4) เป็นการท่องเที่ยวที่ให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัส เรียนรู้ และได้รับประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติและวัฒนธรรม
- 5) เป็นการท่องเที่ยวที่ให้ผลตอบแทนแก่ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนยาว
- 6) เป็นการท่องเที่ยวที่ให้ประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่น และคืนประโยชน์กลับสู่ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่นด้วย

2.1.2.1 ประวัติของการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวสามารถเป็นเงินตราต่างประเทศเข้าสู่ประเทศต่าง ๆ เพื่อนำไปพัฒนาประเทศของตนให้เจริญก้าวหน้า ทำให้ประเทศต่าง ๆ ทั้งที่พัฒนาแล้วและกำลังพัฒนาต่างพยายามพัฒนาการท่องเที่ยวของตนให้เจริญก้าวหน้าด้วยการสร้างความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยว และให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวยังประเทศของตนมากที่สุด

แต่เนื่องจากการท่องเที่ยวที่ผ่านมาเป็นการท่องเที่ยวแบบประเพณีนิยม (Conventional Tourism) ซึ่งเป็นการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวกลุ่มใหญ่เป็นหลัก ด้วยการส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อเพิ่มรายได้ทางเศรษฐกิจเป็นสำคัญ แต่ไม่คำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและความเป็นอยู่ของคนในชุมชนท้องถิ่น ทำให้ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมถูกทำลายเกิดความเสื่อมโทรมไม่สามารถปรับคืนสู่สภาพเดิมด้วยตัวมันเองได้ ประกอบกับกระแสอนุรักษ์และเสียงเรียกร้องให้คืนสภาพความสมบูรณ์แก่ธรรมชาติได้ทวีความรุนแรงและต่อเนื่อง จนกระทั่งประมาณปี ค. ศ. 1972 (พ. ศ. 2515) เกิดการเปลี่ยนแปลงแนวความคิดการท่องเที่ยวของคนกลุ่มหนึ่งในยุโรปและอเมริกาที่ไม่พอใจการท่องเที่ยวแบบประเพณีนิยม

โดยชี้ให้เห็นว่าโลกนี้มีทรัพยากรจำกัดไม่สามารถใช้ทรัพยากรอย่างสิ้นเปลืองได้อีกแล้ว และยังกล่าวหาว่าการท่องเที่ยวมีส่วนทำให้ทรัพยากรถูกทำลายไป จึงเกิดกระแสความคิดที่จะปรับกระบวนการและวิสัยทัศน์ของการท่องเที่ยวเสียใหม่ โดยมีสาเหตุมาจากแนวโน้ม 2 ประการมาประจวบกันคือ

(1) **แนวโน้มเรื่องการอนุรักษ์** การเพิ่มขึ้นของประชากรและการถดถอยของภาวะเศรษฐกิจในหลายประเทศ มีแนวโน้มก่อให้เกิดการทำหลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้น เช่น การตัดไม้ การทำเหมืองแร่ เป็นต้น ซึ่งส่วนใหญ่ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศ จนทำให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมถูกทำลายและเสื่อมโทรม ยิ่งผลที่ตามมาก็คือความไม่ยั่งยืนของการพัฒนาทางเศรษฐกิจ

(2) **แนวโน้มเรื่องการท่องเที่ยว** ในช่วงประมาณ 10 ปีที่ผ่านมามนุษย์ได้เปลี่ยนแปลงวิธีการใช้เวลาว่างในการเดินทางท่องเที่ยว โดยมีแนวโน้มที่ต้องการเดินทางท่องเที่ยวแบบผจญภัยเพื่อเข้าไปมีส่วนร่วมและสัมผัสกับธรรมชาติอย่างแท้จริง นอกจากนี้นักท่องเที่ยวยังอยากที่จะศึกษาเพื่อหาความรู้เกี่ยวกับสถานที่ที่ไปเยือน โดยเฉพาะอุทยานแห่งชาติและพื้นที่อนุรักษ์ประเภทอื่น ๆ ซึ่งความเปลี่ยนแปลงวิธีการท่องเที่ยวนี้มีสาเหตุสำคัญจากการตื่นตัวและให้ความสนใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่เป็นปัญหาในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก

จากแนวโน้มทั้ง 2 ประการดังกล่าว ส่งผลให้เกิดกระแสเรียกร้องการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมอย่างรุนแรงและต่อเนื่อง มีการโจมตีการท่องเที่ยวมากขึ้นว่าเป็นอุตสาหกรรมที่ก่อผลเสียต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว และกระแสเรียกร้องนี้ได้รับการตอบสนองเป็นอย่างดีจากทั้งภาครัฐและเอกชนในการตระหนักถึงการพัฒนารท่องเที่ยวที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม อันเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดการประชุมนานาชาติด้านสิ่งแวดล้อมและพัฒนาแบบยั่งยืน ณ เมืองแวนคูเวอร์ ประเทศแคนาดาเมื่อเดือนมีนาคม ค.ศ. 1990 (พ.ศ.2533) หรือที่เรียกว่า Global'90 Conference จากผลของการประชุมครั้งนี้ทำให้เกิดหลักการของนักท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

ต่อมามีการประชุมสหประชาชาติว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา (The United Nation Conference on Environment and Development: UNCED) หรือ Earth Summit ที่นครริโอ เดอจาเนโร ประเทศบราซิล เมื่อเดือนมิถุนายน 2535 ได้มีการลงนามรับรองเอกสารสำคัญโดยเฉพาะ “**แผนปฏิบัติการ 21 หรือ Agenda 21**” นับเป็นแผนแม่บทของโลกสำหรับการดำเนินงานที่จะทำให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนทั้งในด้านสังคมเศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม จึงเกิดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศขึ้น ซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

สำหรับประเทศไทยได้มีการตอบสนองการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนอย่างเด่นชัดทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชนทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น โดยในปี พ.ศ. 2538 - 2539 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้ผลักดันให้เกิดนโยบายและแนวทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศขึ้นและในปี พ.ศ. 2539 - 2540 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยก็ได้กำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแห่งชาติ (National Ecotourism Policy) ขึ้นเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศไทยสู่การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ในขณะที่เดียวกันก็ได้กำหนดแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ. ศ. 2540 - 2544) ด้วย

2.1.2.2 ความหมายของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

การท่องเที่ยวจะต้องมุ่งสู่การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนอันจะเอื้อประโยชน์ในทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยให้การท่องเที่ยวทุกประเภทมุ่งหารายได้ทางเศรษฐกิจ ในขณะเดียวกันก็มุ่งเน้นการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ควบคู่พร้อมกันไปด้วย อย่างไรก็ตามปัจจุบัน ได้มีการปลุกกระแสการท่องเที่ยวให้ใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมที่ถูกทำลายด้วยน้ำมือมนุษย์ จึงอยากให้การท่องเที่ยวทุกประเภทมุ่งสู่การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนให้มากที่สุด เพื่อจะได้อนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมไว้ให้มากที่สุดเช่นกัน เราจะทำการศึกษาให้เข้าใจความหมายของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ซึ่งได้มีนักวิชาการได้ให้ความหมายไว้อย่างหลากหลายดังต่อไปนี้

ที่ประชุมสหประชาชาติว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา (Earth Summit Conference) ณ ประเทศบราซิล เมื่อเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2535 ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนไว้ว่า “หมายถึง การท่องเที่ยวเป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อมทุกรูปแบบ ไม่ว่าจะจุดหมายปลายทางจะเป็นที่ใด หรือจะเป็นกลุ่มใหญ่ (Mass Tourism) หรือกลุ่มเล็กทั้งในเมืองและชนบท”

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (อ้างในจุลสารการท่องเที่ยว. 2538 หน้า 14) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนไว้ว่า หมายถึง การท่องเที่ยว รวมถึงการจัดบริการอื่น ๆ ทั้งในปัจจุบันและอดีตโดย

(1.) ต้องดำเนินการภายใต้ความสามารถของธรรมชาติ ชุมชน วัฒนธรรมนิยมประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิตที่มีต่อขบวนการท่องเที่ยว

(2.) ต้องตระหนักดีต่อการมีส่วนร่วมของประชากร ชุมชน ชนบทธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิตที่มีต่อขบวนการท่องเที่ยว

(3.) ต้องยอมรับให้ประชาชนทุกส่วนได้รับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่เกิดจากการท่องเที่ยวอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน

(4.) ต้องชี้้นำภายใต้ความปรารถนาของประชาชนท้องถิ่น และชุมชนในพื้นที่ท่องเที่ยว นั้นๆ

ประเวศ วะสี (อ้างในศรัณย์ เลิศรักษ์มงคล. 2540 หน้า 12) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนไว้ว่า “หมายถึง การพัฒนาการท่องเที่ยวให้มีลักษณะของการถ่ายทอดวัฒนธรรมให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้วัฒนธรรมที่ดี ได้เข้าใจคุณค่าอันสูงส่งของวัฒนธรรมนั้น จะเป็นสิ่งก่อให้เกิดประโยชน์แก่ทุกฝ่าย ทำให้คนไทยมีความรู้มากขึ้น ได้รายได้จากความรู้ และนักท่องเที่ยวได้สรรพประโยชน์จากพุทธศาสนา ซึ่งสิ่งเหล่านี้ทำให้มีคุณภาพของการพัฒนาเกิดขึ้น”

พิเศษ เจียจันทร์พงษ์ (2540 หน้า 3) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนไว้ว่า “หมายถึง การท่องเที่ยวที่มีได้ทำลายทรัพยากรท่องเที่ยวให้หมดเปลืองหรือหมดไป ยังคงเป็นทรัพยากรที่ดึงดูดใจให้มีการท่องเที่ยวได้อย่างไม่มีวันหมดสิ้น”

จากความหมายของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนดังกล่าวข้างต้นจึงพอสรุปได้ว่า “การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (Sustainable Tourism) หมายถึง การท่องเที่ยวกลุ่มใหญ่และกลุ่มเล็กที่มีการจัดการอย่างดีเยี่ยมเพื่อสามารถดำรงไว้ซึ่งทรัพยากรท่องเที่ยวให้มีความดึงดูดใจอย่างไม่เสื่อมคลาย ธุรกิจท่องเที่ยวมีการปรับปรุงคุณภาพให้มีผลกำไรอย่างเป็นธรรม ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมได้รับผลประโยชน์ตอบแทนอย่างเหมาะสม โดยมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมเยือนสม่ำเสมอเพียงพอ แต่มีผลกระทบทางลบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุดหรือไม่มีเลยอย่างยั่งยืนยาว” หรือจะสรุปง่าย ๆ จากความหมายดังกล่าวข้างต้นไว้ว่า การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน หมายถึง การท่องเที่ยวที่มีหลักสำคัญอยู่ 6 ประการดังต่อไปนี้คือ

(1.) เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวทุกประเภททั้งแหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์ โบราณสถานวัตถุ และแหล่งท่องเที่ยวประเภทศิลปวัฒนธรรม ประเพณี กิจกรรม

- (2.) เป็นการท่องเที่ยวที่เน้นคุณค่าและความเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละแหล่งท่องเที่ยว
- (3.) เป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว
- (4.) เป็นการท่องเที่ยวที่ให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัส เรียนรู้ และได้รับประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติและวัฒนธรรม
- (5.) เป็นการท่องเที่ยวที่ได้ผลตอบแทนแก่ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนยาว
- (6.) เป็นการท่องเที่ยวที่ให้ประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่น และคืนประโยชน์กลับคืนสู่ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่นด้วย

2.1.2.3 หลักการพื้นฐานของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

จากความหมายของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนที่ได้กล่าวมาแล้ว Shirley Eber (1992) ได้นำมาแปลเป็นหลักการพื้นฐานของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนเป็น 10 ประการคือ

- (1) การใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน เป็นการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมอย่างพอดีเท่าที่จำเป็นและประหยัด เพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรให้มีการใช้ยาวนานขึ้น
- (2) การลดการบริโภคและของเสียที่เกินความจำเป็น เป็นการลดการบริโภคที่มากเกินไป ความจำเป็นและการลดของเสียเพื่อช่วยลดค่าใช้จ่ายในการทำนุบำรุงรักษาสิ่งแวดล้อมที่ถูกทำลายในระยะยาว และเพิ่มคุณภาพของการท่องเที่ยวด้วย
- (3) การรักษาความหลากหลาย เป็นการรักษาความหลากหลายของธรรมชาติและวัฒนธรรม ซึ่งมีความสำคัญต่อการท่องเที่ยวในระยะยาว และช่วยขยายฐานของการท่องเที่ยวด้วย
- (4) การรวมการพัฒนาการท่องเที่ยวเข้าอยู่ในการวางแผน เป็นการรวมการพัฒนาการท่องเที่ยวเข้ากับแผนพัฒนาแห่งชาติและแผนพัฒนาท้องถิ่น อีกทั้งมีการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม ซึ่งการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม หมายถึง การใช้หลักวิชาการในการคาดการณ์เกี่ยวกับผลกระทบทั้งทางด้านบวกและด้านลบของการดำเนินโครงการพัฒนาการท่องเที่ยวที่มีต่อสิ่งแวดล้อมทุกด้าน ทั้งด้านทรัพยากรท่องเที่ยว เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม เพื่อหาทางป้องกันผลกระทบด้านลบที่อาจเกิดขึ้นให้เกิดขึ้นน้อยที่สุด อันจะช่วยขยายศักยภาพการท่องเที่ยวในระยะยาว

(5) การสนับสนุนเศรษฐกิจท้องถิ่น เป็นการรองรับกิจกรรมทางเศรษฐกิจของท้องถิ่น โดยพิจารณาควบคู่ไปกับด้านราคาและคุณค่าของสิ่งแวดล้อม ซึ่งไม่เพียงแต่จะช่วยให้เกิดการประหยัด แต่ยังป้องกันการทำลายสิ่งแวดล้อมด้วย

(6) การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น เป็นการให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมทางการท่องเที่ยวอย่างเต็มที่ ซึ่งไม่เพียงแต่สร้างผลประโยชน์ตอบแทนให้แก่ประชาชนในท้องถิ่นและสิ่งแวดล้อมโดยรวม แต่ยังช่วยยกระดับคุณภาพการจัดการการท่องเที่ยวด้วย

(7) การปรึกษากันระหว่างผู้เกี่ยวข้องและสาธารณชน เป็นการปรึกษาหารือกันอย่างสม่ำเสมอระหว่างรัฐบาล ผู้ประกอบการ ประชาชนในท้องถิ่น องค์กรและสถาบันที่เกี่ยวข้องเพื่อเข้าร่วมงานกันในทิศทางเดียวกัน รวมทั้งร่วมแก้ปัญหาและลดข้อขัดแย้งในผลประโยชน์

(8) การฝึกอบรมบุคลากร เป็นการฝึกอบรมบุคลากรท้องถิ่นทุกประเภททุกระดับให้มีความรู้เกี่ยวกับแนวคิดและวิธีการปฏิบัติเกี่ยวกับการพัฒนาแบบยั่งยืน ซึ่งจะช่วยยกระดับของบริการท่องเที่ยว

(9) การตอบสนองการตลาดท่องเที่ยว เป็นการจัดเตรียมข้อมูลข่าวสารการตลาดท่องเที่ยวอย่างพร้อมมูลเพื่อเผยแพร่ไปยังนักท่องเที่ยวให้เข้าใจและเคารพในสิ่งแวดล้อม ธรรมชาติ และวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยว อีกทั้งช่วยยกระดับความพอใจของนักท่องเที่ยวด้วย

(10) การวิจัยอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นการวิจัยและติดตามตรวจสอบอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อช่วยในการแก้ปัญหา และเพิ่มผลประโยชน์ให้กับแหล่งท่องเที่ยว นักท่องเที่ยว รวมถึงนักลงทุน

2.1.2.4 กรอบแนวทางในการปฏิบัติของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

จากหลักการพื้นฐานของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน สามารถนำไปสร้างกรอบแนวทางปฏิบัติของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนได้ 10 ประการต่อไปนี้คือ

(1) มุ่งพัฒนาการท่องเที่ยวภายในประเทศอย่างจริงจังก่อน แล้วจึงพัฒนาการท่องเที่ยวระหว่างประเทศอย่างค่อยเป็นค่อยไปภายหลัง เพื่อให้เหมาะสมกับระบบสาธารณสุขปโภคที่รองรับเป็นสำคัญ

(2) มุ่งให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการตัดสินใจโครงการท่องเที่ยวต่าง ๆ ที่จะมีผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนส่วนใหญ่ในพื้นที่

(3) มุ่งพิจารณาอย่างรอบคอบถึงขอบเขตที่เหมาะสมของการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับทุก ๆ ด้าน เพื่อผลักดันให้การพัฒนาการท่องเที่ยวเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาเศรษฐกิจของพื้นที่นั้น ๆ

(4) มุ่งให้ข้อมูลการท่องเที่ยวอย่างเพียงพอแก่นักท่องเที่ยว เพื่อให้นักท่องเที่ยวเข้าใจและห่วงใยในสิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งช่วยยกระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวด้วย

(5) มุ่งใช้วัสดุและผลผลิตในท้องถิ่น เพื่อช่วยลดดุลการค้ากับต่างประเทศได้ทางหนึ่ง และเป็นการเพิ่มรายได้ให้กับคนในท้องถิ่นนั้น ๆ ด้วย

(6) มุ่งกระจายรายได้และนำรายได้เข้าสู่ท้องถิ่นให้มากที่สุด เพื่อประโยชน์ในระยะยาวของชุมชนท้องถิ่น

(7) มุ่งจ้างงานในท้องถิ่นด้วยการส่งเสริมรูปแบบของงานที่น่าสนใจ เพื่อให้ผลตอบแทนสูงแก่ชุมชนท้องถิ่นนั้น

(8) มุ่งพัฒนาบุคลากรในท้องถิ่นให้มีความรู้ความสามารถเพิ่มขึ้น เพื่อจะช่วยยกระดับของบริการท่องเที่ยวให้สูงขึ้น

(9) มุ่งรักษาคุณภาพของสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมในท้องถิ่นให้อยู่รอดในระยะยาว เพื่อเป็นแหล่งรองรับการท่องเที่ยวตลอดไป

(10) มุ่งการทำงานร่วมกันอย่างเสมอภาคระหว่างภาคธุรกิจการท่องเที่ยว เพื่อให้การทำงานขององค์กรท้องถิ่น องค์กรด้านสิ่งแวดล้อม และรัฐบาลร่วมกันบนหลักการข้างต้น

2.1.2.5 รูปแบบของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

จากกรอบแนวทางการปฏิบัติของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน 10 ประการ ทำให้ประเทศต่างๆ พยายามหารูปแบบการท่องเที่ยวใหม่ที่จะนำไปสู่การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน จึงเป็นสาเหตุให้เกิดการประชุมสหประชาชาติว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา หรือที่เรียกว่า ประชุม Earth Summit ขึ้นที่กรุงริโอ เดอ จาเนโร ประเทศบราซิล เมื่อเดือนมิถุนายน ค.ศ. 1992 (พ.ศ. 2535) หรือที่เรียกอีกชื่อหนึ่งว่า Rio Summit (ปริญญาริโอ) และได้ร่วมนามรับรองเอกสารสำคัญ 5 ฉบับคือ

(1) ปริญญาริโอว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา ประกอบด้วยหลักการ 27 ประการเกี่ยวกับสิทธิและความรับผิดชอบของประชาชาติในการดำเนินงานพัฒนา เพื่อปรับปรุงความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดียิ่งขึ้น

(2) แผนปฏิบัติการ 21 (Agenda 21) เป็นแผนแม่บทของโลกสำหรับการดำเนินงานที่จะทำให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม

(3) คำแถลงเกี่ยวกับหลักการเรื่องป่าไม้ เป็นแนวทางในการจัดการ การอนุรักษ์และการพัฒนาอย่างยั่งยืนสำหรับป่าไม้ทุกประเภท อันเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการพัฒนาเศรษฐกิจและการรักษาไว้ซึ่งสิ่งมีชีวิตในทุกรูปแบบ

(4) กรอบอนุสัญญาประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ มีวัตถุประสงค์ที่จะรักษาระดับก๊าซเรือนกระจกในบรรยากาศที่จะไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสภาวะอากาศทั่วโลก โดยลดปริมาณการปล่อยก๊าซบางชนิดขึ้นสู่อากาศ เช่น คาร์บอนไดออกไซด์ ซึ่งเกิดจากการเผาไหม้เชื้อเพลิงเพื่อใช้เป็นพลังงาน เป็นต้น

(5) อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ เพื่อให้ประเทศต่าง ๆ ยอมรับเอาวิธีการที่จะอนุรักษ์ความหลากหลายชนิดพันธุ์ของสิ่งมีชีวิต และเพื่อให้เกิดการแบ่งปันผลตอบแทนอย่างเป็นธรรมและเท่าเทียมกันจากการใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพ

จะเห็นได้ว่าแผนปฏิบัติการ 21 (Agenda 21) เป็นหนึ่งในห้าของเอกสารสำคัญของ Rio Summit โดยมีผู้นำจากทั่วโลก 179 ประเทศร่วมลงนามรับรอง ซึ่งแผนปฏิบัติการ 21 นี้เป็นแนวทางเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนด้วยการกำหนดนโยบายของภาครัฐ เอกชน และสำหรับเป็นทางเลือกของบุคคลในศตวรรษที่ 21 ที่กล่าวไว้ว่า ประชากร การบริโภค และเทคโนโลยีนับเป็นพลังงานผลักดันหลักที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อม มีการเสนอนโยบายและแผนงานในการที่จะบรรลุถึงความสมดุลอย่างยั่งยืนระหว่างการบริโภค ประชากร และสมรรถนะของโลกต่อการค้าสินค้าสิ่งมีชีวิต รวมทั้งการพัฒนาเทคโนโลยีและเทคนิคต่าง ๆ ที่จะต้องตอบสนองความต้องการของมนุษย์ ในขณะที่เดียวกันจะต้องมีการจัดการทรัพยากรทางธรรมชาติอย่างระมัดระวัง พร้อมทั้งได้ย้ำถึงการพัฒนาอย่างยั่งยืนที่เป็นหนทางเอาชนะในเรื่องของความยากจนและการทำลายสิ่งแวดล้อม โดยความร่วมมือความรับผิดชอบร่วมกันระดับโลก ที่ทำให้มั่นใจว่าทุก ๆ ประเทศจะมีอนาคตมั่นคงและปลอดภัยร่วมกันมากยิ่งขึ้น

จากแผนปฏิบัติการ 21 (Agenda 21) ทำให้การท่องเที่ยวต้องปรับตัวสู่การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนที่ต้องคำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมด้วย และจากการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนนี้นำไปสู่การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ แล้วการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ก็นำไปสู่การท่องเที่ยวรูปแบบใหม่อีก 2 รูปแบบคือ

รูปแบบที่ 1 การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Eco Tourism) เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ เพื่อให้ได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลินและมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้อง ภายใต้การจัดการสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวอย่างดีรวมถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนในท้องถิ่น โดยมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน อันได้แก่ การท่องเที่ยวเชิงการศึกษาธรรมชาติ การท่องเที่ยวเชิงผจญภัย การท่องเที่ยวเชิงเกษตร การท่องเที่ยวธรณีวิทยา การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพทางธรรมชาติ เป็นต้น

รูปแบบที่ 2 การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural Tourism) เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรมหรือชมงานประเพณีต่าง ๆ ที่ชุมชนท้องถิ่นนั้นจัดขึ้น เพื่อให้ได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลิน พร้อมทั้งได้ศึกษาความเชื่อ ความเข้าใจต่อสภาพสังคมและวัฒนธรรม มีประสบการณ์ใหม่ ๆ เพิ่มขึ้น ภายใต้การจัดการสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวอย่างดีรวมถึงการมีส่วนร่วมของท้องถิ่น โดยมุ่งเน้นให้มีจิตสำนึกต่อการรักษาสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน อันได้แก่ การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ การท่องเที่ยวงานประเพณีและศิลปวัฒนธรรม การท่องเที่ยวชมวิถีชีวิตในชนบท การท่องเที่ยวเชิงกีฬาและบันเทิง การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพทางวัฒนธรรม เป็นต้น

2.1.3 การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์หรือเชิงนิเวศ (Ecotourism)

นิยามและความหมายการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เป็นแนวความคิดที่เพิ่งปรากฏขึ้นเมื่อไม่นานมานี้ และยังมีการใช้คำภาษาอังกฤษอื่น ๆ ที่ให้ความหมายเช่นเดียวกัน ที่สำคัญได้แก่ Nature Tourism, Bio Tourism, Green Tourism เป็นต้น อย่างไรก็ตาม การท่องเที่ยวดังกล่าวล้วนแต่เป็นการบ่งบอกถึง การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (sustainable tourism) ซึ่งจากการประชุม Globe 1990 ณ ประเทศแคนาดา

ได้ให้คำจำกัดความของการท่องเที่ยว แบบยั่งยืนว่า "การพัฒนาที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและผู้เป็นเจ้าของท้องถิ่นในปัจจุบัน โดยมีการปกป้องและสงวน รักษา โอกาสต่าง ๆ ของอนุชนรุ่นหลังด้วย การท่องเที่ยวนี้มีความหมายรวมถึงการจัดการทรัพยากรเพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจสังคม และความงามทางสุนทรียภาพ ในขณะที่สามารถรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและระบบนิเวศด้วย" โดยมีลักษณะที่สำคัญคือ เป็นการท่องเที่ยว ที่ดำเนินการภายใต้ขีดจำกัดความสามารถของธรรมชาติ และต้องตระหนักถึงการมีส่วนร่วมของ ประชากร ชุมชน ขนบธรรมเนียม ประเพณี ที่มีต่อขบวนการท่องเที่ยว อีกทั้งต้องยอมรับให้ ประชาชนทุกส่วนได้รับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่เกิดจากการท่องเที่ยวอย่างเสมอภาคเท่าเทียม กัน และต้องชี้ นำภายใต้ความปรารถนาของประชาชนท้องถิ่นและชุมชนในพื้นที่ท่องเที่ยวนั้น ๆ (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และสิ่งแวดล้อม แห่งประเทศไทย, 2540) สำหรับความหมายของการ ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ได้มีบุคคลหรือองค์กรต่าง ๆ ให้ความหมายและคำจำกัดความไว้มากมาย เป็นที่ยอมรับในระดับหนึ่งและได้รับการอ้างอิงถึงเสมอ ที่สำคัญมีดังนี้

Ceballos Lascurain (1991) อาจจะเป็นคนแรกที่ได้ให้คำจำกัดความของการท่องเที่ยวเชิง อนุรักษ์ว่า "เป็นการท่องเที่ยว รูปแบบหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการเดินทางไปยังแหล่งธรรมชาติ โดย ไม่ให้เกิดการรบกวนหรือทำความเสียหายแก่ธรรมชาติ แต่มีวัตถุประสงค์ เพื่อชื่นชม ศึกษาเรียนรู้ และเพลิดเพลินไปกับทัศนียภาพ พืชพรรณ และสัตว์ป่า ตลอดจนลักษณะทางวัฒนธรรมที่ปรากฏ ในแหล่งธรรมชาติ เหล่านั้น"

Elizabeth Boo (1991) ให้คำจำกัดความการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ว่า "การท่องเที่ยวแบบอิง ธรรมชาติที่เอื้อประโยชน์ต่อ การอนุรักษ์ อันเนื่องมาจากการมีเงินทุนสำหรับการปกป้องดูแลรักษา พื้นที่ มีการสร้างงานให้กับชุมชนหรือท้องถิ่น พร้อมทั้งให้การศึกษาและ สร้างจิตสำนึกด้าน สิ่งแวดล้อม"

The Ecotourism Society (1991) ได้ให้คำจำกัดความการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ว่า "การ เดินทางไปเยือนแหล่งธรรมชาติ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการเรียนรู้ถึงวัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ ด้วยความระมัดระวัง ไม่ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือทำลายคุณค่าของ ระบบนิเวศและใน ขณะเดียวกันก็ช่วยสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจที่ส่งผลให้การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เกิด ประโยชน์ต่อประชาชนท้องถิ่น"

Western (1993) ได้ปรับปรุงคำจำกัดความการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของ The Ecotourism Society ให้สั้นและกะทัดรัด แต่มีความหมายสมบูรณ์มากขึ้นคือ "การเดินทางท่องเที่ยวที่รับผิดชอบต่อแหล่งธรรมชาติซึ่งมีการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนท้องถิ่นดีขึ้น"

The Commonwealth Department of Tourism (1993) ได้ให้คำจำกัดความการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์คือ การท่องเที่ยว ธรรมชาติที่ครอบคลุมถึงสาระด้านการศึกษา การเข้าใจธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และการจัดการเพื่อรักษาระบบนิเวศให้ยั่งยืน คำว่า ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมยังครอบคลุมถึงขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่นด้วย ส่วนคำว่ารักษาระบบนิเวศให้ยั่งยืนนั้น หมายถึง การบันทึบประโยชน์ต่าง ๆ กลับสู่ชุมชนท้องถิ่นและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

เสรี เวชบุษกร (2538) ให้คำจำกัดความการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ว่า "การท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อแหล่งท่องเที่ยว ที่เป็นธรรมชาติและต่อสิ่งแวดล้อมทางสังคม ซึ่งหมายรวมถึงวัฒนธรรมของชุมชนในท้องถิ่น ตลอดจนโบราณสถาน โบราณวัตถุที่มีอยู่ใน ท้องถิ่นด้วย"

จากการให้ความหมายและคำจำกัดความการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ดังกล่าวข้างต้น พอจะสรุปได้ว่าการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หมายถึง การท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการเดินทางไปยังแหล่งธรรมชาติและแหล่งวัฒนธรรมอย่างมีความรับผิดชอบต่อ โดยไม่ก่อให้เกิดการรบกวนหรือทำความเสียหายแก่ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แต่มีวัตถุประสงค์อย่างมุ่งมั่น เพื่อชื่นชม ศึกษา เรียนรู้ และเพลิดเพลินไปกับทัศนียภาพ พืชพรรณ และสัตว์ป่า ตลอดจนลักษณะทางวัฒนธรรมที่ปรากฏในแหล่งธรรมชาตินั้น อีกทั้งช่วยสร้างโอกาส ทางเศรษฐกิจที่ส่งผลให้การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเกิดประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่นด้วย

2.1.3.1 แนวคิดพื้นฐานของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

สุรเชษฐีย์ เชนฐุมาส และดร.ชนันท์ เอมพันธ์ (2538) สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2540) ได้กล่าวถึงแนวคิด ที่เป็นพื้นฐานหรือหลักการของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยสรุปได้ดังนี้

(1.) เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ (nature-based) รวมถึงแหล่งวัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ ซึ่งมีความเป็นเอกลักษณ์ เฉพาะถิ่น (identical or unique) และทรงคุณค่าในพื้นที่นั้น

(2.) เป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อ (responsibly travel) และมีการจัดการอย่างยั่งยืน (sustainable management) ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบ หรือส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ค่อนข้างต่ำ (no or low impact) และช่วยส่งเสริมการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม ของแหล่งท่องเที่ยวให้ยั่งยืนตลอดไป

(3.) เป็นการท่องเที่ยวที่มีกระบวนการเรียนรู้ (learning) และการให้การศึกษา (education) เกี่ยวกับระบบนิเวศ และสิ่งแวดล้อมของ แหล่งท่องเที่ยวเพื่อเพิ่มพูนความรู้ (knowledge) ความประทับใจ (appreciation) และประสบการณ์ (experience) ที่มีคุณค่า ซึ่งจะสร้างความตระหนักและจิตสำนึกที่ถูกต้องทางด้านการอนุรักษ์ ทั้งต่อนักท่องเที่ยว ประชาชนท้องถิ่น ตลอดจนผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้อง

(4.) เป็นการท่องเที่ยวที่นำไปสู่การกระจายรายได้ ทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ โดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น (involvement of local community or people participation) ในภาคบริการต่างๆ เพื่อก่อให้เกิดผลประโยชน์ต่อท้องถิ่น (local benefit) มากกว่าการท่องเที่ยวที่เคยส่งเสริมกันมาตั้งแต่อดีตจนกระทั่งปัจจุบันที่เรียกว่า conventional tourism ซึ่งมักจะเป็น การท่องเที่ยวแบบหมู่คณะใหญ่ ๆ (mass tourism) ที่ผลประโยชน์ส่วนใหญ่มักจะตกอยู่กับผู้ประกอบการ หรือบริษัทนำเที่ยวเท่านั้น

2.1.3.2 องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ดร.ชนันท์ เอมพันธุ์ และสุรเชษฐีย์ เศษฐมาส (2539) กล่าวว่า โดยทั่วไปแล้วการวางแผนการท่องเที่ยวซึ่งรวมไปถึงการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ด้วยนั้น จะเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบสำคัญ 4 ประการ ดังนี้

(1.) ทรัพยากรการท่องเที่ยว (natural resource tourism)

การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เกี่ยวข้องกับธรรมชาติที่ยังดำรงไว้ซึ่งสภาพดั้งเดิมของระบบนิเวศ (first hand ecosystem) และวัฒนธรรมท้องถิ่น ที่มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น แหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ส่วนใหญ่ จึงมักปรากฏอยู่ในพื้นที่อนุรักษ์ เช่น อุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และอุทยานประวัติศาสตร์ เป็นต้น สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2540) กล่าวถึงแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ ว่าเป็นแหล่งที่มีจุดเด่นเป็นสิ่งที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยว (nature attractions) และตัดขาดจากโลกภายนอก (solitude) ซึ่งนักท่องเที่ยวจะไม่ได้ สัมผัสที่ บ้าน นอกจากนี้ยังได้ให้ความหมายของทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวว่า หมายถึง แหล่งท่องเที่ยวที่เป็นจุดหมาย (destination) ของการท่องเที่ยว ซึ่งหมายถึง พื้นที่ที่รองรับนักท่องเที่ยว พื้นที่แหล่งท่องเที่ยวจะมีทรัพยากรที่เป็นสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยว ความดึงดูดใจ เหล่านี้้นอาจเป็นความดึงดูด

ใจของนักท่องเที่ยวประเภทใดประเภทหนึ่ง แต่อาจไม่เป็นที่ดึงดูดใจของนักท่องเที่ยวประเภทอื่น ดังนั้นสภาพ ทรัพยากรจึงมีความสัมพันธ์โดยตรงกับตลาดการท่องเที่ยว นอกจากนี้ความดึงดูดใจใน ทรัพยากรแล้ว ในบางพื้นที่ยังมีกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ดังนั้น ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวจึงหมายถึงรวมถึงศักยภาพในการประกอบกิจกรรมของนักท่องเที่ยวด้วย โดยได้แบ่งแหล่งท่องเที่ยวออกเป็น 3 ประเภทใหญ่ ๆ คือ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ (nature destination) และ แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม (cultural destination) ซึ่งรวมเอาแหล่งท่องเที่ยวศาสนา ประวัติศาสตร์ และโบราณคดี (historical, archaeological and regions destination) และแหล่งท่องเที่ยวศิลปวัฒนธรรม และประเพณี (art, culture and traditional destinations) เข้าไว้ด้วยกัน

ดังนั้น หากมองการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็นอุตสาหกรรมบริการอย่างหนึ่ง แหล่งท่องเที่ยวดังกล่าวข้างต้นจัดได้ว่าเป็นวัตถุประสงค์เพื่อรองรับ การท่องเที่ยว และเป็นวัตถุประสงค์ประเภทที่ใช้แล้วไม่หมดไป หรือสูญหายหากมีการควบคุมป้องกันด้วยการวางแผนอย่างเป็นระบบ และนำไปสู่การปฏิบัติอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ซึ่งจะเป็นการสนับสนุนให้แหล่งท่องเที่ยว ยังประโยชน์เพื่อการท่องเที่ยวได้อย่างยั่งยืนโดยไม่เสื่อมโทรมลงไป ทั้งยังไม่ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศจนเกินขีดความสามารถของระบบที่จะรองรับได้ (Carrying capacity)

(2.) นักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

สถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาประเทศไทย (2540) ระบุว่านักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์สามารถจำแนกได้เป็น 4 ประเภท คือ

ประเภทที่ 1 นักท่องเที่ยวแบบหัวกระโหลก (hard-core nature tourists) เป็นนักท่องเที่ยวที่เน้นความสำคัญในการศึกษาค้นคว้าขณะที่เที่ยวชมธรรมชาติ

ประเภทที่ 2 นักท่องเที่ยวธรรมชาติแบบอุทิศตน (dedicated nature tourists) เป็นนักท่องเที่ยวที่เน้นเจาะจงไปเที่ยวสถานที่ ธรรมชาติโดยเฉพาะ เพื่อจะได้รู้ได้เข้าใจในธรรมชาติหรือประเพณีท้องถิ่น

ประเภทที่ 3 นักท่องเที่ยวธรรมชาติเป็นหลัก (mainstream nature tourists) เป็นนักท่องเที่ยวที่ชอบไปสถานที่แปลก ๆ ที่ไม่เคยไปมาก่อน เช่น ไปเยือนลุ่มน้ำอเมซอน (Amazon) อุทยานกอริลลาในรวันดา (Rawanda Gorilla Park) หรือจุดหมายปลายทางอื่น ๆ ที่เป็นการริเริ่มสำหรับโปรแกรมท่องเที่ยวพิเศษ

ประเภทที่ 4 นักท่องเที่ยวธรรมชาติตามโอกาส (casual nature tourists) เป็นนักท่องเที่ยวที่บังเอิญต้องไปชมธรรมชาติ เพราะเป็นส่วนหนึ่งของโปรแกรมท่องเที่ยวที่ตนได้เลือกไป

นอกจากนี้ สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, 2540 ได้กล่าวถึงลักษณะของนักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ว่า จะต้องเป็นนักท่องเที่ยวที่มีพฤติกรรมที่เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ในการศึกษาหาความรู้ และประสบการณ์ เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกใน การอนุรักษ์ธรรมชาติ

(3.) การตลาด

การตลาดนับเป็นส่วนสำคัญในการชักจูงนักท่องเที่ยวให้ไปท่องเที่ยว โดยเป็นสื่อกลางระหว่างนักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการ และแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งในเชิงการตลาดจะต้องทำความเข้าใจให้ชัดเจนว่า การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ มีลักษณะอย่างไร โดยการให้ข้อมูลและสิ่งที่คาดหวังจากการท่องเที่ยว (Expectation) อย่างถูกต้องแก่นักท่องเที่ยว เพื่อเป็นการช่วยให้นักท่องเที่ยวตัดสินใจว่า รูปแบบของการท่องเที่ยวในลักษณะเช่นนี้เหมาะสม กับความสนใจ และตรงตามความต้องการของตนเองหรือไม่ และสามารถยอมรับกฎ หรือกติกาของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ได้หรือไม่

ดังนั้น จึงเห็นได้ว่าการตลาดเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการเลือกสรรประเภทและคุณภาพของนักท่องเที่ยว เพื่อส่งเสริมสนับสนุน การท่องเที่ยวในเชิงคุณภาพ (Qualitative tourism) มากกว่าการท่องเที่ยวในเชิงปริมาณ (quantitative tourism) อันจะเป็นหนทาง นำไปสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ซึ่งส่วนใหญ่งานด้านการส่งเสริมการตลาดเป็นหน้าที่ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ดร.ชนันท์ เอมพันธุ์ และสุรเชษฐ ชาญธูมาส, 2539)

(4.) การบริการ

การท่องเที่ยวซึ่งรวมถึงการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ที่จำเป็นต่อการสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว ในขณะที่มีกิจกรรมการท่องเที่ยว แต่การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์นั้นต้องการบริการที่เน้นการให้ข้อมูลข่าวสาร และการบริการเพื่อให้นักท่องเที่ยว ได้รับประสบการณ์ ความรู้ความเข้าใจอย่างลึกซึ้งเกี่ยวกับธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่นท้องถิ่น เช่น บริการด้านสื่อความหมายธรรมชาติ การมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นในภาคบริการ ซึ่งได้แก่ การจัดที่พักที่สอดคล้องกลมกลืนกับธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น (Ecolodge) เป็นมัคคุเทศก์นำทางในการเดินป่า เป็นต้น

2.1.3.3 กิจกรรมที่สอดคล้องกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

กิจกรรมท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติและแหล่งวัฒนธรรม นับได้ว่าเป็นความหลากหลาย ซึ่งกิจกรรมบางประเภทอาจมีลักษณะที่บ่งชี้ว่าเป็น การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ในขณะที่บางกิจกรรม อาจมีความกำกวม หรือคาบเกี่ยว ซึ่งต้องพิจารณาถึงองค์ประกอบ วัตถุประสงค์ในการปฏิบัติ กิจกรรม และการให้บริการว่ามุ่งเน้นอะไร และอย่างไร เช่น เพื่อพักผ่อนหย่อนใจ ศึกษาหาความรู้ ผจญภัย กีฬาสนุกสนาน เพื่อความบันเทิง สัมผัสองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว แลกเปลี่ยนและ ถ่ายทอดประสบการณ์ เป็นต้น

ดร.ชนันท์ เอมพันธุ์ และสุรเชษฐ์ เศรษฐมาต (2539) กล่าวว่า กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิง อนุรักษ์จะต้องมีเรื่องของกรเรียนรู้ และได้รับประสบการณ์เกี่ยวกับธรรมชาติเข้ามาเกี่ยวข้อง ซึ่ง ศุณย์วิชัยป้าไม้ (2538) ได้แบ่งกลุ่มกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ออกเป็น 3 กลุ่ม ซึ่งมีทั้งกิจกรรมหลัก และกิจกรรมเสริม คือ

- กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (ecotourism activities) เป็นกิจกรรมหลัก
- กิจกรรมท่องเที่ยวที่เน้นการได้ใกล้ชิดชื่นชมธรรมชาติ
- กิจกรรมท่องเที่ยวที่เน้นการผจญภัยตื่นเต้นท้าทายกับธรรมชาติ (adventurous recreational activities) เป็นกิจกรรมเสริม

ซึ่งจะต้องเป็นกิจกรรมที่สอดคล้องและไปด้วยกันได้ดีกับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิง อนุรักษ์ กล่าวคือ เป็นกิจกรรมที่กระทำในพื้นที่ธรรมชาติ มีการจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวต่อกลุ่ม ต่อกิจกรรม ทั้งนี้ เพื่อไม่สร้างผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมธรรมชาติ

(1.) **กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์** ได้แก่ การเดินป่า (hiking / trekking) กิจกรรมศึกษาธรรมชาติ (nature education) กิจกรรมถ่ายรูปธรรมชาติ บันทึกเทปวีดีโอ เทปเสียง ธรรมชาติ (nature photography videotaping and sound of nature audio taping) กิจกรรม ส่องสัตว์ / ดูนก (animal / bird watching) กิจกรรมศึกษา / เที่ยวถ้ำ (cave exploring / visiting) กิจกรรมศึกษาท้องฟ้าและดาราศาสตร์ (sky interpretation) กิจกรรมล่องเรือศึกษาธรรมชาติ (boat sightseeing) กิจกรรมพายเรือแคนู (canoeing) / เรือคะยัค (kayak) / เรือใบ (row boating) / เรือใบ (sail boating) กิจกรรมดำน้ำชมปะการังน้ำตื้น (snorkle or skiln diving) และ กิจกรรม ดำน้ำลึก (scuba diving)

(2.) กิจกรรมท่องเที่ยวประเภทขึ้นชมธรรมชาติและกิจกรรมท่องเที่ยวประเภท
ตื่นเต้นผจญภัยท้าทายกับธรรมชาติ ได้แก่ กิจกรรมชม ทิวทัศน์ธรรมชาติในบรรยากาศที่สงบ
 (relaxing) กิจกรรมขี่จักรยานตามเส้นทางธรรมชาติ (terrain / mountain biking) กิจกรรมปีน/ไต่
 เขา (rock / mountain climbing) กิจกรรมพักแรมด้วยเต็นท์ (tent camping) กิจกรรมเครื่องร่อน
 ขนาดเล็ก (hang glider) กิจกรรม ล่องแพยาง/ไม้ไผ่ (white water rafting) กิจกรรมพักผ่อน
 รับประทานอาหาร (picnicking) กิจกรรมเที่ยวน้ำตก (waterfall visits/ exploring) และ กิจกรรม
 วินด์เซิร์ฟ (wind surfing)

2.1.4 ความรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

การท่องเที่ยวเชิงเกษตร(Agro tourism)

การท่องเที่ยวเชิงเกษตร คือ รูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวที่จะทำให้เกิดการกระจาย
 รายได้ไปสู่ท้องถิ่น โดยการเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้มาเที่ยวชมชนภาคเกษตรกรรม เพื่อเรียนรู้
 วิถีชีวิต ชนบทธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมและความเป็นอยู่ของชาวชนบท ศึกษาหาความรู้และ
 ประสบการณ์ในเรื่องเกษตรกรรม ซึ่งอาจเป็นได้ทั้งเกษตรกรรมในรูปแบบดั้งเดิม และเกษตรกรรม
 ที่มีความก้าวหน้าทันสมัย รวมถึงได้เที่ยวชมทัศนียภาพที่สวยงามตามธรรมชาติของชุมชนนั้น ๆ
 โดยเกษตรกรและชุมชนนั้น ๆ จะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการด้วยตนเอง ซึ่งจะเป็น
 การเพิ่มรายได้ให้กับเกษตรกรและชุมชน ทั้งในและนอกภาคเกษตรกรรม นอกจากนั้นยังเป็นการ
 ช่วยยกระดับชีวิตให้กับเกษตรกรและชุมชนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ และทักษะในการบริหารจัดการ
 แหล่งท่องเที่ยวของชุมชนให้มีความต่อเนื่องและยั่งยืนตลอดไป (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และ
 เทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, 2543)

2.1.4.1 การให้นิยามของการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

1.) การให้นิยามโดยใช้หลักองค์ประกอบ

การท่องเที่ยวมีองค์ประกอบปัจจัยภายในที่สำคัญ 3 ประการคือ แหล่งหรือสิ่งที่ดึงดูดใจ
 นักท่องเที่ยว บริการ และนักท่องเที่ยว จากการพิจารณาองค์ประกอบทั้ง 3 ประการ ในการ
 ท่องเที่ยวเชิงเกษตรจะมีลักษณะดังนี้

- (1) แหล่ง หมายถึง กิจกรรมการเกษตรที่สามารถดึงดูดและเป็นที่น่าสนใจของนักท่องเที่ยว
- (2) บริการ หมายถึง มีจัดไว้ให้รองรับเพื่อสนองตอบตามมาตรฐานความต้องการของนักท่องเที่ยว
- (3) นักท่องเที่ยว หมายถึง ผู้ต้องการได้รับความรู้และความเพลิดเพลิน มีความสามารถและยินดีจะจ่ายเพื่อเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวและบริการ

2.) การให้นิยามโดยใช้หลักการเชิงระบบ

การใช้หลักการดังกล่าวนี้เพื่อให้คำนิยามและความหมาย โดยใช้หลักการเชิงระบบ โดยพิจารณาว่าการท่องเที่ยวมี ปัจจัยที่ใช้ กระบวนการ และผลได้ รวมทั้งผลกระทบ หรือผลข้างเคียง ปัจจัยที่ใช้ หมายถึง ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวที่มีกิจกรรมเกษตรเป็นหลัก รวมทั้ง บริหาร กระบวนการ หมายถึง การบริหารและจัดไว้เพื่อรองรับการท่องเที่ยว ผลได้ หมายถึง ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวและรายได้ของเกษตรกร ผลกระทบ หมายถึง ผลที่เกิดขึ้นทั้งทางบวกและทางลบ

3.) การให้นิยามโดยหลักการจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืน

เป็นหลักการพิจารณาโดยคำนึงถึงหลักการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว ประกอบกับการคำนึงถึงปัญหาผลกระทบสิ่งแวดล้อม การมีส่วนร่วมของชุมชน และมีการจัดระบบการบริหารและการจัดการที่ดี จึงให้ความหมายการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ดังนี้

“การท่องเที่ยวที่มุ่งความสนใจไปที่กิจกรรมการเกษตรเป็นหลัก มีการจัดการโดยใช้หลักการเชิงอนุรักษ์ โดยเกษตรกรและชุมชนเข้ามีส่วนร่วม มีการจัดระบบการบริหาร การจัดการคุณภาพ โดยมุ่งให้บังเกิดผลทางด้านส่งเสริมการพัฒนาการเกษตร คุณภาพชีวิตของเกษตรกร การพักผ่อนและการศึกษาทางวัฒนธรรม และการรักษาสภาพแวดล้อม”

อย่างไรก็ตามในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตร มีความจำเป็นต้องสร้างความเข้าใจถึงความแตกต่างของความหมาย แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร การท่องเที่ยวเชิงเกษตร และการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ทั้งนี้เนื่องจากในภาพรวมของการท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรจะเป็นเพียงจุดท่องเที่ยว การท่องเที่ยวเชิงเกษตรจะรวมถึงองค์ประกอบทุกส่วนที่ทำให้เกิดการท่องเที่ยว ส่วนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรนอกจากการจัดการส่วนผสมขององค์ประกอบให้ได้สัดส่วนและทำหน้าที่อย่างสมบูรณ์แล้ว ยังต้องคำนึงถึงการจัดการหรือสร้างส่วนผสมของแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ เข้าด้วยเพื่อให้การจัดการท่องเที่ยวเกิดขึ้นอย่างครบวงจร

2.1.4.2 รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

(1.) แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรในแหล่งท่องเที่ยวหลัก

เป็นแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวประกอบในแหล่งท่องเที่ยวหลัก ใช้สำหรับการท่องเที่ยวช่วงสั้น ๆ โดยวางเป้าหมายการตลาดดึงดูดนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวหลัก เช่น แหล่งท่องเที่ยวขนาดใหญ่ ภูเก็ต หัวหิน กรุงเทพฯ เชียงใหม่ เป็นต้น

ในกรณีนี้แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรไม่จำเป็นต้องมีศักยภาพสูงหรือมีขนาดใหญ่ แต่เนื่องจากตั้งอยู่ในทำเลที่เหมาะสมมากคือตลาดเกษตร ส่วนประเภทอื่นจัดให้เป็นการท่องเที่ยวช่วงสั้น ๆ เพื่อให้ให้นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในจุดหมายหลักมีความพึงพอใจกับการท่องเที่ยวมากขึ้น

(2.) ย่านเกษตรหรือพื้นที่เกษตร

เป็นแบบการพัฒนาที่ต้องการสร้างชื่อเสียงและเป็นจุดหมายการเดินทาง เนื่องจากพื้นที่เกษตรมีขนาดใหญ่และเป็นการเกษตรที่ดึงดูดความสนใจสูง เช่น พื้นที่ตลาดน้ำดำเนินสะดวก สมุทรสงคราม เป็นต้น

ในการพัฒนาตามรูปแบบนี้จะมีตลาดเฉพาะ รวมถึงนักท่องเที่ยว และนักท่องเที่ยวประเภทนี้ต้องการทัศนศึกษา พัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มีความสมบูรณ์

(3.) จุดเชื่อมโยง เส้นทางผ่าน

เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพ เป็นจุดท่องเที่ยว และที่ตั้งกระจายทั่วไป ซึ่งอาจจะไม่สามารถพัฒนาเป็นแหล่งเป้าหมายการเดินทาง จึงกำหนดเป็นแหล่งท่องเที่ยวในโครงข่ายการท่องเที่ยว ซึ่งอาจจะเป็นตลาดเกษตรกร หรือแหล่งผลิตทางการเกษตรที่มีความน่าสนใจก็ได้

ในการพัฒนาจัดเป็นจุดท่องเที่ยวเพื่อการสร้างชื่อเสียงสินค้าเกษตร การขายผลผลิต หรือจัดเป็นที่พัก ขึ้นอยู่กับความเหมาะสม

(4.) แหล่งเฉพาะ

เป็นกรณีที่แหล่งเกษตรจัดเป็นจุด พื้นที่ที่มีลักษณะเฉพาะและมีความดึงดูดใจสูง เช่น การเกษตรที่เป็นปรากฏการณ์ทางการเกษตร หรือแหล่งผลิตเกษตรที่หายาก เช่น แหล่งผลิตไวน์

ในการพัฒนาสามารถพัฒนาเป็นเป้าหมายในการเดินทาง หรือเป็นแหล่งท่องเที่ยวประกอบที่สำคัญในโครงข่ายการท่องเที่ยว

2.1.4.3 ประเภทของแหล่งท่องเที่ยวเกษตร

1.) แหล่งท่องเที่ยวเกษตรประเภทชุมชนหรือหมู่บ้านท่องเที่ยวเกษตร

ดำเนินการในลักษณะเป็นการดำเนินงานร่วมกันของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรในหมู่บ้าน มีทั้งประเภทที่ปักค้ำงในหมู่บ้านได้ หรือประเภทระยะสั้น (1วัน) ซึ่งในแต่ละจุดจะมีลักษณะเด่นเป็นการเฉพาะเจาะจง เช่น หมู่บ้านทำนา หมู่บ้านผลไม้ หมู่บ้านไม้ดอกไม้ประดับ หมู่บ้านเลี้ยงผึ้ง ฯลฯ ซึ่งนอกจากจะมีกิจกรรมเด่นแล้ว ยังมีกิจกรรมอื่น ๆ ที่น่าสนใจประกอบในการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวด้วย ในหมู่บ้านท่องเที่ยวจะแบ่งเขตเพื่อให้เหมาะสมและง่ายต่อการจัดการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเป็นส่วน ๆ ดังนี้

(1.1) บริเวณที่เป็นจุดหรือศูนย์บริการนักท่องเที่ยว เป็นจุดแรกที่นักท่องเที่ยวจะแวะพักก่อนเที่ยวชมหรือร่วมกิจกรรมต่าง ๆ เช่น ลานจอดรถที่นักท่องเที่ยวแวะรับประทานอาหารและเครื่องดื่ม ที่จำหน่ายสินค้าแปรรูป สินค้าสด เครื่องดื่ม สถานที่แสดงเกี่ยวกับการเกษตร แสดงวัฒนธรรมพื้นบ้านเกษตร แปลงรวบรวมพันธุ์พืชที่น่าสนใจ

(1.2) ส่วนที่เป็นพื้นที่การเกษตรของเกษตรกรในหมู่บ้าน เกษตรกรในหมู่บ้านจะเป็นสมาชิกของกลุ่มเกษตรกร โดยเกษตรกรเหล่านี้จะได้รับคำแนะนำให้ความรู้เกี่ยวกับการเกษตรเป็นอย่างดี สามารถให้นักท่องเที่ยวเข้าชมหรือร่วมกิจกรรมในพื้นที่ของเกษตรกรแต่ละรายได้ ผลผลิตจากไร่ นา ของเกษตรกรเหล่านี้จะนำไปรวมจำหน่ายที่ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ซึ่งมีเกษตรกรในหมู่บ้านบางส่วนทำงานอยู่ ณ จุดบริการนักท่องเที่ยว โดยเกษตรกรเหล่านี้จะได้รับค่าตอบแทนตามข้อตกลงของกลุ่ม

2.) แหล่งท่องเที่ยวเกษตรประเภทเฉพาะรายบุคคลหรือรายกิจกรรม

เป็นจุดท่องเที่ยวเกษตรที่เป็นสวนหรือไร่ของเกษตรกรรายใดรายหนึ่งโดยเฉพาะ ส่วนใหญ่จะเป็นสวนเกษตรที่มีความก้าวหน้าในการปลูกพืชเฉพาะอย่าง เช่น สวนเงาะ สวนทุเรียน สวนมะม่วง สวนลิ้นจี่ สวนลองกอง สวนไม้ดอกไม้ต่าง ๆ สวนผักต่าง ๆ สวนเกษตรผสมผสาน เป็นต้น จุดท่องเที่ยวในลักษณะนี้ทางกรมส่งเสริมการเกษตรจะเข้าไปช่วยสนับสนุนด้านเทคโนโลยี และการจัดการให้ดีขึ้น ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการจัดการพื้นที่และวิธีการต้อนรับนักท่องเที่ยวช่วยเหลือเกี่ยวกับร้านวางจำหน่ายสินค้าแปรรูปและผลผลิตทางการเกษตร หรือสินค้าหัตถกรรมของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรที่มาจัดวางหรือจำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยว

3.) แหล่งท่องเที่ยวประเภทเทศกาลหรือปรากฏการณ์

เป็นลักษณะของแหล่งท่องเที่ยวเกษตรที่มีการจัดงานเทศกาล หรืองานมหกรรมทางด้านการเกษตรที่น่าสนใจ เช่น งานวันทุเรียนโลก งานวันเงาะโรงเรียน งานวันลำไยโลก เทศกาลหม่อนไหม ฯลฯ หรือเป็นปรากฏการณ์ทางการเกษตรที่น่าสนใจในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง เช่น ทุ่งดอกทานตะวัน ทุ่งดอกปอเทือง ทุ่งดอกปทุมมา ทุ่งดอกกระเจียว ฯลฯ จุดท่องเที่ยวดังกล่าวนี้ จะมีนักท่องเที่ยวให้ความสนใจไปชมกันมาก

2.1.4.4 ลักษณะและรูปแบบของกิจกรรมที่จะให้บริการนักท่องเที่ยว

ในแหล่งท่องเที่ยวเกษตรแต่ละแห่งจะมีกิจกรรมที่จะให้บริการนักท่องเที่ยวหลาย ๆ กิจกรรมแล้วแต่สภาพของจุดท่องเที่ยวเกษตรแต่ละแห่ง

(1.) ประเภทการแสดงสินค้าหรือสาธิต

- แปลงสาธิตพันธุ์พืชสวยงาม และหลากหลาย เช่น กล้วยไม้ ดอกไม้ พืชผัก และผลไม้ ในท้องถิ่นและจากต่างประเทศที่น่าสนใจ
- แปลงรวบรวมพันธุ์พืชชนิดต่าง ๆ เช่น พันธุ์กล้วย พันธุ์พริก พันธุ์มะเขือ เป็นการรวมพันธุ์ต่าง ๆ จากทั่วโลก
- การแสดงขั้นตอนการปฏิบัติต่าง ๆ ทางด้านการเกษตร เช่น การปลูก ดูแลรักษา การเก็บเกี่ยวผลผลิต การปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว การบรรจุภัณฑ์ การแปรรูปผลผลิต การเลี้ยงไหม การเลี้ยงผึ้ง การเลี้ยงครั่ง เป็นต้น
- การแสดงประเพณีวัฒนธรรมด้านการเกษตรในอดีตที่ผ่านมา เช่น การตกกล้า การไถนา การดำนา การเก็บเกี่ยว การซ่อมข้าวหรือการตำข้าว การเก็บเกี่ยวพืชผัก และการแปรรูป การแสดงงานฝีมือหรืองานหัตถกรรมต่าง ๆ เป็นต้น
- การแสดงอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ และวิถีทางการเกษตรไทยในอดีต

(2.) ประเภทให้นักท่องเที่ยวร่วมทำกิจกรรมระยะสั้น

- การเข้าชมสวนเกษตร เช่น สวนดอกไม้ สวนพืชผัก สวนสมุนไพร สวนผลไม้ โดยนักท่องเที่ยวอาจเก็บผลผลิตกินเองจากต้นในสวน หรือการซื้อผลผลิตโดยเลือกเก็บเองได้ มีทั้งความสวยงามแปลกตา และบรรยากาศที่เป็นธรรมชาติ
- ทำกิจกรรมพื้นบ้านระยะสั้นร่วมกับชาวบ้าน เช่น ซี่ควาย นั่งเกวียนไถนา กรีดยางหยกยอ พายเรือ ทอดแห เป็นต้น

(3.) ประเภทให้นักท่องเที่ยวพักแรมในหมู่บ้าน

- นักท่องเที่ยวพักแรมในหมู่บ้านเพื่อศึกษาและสัมผัสกับการใช้ชีวิตของชาวชนบท
เกษตร โดยให้นักท่องเที่ยวได้รับบริการที่อบอุ่น ปลอดภัย สะอาด เป็นต้น

(4.) ประเภทการอบรมให้ความรู้การเกษตรแผนใหม่และความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาของชาวบ้าน

- ฝึกหัดปฏิบัติเกี่ยวกับการทำการเกษตรในสมัยใหม่ เช่น การปลูกและดูแลรักษาพืช
การแปรรูปและการเก็บรักษาผลผลิตทางการเกษตร ฯลฯ ซึ่งอาจจะมีการมอบ
ประกาศนียบัตรให้
- ฝึกหัดปฏิบัติเพื่อการเรียนรู้ภูมิปัญญาของชาวบ้านในหมู่บ้านชนบท เช่น ศึกษาแมลง
ที่เป็นประโยชน์ พืชผักพื้นเมืองที่กินได้ การเก็บเห็ดในป่า การทำข้าวเม่า การทำ
ขนมจีน การทำน้ำตาลจากมะพร้าวและตาลโตนด การเก็บเกี่ยวข้าว การนวดแผน
โบราณ การอบสมุนไพร การเผาข้าวหลาม ฯลฯ

(5.) ประเภทการจำหน่ายสินค้าและผลิตภัณฑ์เกษตร

- สินค้าอาหารแปรรูปที่หลากหลายของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร
- สินค้าหัตถกรรมพื้นเมืองของเกษตรกร
- ของใช้และของที่ระลึกต่าง ๆ
- ผักสด ผลไม้สด ดอกไม้สด
- ต้นพันธุ์พืช เมล็ดพันธุ์ที่น่าสนใจให้นักท่องเที่ยวซื้อไปปลูกเอง
- อาหารที่ผลิตและเตรียมในพื้นที่แบบง่าย ๆ แต่สะอาด เช่น ข้าวโพดต้ม ข้าวโพดคั่ว
ถั่วต้ม มันต้ม อ้อยเคี้ยว ผลไม้สด อาหารสำเร็จรูปหรือกล่อง น้ำผัก น้ำผลไม้ต่าง ๆ

(6.) ประเภทให้รู้ทางด้านธุรกิจเกษตร

ในช่วงที่ธุรกิจอื่น ๆ ประสบปัญหาเนื่องจากเศรษฐกิจตกต่ำ เช่น ในปัจจุบันนี้จะมี
นักท่องเที่ยวส่วนหนึ่งเดินทางมาเพื่อหาช่องทางในการทำธุรกิจต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร
เนื่องจากเป็นธุรกิจที่ให้ผลตอบแทนรวดเร็วและเป็นธุรกิจที่ยังก้าวหน้าไปได้ เพื่อให้นักท่องเที่ยว
ธุรกิจเกษตรได้สัมผัสพบเห็นดูกิจกรรมของเกษตรกรแล้ว อาจเกิดแนวคิดในการทำธุรกิจโดย
ร่วมทุนกับเกษตรกร เช่น ร่วมกับเกษตรกรทำการผลิตเพื่อแปรรูป เพื่อส่งออก และจำหน่าย
ภายในประเทศ หรือร่วมกันผลิตและจำหน่ายสินค้าหัตถกรรมต่าง ๆ การท่องเที่ยวในลักษณะนี้
นอกจากจะเอื้อประโยชน์อย่างสูงให้กับเกษตรกรแล้วยังเป็นหนทางหนึ่งที่จะช่วยเหลือภาคเอกชน
จากธุรกิจอื่นที่ได้รับผลกระทบจากสภาวะเศรษฐกิจในปัจจุบัน ดังนั้น จึงต้องมีการจัดการให้
เกษตรกรมีกรเตรียมข้อมูลและรายละเอียดเชิงธุรกิจเพื่อการนี้ด้วย

2.1.5 องค์ประกอบด้านการพัฒนาทรัพยากรท่องเที่ยว

การพัฒนาทรัพยากรท่องเที่ยวเป็นองค์ประกอบแรกของการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน เพราะทรัพยากรท่องเที่ยวถือเป็นสินค้าหลักทางการท่องเที่ยวที่จะขายให้นักท่องเที่ยว โดยมีสิ่งดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวทุกประเภทเข้ามาเยี่ยมชมเยือน จึงต้องมีการพัฒนาทรัพยากรท่องเที่ยวที่มีอยู่ให้เพิ่มความงดงามและคุณค่ามากขึ้นกว่าเดิมในการดึงดูดใจนักท่องเที่ยวมากขึ้นอย่างยั่งยืนโดยทรัพยากรท่องเที่ยวจะต้องรวมเอาสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวเข้าไปด้วย เพื่อเพิ่มความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวให้สามารถเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวยังทรัพยากรได้อย่างสะดวกสบาย ในขณะที่เดียวกันก็ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด จึงต้องหันมาพัฒนาทรัพยากรท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ซึ่งทรัพยากรท่องเที่ยว หมายถึง สิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติหรือสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นทั้งที่อยู่ในลักษณะที่เป็นรูปธรรมที่สามารถสัมผัสได้ และอยู่ในลักษณะที่เป็นนามธรรมไม่สามารถสัมผัสได้ อันมนุษย์สามารถนำมาใช้เพื่อเป็นสินค้าทางการท่องเที่ยวในการดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชม อีกทั้งยังเป็นมรดกที่ทรงเป็นมรดกที่ทรงคุณค่าของประเทศด้วย

2.1.5.1 ประเภทของทรัพยากรท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวจำเป็นต้องใช้ทรัพยากรท่องเที่ยวเป็นสินค้าหลักทางการท่องเที่ยว พร้อมทั้งพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวเพื่ออำนวยความสะดวกให้นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวยังทรัพยากรท่องเที่ยวได้อย่างสะดวกสบาย ซึ่งนักท่องเที่ยวแต่ละคนหรือแต่ละกลุ่มจะมาเยี่ยมชมเยือนทรัพยากรท่องเที่ยวตามประเภทที่ตนชื่นชอบ อาจแบ่งประเภทของทรัพยากรท่องเที่ยวตามการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้ 3 ประเภทดังต่อไปนี้คือ

1.) ทรัพยากรท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ โดยเกิดจากสภาพแวดล้อมทางกายภาพแวดล้อมทางกายภาพตามธรรมชาติที่มีความสวยงาม น่าสนใจต่อการเดินทางไปเที่ยวชม ซึ่งรวมถึงบริเวณที่มนุษย์เข้าไปปรุงแต่งเพิ่มเติมจากสภาพธรรมชาติในบางส่วน เราอาจแบ่งทรัพยากรท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติตามการพัฒนาออกได้เป็น 3 ประเภทย่อยคือ

(1.1) ทรัพยากรท่องเที่ยวธรรมชาติสภาพดั้งเดิมปราศจากการดัดแปลง เป็นทรัพยากรท่องเที่ยวในพื้นที่สันโดษซึ่งอยู่ไกลชุมชน คุณค่าผู้เยี่ยมชมอยู่ที่ความอุดมสมบูรณ์เป็นธรรมชาติ ทำให้ผู้มาเยือนได้สัมผัสกับธรรมชาติและก็ได้รับความรู้ความเข้าใจในปรากฏการณ์ธรรมชาติ เช่น ภูเขา ธรณีสถาน วนอุทยาน เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ภูมิอากาศ ทะเล ธารน้ำแข็ง เป็นต้น

(1.2) ทรัพยากรท่องเที่ยวธรรมชาติที่มีการดัดแปลงปรุงแต่ง แต่ยังรักษาสภาพตามธรรมชาติไว้ เป็นทรัพยากรท่องเที่ยวในพื้นที่กึ่งต้นโดยซึ่งมีการปรุงแต่งเพื่อความสะดวกในการเข้าถึงและเพิ่มความสามารถในการรองรับ คุณค่าต่อผู้มาเยี่ยมชมอยู่การได้สัมผัสธรรมชาติในระดับภายนอกและก็ได้รับสะดวกในการเยี่ยมชม เช่น ถ้ำ น้ำตก พุงหญ้า น้ำพุร้อน ชายหาด อ่างเก็บน้ำ เป็นต้น

(1.3) ทรัพยากรท่องเที่ยวธรรมชาติที่มีการดัดแปลงก่อสร้างเพิ่มเติม เป็นทรัพยากรท่องเที่ยวในพื้นที่ธรรมชาติที่มีการพัฒนาแล้ว ซึ่งมีการจัดกิจกรรมตอบสนองของความต้องการของผู้เยี่ยมชม มีสิ่งอำนวยความสะดวกเต็มรูปแบบ คุณค่าต่อผู้มาเยือนอยู่ที่การได้พักผ่อนในสภาพธรรมชาติ แต่ได้รับความสะดวกสบายอย่างครบถ้วน เช่น รีสอร์ท เป็นต้น

2.) ทรัพยากรท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์โบราณสถานและโบราณวัตถุ เป็นทรัพยากรท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นตามประโยชน์ของมนุษย์เองทั้งที่เป็นมรดกในอดีตและได้สร้างเสริมในสมัยปัจจุบัน ซึ่งมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ โบราณสถานและโบราณวัตถุออกเป็น 2 ประเภทย่อยดังต่อไปนี้

(2.1) ประเภทโบราณสถาน เป็นสถานที่ที่มีอายุนับร้อยปี หรือโดยลักษณะแห่งการก่อสร้าง หรือโดยหลักฐานเกี่ยวกับประวัติของสถานที่นั้นเป็นประโยชน์ในทางประวัติศาสตร์หรือโบราณคดี

(2.2) ประเภทโบราณวัตถุ เป็นสิ่งประดิษฐ์หรือสิ่งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติหรือที่เป็นส่วนหนึ่งส่วนใดของโบราณสถาน ซึ่งโดยอายุหรือโดยลักษณะแห่งการประดิษฐ์หรือโดยหลักฐานเกี่ยวกับประวัติของวัตถุนั้นเป็นประโยชน์ในทางประวัติศาสตร์หรือโบราณคดีในแต่ละจังหวัดหรือแต่ละประเทศอาจเก็บสะสมไว้ในพิพิธภัณฑหรือสถานที่เก็บแบบอื่น ๆ เพื่อให้ประชาชนเข้าชมอันเป็นเครื่องชี้ให้เห็นถึงประวัติศาสตร์อันยาวนานของประเทศ และเป็นความภาคภูมิใจของประชาชนในท้องถิ่นที่ได้พบโบราณวัตถุล้ำค่าเหล่านั้น เช่น ภาพเขียนโบราณ วัตถุโบราณ สมบัติโบราณ พระพุทธรูปโบราณ รูปปั้นโบราณ เป็นต้น

3.) ทรัพยากรท่องเที่ยวประเภทศิลปวัฒนธรรมประเพณี และกิจกรรม เป็นทรัพยากรท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นในรูปแบบของการดำเนินชีวิตของผู้คนในสังคมแต่ละกลุ่มชนที่มีความแตกต่างกันไปตามสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ โดยยึดถือปฏิบัติสืบทอดต่อกันมา ตลอดจนกิจกรรมต่าง ๆ ของสังคมที่มีผลต่อการดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางไปเยือน เราอาจแบ่งทรัพยากรท่องเที่ยวประเภทศิลปวัฒนธรรมประเพณี และกิจกรรมออกเป็นประเภทย่อยได้ 3 ประเภทดังต่อไปนี้

(3.1) ประเภทศิลปวัฒนธรรม ได้แก่ชุมชน หมู่บ้าน เรือนแพ ตลาด ตลาดน้ำ ศูนย์วัฒนธรรม การละเล่นพื้นบ้าน ดนตรีพื้นเมือง สินค้าพื้นเมือง ไร่สวน เหมือง วิถีชีวิต อัญมณี ไม้ตรีของประชาชน เป็นต้น

(3.2) ประเภทประเพณี ได้แก่ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีแห่เทียนพรรษา เทศกาลกินเจ ประเพณีลอยกระทง งานบุญบั้งไฟ งานพิธีโยนบัว ประเพณีอินทนิล เป็นต้น

(3.3) ประเภทกิจกรรม ได้แก่กิจกรรมแข่งขันกีฬา กิจกรรมบันเทิง สวนสนุก สวนสาธารณะเฉพาะทาง สนามกอล์ฟ สนามแข่งรถ เขื่อนพลังไฟฟ้า เป็นต้น สำหรับกิจกรรมการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนนั้นควรเป็นกิจกรรมที่เน้นการศึกษาหาความรู้ในแหล่งธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่นควบคู่ไปกับการได้รับความเพลิดเพลิน ซึ่งมีกิจกรรมการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนอยู่หลายกิจกรรม เช่น การเดินป่า การศึกษาธรรมชาติ การเลี้ยงสัตว์ การดูนก การพายเรือ การดำน้ำ การตั้งแคมป์ การล่องแพ การขี่ช้าง การถ่ายรูป การขี่จักรยาน การไต่เขา การตกปลา การแสวงบุญ การนมัสการสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เป็นต้น

2.1.5.2 องค์ประกอบของทรัพยากรท่องเที่ยว

องค์ประกอบของทรัพยากรท่องเที่ยวที่ได้มีนักวิชาการได้กล่าวถึงองค์ประกอบไว้อย่างหลากหลาย พอสรุปได้ว่าองค์ประกอบของทรัพยากรท่องเที่ยวควรมีองค์ประกอบหลักอย่างน้อย 3 ประการ ดังต่อไปนี้

(1.) ทรัพยากรท่องเที่ยวต้องมีสิ่งดึงดูดใจ เป็นองค์ประกอบสำคัญที่สุดของทรัพยากรท่องเที่ยวที่ต้องมีสิ่งดึงดูดใจอย่างใดอย่างหนึ่งในการดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเดินทางไปเยี่ยมเยือนสถานที่นั้น ๆ ซึ่งสิ่งดึงดูดใจการท่องเที่ยวย่อมแตกต่างกันไปตามประเภทของทรัพยากรท่องเที่ยว โดยแต่ละกลุ่มจะสนใจสิ่งดึงดูดใจของทรัพยากรท่องเที่ยวแต่ละประเภทแตกต่างกันไป เช่น นักท่องเที่ยวกลุ่มหนึ่งอาจสนใจด้านความสวยงามของธรรมชาติ ก็ชอบที่จะไปเที่ยวภูเขาหรือหาดทราย หรือนักท่องเที่ยวอีกกลุ่มหนึ่งอาจสนใจด้านศิลปวัฒนธรรม ก็ชอบที่จะไปเที่ยวชมวิถีชีวิตของชาวเขา หรือนักท่องเที่ยวอีกกลุ่มหนึ่งอาจสนใจด้านโบราณสถาน ก็ชอบที่จะไปเที่ยวชมอุทยานประวัติศาสตร์ เป็นต้น นอกจากนั้นภาพลักษณ์และราคาค่าเข้าชมของทรัพยากรท่องเที่ยวก็มีส่วนในการดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเข้าไปเยี่ยมชมทรัพยากรท่องเที่ยวเช่นกัน

(2.) ทรัพยากรท่องเที่ยวต้องมีเส้นทางขนส่งเข้าถึง เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของ ทรัพยากรท่องเที่ยวที่ต้องมีเส้นทางหรือเครือข่ายคมนาคมขนส่งที่สามารถชี้แหล่งท่องเที่ยว นั้น ตลอดจนสามารถติดต่อเชื่อมโยงกันระหว่างทรัพยากรท่องเที่ยวหนึ่งกับอีกทรัพยากรท่องเที่ยวหนึ่ง ที่อยู่บริเวณใกล้เคียง อีกทั้งต้องมีที่จอดรถหรือสถานีรถไฟหรือท่าเรือหรือท่าอากาศยานเพื่อให้ ธุรกิจการขนส่งสามารถนำนักท่องเที่ยวเข้าไปท่องเที่ยวยังทรัพยากรท่องเที่ยวได้อย่างสะดวกและ ปลอดภัย

(3.) ทรัพยากรท่องเที่ยวต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวก เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของ ทรัพยากรท่องเที่ยวที่ต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวกไว้บริการนักท่องเที่ยวที่เข้ามายังทรัพยากร ท่องเที่ยวนั้นให้ได้รับความสะดวกสบายและความประทับใจ ทำให้นักท่องเที่ยวอยากจะอยู่ ท่องเที่ยวนานวันขึ้น ซึ่งสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว หมายถึง สรรพสิ่งรองรับในการ เดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวเพื่อให้การเดินทางท่องเที่ยวเป็นไปด้วยความสะดวกสบายและ ปลอดภัย โดยปกติสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวเหล่านี้รัฐบาลจะเป็นผู้จัดหาและ พัฒนาเพื่อบริการแก่ประชาชนของตนเอง แล้วถือเป็นผลพลอยได้ในกาให้บริการแก่นักท่องเที่ยว

2.1.5.3 หลักเกณฑ์การประเมินศักยภาพทรัพยากรท่องเที่ยวเพื่อจัดอันดับความ เร่งด่วนในการพัฒนา

เป็นการสร้างหลักเกณฑ์การประเมินศักยภาพทรัพยากรท่องเที่ยวแต่ละแห่งเพื่อจัดอันดับ ความเร่งด่วนในการพัฒนาโดยใช้หลักเกณฑ์สำคัญ 2 หลักเกณฑ์คือ หลักเกณฑ์การประเมิน ศักยภาพทรัพยากรท่องเที่ยวเพื่อจัดอันดับตามความสำคัญ และหลักเกณฑ์การประเมิน ศักยภาพเพื่อจัดอันดับตามความเสื่อมโทรม โดยให้น้ำหนักคะแนนทั้ง 2 หลักเกณฑ์เท่ากัน จากนั้นนำคะแนนของทั้ง 2 หลักเกณฑ์มารวมกันก็จะได้หลักเกณฑ์การประเมินศักยภาพ ทรัพยากรท่องเที่ยวเพื่อจัดอันดับความเร่งด่วนในการพัฒนา

1.) หลักเกณฑ์การประเมินศักยภาพทรัพยากรท่องเที่ยวเพื่อจัดอันดับความสำคัญเป็น การประเมินศักยภาพทรัพยากรท่องเที่ยวที่มีอยู่ในพื้นที่ของประเทศหรือจังหวัดนั้นว่าทรัพยากร ท่องเที่ยวใดมีความสำคัญมากน้อยกว่ากัน โดยใช้หลักเกณฑ์ในการตัดสินใจอยู่ 5 ด้านดังต่อไปนี้ คือ

(1.1) ด้านกายภาพของทรัพยากรท่องเที่ยว ประกอบด้วยคุณลักษณะที่สำคัญอยู่ 2 ประเภทคือ

(1.1.1) ที่ตั้งของทรัพยากรท่องเที่ยวโดยพิจารณาถึงทำเลที่ตั้งและสภาพแวดล้อมว่ามีความเหมาะสมที่จะพัฒนาเป็นทรัพยากรท่องเที่ยวได้มากน้อยเพียงใด และชุมชนท้องถิ่นมีความพึงพอใจและยอมรับการเป็นทรัพยากรท่องเที่ยวมากน้อยเพียงใด

(1.1.2) การเข้าถึงของทรัพยากรท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึงความใกล้/ไกลจากตัวเมือง ความสะดวกและความปลอดภัยในการเข้าไปเยี่ยมชมทรัพยากรท่องเที่ยว

(1.2) ด้านคุณค่าของทรัพยากรท่องเที่ยว ประกอบด้วยคุณลักษณะที่สำคัญอยู่ 5 ประการคือ

(1.2.1) คุณค่าทางเอกลักษณ์ของทรัพยากรท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึงความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะทางตามประเภทของทรัพยากรท่องเที่ยว

(1.2.2) คุณค่าทางความสมบูรณ์ของทรัพยากรท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึงความสมบูรณ์และความเป็นสภาพดั้งเดิมของทรัพยากรท่องเที่ยว

(1.2.3) คุณค่าทางสังคมของทรัพยากรท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึงลักษณะเด่นเฉพาะทางสังคมที่ได้รับจากทรัพยากรท่องเที่ยว

(1.2.4) คุณค่าทางวิทยาการและการศึกษาของทรัพยากรท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึงลักษณะเด่นทางวิทยาการและการศึกษาของทรัพยากรท่องเที่ยว

(1.2.5) คุณค่าทางสุนทรียศาสตร์ของทรัพยากรท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึงลักษณะเด่นเฉพาะทางด้านสุนทรียศาสตร์ของทรัพยากรท่องเที่ยว

(1.3) ด้านความนิยมของทรัพยากรท่องเที่ยว ประกอบด้วยคุณลักษณะที่สำคัญอยู่ 3 ประการ

(1.3.1) ความมีชื่อเสียงของทรัพยากรท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึงการรู้จักอย่างกว้างขวางของนักท่องเที่ยวต่อทรัพยากรท่องเที่ยว

(1.3.2) ความหนาแน่นของนักท่องเที่ยวในทรัพยากรท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึงจำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้าไปเยี่ยมชมทรัพยากรท่องเที่ยว

(1.3.3) ภาพลักษณ์ของทรัพยากรท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึงความนึกคิดและคาดหวังของนักท่องเที่ยวต่อทรัพยากรท่องเที่ยว

(1.4) ด้านความนิยมของทรัพยากรท่องเที่ยว ประกอบด้วยคุณลักษณะที่สำคัญ 3 ประการคือ

(1.4.1) การให้ข้อมูลด้านความปลอดภัยของทรัพยากรท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึงข้อแนะนำและวิธีการให้ข้อมูลด้านความปลอดภัยของทรัพยากรท่องเที่ยว

(1.4.2) การป้องกันอุบัติเหตุในขณะเยี่ยมชมทรัพยากรท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึงมาตรการการป้องกันความปลอดภัยในขณะเยี่ยมชมของทรัพยากรท่องเที่ยว

(1.4.3) การป้องกันการโก่งราคาค่าบริการของทรัพยากรท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึงจำนวนเจ้าหน้าที่และประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านความปลอดภัยของทรัพยากรท่องเที่ยว

(1.5) ด้านความเปราะบางของสิ่งแวดล้อมในทรัพยากรท่องเที่ยว ประกอบด้วยคุณลักษณะที่สำคัญอยู่ 3 ประการคือ

(1.5.1) การป้องกันพื้นที่เปราะบางของทรัพยากรท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึงการแบ่งแยกพื้นที่ตามลักษณะความเปราะบางของสิ่งแวดล้อมในทรัพยากรธรรมชาติท่องเที่ยว

(1.5.2) การควบคุมการเข้าไปใช้พื้นที่เปราะบางของทรัพยากรท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึงมาตรการการควบคุมนักท่องเที่ยวที่จะเข้าไปใช้พื้นที่เปราะบางของทรัพยากรท่องเที่ยว

(1.5.3) มาตรการทางกฎหมายในการดูแลพื้นที่เปราะบางของทรัพยากรท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึงมาตรการลงโทษกฎหมายต่อผู้ฝ่าฝืนการควบคุมในพื้นที่เปราะบางของทรัพยากรท่องเที่ยว

2.1.6 สภาพทั่วไปของอำเภอภูเรือ จังหวัดเลย ข้อมูลเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติอำเภอภูเรือ จังหวัดเลย (2548)

1. สภาพทั่วไป

1.1 ที่ตั้งและอาณาเขตของอำเภอภูเรือ

ที่ตั้ง ที่ว่าการอำเภอภูเรือ อยู่ห่างจากศาลากลางจังหวัด ประมาณ 50 กิโลเมตร ห่างจากกรุงเทพมหานคร ประมาณ 490 กิโลเมตร มีเนื้อที่ทั้งหมด 880 ตารางกิโลเมตร หรือ ประมาณ 550,000 ไร่ มีอาณาเขต ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับเมืองแก่นท้าว เมืองบ่อแตน แขวงไชยบุรี ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยมีแม่น้ำเหืองกั้นเขตแดน และตำบลน้ำพูน อำเภอท่าลี่ จังหวัดเลย

ทิศใต้ ติดต่อกับอำเภอวังสะพุงและอำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย

ทิศตะวันออก ติดต่อกับอำเภอเมืองเลย และอำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย

ทิศตะวันตก ติดต่อกับตำบลโคกงาม ตำบลปากหมัน อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย

ภาพที่ 2.1 แผนที่อำเภอภูเรือ

1.2 การคมนาคมทางบก มีถนนผ่านพื้นที่อำเภอ คือ ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข

203 สายเลย – หล่มสัก

1.4 ประวัติและความเป็นมาอำเภอภูเรือ

“ภูเรือ” ตั้งชื่อตามภูเขาชื่อเดิมเรียกว่า “ภูทุ่ง” หากมองจากด้านอำเภอท่าลี่ จังหวัดเลยจะมีลักษณะเหมือนเรือวิ่งอยู่ในมหาสมุทร จึงเรียกว่า “ภูเรือ” แต่อีกนัยหนึ่งเล่ากันว่าสมัยก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 มีเรือบิน (เครื่องบิน) มาตกที่บริเวณภูทุ่ง จึงได้เรียกกันว่า “ภูเรือ”

ก่อนที่จะเป็นอำเภอภูเรือ เดิมเป็นพื้นที่เขตการปกครองของ 3 อำเภอ คือ อำเภอเมืองเลย อำเภอด่านซ้าย และอำเภอท่าลี่ จังหวัดเลย เมื่อ พ.ศ. 2511 กระทรวงมหาดไทย ได้พิจารณาเห็นว่าเขตการปกครองของอำเภอเมืองเลย และอำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย มีพื้นที่กว้างขวางมาก ซึ่งเป็นปัญหาและอุปสรรคต่อการปกครอง ดูแลทุกข์สุขของราษฎรให้ทั่วถึง จึงได้แยกตำบลท่าศาลา

อำเภอเมืองเลย ตำบลหนองบัว ตำบลร่องจิก ตำบลปลาบ่า อำเภอด่านซ้าย รวม 4 ตำบล เข้าเป็นเขตการปกครองเดียวกัน โดยประกาศตั้งเป็นกิ่งอำเภอภูเรือ ขึ้นกับเขตการปกครองของอำเภอด่านซ้าย เมื่อ พ.ศ. 2511 และได้ประกาศยกฐานะขึ้นเป็นอำเภอ ตามประกาศกระทรวงมหาดไทย ลงวันที่ 28 มีนาคม 2517

ต่อมาเมื่อ พ.ศ.2518 ได้ประกาศแยกตำบลลาดค่าง อำเภอท่าลี่ มาอยู่ในเขตการปกครองของอำเภอภูเรือ เนื่องจากสภาพการคมนาคมกับอำเภอท่าลี่มีความยากลำบากและห่างไกล ไม่สะดวกและปี พ.ศ.2526 ได้แยกเขตการปกครองของตำบลท่าศาลา ออกเป็นตำบลสวนตม

2. ข้อมูลทางด้านกายภาพ

2.1 ลักษณะภูมิอากาศ

1) ฤดูกาล - ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนเมษายน - ฤดูฝน แบ่งออกเป็น 2 ช่วง ช่วงแรกเริ่มตั้งแต่ปลายเดือนเมษายน - เดือน กรกฎาคม เป็นฝนเนื่องจากอิทธิพลของมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ช่วงหลัง เริ่มตั้งแต่เดือนสิงหาคมถึงปลายเดือนตุลาคม เป็นฝนเนื่องจากพายุดีเปรสชันในทะเลจีนใต้ - ฤดูหนาว เริ่มตั้งแต่เดือนตุลาคม ถึงเดือน กุมภาพันธ์

2) อุณหภูมิ ในรอบ 5 ปี (พ.ศ. 2538 - 2542) มีอุณหภูมิสูงสุด 42.5 องศาเซลเซียส อุณหภูมิต่ำสุดประมาณ -1.3 องศาเซลเซียส บริเวณบ้านหินสอ ตำบลปลาบ่า จนเกิดน้ำค้างแข็งเกาะตามใบหญ้าเรียกว่า “แม่คะนิง” อุณหภูมิเฉลี่ย 26.08 องศาเซลเซียส ในปี พ.ศ. 2535 มีอุณหภูมิ สูงสุด ถึง 32.1 องศาเซลเซียส อุณหภูมิเฉลี่ยทั้งปี 25.9 องศาเซลเซียส

3) ปริมาณน้ำฝน ในรอบ 5 ปี (พ.ศ. 2538 - 2542) มีปริมาณน้ำฝนรายปีเฉลี่ย 6,496.22 มิลลิเมตร จำนวนวันฝนตกรายปีเฉลี่ย 123 วัน ในรอบปี พ.ศ. 2542 ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ย 1,549.2 มิลลิเมตร จำนวนวันฝนตก 153 วัน

4) ความชื้นสัมพัทธ์ ความชื้นสัมพัทธ์เฉลี่ยในปี พ.ศ. 2542 เท่ากับร้อยละ 71.5 สูงสุดในเดือนกันยายน เท่ากับร้อยละ 79 และต่ำสุดในเดือนเมษายน เท่ากับร้อยละ 60

2.2 ลักษณะภูมิประเทศ โดยทั่วไปเป็นภูเขาสูงสลับซับซ้อน ประมาณ 80% ของพื้นที่ เป็นที่ราบเชิงเขาประมาณ 20% ที่ตั้งของที่ว่าการอำเภอภูเรือ อยู่สูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ 700 เมตร ตั้งอยู่ในเขตบ้านภูเรือ หมู่ที่ 7 ตำบลหนองบัว

2.3 ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ป่าไม้ มีพื้นที่ป่าไม้ จำนวน 201,946 ไร่ (รวมเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูหลวง ประมาณ 63,895 ไร่) แยกเป็นป่าสงวนแห่งชาติ จำนวน 3 ป่า ดังนี้

1. ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าภูเป้อย ป่าภูซำและป่าภูเรือ เนื้อที่ 73,750 ไร่
2. ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าโคกภูเหล็ก เนื้อที่ 111,90 ไร่
3. ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าดงขุนแคม ป่าภูผาแง่ม และป่าลาดค่าง เนื้อที่ 16,296 ไร่ พื้นที่

ป่าคิดเป็นร้อยละ 36.71 ของพื้นที่อำเภอ

แหล่งน้ำสำคัญ ได้แก่ ลำน้ำสาน (ไหลจากอำเภอภูหลวงผ่านอำเภอภูเรือลงสู่แม่น้ำเหือง อำเภอท่าลี่ จังหวัดเลย) และลำน้ำข้าวมัน

3. ข้อมูลด้านเศรษฐกิจและสังคม

3.1 ประชากร คร่าวเรือนประชากรปี 2547 รวม 20,525 คน คิดเป็นร้อยละ 3.36 ของจังหวัด และมีครัวเรือน 5,947 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 3.62 ของจังหวัด

3.2 การประกอบอาชีพ ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพ ทำไร่ รองลงมาทำสวนไม้ผลและไม้ดอก

3.3 การเกษตร

- พื้นที่การเกษตรรวมทั้งอำเภอ 138,261 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 6.61 ของพื้นที่เกษตรทั้งจังหวัด

- พืชเศรษฐกิจที่สำคัญ ได้แก่

1. ข้าวนาปี	มีพื้นที่เพาะปลูก	จำนวน	7,558 ไร่
2. ข้าวไร่	มีพื้นที่เพาะปลูก	จำนวน	11,535 ไร่
3. ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	มีพื้นที่เพาะปลูก	จำนวน	51,884 ไร่
4. ชิง	มีพื้นที่เพาะปลูก	จำนวน	6,310 ไร่
5. ไม้ผล	มีพื้นที่เพาะปลูก	จำนวน	12,227 ไร่
6. ยางพารา	มีพื้นที่เพาะปลูก	จำนวน	1,413 ไร่

7. ไม้ดอกไม้ประดับ (คริสมาสต์, ไฮเดรนเยีย, ดาวเรือง, ผีเสื้อและอื่น ๆ มีเกษตรกรทำการผลิต จำนวน 325 ราย ผลิตได้ประมาณ 6,835,250 ถุง/ต่อปี)

8. พื้นที่การเกษตรอื่น ๆ จำนวน 47,334 ไร่

- พื้นที่การเกษตรทั้งหมด 138,261 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 25.90 ของพื้นที่อำเภอทั้งหมด

3.4 การเลี้ยงปศุสัตว์ ที่สำคัญ ได้แก่

1. โคเนื้อ จำนวนเกษตรกร 383 ราย จำนวนทั้งหมด 2,729 ตัว
2. กระบือ จำนวนเกษตรกร 197 ราย จำนวนทั้งหมด 1,709 ตัว
3. ไก่พื้นเมือง จำนวนเกษตรกร 24,821 ตัว
4. ไก่ชน จำนวนเกษตรกร 103 ตัว
5. เป็ด จำนวนเกษตรกร 2,114 ตัว

3.5 รายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปี ประมาณ 27,801 บาท

3.6 การศึกษา

- มีจำนวนสถานศึกษา 30 แห่ง จำนวนห้องเรียน 263 ห้อง แบ่งเป็น ระดับมัธยมศึกษา 5 แห่ง ระดับประถมศึกษา 25 แห่ง ที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน 47 แห่ง

- มีครู จำนวน 166 คน มีนักเรียน จำนวน 3,363 คน มีสัดส่วนครู: นักเรียน/นักศึกษา เท่ากับ 1: 20 และสัดส่วนจำนวนห้อง: นักเรียน/นักศึกษา เท่ากับ 1: 13

4. การปกครองและประชากร

4.1 การปกครอง แบ่งออกเป็น 6 ตำบล 47 หมู่บ้าน เทศบาลตำบล 1 แห่ง ได้แก่ เทศบาลตำบลภูเรือ องค์การบริหารส่วนตำบล 6 แห่ง คือ

1. องค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว
2. องค์การบริหารส่วนตำบลปลาบ่า
3. องค์การบริหารส่วนตำบลร่องจิก
4. องค์การบริหารส่วนตำบลลาดค่าง
5. องค์การบริหารส่วนตำบลसानตม
6. องค์การบริหารส่วนตำบลท่าศาลา

2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ภานุ วรรณมิตร (2549) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ: กรณีศึกษาอำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลการศึกษาพบว่า (1) ประชาชนได้รับข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน้อยมาก เนื่องจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องขาดการประชาสัมพันธ์และให้ความรู้ (2) ขาดการประสานงานที่ดีและงบประมาณในการอุดหนุนและดูแลสิ่งแวดล้อมยังมีน้อย ส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาโครงการการสร้างพื้นฐาน (3) ประชาชนขาดจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ทำให้พื้นที่สกปรกและถูกปล่อยปละละเลย (4) ปัจจัยการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ประกอบด้วย ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานและการปฏิบัติงาน ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล ด้านการมีส่วนร่วมในการบำรุงรักษาและปรับปรุงแก้ไข

จันทนา โพลัน (2546) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวพระธาตุนาดูน ผลการศึกษาพบว่า พระธาตุนาดูนเป็นสถานียึดเหนี่ยวจิตใจศูนยรวมความเชื่อความศรัทธาของชาวมหาสารคามและจังหวัดใกล้เคียงจึงเป็นเหตุผลให้เดินทางเข้ามาท่องเที่ยว สำหรับข้อที่ควรพัฒนาคือ (1) การให้ข้อมูลข่าวสารประชาสัมพันธ์เกี่ยวประวัติความเป็นมาของพระธาตุนาดูน (2) การปรับปรุงแก้ไขสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ร้านอาหารที่ไม่เพียงพอ สินค้าที่ระลึกมีไม่หลากหลายและยังไม่มีรูปแบบที่เป็นเอกลักษณ์ของพระธาตุนาดูน ห้องน้ำไม่สะอาดและไม่เพียงพอ (3) ควรมีมัคคุเทศก์หรือเจ้าหน้าที่ให้บริการความรู้เกี่ยวกับพระธาตุแก่นักท่องเที่ยว

อุไรวรรณ เปี่ยมนิเวศน์ (2544) ได้ศึกษาหาแนวทางการจัดการที่เหมาะสม จัดทำคู่มือการจัดการ ปัญหาและอุปสรรคของผู้ประกอบการแหล่งท่องเที่ยวเกษตร ในการจัดการด้านการสื่อความหมายและสิ่งอำนวยความสะดวก พบว่า ปัจจุบันอำเภอบ้านแพ้วไม่มีการจัดการท่องเที่ยวเกษตร ผู้ที่เดินทางมาเที่ยวส่วนใหญ่เป็นกลุ่ม หมู่คณะ ผลความคาดหวังและความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวในการจัดการด้านการสื่อความหมายและสิ่งอำนวยความสะดวก ผู้ประกอบการแหล่งท่องเที่ยวมีศักยภาพในการจัดการได้ระดับหนึ่ง สำหรับการจัดพื้นที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรควรมีสื่อความหมายประเภท เจ้าหน้าที่นำชม เอกสาร แผ่นพับ พื้นที่ทางการเกษตรที่สามารถเดินชมได้ สถานที่ติดต่อและมีการแสดงกิจกรรมการเกษตร ส่วนสิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ ห้องน้ำ-ห้องสุขา น้ำดื่ม เส้นทางเที่ยวชมที่ปลอดภัย สะดวก และเจ้าหน้าที่อำนวยความสะดวก ซึ่งการจัดการควรดำเนินให้เหมาะสมกับพื้นที่การเกษตร เพื่อคงความเป็นธรรมชาติ ละส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด

เดชา ไต้สูงเนิน (2543) ได้ศึกษาสภาพการท่องเที่ยวเกษตรบ้านม่วงคำ ตำบลโป่งแยง อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อรวบรวมปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเกษตร พบว่ามีการท่องเที่ยวเกิดขึ้นในสามพื้นที่คือ พื้นที่บริเวณศูนย์ท่องเที่ยวเกษตรม่วงคำ พื้นที่บริเวณถนนเชื่อมต่อระหว่างบ้านม่วงคำกับบ้านโป่งแยงใน และบริเวณบ้านผานกกก ส่วนปัญหาอุปสรรค และข้อจำกัดในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเกษตรบ้านม่วงคำ พบว่า มีสาเหตุมาจาก การมอบหมายอำนาจหน้าที่รับผิดชอบในการบริหารงานด้านการท่องเที่ยวไม่ชัดเจน เจ้าหน้าที่และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยวเกษตรบ้านม่วงคำยังขาดความรู้ความเข้าใจในการบริหารงานด้านการ ขาดงบประมาณ ขาดบุคลากร ขาดการประสานงานและความร่วมมือระหว่างองค์กร และเกิดความขัดแย้งภายนอกชุมชน

ภาวินี เวชสิทธิ์นิรภัย (2543) ได้ศึกษาศักยภาพและปัญหาของการส่งเสริมการท่องเที่ยวเกษตรในจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อศึกษาศักยภาพการดำเนินงาน ปัญหา และข้อเสนอแนะของแหล่งท่องเที่ยวเกษตรและศึกษาพื้นที่กรณีศึกษาหมู่บ้านท่องเที่ยวเกษตร ซึ่งผลการวิจัยพบว่า ผู้เชี่ยวชาญได้ให้คำนิยามและความหมายของการท่องเที่ยวเกษตร โดยใช้หลักการการจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืนมากที่สุด การศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชียงใหม่ พบว่าปัจจัยด้านคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวสอดคล้องกับผู้เชี่ยวชาญมากที่สุด รองลงมาคือการบริหารจัดการท่องเที่ยวและการมีส่วนร่วมของชุมชนหรือท้องถิ่นในการจัดการท่องเที่ยว ปัญหาการดำเนินงานที่พบในแต่ละประเภทของแหล่งท่องเที่ยว ประเภทการท่องเที่ยว มีปัญหาขาดงบประมาณในการพัฒนาปรับปรุงสถานที่ท่องเที่ยว ปัญหาด้านการตลาด และปัญหาขั้นตอนของส่วนราชการ ประเภทโครงการหลวง มีปัญหาขาดบุคลากรในการปฏิบัติงาน การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว และขั้นตอนของการขออนุญาตทางราชการ การศึกษาพื้นที่กรณีศึกษาหมู่บ้านไม้ดอกก้าวหน้า หมู่ที่ 3 บ้านม่วงคำ ตำบลโป่งแยง อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าศักยภาพการท่องเที่ยวเกษตรของชุมชนอยู่ในระดับต่ำ

ทิววัฒน์ รัตนเกตุ (2542) ได้ศึกษาศักยภาพของพื้นที่และความพร้อมของชุมชนในการส่งเสริม และพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ประเภทอ่างเก็บน้ำ ที่อ่างเก็บน้ำคลองระโงก จังหวัดระยอง พบว่า พื้นที่ที่มีความเหมาะสมคือ พื้นที่ทางตอนกลางของพื้นที่ศึกษาส่วนใหญ่ ได้แก่บริเวณรอบ ๆ อ่างเก็บน้ำ สามารถกำหนดเป็นจุดท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ได้ ประชาชนในพื้นที่ส่วนใหญ่มีความรู้และทัศนคติต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ระดับปานกลาง สรุปได้ว่าพื้นที่ที่มีความพร้อมแต่ในด้านความพร้อมของชุมชนยังมีอุปสรรคในด้านการจัดการพื้นที่อย่างเชื่อมโยงในแนวทางการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ร่วมกัน

ธเนศ ศรีสถิตย์ (2542) ได้ศึกษาถึงบทบาทของการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวชายหาดชะอำแบบยั่งยืน โดยศึกษาถึงสภาพที่เป็นอยู่ของชายหาดชะอำและสภาพที่เปลี่ยนไปเมื่อชายหาดชะอำกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียง ซึ่งผลการศึกษาพบว่า ชายหาดชะอำมีปัญหาที่เกิดจากการรุกรานสิ่งแวดล้อมร่วมจิตต์ของหาบเร่แผงลอย การขายอาหารแผงเอาเปรียบผู้บริโภค ปัญหาการจราจรแออัดในช่วงวันหยุด สถานที่จอดรถ น้ำประปาไม่เพียงพอ ตลอดจนปัญหาสิ่งแวดล้อม และมีบางส่วนที่มีผลกระทบต่อสังคมและวัฒนธรรม โดยได้เสนอโครงการต่าง ๆ เพื่อช่วยแก้ไขและพัฒนาด้วยการปลูกจิตสำนึกของคนในท้องถิ่นให้ตระหนักถึงสภาพแวดล้อม การรู้จักใช้และรักษาทรัพยากรทางทะเล การเข้ามามีส่วนร่วมในการออกกฎระเบียบต่าง ๆ ตลอดจนการรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรม ประเพณี อันเป็นเอกลักษณ์ท้องถิ่นของชาวชะอำ ทั้งนี้เพื่อความคงอยู่ของสังคมท้องถิ่นและสามารถพึ่งตนเองได้ อันเป็นแนวทางหลักสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนได้

นาคม อธิสุวรรณจักร (2541) ได้ศึกษาถึงความคิดเห็นของประชาชนท้องถิ่นต่อการมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี สรุปได้ว่า ประชาชนส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และการให้คุณค่าต่อทรัพยากรธรรมชาติ เป็นปัจจัยที่มีผลต่อความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ปัญหาอุปสรรคเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมคือประชาชนไม่เห็นความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว ไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ขาดงบประมาณและบุคลากรในการจัดการดูแลสภาพแวดล้อมบริเวณแหล่งท่องเที่ยว ตลอดจนขาดการให้ความร่วมมือและประสานงานกันระหว่างประชาชนรวมทั้งเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

พระมหาสุทิตย์ อบอุ่น (2541) ได้ศึกษาศักยภาพชุมชนท้องถิ่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ของเส้นทางสายน้ำกก จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย พบว่าชุมชนท้องถิ่นมีศักยภาพอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีศักยภาพในด้านการสร้างความพึงพอใจให้แก่นักท่องเที่ยวมากที่สุด รองลงมาคือการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และการกระจายรายได้ตามลำดับ โดยพบว่าสภาพปัญหาเกี่ยวกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวในด้านสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน การบริการข้อมูลข่าวสาร และการจัดการดูแลนักท่องเที่ยวไม่เพียงพอ โดยเสนอแนะให้ชุมชนในแหล่งท่องเที่ยวมีความรู้ ความเข้าใจ และตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรท่องเที่ยวในชุมชน และส่งเสริมการมีส่วนร่วมขององค์กรท้องถิ่นและการจัดตั้งกลุ่ม/ชมรมท่องเที่ยวหรือการจัดตั้งธุรกิจชุมชนเกี่ยวกับการท่องเที่ยว เพื่อความยั่งยืนของทรัพยากรท่องเที่ยวในท้องถิ่น

จิราวดี อ่อนวงศ์ (2541) ได้วิเคราะห์สภาพแวดล้อมชุมชนเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวที่เกาะพีพี จังหวัดกระบี่ พบว่า พัฒนาการการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพของชุมชนมีความสัมพันธ์กับการพัฒนาการท่องเที่ยว ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพ เศรษฐกิจและสังคม ทั้งในแง่บวกและลบ การพัฒนาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ส่วนใหญ่ไม่มีการวางแผน ทำให้เกิดปัญหาตามมา โดยเฉพาะปัญหาสภาพแวดล้อม และความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การท่องเที่ยวเชิงเกษตรในเขตอำเภอภูเรือ จังหวัดเลย” มีวิธีดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

3.1 ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง การท่องเที่ยวเชิงเกษตรในเขตอำเภอภูเรือ จังหวัดเลย เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ คณะผู้วิจัยแบ่งระยะการดำเนินการวิจัยออกเป็น 4 ระยะ มีรายละเอียดดังนี้

3.1.1 ระยะเตรียมการดำเนินการ

ขั้นการสร้างความเข้าใจระหว่างนักศึกษาผู้ร่วมโครงการวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบของกระบวนการวิจัย ลักษณะของการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย การสร้างเครื่องมือในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลและการเขียนรายงานการวิจัย มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.1.1.1 ประชุมคณะนักวิจัยเพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับการวิจัย รูปแบบของกระบวนการวิจัยในเชิงคุณภาพ การค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาทบทวนหรือตรวจสอบเอกสารในกระบวนการวิจัย วัตถุประสงค์ของการวิจัย การออกแบบเครื่องมือเพื่อการวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูลและการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

3.1.1.2 ศึกษาทฤษฎี หลักการที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์หรือเชิงนิเวศ ความรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงเกษตร องค์ประกอบด้านการพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวจากหนังสือ ตำราวารสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.1.1.3 ออกแบบสร้างเครื่องมือในการวิจัยเพื่อการเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นที่ทางการเกษตรที่มีความพร้อมในพื้นที่อำเภอภูเรือ จังหวัดเลย

3.1.1.4 จัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์เพื่อการวิจัย ได้แก่ จำนวนชุดของแบบสัมภาษณ์ แบบสำรวจข้อมูลทางกายของพื้นที่ทางการเกษตรและแบบประเมินศักยภาพทรัพยากรท่องเที่ยว เครื่องบันทึกข้อมูล ฯลฯ

3.1.2 ระยะศึกษาพื้นที่ทางการเกษตร

3.1.2.1 ประชุมคณะนักวิจัยเพื่อวางแผนดำเนินการเก็บข้อมูลในพื้นที่ทางการเกษตรในเขตอำเภอภูเรือ พร้อมกับมีการคัดเลือกผู้ที่สามารถให้ข้อมูลและรายละเอียดเกี่ยวกับประเด็นที่คณะผู้วิจัยสนใจศึกษา

3.1.2.2 รวบรวมข้อมูลในเชิงคุณภาพด้วยแบบสัมภาษณ์ แบบสำรวจ ข้อมูลทางกายภาพของพื้นที่ทางการเกษตรและแบบประเมินศักยภาพทรัพยากรท่องเที่ยว

3.1.3 ระยะถอดบทเรียน

3.1.3.1 การวิเคราะห์เนื้อหาเชิงคุณภาพ ที่ได้จากแบบสัมภาษณ์ แบบสำรวจข้อมูลทางกายภาพของพื้นที่ทางการเกษตรและแบบประเมินศักยภาพทรัพยากรท่องเที่ยว โดยการแยกประเด็นหลักเพื่อการวิเคราะห์

3.1.4 ระยะสรุปผลการศึกษา

3.1.4.1 จัดระเบียบข้อมูลจากการศึกษาเพื่อความสะดวกต่อการเขียน รายงานและการสรุปผลการวิจัยและการดำเนินงาน

3.1.4.2 สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล

3.1.4.3 ตรวจสอบข้อมูลโดยผู้เชี่ยวชาญและผู้เกี่ยวข้องกับการวิจัย

3.1.4.4 เขียนรายงานการวิจัย

3.1.4.5 จัดพิมพ์รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์

3.1.4.6 นำเสนอผลการวิจัยแก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง

3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.2.1 ประชากร

ประชากรที่ได้ทำการศึกษาในครั้งนี้ คือพื้นที่ทางการเกษตรทั้งหมด ได้แก่ การทำสวนไม้ดอกไม้ประดับ การทำสวนผลไม้ การทำสวนครัวสวนผัก และการทำสวนสมุนไพร ในเขตอำเภอภูเรือ จังหวัดเลย จำนวน 381 แห่ง (ศูนย์ข้อมูลด้านการเกษตรและสหกรณ์จังหวัดเลย สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดเลย, 2549)

3.2.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มพื้นที่ทางการเกษตรของอำเภอภูเรือ จังหวัดเลย ที่อยู่ในพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล 6 ตำบล พื้นที่ทางการเกษตรแต่ละประเภทค้นหาด้วยวิธีการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่เกษตรอำเภอภูเรือ เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล ผู้ดูแลพื้นที่ทางการเกษตร วิธีการสำรวจข้อมูลทางกายภาพของพื้นที่ทางการเกษตรและวิธีประเมินศักยภาพทรัพยากรท่องเที่ยวพื้นที่ทางการเกษตรในอำเภอภูเรือ จังหวัดเลย เพื่อค้นหาพื้นที่ทางการเกษตรที่มีความพร้อมในการบริการแก่นักท่องเที่ยว โดยพิจารณาจากสภาพของพื้นที่ทางการเกษตรดังนี้

3.2.2.1 พื้นที่ทางการเกษตรมีสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว

3.2.2.2 พื้นที่ทางการเกษตรมีเส้นทางรถขนส่งเข้าถึงอย่างสะดวก

3.2.2.3 พื้นที่ทางการเกษตรมีสิ่งอำนวยความสะดวกไว้บริการนักท่องเที่ยว
จากผลการสัมภาษณ์และลงพื้นที่ พบว่า กลุ่มตัวอย่างในการศึกษารั้งนี้ (กลุ่มพื้นที่ทางการเกษตรของอำเภอภูเรือ จังหวัดเลย) มีจำนวน 11 แห่ง

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง แบบสำรวจข้อมูลทางกายภาพของพื้นที่ทางการเกษตรและแบบประเมินศักยภาพทรัพยากรท่องเที่ยว โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์จากผู้ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้นจากการศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยแบบสัมภาษณ์สำหรับสัมภาษณ์หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในเขตอำเภอภูเรือ จังหวัดเลย และแบบสำรวจข้อมูลทางกายภาพของพื้นที่ทางการเกษตรและสัมภาษณ์ผู้ดูแลพื้นที่ทางการเกษตรในเขตอำเภอภูเรือ จังหวัดเลย ซึ่งมีรายละเอียดแบ่งออกเป็นส่วนตัวต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

3.3.1 แบบสัมภาษณ์ แบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ได้แก่ ชื่อ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ระดับรายได้ต่อเดือน ชื่อหน่วยงานที่สังกัด เป็นต้น

ส่วนที่ 2 เป็นการสัมภาษณ์เกี่ยวกับพื้นที่ทางการเกษตรที่เข้าไปทำการสำรวจ เพื่อค้นหาพื้นที่ทางการเกษตรที่มีความพร้อมในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ในเขตอำเภอภูเรือ จังหวัด ได้แก่ พื้นที่ทางการเกษตรมีทั้งหมดกี่แห่ง และที่ใดบ้าง พื้นที่ทางการเกษตรที่มีความพร้อม และสามารถเปิดบริการแก่นักท่องเที่ยวได้มีทั้งหมดกี่แห่ง และที่ใดบ้าง พื้นที่ทางการเกษตรที่เปิดให้บริการแก่นักท่องเที่ยวไปแล้วมีทั้งหมดกี่แห่ง และที่ใดบ้าง

3.3.2 แบบสำรวจข้อมูลทางกายภาพของพื้นที่ทางการเกษตร แบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ได้แก่ ชื่อ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สูงสุด ระดับรายได้ต่อเดือน

ส่วนที่ 2 ข้อมูลทั่วไปของพื้นที่ทางการเกษตร ในเขตอำเภอภูเรือ จังหวัดเลย ได้แก่ ชื่อ สถานที่ตั้ง ชนิดของพันธุ์พืชที่มีชื่อเสียง ประวัติความเป็นมา กิจกรรม/การบริการ จำนวนผู้เข้าชม การดำเนินงานปัจจุบัน สิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยว การเข้าถึง สิ่งอำนวยความสะดวก ปัญหาในการดำเนินการ

3.3.3 แบบประเมินศักยภาพทรัพยากรท่องเที่ยว ผู้วิจัยได้ใช้เกณฑ์การประเมินศักยภาพทรัพยากรท่องเที่ยวของ บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548)

ซึ่งเป็นการใช้เกณฑ์การตัดสินการประเมินศักยภาพทรัพยากรท่องเที่ยวตามความสำคัญทั้ง 5 ด้าน เพื่อจัดทำเป็นพื้นที่ที่มีความพร้อมในการเปิดให้บริการแก่นักท่องเที่ยว โดยใช้รายละเอียดการประเมินผลดังนี้

เมื่อได้เกณฑ์การตัดสินการประเมินศักยภาพทรัพยากรท่องเที่ยวตามความสำคัญทั้ง 5 ด้านแล้ว จึงให้นำน้ำหนักของดัชนี (A) ทั้ง 5 ด้านเท่ากัน โดยให้ด้านละ 10 คะแนน ฉะนั้นค่าน้ำหนักรวมของความสำคัญ = $10 \times 5 = 50$ คะแนน ซึ่งการประเมินให้ค่าระดับความสำคัญ (B) แต่ละด้านของทรัพยากรท่องเที่ยว โดยให้ค่าจาก 1-5 มีความหมายดังนี้คือ

1	หมายถึง	ความสำคัญมีน้อยมาก
2	หมายถึง	ความสำคัญมีน้อย
3	หมายถึง	ความสำคัญมีปานกลาง
4	หมายถึง	ความสำคัญมีมาก
5	หมายถึง	ความสำคัญมีมากที่สุด

จากนั้นนำค่าคะแนนดิบ (B) คูณด้วยค่าน้ำหนักของดัชนีชี้วัด (A) จะได้คะแนนความสำคัญของทรัพยากรท่องเที่ยวของแต่ละดัชนีทั้ง 5 ด้าน ซึ่งมีคะแนนเต็ม = $50 \times 5 = 250$ คะแนน

เมื่อได้คะแนนตามความสำคัญของทรัพยากรท่องเที่ยวนี้ก็นำไปเทียบกับมาตรฐานความสำคัญของทรัพยากรท่องเที่ยวที่กำหนดไว้ดังนี้

- (1) คะแนนรวมอยู่ระหว่าง 211-250 คะแนน จัดเป็นทรัพยากรท่องเที่ยวที่มีศักยภาพด้านความสำคัญมากที่สุดและควรมีการติดตามประเมินศักยภาพใหม่ทุกปี
- (2) คะแนนรวมอยู่ระหว่าง 171-210 คะแนน จัดเป็นทรัพยากรท่องเที่ยวที่มีศักยภาพด้านความสำคัญมากและควรมีการติดตามประเมินศักยภาพใหม่ทุก 2 ปี
- (3) คะแนนรวมอยู่ระหว่าง 131-170 คะแนน จัดเป็นทรัพยากรท่องเที่ยวที่มีศักยภาพด้านความสำคัญปานกลางและควรมีการติดตามประเมินศักยภาพใหม่ทุก 3 ปี
- (4) คะแนนรวมอยู่ระหว่าง 91-130 คะแนน จัดเป็นทรัพยากรท่องเที่ยวที่มีศักยภาพด้านความสำคัญน้อยและควรมีการติดตามประเมินศักยภาพใหม่ทุก 4 ปี
- (5) คะแนนรวมอยู่ระหว่าง 50-90 คะแนน จัดเป็นทรัพยากรท่องเที่ยวที่มีศักยภาพด้านความสำคัญน้อยมากและควรมีการติดตามประเมินศักยภาพใหม่ทุก 5 ปี

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.4.1 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) คือ ข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาจากแหล่งข้อมูลขั้นต้นที่ได้มาจากแหล่งข้อมูลโดยตรง เป็นข้อมูลที่คณะผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองโดยลงพื้นที่เพื่อกรอกข้อมูลลงแบบสำรวจร่วมกับการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง อาทิ คุณลุงคำปวน สุธงษา ซึ่งเป็นตัวแทนของบุคคลในพื้นที่ที่จะทำการศึกษาร่วมกับคณะผู้วิจัยในโครงการครั้งนี้ โดยที่คุณลุงคำปวน สุธงษา ได้ทดลองทำสวนไม้ดอกไม้ประดับและผลไม้เมืองหนาวเป็นรายแรกในจังหวัดเลย จนประสบผลสำเร็จและถือเป็นต้นแบบในการทำสวนไม้ดอกไม้ประดับของจังหวัด สำนักงานเกษตรอำเภอภูเรือ องค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอภูเรือ เกษตรกรผู้ปลูกไม้ดอกไม้ประดับในเขตอำเภอภูเรือ ฯลฯ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วน

3.4.2 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) คือ ข้อมูลที่ได้จากแหล่งที่รวบรวมข้อมูลไว้แล้วที่มีผู้หนึ่งผู้ใดหรือหน่วยงานได้ทำการเก็บรวบรวมหรือเรียบเรียงไว้เรียบร้อยแล้ว เช่น หนังสือ ตำรา นิตยสาร วารสาร บทความทางวิชาการ ข้อมูลทางสถิติต่าง ๆ ที่มีการบันทึกไว้แล้ว ข้อมูลจากรายงานการวิจัย บันทึกการนิเทศ เป็นต้น และนำข้อมูลเหล่านั้นมาใช้อ้างอิง อาทิเช่น หนังสือเรื่อง ปฐมนิเทศการท่องเที่ยว อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ งานวิจัยเรื่องการศึกษาเพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agro Tourism) ของสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย เป็นต้น

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้คณะผู้วิจัยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา โดยการรวบรวมข้อมูลจากการลงพื้นที่จริงแล้วนำมาเรียบเรียงใหม่อีกครั้ง เพื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูลให้ตรงตามเนื้อหาของการวิจัย

บทที่ 4

ผลการศึกษา และการอภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง การท่องเที่ยวเชิงเกษตรในเขตอำเภอภูเรือ จังหวัดเลย มีผลการวิเคราะห์ และนำเสนอข้อมูลแบ่งออกตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ดังนี้

4.1 ผลการสำรวจพื้นที่ทางการเกษตรที่มีความพร้อมในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ในเขตอำเภอภูเรือ จังหวัดเลย

ผลจากการศึกษาข้อมูลและลงพื้นที่สำรวจพบว่าอำเภอภูเรือ จังหวัดเลย มีพื้นที่ทางการเกษตรทั้งสิ้น 381 แห่ง (ศูนย์ข้อมูลด้านการเกษตรและสหกรณ์จังหวัดเลย สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดเลย 2549) โดยได้จำแนกออกเป็นกลุ่ม 3 คือ

- 1.) กลุ่มวิสาหกิจชุมชน 32 กลุ่ม ใน 3 ตำบล
- 2.) กลุ่มผู้ประกอบการเดี่ยวเจ้าของคนเดียว 349 แห่ง
- 3.) พื้นที่ทางการเกษตรของรัฐ 1 แห่ง

1.) **กลุ่มวิสาหกิจชุมชน ในอำเภอภูเรือ จังหวัดเลย** เป็นกลุ่มคนที่มีการรวมกลุ่มกัน ตั้งแต่ 7 คนขึ้นไปเพื่อจัดการทุนชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อเป็นการพึ่งพาตัวเองในกลุ่ม เช่น การแปรรูป การผลิต การจัดการตลาด ทั้งด้านการเกษตรและอุตสาหกรรมบริการ เช่น การผลิต การแปรรูป และการท่องเที่ยว เป็นต้น ปัจจุบันมีวิสาหกิจชุมชนประจำตำบลอยู่จำนวน 32 กลุ่ม แต่ละกลุ่มจะเกี่ยวข้องกับพื้นที่ทางการเกษตรที่เข้าไปทำการสำรวจทั้งหมด ซึ่งพบว่าแต่ละพื้นที่นั้นมีการคมนาคมที่สะดวกสามารถนำรถยนต์เข้าถึงในพื้นที่ได้

2.) **กลุ่มผู้ประกอบการเดี่ยว ในอำเภอภูเรือ จังหวัดเลย** คือผู้ที่ถือสิทธิในการดำเนินการผลิตโดยเพียงบุคคลเดียว มีความเป็นอิสระในการดำเนินการ ไม่ต้องจัดตั้งเป็นทางการ และไม่มีกฎหมายบังคับให้ต้องจดทะเบียนจัดตั้ง แต่อาจจะต้องจดทะเบียนพาณิชย์ และถ้ามีรายได้ จะต้องเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา โดยได้รับการรับรองระบบการจัดการคุณภาพ สินค้าเกษตรจากกรมวิชาการเกษตร ปัจจุบันกลุ่มผู้ประกอบการเดี่ยวเจ้าของคนเดียวในอำเภอภูเรือมีจำนวนทั้งสิ้น 349 แห่ง

3.) **พื้นที่ทางการเกษตรของรัฐ** เป็นพื้นที่ดำเนินการด้านวิชาการเกษตรในการศึกษาค้นคว้าทดลองไม้ดอกไม้ผลทั้งของเมืองหนาวและพืชสวนของท้องถิ่นที่เหมาะสมกับดินฟ้าอากาศและระบบนิเวศ อำเภอภูเรือ จังหวัดเลย มีทั้งหมด 1 ที่ ได้แก่ ศูนย์บริการวิชาการด้านพืชและปัจจัยการผลิตเลย 2 (สถานีทดลองเกษตรที่สูงภูเรือ)

ผลการศึกษาสำหรับตอบคำถามการวิจัยข้อที่ 1 ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการศึกษาโดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์กับนายเกษตรอำเภอภูเรือ แบบสำรวจข้อมูลทางกายภาพของพื้นที่ทางการเกษตรและแบบประเมินศักยภาพทรัพยากรท่องเที่ยวเพื่อลงเก็บข้อมูลจริงในพื้นที่เกษตรในเขตอำเภอภูเรือ ซึ่งเป็นพื้นที่ทางการเกษตรที่มีความพร้อมในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวได้เข้าชม นั่น ผลการศึกษาที่ได้สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ดังมีผลการศึกษาเป็นดังนี้

4.1.1 ภูเรือโนทยาน (ซาโต้ เดอ เลย)

ตั้งอยู่ที่ 220 หมู่ 10 ถนนเลย – ด่านซ้าย บ้านแก่งแล่น ตำบลร่องจิก อำเภอภูเรือ บนถนนสาย ภูเรือ – ด่านซ้าย เป็นสวนท่องเที่ยวเชิงเกษตร บริเวณด้านหน้าเป็นร้านค้าที่จำหน่ายผลองุ่นสด ผักปลอดสารพิษ ไวน์ซาโต้ เดอ เลย บรันดีวิคตอรีและสินค้าที่ระลึกต่างๆ มีไร่องุ่นกว้างใหญ่กว่า 3,000 ไร่ ของนายแพทย์ชัยยุทธ วรรณสุต ผู้ผลิตไวน์รายแรกของประเทศไทย ในนาม “ซาโต้ เดอ เลย” เป็นไร่องุ่นที่ใหญ่ที่สุดของประเทศไทย ปลูกพืชผลต่างๆ 2,500 ไร่ แบ่งเนื้อที่อีก 500 ไร่ ไว้ทำฝายกักเก็บน้ำเพื่อรองรับผลผลิตทั้งหมดที่ปลูกไว้ แต่เนื้อที่ปลูกองุ่นมี 600 ไร่ โดยจะปลูกคละกันระหว่างองุ่นทำไวน์ขาวกับไวน์แดง สำหรับพื้นที่ในการปลูกของภูเรือจะเป็นพื้นที่สูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ 600 – 800 เมตร ซึ่งคล้ายกับเมืองมาร์เซย์ ทางตอนใต้ของฝรั่งเศสอย่างมาก อุณหภูมิโดยเฉพาะหน้าหนาวค่อนข้างเย็น บางครั้งอุณหภูมิต่ำถึง 0 - 3 องศาเซลเซียส แต่กลางวันจะมีอากาศร้อนพอดี ซึ่งไม่มีผลกระทบต่อองุ่นแต่อย่างไร เพราะอุณหภูมิที่ร้อนพอดีในช่วงกลางวันจะสามารถทำให้องุ่นสุกเต็มที่ได้อย่างดี อีกทั้งสภาพดินดอลดาร์ฮิลล์ ในลักษณะเนินต่ำ ๆ ต่อเนื่องกัน ลักษณะเป็นดินแดงปนทรายน้ำไม่ท่วมขัง ถือเป็นภูมิประเทศที่เหมาะสมสำหรับปลูกองุ่นเป็นอย่างมาก และเป็นจุดได้เปรียบซึ่งเปรียบเสมือนข้อดีนี้ส่งผลให้เกิดความสมดุลในเรื่องรสชาติของผลองุ่นเป็นอย่างมาก พันธุ์องุ่นที่นำมาปลูกจากฝรั่งเศสคือ องุ่นกินสดและองุ่นทำไวน์ สำหรับองุ่นรับประทานสดเป็นพันธุ์บิวตี้ ซีดเลส ให้ผลใหญ่มีสีแดงคล้ำ รสชาติหวานฉ่ำ ส่วนองุ่นที่ใช้ทำไวน์ ส่วนใหญ่เป็นพันธุ์เซอแทง บลัง ที่ใช้ทำไวน์ขาว และองุ่นที่ใช้ทำไวน์แดงเป็นพันธุ์ซีรา ยังมีปริมาณไม่มากนัก ความแตกต่างขององุ่นทั้งสองคือ องุ่นทำไวน์จะค่อนข้างเล็กกว่า รสชาติจะไม่หวานเท่าองุ่นกินสด รสชาติเปลือกหนา ซึ่งองุ่นกินสดต้องดูแลตลอดเวลา

ภาพที่ 4.2 องุ่นพันธุ์บิวตี้ ซีดเลส

ภาพที่ 4.3 แปลงปลูกองุ่นที่มีเนื้อที่กว่า 600 ไร่

สำหรับกิจกรรมที่ทางสวนองุ่นเรือวโนทยานได้เปิดให้บริการกับนักท่องเที่ยวนั้นมีหลากหลายกิจกรรมด้วยกัน เช่น นักท่องเที่ยวสามารถขับรถเข้าเที่ยวชมสวนองุ่นได้ตามเส้นทางรถยนต์ที่จัดไว้เป็นวงรอบพื้นที่ ระยะทางรอบสวนประมาณ 5 ก.ม. และมีจุดกำหนดให้หยุดชมองุ่นเป็นระยะ สามารถดูการตัดองุ่นสด และถ่ายรูปกับองุ่นพวงโตเป็นที่ระลึก ชมการทำไวน์ ด้านหน้าสวนองุ่นเรือวโนทยานเป็นที่ตั้งของโรงงานผลิตไวน์ชาโต เดอ เลย ไวนอร์รี่ ผลิตด้วยเครื่องจักรทันสมัย ด้วยกระบวนการผลิตที่สะอาด และเปิดให้นักท่องเที่ยวเข้าชมการผลิตได้ ซึ่งจะทำการผลิตปีละสองครั้ง ตามช่วงระยะเวลาการเก็บองุ่นที่นำมาเป็นวัตถุดิบ คือในช่วงประมาณเดือนกุมภาพันธ์ และเดือนกรกฎาคม ร้านชาโต เดอ เลย เป็นร้านจำหน่ายสินค้าของชาโต เดอ เลย เช่น ไวน์ บรันดี ผักและผลไม้ต่าง ๆ ได้แก่มะคาเดเมียนัท ผักปลอดสารพิษ และสินค้าOTOP ระดับ 5 ดาวจากทั่วประเทศ นอกจากนี้ยังมีภัตตาคาร ให้บริการพร้อมเมนูอาหารหลากหลายชนิด และรับสั่งจองอาหารสำหรับคณะทัวร์ด้วย

ภาพที่ 4.4 ด้านหน้าสวนองุ่นเป็นที่ตั้งของโรงงานผลิตไวน์ชาโต เดอ เลย ไวเนอร์รี่

ภาพที่ 4.5 ผลิตภัณฑ์ไวน์ และบรันดี เป็นตู้โชว์สำหรับจัดวางสินค้า

ทางสวนองุ่นเรื่อวโนทยานไม่มีการจัดเก็บสถิติการเข้าชมของนักท่องเที่ยวไว้อย่างเป็นลายลักษณ์อักษร แต่สามารถคาดการณ์ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ประมาณ 400 - 500 คนต่อเดือน ในช่วงฤดูกาลท่องเที่ยว สำหรับช่วงนอกฤดูกาลท่องเที่ยวจำนวนนักท่องเที่ยวก็ลดลงด้วยเช่นกัน

การดำเนินงานในปัจจุบันทางสวนองุ่นเรื่อวโนทยานเปิดให้บริการในช่วงเวลา 08.30-17.00 น. ของทุกวัน เข้าชมสวนองุ่นฟรีได้ที่ร้านชาโต เดอ เลย ซึ่งสามารถติดต่อเจ้าหน้าที่นำเที่ยวชมได้ที่สำนักงานของสวน ถ้าต้องการเข้าชมการผลิตไวน์ต้องทำหนังสือแจ้งล่วงหน้า

สิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยวนั้นคือกิจกรรมต่าง ๆ ของทางสวนองุ่นเรื่อวโนทยาน เช่น การขับรถเที่ยวชมสวนองุ่น ชมสาธิตการตัดองุ่นสด ๆ ชมการทำไวน์และเลือกซื้อไวน์ บรันดี ผักและผลไม้ต่าง ๆ ได้แก่ มะคาเดเมียนัท ผักปลอดสารพิษ และสินค้าOTOP ระดับ 5 ดาวจากทั่วประเทศที่มีจำหน่ายภายในร้านขายของที่ระลึกของทางสวนองุ่นเรื่อวโนทยาน

การเดินทางและการคมนาคมเข้าสู่สวนองุ่นภูเรือวโนทยาน สามารถเดินทางโดยการขับที่รถจักรยาน รถจักรยานยนต์ รถยนต์ส่วนบุคคลและรถรับจ้าง ห่างจากอำเภอภูเรือประมาณ 12 กม. ใช้ทางหลวงหมายเลข 203 ไปทาง อ.ด่านซ้าย เมื่อเลย กม.61 มาเล็กน้อยจะถึงทางเข้า สวนองุ่นภูเรือวโนทยานอยู่ทางซ้ายมือ ส่วนร้านชาโต เดอ เลย อยู่เลยทางเข้าสวนไปอีกประมาณ 50 เมตร ก็จะเจอสวนองุ่นภูเรือวโนทยาน

สิ่งอำนวยความสะดวกภายในสวนองุ่นภูเรือวโนทยานนั้นมีอย่างครบครัน ไม่ว่าจะเป็นร้านอาหาร ร้านจำหน่ายของที่ระลึก และห้องน้ำไว้บริการนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเยือน

จากผลประเมินศักยภาพทรัพยากรท่องเที่ยวพบว่า ภูเรือวโนทยาน (ชาโต้ เดอ เลย) ได้คะแนนความสำคัญของทรัพยากรท่องเที่ยวของแต่ละดัชนีทั้ง 5 ด้าน นั้นอยู่ที่ 211 คะแนน จากคะแนนเต็ม = $50 \times 5 = 250$ คะแนน จัดเป็นทรัพยากรท่องเที่ยวที่มีศักยภาพด้านความสำคัญมากที่สุดและควรมีการติดตามประเมินศักยภาพใหม่ทุกปี

ภาพที่ 4.6 บรรยากาศภายในแปลงปลูกองุ่นพันธุ์บิวตี้ ซีดเลส

ภาพที่ 4.7 องุ่นพันธุ์เซอแทง บลัง ที่ใช้ทำไวน์ขาว

4.1.2 ศูนย์บริการวิชาการด้านพืชและปัจจัยการผลิตเลย2 (สถานีทดลองเกษตรที่สูงภูเรือ)

ตั้งอยู่ที่ 85 หมู่ 6 บ้านหินสอ ตำบลปลาบ่า อำเภอภูเรือ จังหวัดเลย มีความมีความสูง 900 – 1,000 เมตรจากระดับน้ำทะเลปานกลาง สถานีทดลองเกษตรที่สูงภูเรือเป็นหน่วยงานในสังกัดกรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ทำหน้าที่ศึกษาค้นคว้าทดลองไม้ดอกไม้ผล ทั้งของเมืองหนาวและพืชสวนของท้องถิ่นที่เหมาะสมต่อสภาพดินฟ้าอากาศและระบบนิเวศน์บนที่สูงของ จ.เลย เพื่อถ่ายทอดผลการศึกษาวิจัยให้เกษตรกรนำไปเพาะปลูกต่อไป ขณะเดียวกันก็เปิดให้นักท่องเที่ยวเข้าชมความงามของแปลงไม้ดอกไม้ผลและรู้จักกับไม้ผลเมืองหนาวหลายชนิด ภายในพื้นที่สถานีทดลองเกษตรที่สูงภูเรือ งดงามไปด้วยแปลงไม้ดอกไม้ผลเมืองหนาวนานาชนิดที่กระจายอยู่โดยรอบพื้นที่ ในช่วงฤดูหนาว บรรดาไม้ดอกไม้ผลจะออกดอกบานสะพรั่งรับสายลมหนาว โดยเฉพาะคริสต์มาสสีแดงสดจนกลายเป็นสัญลักษณ์ของเส้นทางสายนี้ สำหรับไม้ผลเศรษฐกิจเมืองหนาวที่น่าสนใจ และทดลองปลูกได้ผลดีคือ มะคาเดเมียหน้ท เป็นพืชตระกูลถั่วยืนต้นที่มีคุณค่าทางอาหารสูงและราคาดี กิโลกรัมเป็นพันบาท นอกจากนั้นยังมีส้มโอ ลิ้นจี่ ท้อ สาลี่ และพลับ สามารถรับประทานได้ทั่วพื้นที่

กิจกรรมที่จัดขึ้นคือ การชมไม้ดอกไม้ผลบานสะพรั่งสีส้มสวยงามในฤดูหนาว พืชผักเมืองหนาว สตรอเบอรี่สด ๆ ปลอดสารพิษ เห็นหอมสด มะคาเดเมียหน้ท และช่วงเดือนเมษายน ลิ้นจี่กำลังติดดอกออกผล และพลับ สาลี่ เกาลัดจีน รวมทั้งมะคาเดเมียหน้ทออกผลเต็มต้น ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถเลือกซื้อได้สด ๆ จากสถานีทดลองเกษตรที่สูงภูเรือ

ภาพที่ 4.8 ป้ายบริเวณทางเข้าสถานีทดลองเกษตรที่สูงภูเรือ

ภาพที่ 4.9 ผลมะคาเดเมียในสถานีทดลองเกษตรที่สูงภูเรือ

ทางสถานีทดลองเกษตรที่สูงภูเรือ ได้มีการจัดเก็บสถิติการเข้าชมของนักท่องเที่ยวไว้อย่างสม่ำเสมอ ซึ่งสามารถหาค่าเฉลี่ยต่อเดือนอยู่ที่ประมาณ 300 คน โดยเฉพาะในช่วงฤดูการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวที่เดินทางไปเยี่ยมชมสถานีทดลองเกษตรที่สูงภูเรือวันละหลายร้อยคน สำหรับช่วงนอกฤดูกาลท่องเที่ยวจำนวนนักท่องเที่ยวก็ลดลงด้วยเช่นกัน

สำหรับการดำเนินงานในปัจจุบันนี้ทางสถานีทดลองเกษตรที่สูงภูเรือ เปิดให้บริการเวลา 08.00-16.00 น. ทุกวัน มีบริการที่พัก ที่กางเต็นท์และร้านค้า ไม่เสียค่าเข้าชม

สิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยวที่ สถานีทดลองเกษตรที่สูงแห่งนี้เป็นที่ทดลองปลูกพืชเมืองหนาวหลากหลายชนิด ได้แก่ มะคาเดเมีย อโวคาโด ลิ้นจี่ สตรอเบอร์รี่ และไม้ดอกไม้ประดับนานาพันธุ์ มีทั้ง ดอกกลีบลี ลำไย กุหลาบ หงอนไก่ ดาวเรือง ฯลฯ มีพื้นที่ทั้งหมดกว่า 5,000 ไร่ เปิดดำเนินการแล้ว 1,500 ไร่ แบ่งเป็นพื้นที่ปลูกผลไม้ 1,375 ไร่ พืชผัก 50 ไร่ ไม้ดอกไม้ประดับ 25 ไร่ ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถชมได้ทั่วพื้นที่

การเดินทางและการคมนาคมเข้าสู่สถานีทดลองเกษตรที่สูง สามารถเดินทางโดยการขับรถจักรยานยนต์ รถจักรยานยนต์ รถยนต์ส่วนบุคคลและรถรับจ้าง อยู่ห่างจากอำเภอภูเรือ ประมาณ 32 กม.จากอำเภอภูเรือ ใช้ทางหลวงหมายเลข 203 ไปทาง อ.ด่านซ้าย ประมาณ 8 กม.จนถึงกม.ที่ 57 บริเวณบ้านกกโพธิ์ มีทางแยกซ้ายมือไปบ้านปลาบ่า เลี้ยวเข้าไปอีกประมาณ 8 กม.จากนั้นเลี้ยวขวาไปตามถนนสายปลาบ่า- บ้านหินสออีกประมาณ 17 กม.ก็จะเจอสถานีทดลองเกษตรที่สูงภูเรืออยู่ทางด้านขวามือ

สิ่งอำนวยความสะดวกภายในสถานีทดลองเกษตรที่สูงภูเรื่อนั้นมีอย่างครบครัน ไม่ว่าจะเป็นที่พักและลานกางเต็นท์ ร้านอาหาร ร้านจำหน่ายของที่ระลึก และห้องน้ำไว้บริการนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเยือน

จากผลประเมินศักยภาพทรัพยากรท่องเที่ยวพบว่า ศูนย์บริการวิชาการด้านพืชและปัจจัยการผลิตเลย2 (สถานีทดลองเกษตรที่สูงภูเรือ) ได้คะแนนความสำคัญของทรัพยากรท่องเที่ยวของแต่ละชั้นทั้ง 5 ด้าน นั้นอยู่ที่ 210 คะแนน จากคะแนนเต็ม = $50 \times 5 = 250$ คะแนน จัดเป็นทรัพยากรท่องเที่ยวที่มีศักยภาพด้านความสำคัญมากและควรมีการติดตามประเมินศักยภาพใหม่ทุก 2 ปี

4.1.3 คำนวนเนิร์สเซอรี่

ตั้งอยู่บนถนนสายภูเรือ – หล่มสัก บ้านสันติสุข ตำบลหนองบัว อำเภอภูเรือ จังหวัดเลย เป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตร เป็นสวนดอกไม้ที่ผลิตดอกไม้เมืองหนาวแรกของอำเภอภูเรือ ซึ่งผู้ริเริ่มในระยะแรกนั้นคือ นายคำปวน สุงษา ซึ่งเป็นบิดาของคุณคำนวน สุงษา ลูกคำปวน เป็นเกษตรกรรายแรกที่ทดลองปลูกพืชเมืองหนาวในเขตอำเภอภูเรือจนประสบความสำเร็จ เนื่องจากในสมัยเด็กเคยบวชเณรศึกษาพระธรรม ซึ่งการศึกษาธรรมะให้เข้าใจลึกซึ้งนั้น ต้องมีการเดินทางแสวงบุญโดยการธุดงค์ไปในป่าเขา จากเหตุการณ์ในครั้งนั้นทำให้ลูกคำปวนได้อยู่กับธรรมชาติอย่างแท้จริง ลูกคำปวนได้เฝ้าสังเกตการณ์เจริญเติบโตของพืช ตั้งแต่แตกหน่อ จนค่อย ๆ เจริญเติบโต จึงสามารถเข้าใจถึงกระบวนการต่าง ๆ ของพืชอย่างชัดเจน ซึ่งดอกไม้ที่ปลูกครั้งแรกคือ คริสต์มาสหลากสี พิทูเนีย ซัลเวีย สนมังกร ดาวกระจาย เวอร์บีน่า และเยอบีร่า

ภาพที่ 4.10 ชื่อสวนคำนวนเนิร์สเซอรี่ถูกตกแต่งไว้อย่างสวยงาม

ภาพที่ 4.11 บ้านพักของเจ้าของสวนถูกตกแต่งอย่างสวยงาม

กิจกรรมที่จัดขึ้นคือ การชมไม้ดอกบานสะพรั่งสีสันสวยงามในฤดูหนาวที่ทางสวนได้จัดตกแต่งไว้สวยงาม ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถแวะถ่ายภาพสวย ๆ รวมถึงซื้อพันธุ์ไม้เมืองหนาวกลับไปเป็นที่ระลึกได้อีกด้วย

ทางค่านวนเนิร์สเซอรี่ไม่มีการจัดเก็บสถิติการเข้าชมของนักท่องเที่ยวไว้อย่างเป็นลายลักษณ์อักษร แต่สามารถคาดการณ์ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ประมาณ 700 - 800 คนต่อเดือน ในช่วงฤดูการท่องเที่ยว สำหรับช่วงนอกฤดูการท่องเที่ยวจำนวนนักท่องเที่ยวก็ลดลงด้วยเช่นกัน

สำหรับการดำเนินงานในปัจจุบันนี้ทางค่านวนเนิร์สเซอรี่ เปิดให้บริการเวลา 08.00-17.00 น. ทุกวัน โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายใดๆ

สิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยวที่นั่น ค่านวนเนิร์สเซอรี่ขึ้นชื่อในเรื่องการเป็นผู้นำในการปลูกไม้ดอกไม้ประดับเมืองหนาวเป็นรายแรก ๆ ในอำเภอภูเรือ รวมถึงดอกไม้ที่บ้านสะพรั่งสีสันสวยงามในฤดูหนาวที่ทางสวนได้จัดตกแต่งไว้สวยงาม นอกจากนี้นักท่องเที่ยวยังสามารถเลือกซื้อพันธุ์ไม้เมืองหนาวในราคาประหยัดกลับไปเป็นที่ระลึกได้อีกด้วย

การเดินทางและการคมนาคมเข้าสู่สถานี่ทดลองเกษตรที่สูง สามารถเดินทางโดยการขับขี้อักรยาน รถจักรยานยนต์ รถยนต์ส่วนบุคคลและรถรับจ้าง ใช้ทางหลวงหมายเลข 203 ไปทาง อ.ด่านซ้าย บริเวณบ้านหนองบัว จะพบค่านวนเนิร์สเซอรี่อยู่ทางด้านขวามือ

สิ่งอำนวยความสะดวกภายในค่านวนเนิร์สเซอรี่นั้น มีห้องน้ำไว้บริการนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเยือน รวมถึงเก้าอี้ที่จัดไว้ตามมุมต่าง ๆ สำหรับให้นักท่องเที่ยวนั่งพักผ่อน

ภาพที่ 4.12 การตกแต่งสวนทางเข้าด้านหน้า

ภาพที่ 4.13 นายคำนวน สุงษา เจ้าของสวนคำนวนเนิร์สเซอรี่

จากผลประเมินศักยภาพทรัพยากรท่องเที่ยวพบว่า คำนวนเนิร์สเซอรี่ ได้คะแนนความสำคัญของทรัพยากรท่องเที่ยวของแต่ละดัชนีทั้ง 5 ด้าน นั้นอยู่ที่ 198 คะแนน จากคะแนนเต็ม = $50 \times 5 = 250$ คะแนน จัดเป็นทรัพยากรท่องเที่ยวที่มีศักยภาพด้านความสำคัญมากและควรมีการติดตามประเมินศักยภาพใหม่ทุก 2 ปี

4.1.4 สวนดอกไม้ ที เอส เอ

ตั้งอยู่ที่ 102 หมู่ 8 ถนนเลย – ด่านซ้าย บ้านกกโพธิ์ ตำบลร่องจิก อำเภอภูเรือ จังหวัดเลย ผลิตไม้ดอกไม้ประดับและพืชผักต่าง ๆ เพื่อเพาะเมล็ดสำหรับจำหน่าย ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี พ. ศ. 2524 โดยมีนโยบายเริ่มต้นที่จะทำธุรกิจทางด้านเมล็ดพันธุ์ระหว่างประเทศ ระยะเวลาได้เน้นด้านการผลิตเมล็ดพันธุ์ผสมพืชผักในเขตร้อน และการผลิตเมล็ดพันธุ์ดอกไม้ ในขณะที่เดียวกันบริษัทฯ ได้รวบรวมเมล็ดพันธุ์ผักเขตร้อน นำมาทดลองปลูก และหาศักยภาพของการผลิตเมล็ดพันธุ์รวมทั้งได้

ดำเนินการคัดพันธุ์และปรับปรุงพันธุ์เพื่อที่จะเป็นรากฐานของการผลิตเมล็ดพันธุ์ลูกผสมของบริษัทต่อไปในอนาคตและในปี พ. ศ. 2534 บริษัท เริ่มจำหน่ายปลีกและขายส่งเมล็ดพันธุ์ดอกไม้เขตร้อน เช่น บานไม่รู้โรย สร้อยไก่ บานชื่น ดาวกระจาย ดาวเรือง เป็นต้น โดยบริษัท ได้เน้นคุณภาพเมล็ดพันธุ์ดอกไม้ในเรื่องความงอกสูงได้มาตรฐานของระดับนานาชาติ (ISTA) ต้นกล้ามีความแข็งแรง และมีลักษณะตรงตามสายพันธุ์ และในปี พ. ศ. 2541 บริษัท ได้ปรับปรุงและผลิตเมล็ดพันธุ์ดอกไม้พันธุ์ผสมเปิด เพื่อจำหน่ายให้แก่ลูกค้าภายในประเทศ มีจำนวน 24 ชนิด 127 สายพันธุ์ และเพื่อให้มีความหลากหลายของชนิดไม้ดอกไม้ และความหลากหลายของสายพันธุ์ บริษัท จึงได้เริ่มนำเข้าเมล็ดพันธุ์ดอกไม้ลูกผสมและพันธุ์ผสมเปิดจากต่างประเทศมาจำหน่ายในปี พ. ศ. 2535 โดยเน้นที่ดาวเรืองลูกผสมสำหรับตัดดอก, ปัจจุบัน บริษัท มีสายพันธุ์ดอกไม้บริการลูกค้า 37 ชนิด 443 สายพันธุ์

กิจกรรมที่จัดขึ้นคือ การชมไม้ดอกบานสะพรั่งสีล้วนสวยงามในฤดูหนาวที่ทางสวนได้จัดตกแต่งไว้อย่างสวยงาม ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถแวะถ่ายภาพสวย ๆ รวมถึงซื้อพันธุ์ไม้เมืองหนาวที่เน้นคุณภาพเมล็ดพันธุ์ดอกไม้ในเรื่องความงอกสูงได้มาตรฐานของระดับนานาชาติ (ISTA) ต้นกล้ามีความแข็งแรง และมีลักษณะตรงตามสายพันธุ์กลับไปเป็นที่ระลึกได้อีกด้วย

ทางสวนดอกไม้ ที เอส เอ ไม่มีการจัดเก็บสถิติการเข้าชมของนักท่องเที่ยวไว้อย่างเป็นลายลักษณ์อักษร แต่สามารถคาดการณ์ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ประมาณ 400 - 500 คนต่อเดือน ในช่วงฤดูกาลท่องเที่ยว สำหรับช่วงนอกฤดูกาลท่องเที่ยวจำนวนนักท่องเที่ยวก็ลดลงด้วยเช่นกัน

สำหรับการดำเนินงานในปัจจุบันนี้ทางสวนดอกไม้ ที เอส เอ เปิดให้บริการเวลา 08.00-17.00 น. ทุกวัน โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายใด ๆ แต่จะเปิดให้เยี่ยมชมเฉพาะหน้าหนาวเท่านั้น

สิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยว นั้น ทางสวนดอกไม้ ที เอส เอ ได้มีการจัดตกแต่งสวนไว้อย่างสวยงามทั้งไม้ดอกไม้ประดับ รวมถึงพืชไร่ เช่น พักทองยักษ์ พักทองประดับรูปทรงแปลก ๆ ที่ทำให้นักท่องเที่ยวประทับใจในความสวยงามและความแปลกตาที่ได้พบเห็น

การเดินทางและการคมนาคมเข้าสู่สวนดอกไม้ ที เอส เอ สามารถเดินทางโดยการขับรถจักรยาน รถจักรยานยนต์ รถยนต์ส่วนบุคคลและรถรับจ้าง อยู่ห่างจากอำเภอภูเรือ 7 กม.จากอำเภอภูเรือใช้ทางหลวงหมายเลข 203 ไปทาง อ.ด่านซ้าย บริเวณบ้านกกโพธิ์ ริมน้ำสาน ตำบลร่องจิก จะพบสวนดอกไม้ ที เอส เอ อยู่ทางด้านขวามือ

สิ่งอำนวยความสะดวกภายในสวนดอกไม้ที่ เอส เอ นั้น มีห้องน้ำไว้บริการนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเยือน รวมถึงเก้าอี้ที่จัดไว้ตามมุมต่าง ๆ สำหรับให้นักท่องเที่ยวที่นั่งพักผ่อน

ภาพที่ 4.14 พักทองยักษ์ ผลผลิตจากสวนดอกไม้ที่ เอส เอ

ภาพที่ 4.15 ดอกไม้ภายในสวนดอกไม้ที่ เอส เอ

จากผลประเมินศักยภาพภาพทรัพยากรท่องเที่ยวพบว่า สวนดอกไม้ ที่ เอส เอ ได้คะแนนความสำคัญของทรัพยากรท่องเที่ยวของแต่ละชั้นนี้ทั้ง 5 ด้าน นั้นอยู่ที่ 211 คะแนน จากคะแนนเต็ม = $50 \times 5 = 250$ คะแนน จัดเป็นทรัพยากรท่องเที่ยวที่มีศักยภาพด้านความสำคัญมากที่สุด และควรมีการติดตามประเมินศักยภาพใหม่ทุกปี

4.1.5 สวนไม้ดอกลุงวุฒิ

ตั้งอยู่ที่ 166 หมู่ 4 ถนนเลย – ด่านซ้าย บ้านหนองเสือคราง ตำบลหนองบัว อำเภอภูเรือ จังหวัดเลย ซึ่งในระยะแรกไม่ได้จัดทำเป็นสวนไม้ดอกอย่างในปัจจุบัน เป็นเพียงแค่บ้านพักตากอากาศ เพราะลุงวุฒิชื่นชอบในบรรยากาศและอากาศของอำเภอภูเรือ จึงได้มาสร้างบ้านพักไว้ที่อำเภอภูเรือ และด้วยความที่ชอบการปลูกต้นไม้ของลุงวุฒิ จึงทดลองปลูกพืชที่ละเล็กละน้อย ประกอบกับลูก ๆ ที่เดินทางมาเยี่ยมเยือนลุงวุฒิเสมอนั้น มีโอกาสเดินทางไปต่างประเทศบ่อย ๆ

เมื่อไปเยือนประเทศใด ก็มักจะซื้อพันธุ์พืชของประเทศนั้น ๆ มาฝากลุงวุฒิเสมอ เมื่อลุงวุฒินำมาทดลองปลูก ปรากฏว่าสามารถปลูกได้สวยงามดี เนื่องจากสภาพอากาศที่เย็นสบายตลอดปีของอำเภอภูเรือ เมื่อลองนำออกจำหน่ายปรากฏว่าเป็นที่ชื่นชอบและต้องการของตลาดเป็นอย่างมาก มีคนสั่งซื้อเข้ามามากมาย จนต้องขยายกำลังการผลิต จนกลายเป็นสวนขนาดใหญ่อย่างในปัจจุบันนี้

กิจกรรมที่จัดขึ้นคือ การชมไม้ดอกไม้ประดับที่ทางสวนได้ปลูกไว้มากมาย ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถเดินเข้าชมได้ทุกโรงเรือน โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายใด ๆ นอกจากนี้ทางสวนยังเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้ทดลองห่อไม้ดอกไม้ประดับด้วยตนเอง รวมถึงการเรียนรู้เรื่องวิธีการเพาะปลูกให้ฟรี โดยไม่คิดค่าใช้จ่ายใด ๆ หากนักท่องเที่ยวสนใจ

ทางสวนไม้ดอกไม้ประดับ ไม่มีการจัดเก็บสถิติการเข้าชมของนักท่องเที่ยวไว้อย่างเป็นลายลักษณ์อักษร แต่สามารถคาดการณ์ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ประมาณ 700 – 800 คนต่อเดือน ในช่วงฤดูการท่องเที่ยว สำหรับช่วงนอกฤดูการท่องเที่ยวจำนวนนักท่องเที่ยวก็ลดลงด้วยเช่นกัน

สำหรับการดำเนินงานในปัจจุบันนี้ทางสวนไม้ดอกไม้ประดับ เปิดให้บริการเวลา 08.00-17.00 น. ทุกวัน โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายใด ๆ

สิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยวที่ทางสวนไม้ดอกไม้ประดับ มีการเพาะพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับที่ขึ้นชื่อไว้ดังนี้

- 1.) กล้วยไม้เมืองหนาวและเมืองร้อน หลากหลายชนิด เช่น แคนทลียา ออนซีเดียม รองเท้านารี เอื้องปากนกแก้ว นอบิเระ หวายนานาชนิด ฯลฯ
- 2.) อาซาเลีย หรือกุหลาบพันปี ซึ่งเป็นพันธุ์นำเข้ามาจากฮอลแลนด์ มีทั้งดอกซ้อนและดอกชั้นเดียว มีสีสันที่สวยงามมาก
- 3.) กุหลาบหิน หลากหลายสี ม่วง แดง เหลือง ส้ม ขาว ชมพู เป็นต้น
- 4.) คริสต์มาสมีทั้งพันธุ์ธรรมดา และพันธุ์แคระ
- 5.) สับปะรดสี ทุกชนิด
- 6.) ไม้ใบประดับต่าง ๆ เช่น บีโกเนีย พันธุ์สีแดงของญี่ปุ่น พันธุ์ลาย พันธุ์ใบสีเงิน ฯลฯ
- 7.) สับปะรดรากอากาศ เป็นพืชที่ไม่ต้องปลูกแคว้งไว้เฉย ๆ โดยไม่ต้องใส่กระถาง
- 8.) ไม้แขวนต่าง ๆ เช่น ลิปสติกสีเหลือง แดง ส้ม ชมพู ม่วง เป็นต้น
- 9.) ซิมปีเดียม ซึ่งเป็นกล้วยไม้ดินจากฮอรัลแลนด์ ดอกใหญ่สวยงามมาก
- 10.) แคนทลียา มีทั้งพันธุ์ดอกใหญ่ ดอกกลาง และดอกแคระ

- 11.) กล้วยไม้รองเท้านารี ซึ่งเป็นไม้เด่น สวนลุงวุฒิ เป็นกล้วยไม้พันธุ์ที่ท่านผสมเอง ทำให้ได้พันธุ์แปลก ทนทานและมีกลิ่นหอมมาก มีหลายสี เช่น ขาว เหลือง ม่วง ชมพู เป็นต้น
- 12.) หม้อข้าวหม้อแกงลิง พันธุ์ฮอลแลนด์หลายสี เช่น ลูกชมพู แดง ลาย ทั้งลูกเล็กลูกใหญ่

ภาพที่ 4.16 บริเวณที่นั่งพักผ่อนสำหรับนักท่องเที่ยว

ภาพที่ 4.17 ทางเดินไปยังห้องน้ำที่จัดให้เข้ากับสวนไม้ประดับ

การเดินทางและการคมนาคมเข้าสู่สวนไม้ดอกลุงวุฒินั้น สามารถเดินทางโดยการขับขี่รถจักรยาน รถจักรยานยนต์ รถยนต์ส่วนบุคคลและรถรับจ้าง จากอำเภอภูเรือใช้ทางหลวงหมายเลข 203 ไปทาง อ.ด่านซ้าย บริเวณบ้านหนองเสือคราง ตำบลหนองบัว อำเภอภูเรือ จังหวัดเลย จะพบสวนไม้ดอกลุงวุฒิ อยู่ทางด้านขวามือ

สิ่งอำนวยความสะดวกภายในสวนไม้ดอกลุงวุฒินั้น มีห้องน้ำไว้บริการนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเยือน รวมถึงเก้าอี้ที่จัดไว้ตามมุมต่าง ๆ สำหรับให้นักท่องเที่ยวนั่งพักผ่อน

ภาพที่ 4.18 ภายนอกโรงเรือนขยายพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับ

ภาพที่ 4.19 ภายในโรงเรือนเพาะพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับที่พร้อมจัดจำหน่าย

จากผลประเมินศักยภาพทรัพยากรท่องเที่ยวพบว่า สวนไม้ดอกลุงวุฒิ ได้คะแนนความสำคัญของทรัพยากรท่องเที่ยวของแต่ละดัชนีทั้ง 5 ด้าน นั้นอยู่ที่ 189 คะแนน จากคะแนนเต็ม = $50 \times 5 = 250$ คะแนน จัดเป็นทรัพยากรท่องเที่ยวที่มีศักยภาพด้านความสำคัญมากและควรมีการติดตามประเมินศักยภาพใหม่ทุก 2 ปี

4.1.6 กลุ่มปลูกไม้ดอกหนองบงและปรอทยักษ์

ตั้งอยู่ที่ 41 หมู่ 4 ตำบลหนองบัว อำเภอภูเรือ จังหวัดเลย ได้มีแนวความคิดเริ่มแรกมาจาก นายอำเภอครุฑพิทยัง พงษ์สุชาติ (ดำรงตำแหน่งในขณะนั้น) ได้มีความคิดร่วมกับชาวบ้าน ที่จะพัฒนาสถานที่แห่งนี้เป็นสวนสาธารณะ จึงให้กำลังทหารอาสาสมัครรักษาดินแดนมาทำการตัดแผ้วถางป่าที่รกทึบ แล้วนำไม้ประดู่ และไม้มะค่ามาปลูกทดแทน แต่เนื่องจากขาดงบประมาณดูแล ทำให้ต้นไม้ที่ปลูกไว้ตายหมด ต่อมาคณะกรรมการหมู่บ้านหนองบง โดยการนำของผู้ใหญ่บ้าน คือ นายโสภี สิงห์เดชะ พร้อมด้วยนายสมทรง กฐินสด ตำแหน่งผู้ช่วยเกษตรกรอำเภอในขณะนั้น ได้เสนอโครงการพัฒนาจุดนี้ให้เป็นตลาดชุมชน เพื่อจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตรทั่วไป โดยมีสมาชิก

อาสาสมัครร่วม 20 คน สบทบทุนรายละเอียด 5,000 บาท เป็นค่าถมที่ ปรับพื้นที่และสร้างเพิงพัก เพื่อทำเป็นตลาดชุมชนริมถนน แต่อยู่ห่างไกลชุมชน และไม่เป็นที่ดึงดูดลูกค้า สมาชิกกลุ่มที่มีเริ่มถอนตัวกันออกไป (แหล่งเรียนรู้ กลุ่มไม้ดอกไม้ประดับหนองบง) ต่อมา ปี พ. ศ. 2544 มีสมาชิกในกลุ่ม 3 คน ได้ทดลองปลูกไม้ดอก ตามที่ได้ดูงานยังที่ต่าง ๆ และการแนะนำของ นายสมทรง กฐินสด ซึ่งการทดลองปลูกในขณะนั้นได้ศึกษาและทดลองผลิตเองร่วมกัน บางรายก็ได้รับความรู้จากบริษัทที่ทำวิจัยและทดลองการปลูกพืชผักและไม้ดอกเมืองหนาว จนทุกคนประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี ในพื้นที่แห่งนี้ สมาชิกเก่าจึงรวมตัวกันใหม่ โดยหันมาประกอบอาชีพเพาะปลูกไม้ดอกไม้ประดับขาย ซึ่งสร้างรายได้ให้สมาชิกเป็นอย่างดี จึงมีการจัดตั้งคณะกรรมการกลุ่มตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา ปัจจุบัน อาชีพการเพาะปลูกไม้ดอกไม้ประดับ ถือเป็นอาชีพหลักของเกษตรกรหมู่บ้านหนองบัว ถือเป็นอาชีพที่สร้างจุดเด่น และชื่อเสียงให้อำเภอภูเรือ เดิมประชากรในตำบลหนองบัวต่างประกอบอาชีพทำสวน ทำไร่ และปลูกไม้ดอกไม้ประดับ โดยต่างคนต่างผลิตและตั้งราคาจำหน่ายเอง ซึ่งในบางครั้งมีการตั้งราคาไม่ตรงกัน ดังนั้นเพื่อให้เกิดแนวทางเดียวกัน จึงคิดรวมกลุ่มขึ้นเพื่อให้ได้ราคาที่เป็นมาตรฐานเป็นธรรมแก่ลูกค้า อีกทั้งยังสามารถแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ปัญหาและแนวทางแก้ไขด้วย โดยมีคณะกรรมการบริหารจัดการกลุ่ม ซึ่งได้กลายมาเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในปัจจุบันนี้เอง

กิจกรรมที่จัดขึ้นคือ ชมการสาธิตวิธีการปลูกดอกไม้ที่ถูกต้อง และเดินชมสวนไม้ดอกไม้ประดับที่ทางกลุ่มจัดตกแต่งไว้อย่างสวยงาม

ภาพที่ 4.20 ดอกดาวกระจายที่กำลังบานสะพรั่ง

ภาพที่ 4.21 สัญลักษณ์ของกลุ่มปลูกไม้ดอกหนองบงและปรอทยักษ์

ทางกลุ่มปลูกไม้ดอกหนองบงและปรอทยักษ์ไม่มีการจัดเก็บสถิติการเข้าชมของนักท่องเที่ยว

การดำเนินงานในปัจจุบัน เป็นการบริหารจัดการของคนในกลุ่มเอง ซึ่งเปิดให้บริการทุกวัน ตั้งแต่เวลา 08.00 – 17.00 น. ไม่เสียค่าใช้จ่ายใด ๆ

สำหรับสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยว นั้น จะเป็นพันธุ์พืชชนิดต่าง ๆ ที่ทางกลุ่มเพาะพันธุ์เองทำให้นักท่องเที่ยวสามารถซื้อในราคาที่ถูกลงมาก รวมถึงเอกลักษณ์ซึ่งเป็นที่มาของชื่อกลุ่ม นั่นก็คือปรอทยักษ์ ทำให้ทางกลุ่มเป็นที่รู้จักและจดจำจากนักท่องเที่ยว

การเดินทางและการคมนาคมเข้าสู่กลุ่มปลูกไม้ดอกหนองบงและปรอทยักษ์นั้น สามารถเดินทางโดยการขับขี้อักรยาน รถจักรยานยนต์ รถยนต์ส่วนบุคคลและรถรับจ้าง จากอำเภอภูเรือ ใช้ทางหลวงหมายเลข 203 ไปทาง อ.ด่านซ้าย บริเวณบ้านหนองบง ตำบลหนองบัว อำเภอภูเรือ จังหวัดเลย จะพบกลุ่มปลูกไม้ดอกหนองบงและปรอทยักษ์ อยู่ทางด้านซ้ายมือ

สิ่งอำนวยความสะดวกภายในสวนไม้ดอกทุ่งใหญ่นั้น มีห้องน้ำให้บริการนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเยือน รวมถึงเก้าอี้ที่จัดไว้ตามมุมต่าง ๆ สำหรับให้นักท่องเที่ยวนั่งพักผ่อน

จากผลประเมินศักยภาพทรัพยากรท่องเที่ยวพบว่า กลุ่มปลูกไม้ดอกหนองบงและปรอทยักษ์ ได้คะแนนความสำคัญของทรัพยากรท่องเที่ยวของแต่ละดัชนีทั้ง 5 ด้าน นั้นอยู่ที่ 197 คะแนน จากคะแนนเต็ม = $50 \times 5 = 250$ คะแนน จัดเป็นทรัพยากรท่องเที่ยวที่มีศักยภาพด้านความสำคัญมากและควรมีการติดตามประเมินศักยภาพใหม่ทุก 2 ปี

4.1.7 สวนเห็ดบ้านภูเรือ

ตั้งอยู่ที่บ้านसानตม ตำบลसानตม อำเภอภูเรือ จังหวัดเลย เป็นที่เพาะเห็ดหอมและสามารถชมกระบวนการผลิตจำหน่ายเห็ดหอมสดที่มีชื่อเสียงอีกแห่งหนึ่งของอำเภอภูเรือได้ บริหารงานโดยคุณอาวุธ โกษาจันทร์ (สจ. ก๊ะ) ซึ่งขณะนี้ได้พัฒนาไปเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นการดำเนินการโดยคนในชุมชนเองที่ว่างเว้นจากการทำการเกษตรในช่วงนอกฤดู และเป็นรายได้เสริมให้กับครอบครัว จากการศึกษาทำให้สอดคล้องกับความรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงเกษตร แหล่งท่องเที่ยวเกษตรประเภทชุมชนหรือหมู่บ้านท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเกษตรแต่ละแห่งจะมีกิจกรรมที่จะให้บริการนักท่องเที่ยวหลาย ๆ กิจกรรมแล้วแต่สภาพของจุดท่องเที่ยวเกษตรแต่ละแห่ง

ภาพที่ 4.22 บริเวณจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของสวนเห็ดบ้านภูเรือ

ภาพที่ 4.23 เห็ดหอมสดของสวนเห็ดบ้านภูเรือ

กิจกรรมที่จัดขึ้นคือ ชมการสาธิตวิธีการเพาะเห็ดหอมและเห็ดถรม ซึ่งที่สวนเห็ดบ้านภูเรือ แห่งนี้เป็นศูนย์เรียนรู้การเพาะเห็ดหอม เห็ดถรมที่มีชื่อแห่งหนึ่งของอำเภอภูเรือเปิดให้นักท่องเที่ยว เข้าชมในโรงเรือนเพาะเห็ด โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายใดๆ

ทางสวนเห็ด บ้านภูเรือไม่มีการจัดเก็บสถิติการเข้าชมของนักท่องเที่ยว เนื่องจากขาด บุคลากรที่จะดูแลในส่วนนี้ ประกอบกับไม่มีความรู้ในด้านการจัดการและไม่มีผู้เข้ามาให้คำปรึกษา แนะนำในเรื่องนี้

การดำเนินงานในปัจจุบัน เป็นการบริหารจัดการของคนในกลุ่มเอง ซึ่งเปิดให้บริการทุกวัน ตั้งแต่เวลา 08.00 – 17.00 น. ไม่เสียค่าใช้จ่ายใดๆ

สำหรับสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยว นั้น ที่สวนเห็ดบ้านภูเรือก็คือ การที่นักท่องเที่ยวสามารถ เลือกซื้อเห็ดหอมที่เพิ่งตัดเสร็จสดๆ จากสวนในราคาที่ประหยัดมากเมื่อเทียบกับการที่นักท่องเที่ยว ซื้อจากข้างนอก นอกจากนี้นักท่องเที่ยวยังได้รับความรู้เกี่ยวกับการเพาะเห็ดหอมจากเจ้าหน้าที่ที่ ดูแลสวนอีกด้วย

การเดินทางและการคมนาคมเข้าสู่สวนเห็ดบ้านภูเรื่อนั้น สามารถเดินทางโดยการขับขี รถจักรยาน รถจักรยานยนต์ รถยนต์ส่วนบุคคลและรถรับจ้าง จากอำเภอภูเรือใช้ทางหลวง หมายเลข 203 ไปทาง อ.ด่านซ้าย บริเวณบ้านसानตม ตำบลसानตม อำเภอภูเรือ จังหวัดเลย ก็ จะพบสวนเห็ด บ้านภูเรือ อยู่ทางด้านซ้ายมือ

ทางสวนเห็ดบ้านภูเรือ ไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยว เนื่องจากส่วนใหญ่ นักท่องเที่ยวจะแวะเข้ามาชมโดยใช้เวลาไม่นาน นอกจากนี้ในเขตอำเภอภูเรื่อยังมีห้องน้ำและจุด พักรถที่ได้มาตรฐานภายในสถานีบริการน้ำมันปตท. ทางสวนจึงไม่ได้จัดทำสิ่งอำนวยความสะดวก ไว้ เนื่องจากนักท่องเที่ยวนิยมเดินทางไปใช้บริการที่สถานีบริการน้ำมันมากกว่า

จากผลประเมินศักยภาพทรัพยากรท่องเที่ยวพบว่า สวนเห็ดบ้านภูเรือ ได้คะแนน ความสำคัญของทรัพยากรท่องเที่ยวของแต่ละดัชนีทั้ง 5 ด้าน นั้นอยู่ที่ 170 คะแนน จากคะแนน เต็ม = $50 \times 5 = 250$ คะแนน จัดเป็นทรัพยากรท่องเที่ยวที่มีศักยภาพด้านความสำคัญปานกลาง และควรมีการติดตามประเมินศักยภาพใหม่ทุก 3 ปี

4.1.8 วิสาหกิจชุมชนกลุ่มไม้ดอกไม้ประดับบ้านหนองบัว

ตั้งอยู่ที่ 142 หมู่ที่ 1 ตำบลหนองบัว อำเภอภูเรือ จังหวัดเลย ได้มีแนวความคิดเริ่มแรกมา จาก นายอำเภอครุฑชาติ พงษ์สุชาติ (ดำรงตำแหน่งในขณะนั้น) ได้มีความคิดร่วมกับชาวบ้าน ที่จะ พัฒนาสถานที่แห่งนี้เป็นสวนธารณะ จึงให้กำลังทหารอาสารักษาดินแดนมาทำการตัดแผ้วถางป่า ที่รกทึบ แล้วนำไม้ประดับ และไม้มาปลูกทดแทน แต่เนื่องจากขาดงบประมาณดูแล ทำให้

ต้นไม้ที่ปลูกไว้ตายหมด ต่อมาคณะกรรมการหมู่บ้านหนองบง โดยการนำของผู้ใหญ่บ้าน คือ นายโสภี สิงห์เดชะ พร้อมด้วยนายสมทรง กฐินสด ตำแหน่งผู้ช่วยเกษตรกรอำเภอในขณะนั้น ได้เสนอโครงการพัฒนาจุดนี้ให้เป็นตลาดชุมชน เพื่อจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตรทั่วไป โดยมีสมาชิกอาสาสมัครร่วม 20 คน สบทบทุนรายละ 5,000 บาท เป็นค่าถมที่ ปรับพื้นที่และสร้างเพิงพัก เพื่อทำเป็นตลาดชุมชนริมถนน แต่อยู่ห่างไกลชุมชน และไม่เป็นที่ดึงดูดลูกค้า สมาชิกกลุ่มที่มีเริ่มถอนตัวกันออกไป (แหล่งเรียนรู้ กลุ่มไม้ดอกไม้ประดับหนองบง) ต่อมา ปี พ. ศ. 2544 มีสมาชิกในกลุ่ม 3 คน ได้ทดลองปลูกไม้ดอกไม้ประดับตามที่ได้ดูงานยังที่ต่าง ๆ และการแนะนำของ นายสมทรง กฐินสด ซึ่งการทดลองปลูกในขณะนั้นได้ศึกษาและทดลองผิดลองถูกร่วมกัน บางรายก็ได้รับความรู้จากบริษัทที่ทำวิจัยและทดลองการปลูกพืชผักและไม้ดอกไม้ประดับเมืองหนาว จนทุกคนประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี ในพื้นที่แห่งนี้ สมาชิกเก่าจึงรวมตัวกันใหม่ โดยหันมาประกอบอาชีพเพาะปลูกไม้ดอกไม้ประดับขาย ซึ่งสร้างรายได้ให้สมาชิกเป็นอย่างดี จึงมีการจัดตั้งคณะกรรมการกลุ่มตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา ปัจจุบัน อาชีพการเพาะปลูกไม้ดอกไม้ประดับ ถือเป็นอาชีพหลักของเกษตรกรหมู่บ้านหนองบัว ถือเป็นอาชีพที่สร้างจุดเด่น และชื่อเสียงให้อำเภอภูเรือเดิมประชากรในตำบลหนองบัวต่างประกอบอาชีพทำสวน ทำไร่ และปลูกไม้ดอกไม้ประดับ โดยต่างคนต่างผลิตและตั้งราคาจำหน่ายเอง ซึ่งในบางครั้งมีการตั้งราคาไม่ตรงกัน ดังนั้นเพื่อให้เกิดแนวทางเดียวกันจึงคิดรวมกลุ่มขึ้นเพื่อให้ได้ราคาที่เป็นมาตรฐานเป็นธรรมแก่ลูกค้า อีกทั้งยังสามารถแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ปัญหาและแนวทางแก้ไขด้วย โดยมีคณะกรรมการบริหารจัดการกลุ่ม ซึ่งได้กลายมาเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในปัจจุบันนี้เอง

กิจกรรมที่จัดคือ ชมการสาธิตการเพาะปลูกไม้ดอกไม้ประดับและวิธีการดูแลไม้ดอกไม้ประดับอย่างถูกต้อง จากกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ภายในกลุ่ม

ทางวิสาหกิจชุมชนกลุ่มไม้ดอกไม้ประดับบ้านหนองบัวไม่มีการจัดเก็บสถิติการเข้าชมของนักท่องเที่ยว เนื่องจากขาดบุคลากรที่จะดูแลในส่วนนี้ ประกอบกับไม่มีความรู้ในด้านการจัดการ และไม่มีผู้เข้ามาให้คำปรึกษาแนะนำในเรื่องนี้

การดำเนินงานในปัจจุบัน เป็นการบริหารจัดการของคนในกลุ่มเอง ซึ่งเปิดให้บริการทุกวัน ตั้งแต่เวลา 08.00 – 17.00 น. ไม่เสียค่าใช้จ่ายใดๆ

ภาพที่ 4.24 กล้าไม้ดอกดาวเรืองที่กำลังออกดอกสีเหลืองสวย

ภาพที่ 4.25 บรรยากาศของกลุ่มไม้ดอกไม้ประดับบ้านหนองบัว

สำหรับสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยวที่นั่น ที่วิสาหกิจชุมชนกลุ่มไม้ดอกไม้ประดับบ้านหนองบัว จะเป็นพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับที่เพาะชำเป็นถุงจำหน่ายในราคาย่อมเยา เหมาะสำหรับนักท่องเที่ยวที่มีความต้องการซื้อในครั้งหนึ่งเป็นจำนวนมาก เพราะจะได้ราคาส่งที่ถูกลงกว่าราคาที่จำหน่ายในท้องตลาดทั่วไป

การเดินทางและการคมนาคมเข้าสู่วิสาหกิจชุมชนกลุ่มไม้ดอกไม้ประดับบ้านหนองบัว สามารถเดินทางโดยการขับขีรถจักรยานยนต์ รถจักรยานยนต์ รถยนต์ส่วนบุคคลและรถรับจ้าง จากอำเภอภูเรือใช้ทางหลวงหมายเลข 203 ไปทาง อ.ด่านซ้าย บริเวณหนองบัว ตำบลหนองบัว อำเภอภูเรือ จังหวัดเลย ก็จะพบวิสาหกิจชุมชนกลุ่มไม้ดอกไม้ประดับบ้านหนองบัว อยู่ทางด้านซ้ายมือ

ทางวิสาหกิจชุมชนกลุ่มไม้ดอกไม้ประดับบ้านหนองบัว ไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยว เนื่องจากส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวจะแวะเข้ามาชมโดยใช้เวลาไม่นาน นอกจากนี้ในเขตอำเภอภูเรือยังมีห้องน้ำและจุดพักรถที่ได้มาตรฐานภายในสถานีบริการน้ำมันปตท. ทางสวนจึงไม่ได้จัดทำสิ่งอำนวยความสะดวกไว้ เนื่องจากนักท่องเที่ยวนิยมเดินทางไปใช้บริการที่สถานีบริการน้ำมันมากกว่า

จากผลประเมินศักยภาพทรัพยากรท่องเที่ยวพบว่า วิสาหกิจชุมชนกลุ่มไม้ดอกไม้ประดับ บ้านหนองบัว ได้คะแนนความสำคัญของทรัพยากรท่องเที่ยวของแต่ละดัชนีทั้ง 5 ด้าน นั้นอยู่ที่ 170 คะแนน จากคะแนนเต็ม = $50 \times 5 = 250$ คะแนน จัดเป็นทรัพยากรท่องเที่ยวที่มีศักยภาพด้านความสำคัญปานกลางและควรมีการติดตามประเมินศักยภาพใหม่ทุก 3 ปี

4.1.9 วิสาหกิจชุมชนกลุ่มพฤษานาพรรณบ้านสันติสุข

ตั้งอยู่ที่ 104 หมู่ 8 ตำบลหนองบัว อำเภอภูเรือ จังหวัดเลย ได้มีแนวความคิดเริ่มแรกมาจาก นายอำเภอครุฑพิภพ พงษ์สุชาติ (ดำรงตำแหน่งในขณะนั้น) ได้มีความคิดร่วมกับชาวบ้าน ที่จะพัฒนาสถานที่แห่งนี้เป็นสวนสาธารณะ จึงให้กำลังทหารอาสารักษาดินแดนมาทำการตัดแผ้วถางป่าที่รกทึบ แล้วนำไม้ประดับ และไม้มาปลูกทดแทน แต่เนื่องจากขาดงบประมาณดูแล ทำให้ต้นไม้ที่ปลูกไว้ตายหมด ต่อมาคณะกรรมการหมู่บ้านหนองบัว โดยการนำของผู้ใหญ่บ้าน คือ นายโสภี สิงห์เดชะ พร้อมด้วยนายสมทรง กลืนสด ตำแหน่งผู้ช่วยเกษตรกรอำเภอในขณะนั้น ได้เสนอโครงการพัฒนาจุดนี้ให้เป็นตลาดชุมชน เพื่อจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตรทั่วไป โดยมีสมาชิกอาสาสมัครร่วม 20 คน สบทบทุนรายละ 5,000 บาท เป็นค่าถมที่ ปรับพื้นที่และสร้างเพิงพัก เพื่อทำเป็นตลาดชุมชนริมถนน แต่อยู่ห่างไกลชุมชน และไม่เป็นที่ดึงดูดลูกค้า สมาชิกกลุ่มที่มีเริ่มถอนตัวกันออกไป (แหล่งเรียนรู้ กลุ่มไม้ดอกไม้ประดับหนองบัว) ต่อมา ปี พ. ศ. 2544 มีสมาชิกในกลุ่ม 3 คน ได้ทดลองปลูกไม้ดอกไม้ประดับตามที่ได้ดูงานยังที่ต่าง ๆ และการแนะนำของ นายสมทรง กลืนสด ซึ่งการทดลองปลูกในขณะนั้นได้ศึกษาและทดลองผลิตเองร่วมกัน บางรายก็ได้รับความรู้จากบริษัทที่ทำวิจัยและทดลองการปลูกพืชผักและไม้ดอกไม้ประดับเมืองหนาว จนทุกคนประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี ในพื้นที่แห่งนี้ สมาชิกเก่าจึงรวมตัวกันใหม่ โดยหันมาประกอบอาชีพเพาะปลูกไม้ดอกไม้ประดับขาย ซึ่งสร้างรายได้ให้สมาชิกเป็นอย่างดี จึงมีการจัดตั้งคณะกรรมการกลุ่มตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา ปัจจุบัน อาชีพการเพาะปลูกไม้ดอกไม้ประดับ ถือเป็นอาชีพหลักของเกษตรกรหมู่บ้านหนองบัว ถือเป็นอาชีพที่สร้างจุดเด่น และชื่อเสียงให้อำเภอภูเรือ เดิมประชากรในตำบลหนองบัวต่างประกอบอาชีพทำสวน ทำไร่ และปลูกไม้ดอกไม้ประดับ โดยต่างคนต่างผลิตและตั้งราคาจำหน่ายเอง ซึ่งในบางครั้งมีการตั้งราคาไม่ตรงกัน ดังนั้นเพื่อให้เกิดแนวทางเดียวกัน จึงคิดรวมกลุ่มขึ้นเพื่อให้ได้ราคาที่เป็นมาตรฐานเป็นธรรมแก่ลูกค้า อีกทั้งยังสามารถแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ปัญหาและแนวทางแก้ไขด้วย โดยมีคณะกรรมการบริหารจัดการกลุ่ม ซึ่งได้กลายมาเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในปัจจุบันนี้เอง

กิจกรรมที่จัดคือ ชมการสาธิตการเพาะปลูกไม้ดอกไม้ประดับและวิธีการดูแลไม้ดอกไม้ประดับอย่างถูกต้อง จากกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ภายในกลุ่ม

ทางวิสาหกิจชุมชนกลุ่มพฤษานานาพรรณบ้านสันติสุขไม่มีการจัดเก็บสถิติการเข้าชมของนักท่องเที่ยว เนื่องจากขาดบุคลากรที่จะดูแลในส่วนนี้ ประกอบกับไม่มีความรู้ในด้านการจัดการและไม่มีผู้เข้ามาให้คำปรึกษาแนะนำในเรื่องนี้

ภาพที่ 4.26 ดอกหงอนไก่ที่ปลูกไว้ในกระถางอย่างสวยงาม

ภาพที่ 4.27 ต้นคริสต์มาส ที่ใบจะเปลี่ยนเป็นสีแดงสวยงามตอนฤดูหนาว

การดำเนินงานในปัจจุบัน เป็นการบริหารจัดการของคนในกลุ่มเอง ซึ่งเปิดให้บริการทุกวัน ตั้งแต่เวลา 08.00 – 17.00 น. ไม่เสียค่าใช้จ่ายใด ๆ

สำหรับสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยวที่วิสาหกิจชุมชนกลุ่มพฤษานานาพรรณบ้านสันติสุขจะเป็นพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับที่เพาะชำเป็นถุงจำหน่ายในราคาย่อมเยา เหมาะสำหรับนักท่องเที่ยวที่มีความต้องการซื้อในครั้งหนึ่งเป็นจำนวนมาก เพราะจะได้ราคาส่งที่ถูกกว่าราคาที่จำหน่ายในท้องตลาดทั่วไป

การเดินทางและการคมนาคมเข้าสู่วิสาหกิจชุมชนกลุ่มพฤษานานาพรรณบ้านสันติสุข สามารถเดินทางโดยการขับขีรถจักรยาน รถจักรยานยนต์ รถยนต์ส่วนบุคคลและรถรับจ้าง จากอำเภอภูเรือใช้ทางหลวงหมายเลข 203 ไปทาง อ.ด่านซ้าย บริเวณบ้านสันติสุข ตำบลหนองบัว อำเภอภูเรือ จังหวัดเลย ก็จะมีวิสาหกิจชุมชนกลุ่มพฤษานานาพรรณบ้านสันติสุข อยู่ทางด้านขวามือ

ทางวิสาหกิจชุมชนกลุ่มพฤษานานาพรรณบ้านสันติสุข ไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยว เนื่องจากส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวจะแวะเข้ามาชมโดยใช้เวลาไม่นาน นอกจากนี้ในเขตอำเภอภูเรือยังมีห้องน้ำและจุดพักรถที่ได้มาตรฐานภายในสถานีบริการน้ำมันปตท. ทางสวนจึงไม่ได้จัดทำสิ่งอำนวยความสะดวกไว้ เนื่องจากนักท่องเที่ยวนิยมเดินทางไปใช้บริการที่สถานีบริการน้ำมันมากกว่า

จากผลประเมินศักยภาพทรัพยากรท่องเที่ยวพบว่า วิสาหกิจชุมชนกลุ่มพฤษานานาพรรณบ้านสันติสุข ได้คะแนนความสำคัญของทรัพยากรท่องเที่ยวของแต่ละดัชนีทั้ง 5 ด้าน นั้นอยู่ที่ 170 คะแนน จากคะแนนเต็ม = $50 \times 5 = 250$ คะแนน จัดเป็นทรัพยากรท่องเที่ยวที่มีศักยภาพด้านความสำคัญปานกลางและควรมีการติดตามประเมินศักยภาพใหม่ทุก 3 ปี

4.1.10 สวนส้มโกหว่า

ตั้งอยู่ที่ 111 หมู่ 8 ตำบลร่องจิก อำเภอภูเรือ จังหวัดเลย ซึ่งเริ่มจากการเปิดกิจการร้านอาหารไทยที่สหรัฐอเมริกามาเป็นเวลานานและต้องการหาสถานที่พักผ่อนในช่วงบั้นปลายชีวิต จึงได้เลือกจังหวัดเลย เนื่องจากสภาพของพื้นที่มีสภาพอากาศเย็นสบายที่เหมาะสมกับการพักผ่อนในช่วงเวลานั้น และด้วยการที่เป็นคนไม่อยู่นิ่งนั่นเอง วันหนึ่งคุณธัชพล รั้วทวี ได้ไปซื้อกิ่งพันธุ์ส้มโชกุนมาจากกรุงเทพฯ พร้อมผลส้มมารับประทาน หลังจากที่ทานเสร็จจึงนำกิ่งพันธุ์ที่ซื้อมาจากกรุงเทพฯ นำมาลองปลูกดูปรากฏว่าส้มโชกุนที่ได้ลองปลูกนั้นให้ผลผลิตที่มีหวานอมเปรี้ยวไม่แพ้กับที่ซื้อมารับประทานในตอนแรก จึงได้เริ่มปลูกอย่างจริงจังตั้งนั้นเป็นต้นมา โดยในขณะนั้นเป็นกิจการขนาดเล็กในยามว่าง ปัจจุบันส้มโชกุนที่ปลูกไว้ครั้งในอดีตได้กลายเป็นผลไม้ที่ได้รับความนิยมมากเนื่องจากมีรสชาติที่เปรี้ยวหวานถูกปากหลาย ๆ คนจนมาถึงทุกวันนี้

กิจกรรมที่จัดคือ สามารถเลือกรับประทานส้มโชกุนก่อนตัดสินใจเลือกซื้อได้เนื่องจากส้มโชกุนมีหลายขนาดให้เลือกซื้อ มีตั้งแต่ผลเล็กไปจนถึงผลที่มีขนาดใหญ่ ราคาซึ่งก็จะแตกต่างกันออกไปตามขนาดของผลส้ม ก่อนเข้าชมสวนควรปฏิบัติตามคำแนะนำของเจ้าของสวนอย่างเคร่งครัด เนื่องจากนักท่องเที่ยวอาจจะไปทำร้ายต้นและผลส้มโดยไม่รู้ตัว เปิดให้บริการในเวลา

09.00 – 16.00 น. ของทุกวัน ช่วงเวลาที่เหมาะในการเข้ามาเยี่ยมชมสวนส้มโกหว่าคือช่วงเทศกาล
ฤดูหนาวของอำเภอภูเรือ

ภาพที่ 4.28 ส้มโชกุนของสวนส้มโกหว่า ลูกใหญ่ หวาน อร่อย

ภาพที่ 4.29 ผลส้มที่ออกลูกตกจนต้องใช้ไม้ค้ำช่วยพยุงกิ่งไม่ให้หัก

ทางสวนส้มโกหว่าไม่มีการจัดเก็บสถิติการเข้าชมของนักท่องเที่ยว เนื่องจากขาดบุคลากรที่จะดูแลในส่วนนี้ ประกอบกับไม่มีความรู้ในด้านการจัดการและไม่มีผู้เข้ามาให้คำปรึกษาแนะนำในเรื่องนี้

สำหรับการดำเนินงานในปัจจุบันนั้นทางสวนส้มโกหว่า เปิดให้บริการเวลา 08.00 - 17.00 น. ทุกวัน โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายใด ๆ

สำหรับสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยวที่สวนส้มโกหว่านั้นเป็นสวนส้มโชกุนขนาดกลางมีคลองน้ำล้อมรอบพื้นที่ มีพื้นที่ปลูกนับร้อยไร่ สามารถเดินชมสวนและเลือกซื้อส้มโชกุนได้ในราคาที่เป็นกันเอง

การเดินทางและการคมนาคมเข้าสู่สวนส้มโกหว่า สามารถเดินทางโดยการขับที่รถจักรยาน รถจักรยานยนต์ รถยนต์ส่วนบุคคลและรถรับจ้าง จากอำเภอภูเรือใช้ทางหลวงหมายเลข 203 ไปทาง อ.ด่านซ้าย บริเวณบ้านเลขที่ 111 หมู่ 8 ตำบลร่องจิก อำเภอภูเรือ จังหวัดเลย ก็จะมีสวนส้มโกหว่าอยู่ทางด้านขวามือ

ทางวิสาหกิจชุมชนกลุ่มพฤษานานาพรรณบ้านสันติสุข ไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยว เนื่องจากส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวจะแวะเข้ามาชมโดยใช้เวลาไม่นาน นอกจากนี้ในเขตอำเภอภูเรือยังมีห้องน้ำและจุดพักรถที่ได้มาตรฐานภายในสถานีบริการน้ำมันปตท. ทางสวนจึงไม่ได้จัดทำสิ่งอำนวยความสะดวกไว้ เนื่องจากนักท่องเที่ยวนิยมเดินทางไปใช้บริการที่สถานีบริการน้ำมันมากกว่า

จากผลประเมินศักยภาพทรัพยากรท่องเที่ยวพบว่า สวนส้มโกหว่า ได้คะแนนความสำคัญของทรัพยากรท่องเที่ยวของแต่ละดัชนีทั้ง 5 ด้าน นั้นอยู่ที่ 169 คะแนน จากคะแนนเต็ม = $50 \times 5 = 250$ คะแนน จัดเป็นทรัพยากรท่องเที่ยวที่มีศักยภาพด้านความสำคัญปานกลางและควรมีการติดตามประเมินศักยภาพใหม่ทุก 3 ปี

4.1.11 สวนลุงจำ

ตั้งอยู่ที่ 60 หมู่ 1 บ้านสันติสุข ตำบลหนองบัว อำเภอภูเรือ จังหวัดเลย ในช่วงแรกได้ทดลองทำเป็นกิจกรรมเสริม เนื่องจากต้องการใช้เวลาว่างที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์จึงได้หันมาปลูกดอกไม้เพราะเป็นชอบดอกไม้อยู่แล้ว อีกทั้งการปลูกในครั้งแรกนั้นยังขาดความรู้เรื่องวิธีการเพาะ การเตรียมดิน การเตรียมพันธุ์ไม้ และโรงเพาะชำสิ่งเหล่านี้จึงทำให้ลุงจำ มาหาเตรียมกับลุงคำปวน สุรงษา (เป็นคนแรกที่เริ่มปลูกไม้ดอกไม้ประดับและประสบความสำเร็จในเวลาต่อมา) จนมีความรู้เรื่องการปลูกดอกไม้และทดลองปลูกจนประสบผลสำเร็จ อาทิ การเพาะรองเท้านารีเหลืองเลย แพงทวย กลี้ออกซิเนีย

กิจกรรมที่จัดคือ ชมการสาธิตวิธีปลูกดอกไม้ที่ถูกต้องวิธี เดินเที่ยวชมสวน โดยอยู่ในกฎของเจ้าของสวน หากต้องการไม้ดอกไม้ประดับของฝากหรือไว้สำหรับตกแต่งบ้านทางสวนก็มีไม้ดอกไม้ประดับจำหน่ายเช่นกัน

ทางสวนลุงจำไม่มีการจัดเก็บสถิติการเข้าชมของนักท่องเที่ยว เนื่องจากขาดบุคลากรที่จะดูแลในส่วนนี้ ประกอบกับไม่มีความรู้ในด้านการจัดการและไม่มีผู้เข้ามาให้คำปรึกษาแนะนำในเรื่องนี้

สำหรับการดำเนินงานในปัจจุบันนั้นทางสวนลุงจำ เปิดให้บริการเวลา 08.00 - 17.00 น. ทุกวัน โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายใด ๆ

สำหรับสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยวที่สวนลุงจ๋าได้มีการจัดตกแต่งสวนไว้อย่างสวยงาม นอกจากนี้ยังมีร้านอาหารที่ขึ้นชื่อเรื่องโจ๊กที่อร่อยจนหลาย ๆ คนต้องติดใจ อีกทั้งที่สวนลุงจ๋าแห่งนี้ยังสามารถเพาะพันธุ์กล้วยไม้ประจำจังหวัดเลยอีกด้วย นั่นก็คือ รองเท้านารีเหลืองเลย ที่เป็นจุดเด่นที่ทำให้สวนลุงจ๋าน่าสนใจเป็นอย่างยิ่งสำหรับผู้ที่ยื่นชอบสะสมกล้วยไม้

ภาพที่ 4.30 ป้ายบริเวณด้านหน้าสวนลุงจ๋า

ภาพที่ 4.31 แปลงพันธุ์ไม้ที่กำลังออกดอกบานสะพรั่ง

การเดินทางและการคมนาคมเข้าสู่สวนลุงจ๋า สามารถเดินทางโดยการขึ้นรถจักรยานยนต์ รถจักรยานยนต์ รถยนต์ส่วนบุคคลและรถรับจ้าง จากอำเภอภูเรือใช้ทางหลวงหมายเลข 203 ไปทาง อ.ด่านซ้าย บริเวณบ้านสันติสุข ตำบลหนองบัว อำเภอภูเรือ จังหวัดเลย ก็จะได้พบสวนลุงจ๋า อยู่ทางด้านขวามือ

สิ่งอำนวยความสะดวกภายในสวนลุงจ๋านั้น มีห้องน้ำไว้บริการนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเยือน รวมถึงร้านอาหารและเครื่องดื่ม รวมถึงเก้าอี้ที่จัดไว้ตามมุมต่างๆ สำหรับให้นักท่องเที่ยวนั่งพักผ่อน

จากผลประเมินศักยภาพทรัพยากรท่องเที่ยวพบว่า สวนลุงจ๋า ได้คะแนนความสำคัญของทรัพยากรท่องเที่ยวของแต่ละดัชนีทั้ง 5 ด้าน นั้นอยู่ที่ 197 คะแนน จากคะแนนเต็ม = $50 \times 5 = 250$ คะแนน จัดเป็นทรัพยากรท่องเที่ยวที่มีศักยภาพด้านความสำคัญมากและควรมีการติดตามประเมินศักยภาพใหม่ทุก 2 ปี

จากผลการวิจัยจากแบบสัมภาษณ์ แบบสำรวจทางกายภาพและแบบประเมินศักยภาพทรัพยากรท่องเที่ยวเบื้องต้น ทำให้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับพื้นที่ทางการเกษตรที่มีความพร้อมในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวในเขตอำเภอภูเรือ จังหวัดเลย มีจำนวนทั้งสิ้น 11 แห่ง ดังรายละเอียดต่อไปนี้ 1.) ภูเรือวนอุทยาน 2.) ศูนย์บริการวิชาการด้านพืชและปัจจัยการผลิตเลย 2 (สถานีทดลองเกษตรที่สูงภูเรือ) 3.) คำนวณเนิร์สเซอร์รี่ 4.) สวนดอกไม้ที่ เอส เอ 5.) สวนไม้ดอกกลุ่ดงู 6.) กลุ่มปลูกไม้ดอกหนองบงและปรอทยักษ์ 7.) สวนเห็ดบ้านภูเรือ 8.) วิสาหกิจชุมชนกลุ่มไม้ดอกไม้ประดับบ้านหนองบัว 9.) วิสาหกิจชุมชนกลุ่มพฤษภานานาพรรณบ้านสันติสุข 10.) สวนส้มโกหว่า 11.) สวนลุงจ๋า

ซึ่งจากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาแล้ว ปรากฏว่า เป็นปริมาณที่น้อยมากเมื่อเทียบกับจำนวนพื้นที่ทางการเกษตรในเขตอำเภอภูเรือ จังหวัดเลย ที่มีอยู่ทั้งสิ้นกว่า 381 แห่ง ทั้งนี้จากการศึกษาข้อมูลที่ได้จากการลงพื้นที่แล้วนำมาวิเคราะห์ พบว่า พื้นที่ทางการเกษตรเกษตรแต่ละแห่งมีลักษณะการทำงานแบบต่างฝ่ายต่างทำ แยกเป็นกลุ่ม ๆ ทำให้ขาดการร่วมมือ ไม่มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกัน ทำให้กลุ่มเกษตรกรไม่มีการพัฒนาเท่าที่ควร ส่วนกลุ่มใดที่มีผู้นำที่เข้มแข็งหรือได้รับการสนับสนุนจากทางภาครัฐ ก็จะมีการรวมกลุ่มที่เข้มแข็งมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และปัญหาที่พบมากที่สุดจากการสัมภาษณ์เกษตรกรในพื้นที่เกษตรในเขตอำเภอภูเรือคือขาดการประชาสัมพันธ์ที่ดี ทำให้นักท่องเที่ยวไม่รู้จักแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรในเขตอำเภอภูเรือมากเท่าที่ควร

4.2 ผลการสำรวจชนิดของพันธุ์พืชที่มีชื่อเสียงประจำพื้นที่ทางการเกษตรที่มีความพร้อมในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ในเขตอำเภอภูเรือ จังหวัดเลย

ผลการศึกษาสำหรับตอบคำถามการวิจัยข้อที่ 2 ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการศึกษาโดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์กับนายเกษตรอำเภอภูเรือ แบบสำรวจข้อมูลทางกายภาพของพื้นที่ทางการเกษตรและประเมินศักยภาพทรัพยากรท่องเที่ยวเพื่อลงเก็บข้อมูลจริงในพื้นที่เกษตรในเขตอำเภอภูเรือ ซึ่งผลการศึกษาที่ได้สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 โดยได้ผลการศึกษา เป็นดังนี้

4.2.1 ภูเรือวโนทยาน (ซาโต้ เดอ เลย)

4.2.1.1 ชนิดของพันธุ์พืชที่มีชื่อเสียงประจำพื้นที่ทางการเกษตร คือ

- องุ่นพันธุ์บิวตี้ ซีดเลส ใช้ทำไวน์แดง และเป็นองุ่นที่รับประทานสด
- องุ่นพันธุ์เซอแทง บลัง เป็นองุ่นที่ใช้ทำไวน์ขาว ทางสวนปลูกจิ้งไว้มากที่สุด

ภาพที่ 4.32 องุ่นพันธุ์บิวตี้ ซีดเลส

ภาพที่ 4.33 องุ่นพันธุ์เซอแทง บลัง

4.2.2 ศูนย์บริการวิชาการด้านพืชและปัจจัยการผลิตเลย2 (สถานีทดลองเกษตรที่สูงภูเรือ)

4.2.2.1 ชนิดของพันธุ์พืชที่มีชื่อเสียงประจำพื้นที่ทางการเกษตร คือ

- สตรอเบอร์รี่ เป็นผลไม้ที่ปลอดภัยและมีรสชาติเปรี้ยวหวานอร่อย
- มะคาเดเมียนัท เป็นไม้ผลที่ให้ผลดี มีคุณค่าทางอาหารสูง และมีราคาแพง

ภาพที่ 4.34 สตรอเบอร์รี่

ภาพที่ 4.35 มะคาเดเมียนัท

4.2.3 คำนวณเนิร์สเซอร์รี่

4.2.3.1 ชนิดของพันธุ์พืชที่มีชื่อเสียงประจำพื้นที่ทางการเกษตร คือ

- ดอกเยอบีร่า เป็นดอกไม้ที่ปลูกครั้งแรกในสวนที่ให้ดอกสีส้มสวยงาม
- สนมังกร เป็นไม้ประดับที่ปลูกครั้งแรกพร้อมกับดอกไม้ในสวน

ภาพที่ 4.36 ดอกเยอบีร่า

ภาพที่ 4.37 สนมังกร

4.2.4 สวนดอกไม้ที่ เอส เอ

4.2.4.1 ชนิดของพันธุ์พืชที่มีชื่อเสียงประจำพื้นที่ทางการเกษตร คือ

- ฟักทองยักษ์พันธุ์ไพรัชวินเนอร์ เป็นผลผลิตจากสวนดอกไม้ที่ เอส เอที่ให้ผลผลิตดีและมีรูปร่างที่ใหญ่มาก

ภาพที่ 4.38 ฟักทองยักษ์พันธุ์ไพรัชวินเนอร์

ภาพที่ 4.39 ดอกฟักทองยักษ์พันธุ์ไพรัชวินเนอร์

4.2.5 สวนไม้ดอกกลางแจ้ง

4.2.5.1 ชนิดของพันธุ์พืชที่มีชื่อเสียงประจำพื้นที่ทางการเกษตร คือ

- กล้วยไม้พันธุ์รองเท้านารี เป็นพันธุ์ไม้ผสมที่ ลุงวุฒิ ทำนผสมเอง
- สับปะรดสี ที่ทางสวนให้ความสนใจพิเศษตั้งแต่ยังเป็นต้นกล้าอยู่โดยเฉพาะสีส้มของ

ดอกจะสวยงามมากในช่วงที่ออกดอก

ภาพที่ 4.40 กล้วยไม้พันธุ์รองเท้านารี

ภาพที่ 4.41 สับปะรดสี

4.2.6 กลุ่มปลูกไม้ดอกหนองบงและปรอทยักษ์

4.2.6.1 ชนิดของพันธุ์พืชที่มีชื่อเสียงประจำพื้นที่ทางการเกษตร คือ

- ดอกพิกุลเนี่ย เป็นพันธุ์ไม้ที่ได้รับความนิยมในตลาดจึงได้มีการขยายพันธุ์

เนื่องจากออกดอกสีส้มสวยงาม

- ไม้ประดับคริสต์มาส เป็นพันธุ์ไม้แรกในครั้งที่ปลูก เนื่องจากให้สีส้มสวยงามเมื่อ

ถึงฤดูหนาว

ภาพที่ 4.42 ดอกพิกุลเนี่ย

ภาพที่ 4.43 ไม้ประดับคริสต์มาส

4.2.7 สวนเห็ดบ้านภูเรือ

4.2.7.1 ชนิดของพันธุ์พืชที่มีชื่อเสียงประจำพื้นที่ทางการเกษตร คือ

- เห็ดหอม เป็นเห็ดที่มีเนื้อหนาให้คุณค่าทางอาหารสูงมาก
- เห็ดกรม เป็นเห็ดที่ให้ผลผลิตสูง มีรสหวานเมื่อนำมาประกอบอาหาร

ภาพที่ 4.44 เห็ดหอม

ภาพที่ 4.45 เห็ดกรม

4.2.8 วิสาหกิจชุมชนกลุ่มไม้ดอกไม้ประดับบ้านหนองบัว

4.2.8.1 ชนิดของพันธุ์พืชที่มีชื่อเสียงประจำพื้นที่ทางการเกษตร คือ

- ดอกเบญจมาศ จะออกดอกช่อใหญ่และให้สีสันสวยงามในฤดูที่มีดอกเท่านั้น

ภาพที่ 4.46 ดอกเบญจมาศ

4.2.9 วิสาหกิจชุมชนกลุ่มพฤษานานาพรรณบ้านสันติสุข

4.2.9.1 ชนิดของพันธุ์พืชที่มีชื่อเสียงประจำพื้นที่ทางการเกษตร คือ

- ดอกผีเสื้อ เนื่องจากเป็นดอกไม้ที่ทางสวนได้ให้ความสนใจเป็นอย่างดีสีสันของดอกนั้นเลยดูสวยงามทั้งต้นและดอก

ภาพที่ 4.47 ดอกผีเสื้อ

4.2.10 สวนส้มโกหว่า

4.2.10.1 ชนิดของพันธุ์พืชที่มีชื่อเสียงประจำพื้นที่ทางการเกษตร คือ

- ส้มโชกุน เป็นส้มที่มีคลองน้ำล้อมรอบและมีรสชาติเปรี้ยวหวาน

ภาพที่ 4.48 ส้มโชกุน

4.2.11 สวนลุงจำ

4.2.11.1 ชนิดของพันธุ์พืชที่มีชื่อเสียงประจำพื้นที่ทางการเกษตร คือ

- กล้วยไม้พันธุ์รองเท้านารีเหลืองเลย เป็นกล้วยไม้ประจำจังหวัดเลยหาดู

ได้ยากมาก

ภาพที่ 4.49 กล้วยไม้พันธุ์รองเท้านารีเหลืองเลย

จากผลการวิจัยจากแบบสัมภาษณ์ แบบสำรวจข้อมูลทางกายภาพของพื้นที่ทางการเกษตรและประเมินศักยภาพทรัพยากรท่องเที่ยวเบื้องต้น ทำให้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับชนิดของพันธุ์พืชที่มีชื่อเสียงประจำพื้นที่ทางการเกษตรที่มีความพร้อมในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ในเขตอำเภอภูเรือ จังหวัดเลย มีจำนวนทั้งสิ้น 18 ชนิด จากพื้นที่ทางการเกษตรที่มีความพร้อมในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวทั้ง 11 แห่ง ดังรายละเอียดดังต่อไปนี้ 1.) ภูเรือวนอุทยาน พันธุ์พืชที่มีชื่อเสียงประจำพื้นที่ทางการเกษตรคือ องุ่นพันธุ์ปัตตี ซีดเลสและองุ่นพันธุ์เซอแทง บดัง 2.) ศูนย์บริการวิชาการด้านพืชและปัจจัยการผลิตเลย 2 (สถานีทดลองเกษตรที่สูงภูเรือ) พันธุ์พืชที่มีชื่อเสียงประจำพื้นที่ทางการเกษตรคือ สตรอเบอรี่และมะคาเดเมีย 3.) คำนวนเนินร์สเซอร์รี่ พันธุ์พืชที่มีชื่อเสียงประจำพื้นที่ทางการเกษตรคือ ดอกเยอบีร่าและสนมังกกร 4.) สวนดอกไม้ที่ เอส เอ พันธุ์พืชที่มีชื่อเสียงประจำพื้นที่ทางการเกษตรคือ ฟักทองยักษ์พันธุ์ไพโรซวินเนอร์ 5.) สวนไม้ดอก ลุงวุฒิ พันธุ์พืชที่มีชื่อเสียงประจำพื้นที่ทางการเกษตรคือ กล้วยไม้พันธุ์รองเท้านารีและสับปะรดสี

6.) กลุ่มปลูกไม้ดอกหนองบงและปรอทยักษ์ พันธุ์พืชที่มีชื่อเสียงประจำพื้นที่ทางการเกษตรคือ ดอกพิกุลเนี้ยและไม้ประดับคริสต์มาส 7.) สวนเห็ดบ้านภูเรือ พันธุ์พืชที่มีชื่อเสียงประจำพื้นที่ทางการเกษตรคือ เห็ดหอมและเห็ดรวม 8.) วิสาหกิจชุมชนกลุ่มไม้ดอกไม้ประดับบ้านหนองบัว พันธุ์พืชที่มีชื่อเสียงประจำพื้นที่ทางการเกษตรคือ ดอกเบญจมาศ 9.) วิสาหกิจชุมชนกลุ่มพฤษานาพาพรรณบ้านสันติสุข พันธุ์พืชที่มีชื่อเสียงประจำพื้นที่ทางการเกษตรคือ ดอกผีเสื้อ 10.) สวนส้มโกหว้า พันธุ์พืชที่มีชื่อเสียงประจำพื้นที่ทางการเกษตรคือ ส้มโชกุน 11.) สวนลุงจำ พันธุ์พืชที่มีชื่อเสียงประจำพื้นที่ทางการเกษตรคือ กล้วยไม้พันธุ์รองเท้านารีเหลืองเลย ซึ่งจากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาแล้ว พบว่า พันธุ์พืชที่มีชื่อเสียงประจำพื้นที่ทางการเกษตรมีผลต่อความนิยมในการเดินทางมาเยี่ยมชมพื้นที่ทางการเกษตรของนักท่องเที่ยว เนื่องจากพันธุ์พืชที่มีชื่อเสียงทำให้พื้นที่ทางการเกษตรแห่งนั้นเป็นที่รู้จักและน่าจดจำ

บทที่ 5

บทสรุป

การวิจัยเรื่อง การท่องเที่ยวเชิงเกษตรในเขตอำเภอภูเรือ จังหวัดเลย มีรายละเอียดตามลำดับดังต่อไปนี้

5.1 วัตถุประสงค์

5.1.1 เพื่อสำรวจพื้นที่ทางการเกษตรที่มีความพร้อมในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ในเขตอำเภอภูเรือ จังหวัดเลย

5.1.2 เพื่อสำรวจชนิดของพันธุ์พืชที่มีชื่อเสียงประจำพื้นที่ทางการเกษตรที่มีความพร้อมในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ในเขตอำเภอภูเรือ จังหวัดเลย

5.2 วิธีดำเนินงานวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ คณะผู้วิจัยดำเนินการวิจัย 4 ระยะดังนี้

5.2.1 ระยะเตรียมการดำเนินการ มีรายละเอียดดังนี้

ขั้นการสร้างความเข้าใจระหว่างนักศึกษาผู้ร่วมโครงการวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบของกระบวนการวิจัย ลักษณะของการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย การสร้างเครื่องมือในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลและการเขียนรายงานการวิจัย และศึกษาทฤษฎี หลักการที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์หรือเชิงนิเวศ ความรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงเกษตร องค์ประกอบด้านการพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวจากหนังสือ ตำรา วารสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมถึงออกแบบสร้างเครื่องมือในการวิจัยเพื่อการเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นที่ทางการเกษตรที่มีความพร้อมในพื้นที่อำเภอภูเรือ จังหวัดเลย พร้อมกับการตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย โดยคณะผู้วิจัยและผู้เชี่ยวชาญ

5.2.2 ระยะศึกษาพื้นที่ทางการเกษตร มีรายละเอียดดังนี้

5.2.2.1 ประชุมคณะผู้วิจัยเพื่อวางแผนดำเนินการเก็บข้อมูลในพื้นที่ทางการเกษตรในเขตอำเภอภูเรือ พร้อมกับการคัดเลือกผู้ที่สามารถให้ข้อมูลและรายละเอียดเกี่ยวกับประเด็นที่คณะผู้วิจัยมีความประสงค์ที่จะศึกษา

5.2.2.2 คณะผู้วิจัยสำรวจพื้นที่ทางการเกษตรในเขต อำเภอภูเรือ ที่คัดเลือกไว้ โดยอาศัยแบบสัมภาษณ์ แบบสำรวจข้อมูลทางกายภาพของพื้นที่ทางการเกษตรและแบบประเมินศักยภาพทรัพยากรท่องเที่ยว เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

5.2.3 ระยะเวลาตอบทเรียน มีรายละเอียดดังนี้

เป็นการนำข้อมูลที่ได้เก็บรวบรวมมาจัดระเบียบให้เป็นหมวดหมู่เพื่อให้ง่ายและสะดวกต่อการวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลในการวิจัยในครั้งนี้เป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ คณะผู้วิจัยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา นำข้อมูลที่ได้มาพรรณนาเชิงวิเคราะห์ตามหัวข้อเรื่องตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

5.2.4 ระยะเวลาสรุปผลการศึกษา มีรายละเอียดดังนี้

เป็นการนำข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการศึกษามาสรุปผลการวิจัยและดำเนินการจัดพิมพ์เป็นเอกสารเพื่อการเผยแพร่ต่อไป

5.3 บทสรุป

5.3.1 พื้นที่ทางการเกษตรที่มีความพร้อมในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ในเขต อำเภอภูเรือ จังหวัดเลย

1.) จากผลการวิจัยจากแบบสัมภาษณ์ แบบสำรวจข้อมูลทางกายภาพของพื้นที่ทางการเกษตรและแบบประเมินศักยภาพทรัพยากรท่องเที่ยว เบื้องต้นทำให้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับพื้นที่ทางการเกษตรที่มีความพร้อมในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวในเขตอำเภอภูเรือ จังหวัดเลย มีจำนวนทั้งสิ้น 11 แห่ง โดยเรียงลำดับจากผลประเมินศักยภาพทรัพยากรท่องเที่ยว ดังรายละเอียดต่อไปนี้

(1) ภูเรือวโนทยาน (ซาใต้ เดอ เลย)

ตั้งอยู่ที่ 220 หมู่ 10 ถนนเลย – ด่านซ้าย บ้านแก่งแล่น ตำบลร่องจิก อำเภอภูเรือ บนถนนสาย ภูเรือ – ด่าน มีไร่่องุ่นกว้างใหญ่กว่า 3,000 ไร่ บริเวณด้านหน้าเป็นร้านค้าที่จำหน่ายผลองุ่นสด ผักปลอดสารพิษ ไวน์ซาใต้ เดอ เลย บรันตีวิคตอรีและสินค้าที่ระลึกต่างๆ

กิจกรรมของสวนองุ่นภูเรือวโนทยานได้เปิดให้บริการกับนักท่องเที่ยวนั้นมีหลากหลายกิจกรรมด้วยกัน เช่น นักท่องเที่ยวสามารถขับรถเข้าเที่ยวชมสวนองุ่นได้ตามเส้นทางรถยนต์ที่จัดไว้เป็นวงรอบพื้นที่ ระยะทางรอบสวนประมาณ 5 ก.ม. และมีจุดกำหนดให้หยุดชมองุ่นเป็นระยะสามารถดูการตัดองุ่นสด และถ่ายรูปกับองุ่นพวงโตเป็นที่ระลึก

ทางสวนอนุภาเรือวโนทยานไม่มีการจัดเก็บสถิติการเข้าชมของนักท่องเที่ยวไว้อย่างเป็นลายลักษณ์อักษร แต่สามารถคาดการณ์ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ประมาณ 400 - 500 คนต่อเดือน ในช่วงฤดูกาลท่องเที่ยว สำหรับช่วงนอกฤดูกาลท่องเที่ยวจำนวนนักท่องเที่ยวก็ลดลงด้วยเช่นกัน

การดำเนินงานในปัจจุบันนี้ทางสวนอนุภาเรือวโนทยานเปิดให้บริการในช่วงเวลา 08.30-17.00 น. ของทุกวัน เข้าชมสวนอนุภาเรือวโนทยานได้ที่ร้านชาโต เดอ เลย ซึ่งสามารถติดต่อเจ้าหน้าที่นำเที่ยวชมได้ที่สำนักงานของสวน ถ้าต้องการเข้าชมการผลิตไวน์ต้องทำหนังสือแจ้งล่วงหน้า

สิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยวนั้นคือกิจกรรมต่าง ๆ ของทางสวนอนุภาเรือวโนทยาน เช่น การขับรถเที่ยวชมสวนอนุภาเรือวโนทยาน ชมสาธิตการตัดองุ่นสด ๆ ชมการทำไวน์และเลือกซื้อไวน์ บรันดี ผักและผลไม้ต่าง ๆ ได้แก่ มะคาเดเมียหน้ท ผักปลอดสารพิษ และสินค้าOTOP ระดับ 5 ดาวจากทั่วประเทศที่มีจำหน่ายภายในร้านขายของที่ระลึกของทางสวนอนุภาเรือวโนทยาน

สิ่งอำนวยความสะดวกภายในสวนอนุภาเรือวโนทยานนั้นมีอย่างครบครัน ไม่ว่าจะเป็นร้านอาหาร ร้านจำหน่ายของที่ระลึก และห้องน้ำไว้บริการนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเยือน

(2) สวนดอกไม้ ที เอส เอ

ตั้งอยู่ที่ 102 หมู่ 8 ถนนเลย – ด่านซ้าย บ้านกกโพธิ์ ตำบลร่องจิก อำเภอภูเรือ จังหวัดเลย

กิจกรรมที่จัดขึ้นคือ การชมไม้ดอกบานสะพรั่งสีสันสวยงามในฤดูหนาวที่ทางสวนได้จัดตกแต่งไว้อย่างสวยงาม ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถแวะถ่ายภาพสวยๆ รวมถึงซื้อพันธุ์ไม้เมืองหนาวที่เน้นคุณภาพเมล็ดพันธุ์ดอกไม้ในเรื่องความงอกสูงได้มาตรฐานของระดับนานาชาติ (ISTA) ต้นกล้ามีความแข็งแรง และมีลักษณะตรงตามสายพันธุ์กลับไปเป็นที่ระลึกได้อีกด้วย

ทางสวนดอกไม้ ที เอส เอ ไม่มีการจัดเก็บสถิติการเข้าชมของนักท่องเที่ยวไว้อย่างเป็นลายลักษณ์อักษร แต่สามารถคาดการณ์ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ประมาณ 400 - 500 คนต่อเดือน ในช่วงฤดูกาลท่องเที่ยว สำหรับช่วงนอกฤดูกาลท่องเที่ยวจำนวนนักท่องเที่ยวก็ลดลงด้วยเช่นกัน

สำหรับการดำเนินงานในปัจจุบันนี้ทางสวนดอกไม้ ที เอส เอ เปิดให้บริการเวลา 08.00 - 17.00 น. ทุกวัน โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายใดๆ แต่จะเปิดให้เยี่ยมชมเฉพาะหน้าหนาวเท่านั้น

สิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยวนี้ ทางสวนดอกไม้ ที เอส เอ ได้มีการจัดตกแต่งสวนไว้อย่างสวยงามทั้งไม้ดอกและไม้ประดับ รวมถึงพืชไร่ เช่น พักทองยักษ์ พักทองประดับรูปทรงแปลกๆ ที่ทำให้นักท่องเที่ยวประทับใจในความสวยงามและความแปลกตาที่ได้พบเห็น

สิ่งอำนวยความสะดวกภายในสวนดอกไม้ที เอส เอ นั้น มีห้องน้ำไว้บริการนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเยือน รวมถึงเก้าอี้ที่จัดไว้ตามมุมต่าง ๆ สำหรับให้นักท่องเที่ยวนั่งพักผ่อน

(3) ศูนย์บริการวิชาการด้านพืชและปัจจัยการผลิตเลย2 (สถานีทดลองเกษตรที่สูงภูเรือ)

ตั้งอยู่ที่ 85 หมู่ 6 บ้านหินสอ ตำบลปลาป่า อำเภอภูเรือ จังหวัดเลย

กิจกรรมที่จัดขึ้นคือ การชมไม้ดอกบานสะพรั่งสีส้มสวยงามในฤดูหนาว พืชผักเมืองหนาว สตรอเบอร์รี่สด ๆ ปลอดสารพิษ เห็ดหอมสด มะคาเดเมียนัท และช่วงเดือนเมษายน ลิ่นจี้กำลังติดดอกออกผล และพลับ สาลี่ เกาลัดจีน รวมทั้งมะคาเดเมียนัทออกผลเต็มต้น ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถเลือกซื้อได้สด ๆ จากสถานีทดลองเกษตรที่สูงภูเรือ

ทางสถานีทดลองเกษตรที่สูงภูเรือ ได้มีการจัดเก็บสถิติการเข้าชมของนักท่องเที่ยวไว้อย่างสม่ำเสมอ ซึ่งสามารถหาค่าเฉลี่ยต่อเดือนอยู่ที่ประมาณ 300 คน โดยเฉพาะในช่วงฤดูการท่องเที่ยวนักท่องเที่ยวที่เดินทางไปเยี่ยมชมสถานีทดลองเกษตรที่สูงภูเรือวันละหลายร้อยคน สำหรับช่วงนอกฤดูการท่องเที่ยวจำนวนนักท่องเที่ยวก็ลดลงด้วยเช่นกัน

สำหรับการดำเนินงานในปัจจุบันนั้นทางสถานีทดลองเกษตรที่สูงภูเรือ เปิดให้บริการเวลา 08.00-16.00 น. ทุกวัน มีบริการที่พัก ที่กางเต็นท์และร้านค้า ไม่เสียค่าเข้าชม

สิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยวที่สถานีทดลองเกษตรที่สูงแห่งนี้เป็นที่ทดลองปลูกพืชเมืองหนาวหลากหลายชนิด ได้แก่ มะคาเดเมีย อโวคาโด ลิ่นจี้ สตรอเบอร์รี่ ฯลฯ

สิ่งอำนวยความสะดวกภายในสถานีทดลองเกษตรที่สูงภูเรื่อนั้นมีอย่างครบครัน ไม่ว่าจะเป็นที่พักและลานกางเต็นท์ ร้านอาหาร ร้านจำหน่ายของที่ระลึก และห้องน้ำไว้บริการนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเยือน

(4) คำนวนเนิร์สเซอร์รี่

ตั้งอยู่บนถนนสายภูเรือ – หล่มสัก บ้านสันติสุข ตำบลหนองบัว อำเภอภูเรือ จังหวัดเลย

กิจกรรมที่จัดขึ้นคือ การชมไม้ดอกบานสะพรั่งสีส้มสวยงามในฤดูหนาวที่ทางสวนได้จัดตกแต่งไว้อย่างสวยงาม ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถแวะถ่ายภาพสวยๆ รวมถึงซื้อพันธุ์ไม้เมืองหนาวกลับไปเป็นที่ระลึกได้อีกด้วย

ทางคำนวนเนิร์สเซอร์รี่ไม่มีการจัดเก็บสถิติการเข้าชมของนักท่องเที่ยวไว้อย่างเป็นลายลักษณ์อักษร แต่สามารถคาดการณ์ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ประมาณ 700 - 800 คนต่อเดือน ในช่วงฤดูการท่องเที่ยว สำหรับช่วงนอกฤดูการท่องเที่ยวจำนวนนักท่องเที่ยวก็ลดลงด้วยเช่นกัน

สำหรับการดำเนินงานในปัจจุบันนั้นทางคำนวนเนิร์สเซอร์รี่ เปิดให้บริการเวลา 08.00-17.00 น. ทุกวัน โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายใด ๆ

สิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยวนั้น คำนวณเนิร์สเซอร์รี่ขึ้นชื่อในเรื่องการเป็นผู้นำในการปลูกไม้ดอกไม้ประดับเมืองหนาวเป็นรายแรก ๆ ในอำเภอภูเรือ

สิ่งอำนวยความสะดวกภายในคำนวณเนิร์สเซอร์รี่นั้น มีห้องน้ำไว้บริการนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเยือน รวมถึงเก้าอี้ที่จัดไว้ตามมุมต่างๆ สำหรับให้นักท่องเที่ยวนั่งพักผ่อน

(5) กลุ่มปลูกไม้ดอกหนองบงและปรอทยักษ์

ตั้งอยู่ที่ 41 หมู่ 4 ตำบลหนองบัว อำเภอภูเรือ จังหวัดเลย

กิจกรรมที่จัดขึ้นคือ ชมการสาธิตวิธีการปลูกดอกไม้ที่ถูกต้อง และเดินชมสวนไม้ดอกไม้ประดับที่ทางกลุ่มจัดตกแต่งไว้อย่างสวยงาม

ทางกลุ่มปลูกไม้ดอกหนองบงและปรอทยักษ์ไม่มีการจัดเก็บสถิติการเข้าชมของนักท่องเที่ยว

การดำเนินงานในปัจจุบัน เป็นการบริหารจัดการของคนในกลุ่มเอง ซึ่งเปิดให้บริการทุกวัน ตั้งแต่เวลา 08.00 – 17.00 น. ไม่เสียค่าใช้จ่ายใด ๆ

สำหรับสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยวนั้น จะเป็นพันธุ์พืชชนิดต่าง ๆ ที่ทางกลุ่มเพาะพันธุ์เองทำให้นักท่องเที่ยวสามารถซื้อในราคาที่ถูกลง รวมถึงเอกลักษณ์ซึ่งเป็นที่มาของชื่อกลุ่ม นั่นก็คือปรอทยักษ์ ทำให้ทางกลุ่มเป็นที่รู้จักและจดจำจากนักท่องเที่ยว

สิ่งอำนวยความสะดวกภายในสวนไม้ดอกภูเรือมีห้องน้ำไว้บริการนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเยือน รวมถึงเก้าอี้ที่จัดไว้ตามมุมต่าง ๆ สำหรับให้นักท่องเที่ยวนั่งพักผ่อน

จากผลประเมินศักยภาพทรัพยากรท่องเที่ยวพบว่า กลุ่มปลูกไม้ดอกหนองบงและปรอทยักษ์ได้คะแนนความสำคัญของทรัพยากรท่องเที่ยวของแต่ละดัชนีทั้ง 5 ด้าน นั้นอยู่ที่ 199 คะแนน จากคะแนนเต็ม = $50 \times 5 = 250$ คะแนน จัดเป็นทรัพยากรท่องเที่ยวที่มีศักยภาพด้านความสำคัญมากและควรมีการติดตามประเมินศักยภาพใหม่ทุก 2 ปี

(6) สวนลุงจำ

ตั้งอยู่ที่ 60 หมู่ 1 บ้านสันติสุข ตำบลหนองบัว อำเภอภูเรือ จังหวัดเลย

กิจกรรมที่จัดคือ ชมการสาธิตวิธีปลูกดอกไม้ที่ถูกต้อง เดินเที่ยวชมสวน โดยอยู่ในกฎของเจ้าของสวน หากต้องการไม้ดอกไม้ประดับของฝากหรือไว้สำหรับตกแต่งบ้านทางสวนก็มีไม้ดอกไม้ประดับจำหน่ายด้วยเช่นกัน

ทางสวนลุงจำไม่มีการจัดเก็บสถิติการเข้าชมของนักท่องเที่ยว เนื่องจากขาดบุคลากรที่จะดูแลในส่วนนี้ ประกอบกับไม่มีความรู้ในด้านการจัดการและไม่มีผู้เข้ามาให้คำปรึกษาแนะนำในเรื่องนี้

สำหรับการดำเนินงานในปัจจุบันนั้นทางสวนลุงจ๋า เปิดให้บริการเวลา 08.00 - 17.00 น. ทุกวัน โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายใด ๆ

สำหรับสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยวที่สวนลุงจ๋าได้มีการจัดตกแต่งสวนไว้อย่างสวยงาม นอกจากนี้ยังมีร้านอาหารที่ขึ้นชื่อเรื่องโจ๊กที่อร่อยจนหลาย ๆ คนต้องติดใจ อีกทั้งที่สวนลุงจ๋าแห่งนี้ยังสามารถเพาะพันธุ์กล้วยไม้ประจำจังหวัดเลยอีกด้วย นั่นก็คือ รองเท้านารีเหลืองเลย ที่เป็นจุดเด่นที่ทำให้สวนลุงจ๋าน่าสนใจเป็นอย่างยิ่งสำหรับผู้ชื่นชอบสะสมกล้วยไม้

สิ่งอำนวยความสะดวกภายในสวนลุงจ๋านั้น มีห้องน้ำไว้บริการนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเยือน รวมถึงร้านอาหารและเครื่องดื่ม รวมถึงเก้าอี้ที่จัดไว้ตามมุมต่างๆ สำหรับให้นักท่องเที่ยวนั่งพักผ่อน

(7) สวนไม้ดอกลุงวุฒิ

ตั้งอยู่ที่ 166 หมู่ 4 ถนนเลย – ด่านซ้าย บ้านหนองเสือคราง ตำบลหนองบัว อำเภอภูเรือ จังหวัดเลย

กิจกรรมที่จัดขึ้นคือ การชมไม้ดอกไม้ประดับที่ทางสวนได้ปลูกไว้มากมาย ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถเดินเข้าชมได้ทุกโรงเรือน โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายใด ๆ นอกจากนี้ทางสวนยังเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้ทดลองห่อไม้ดอกไม้ประดับด้วยตนเอง รวมถึงการเรียนรู้วิธีการเพาะปลูกให้ฟรี โดยไม่คิดค่าใช้จ่ายใดๆ หากนักท่องเที่ยวสนใจ

ทางสวนไม้ดอกลุงวุฒิ ไม่มีการจัดเก็บสถิติการเข้าชมของนักท่องเที่ยวไว้อย่างเป็นลายลักษณ์อักษร แต่สามารถคาดการณ์ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ประมาณ 700 – 800 คนต่อเดือน ในช่วงฤดูการท่องเที่ยว สำหรับช่วงนอกฤดูการท่องเที่ยวจำนวนนักท่องเที่ยวก็ลดลงด้วยเช่นกัน

สำหรับการดำเนินงานในปัจจุบันนั้นทางสวนไม้ดอกลุงวุฒิ เปิดให้บริการเวลา 08.00-17.00 น. ทุกวัน โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายใดๆ

สิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยวที่สวนไม้ดอกลุงวุฒิ มีการเพาะพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับที่ขึ้นชื่อไว้ดังนี้

1.) กล้วยไม้เมืองหนาวและเมืองร้อน หลากหลายชนิด เช่นแคทลียา ออนซีเดียม รองเท้านารี เอื้องปากนกแก้ว นอบิเร่ หวายนานาชนิด ฯลฯ

2.) สับปะรดสี ทุกชนิด ฯลฯ

สิ่งอำนวยความสะดวกภายในสวนไม้ดอกลุงวุฒินั้น มีห้องน้ำไว้บริการนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเยือน รวมถึงเก้าอี้ที่จัดไว้ตามมุมต่าง ๆ สำหรับให้นักท่องเที่ยวนั่งพักผ่อน

(8) สวนเห็ดบ้านภูเรือ

ตั้งอยู่ที่บ้านसानตม ตำบลसानตม อำเภอภูเรือ จังหวัดเลย

กิจกรรมที่จัดขึ้นคือ ชมการสาธิตวิธีการเพาะเห็ดหอมและเห็ดถรม ซึ่งที่สวนเห็ดบ้านภูเรือแห่งนี้เป็นศูนย์เรียนรู้การเพาะเห็ดหอม เห็ดถรมที่มีชื่อแห่งหนึ่งของอำเภอภูเรือเปิดให้นักท่องเที่ยวเข้าชมในโรงเรือนเพาะเห็ด โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายใดๆ

ทางสวนเห็ด บ้านภูเรือไม่มีการจัดเก็บสถิติการเข้าชมของนักท่องเที่ยว เนื่องจากขาดบุคลากรที่จะดูแลในส่วนนี้ ประกอบกับไม่มีความรู้ในด้านการจัดการและไม่มีผู้เข้ามาให้คำปรึกษาแนะนำในเรื่องนี้

การดำเนินงานในปัจจุบัน เป็นการบริหารจัดการของคนในกลุ่มเอง ซึ่งเปิดให้บริการทุกวัน ตั้งแต่เวลา 08.00 – 17.00 น. ไม่เสียค่าใช้จ่ายใดๆ

สำหรับสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยวที่สวนเห็ดบ้านภูเรือก็คือ การที่นักท่องเที่ยวสามารถเลือกซื้อเห็ดหอมที่เพิ่งตัดเสร็จสด ๆ จากสวนในราคาที่ประหยัดมากเมื่อเทียบกับการที่นักท่องเที่ยวซื้อจากข้างนอก

ทางสวนเห็ดบ้านภูเรือ ไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยว เนื่องจากสวนใหญ่นักท่องเที่ยวจะแวะเข้ามาชมโดยใช้เวลาไม่นาน นอกจากนี้ในเขตอำเภอภูเรือยังมีห้องน้ำและจุดพักรถที่ได้มาตรฐานภายในสถานีบริการน้ำมันปตท. ทางสวนจึงไม่ได้จัดทำสิ่งอำนวยความสะดวกไว้ เนื่องจากนักท่องเที่ยวนิยมเดินทางไปใช้บริการที่สถานีบริการน้ำมันมากกว่า

(9) วิสาหกิจชุมชนกลุ่มไม้ดอกไม้ประดับบ้านหนองบัว

ตั้งอยู่ที่ 142 หมู่ที่ 1 ตำบลหนองบัว อำเภอภูเรือ จังหวัดเลย

กิจกรรมที่จัดคือ ชมการสาธิตการเพาะปลูกไม้ดอกไม้ประดับและวิธีการดูแลไม้ดอกไม้ประดับอย่างถูกต้องจากกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ภายในกลุ่ม

ทางวิสาหกิจชุมชนกลุ่มไม้ดอกไม้ประดับบ้านหนองบัวไม่มีการจัดเก็บสถิติการเข้าชมของนักท่องเที่ยว เนื่องจากขาดบุคลากรที่จะดูแลในส่วนนี้ ประกอบกับไม่มีความรู้ในด้านการจัดการและไม่มีผู้เข้ามาให้คำปรึกษาแนะนำในเรื่องนี้

การดำเนินงานในปัจจุบัน เป็นการบริหารจัดการของคนในกลุ่มเอง ซึ่งเปิดให้บริการทุกวัน ตั้งแต่เวลา 08.00 – 17.00 น. ไม่เสียค่าใช้จ่ายใดๆ

สำหรับสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยวที่วิสาหกิจชุมชนกลุ่มไม้ดอกไม้ประดับบ้านหนองบัว จะเป็นพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับที่เพาะชำเป็นถุงจำหน่ายในราคาย่อมเยา เหมาะสำหรับนักท่องเที่ยวที่มีความต้องการซื้อในครั้งหนึ่งเป็นจำนวนมาก เพราะจะได้ราคาส่งที่ถูกลงกว่าราคาที่จำหน่ายในท้องตลาดทั่วไป

ทางวิสาหกิจชุมชนกลุ่มไม้ดอกไม้ประดับบ้านหนองบัว ไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยว เนื่องจากส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวจะแวะเข้ามาชมโดยใช้เวลาไม่นาน นอกจากนี้ในเขตอำเภอภูเรือยังมีห้องน้ำและจุดพักรถที่ได้มาตรฐานภายในสถานีบริการน้ำมันปตท. ทางสวนจึงไม่ได้จัดทำสิ่งอำนวยความสะดวกไว้ เนื่องจากนักท่องเที่ยวนิยมเดินทางไปใช้บริการที่สถานีบริการน้ำมันมากกว่า

(10) วิสาหกิจชุมชนกลุ่มพฤษานาพรพรรณบ้านสันติสุข

ตั้งอยู่ที่ 104 หมู่ 8 ตำบลหนองบัว อำเภอภูเรือ จังหวัดเลย

กิจกรรมที่จัดคือ ชมการสาธิตการเพาะปลูกไม้ดอกไม้ประดับและวิธีการดูแลไม้ดอกไม้ประดับอย่างถูกต้องจากกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ภายในกลุ่ม

ทางวิสาหกิจชุมชนกลุ่มพฤษานาพรพรรณบ้านสันติสุขไม่มีการจัดเก็บสถิติการเข้าชมของนักท่องเที่ยว เนื่องจากขาดบุคลากรที่จะดูแลในส่วนนี้ ประกอบกับไม่มีความรู้ในด้านการจัดการและไม่มีผู้เข้ามาให้คำปรึกษาแนะนำในเรื่องนี้

การดำเนินงานในปัจจุบัน เป็นการบริหารจัดการของคนในกลุ่มเอง ซึ่งเปิดให้บริการทุกวัน ตั้งแต่เวลา 08.00 – 17.00 น. ไม่เสียค่าใช้จ่ายใด ๆ

สำหรับสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยวที่วิสาหกิจชุมชนกลุ่มพฤษานาพรพรรณบ้านสันติสุข จะเป็นพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับที่เพาะชำเป็นถุงจำหน่ายในราคาย่อมเยา เหมาะสำหรับนักท่องเที่ยวที่มีความต้องการซื้อในครั้งหนึ่งเป็นจำนวนมาก เพราะจะได้ราคาส่งที่ถูกลงกว่าราคาที่จำหน่ายในท้องตลาดทั่วไป

ทางวิสาหกิจชุมชนกลุ่มพฤษานาพรพรรณบ้านสันติสุข ไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยว เนื่องจากส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวจะแวะเข้ามาชมโดยใช้เวลาไม่นาน นอกจากนี้ในเขตอำเภอภูเรือยังมีห้องน้ำและจุดพักรถที่ได้มาตรฐานภายในสถานีบริการน้ำมันปตท. ทางสวนจึงไม่ได้จัดทำสิ่งอำนวยความสะดวกไว้ เนื่องจากนักท่องเที่ยวนิยมเดินทางไปใช้บริการที่สถานีบริการน้ำมันมากกว่า

(11) สวนส้มโกหว่า

ตั้งอยู่ที่ 111 หมู่ 8 ตำบลร่องจิก อำเภอภูเรือ จังหวัดเลย

กิจกรรมที่จัดคือ สามารถเลือกรับประทานส้มโชกุนก่อนตัดสินใจเลือกซื้อได้เนื่องจาก ส้มโชกุนมีหลายขนาดให้เลือกซื้อ มีตั้งแต่ผลเล็กไปจนถึงผลที่มีขนาดใหญ่ ราคาซึ่งก็จะแตกต่างกันออกไปตามขนาดของผลส้ม

ทางสวนส้มโกหว่าไม่มีการจัดเก็บสถิติการเข้าชมของนักท่องเที่ยว เนื่องจากขาดบุคลากรที่จะดูแลในส่วนนี้ ประกอบกับไม่มีความรู้ในด้านการจัดการและไม่มีผู้เข้ามาให้คำปรึกษาแนะนำในเรื่องนี้

สำหรับการดำเนินงานในปัจจุบันนั้นทางสวนส้มโกหว่า เปิดให้บริการเวลา 08.00 - 17.00 น. ทุกวัน โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายใด ๆ

สำหรับสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยวที่สวนส้มโกหว่านั้นเป็นสวนส้มโชกุนขนาดกลางมีคลองน้ำล้อมรอบพื้นที่ มีพื้นที่ปลูกนับร้อยไร่ สามารถเดินชมสวนและเลือกซื้อส้มโชกุนได้ในราคาที่เป็นกันเอง

2.) ซึ่งจากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาแล้ว ปรากฏว่า เป็นปริมาณที่น้อยมาก เมื่อเทียบกับจำนวนพื้นที่ทางการเกษตรในเขตอำเภอภูเรือ จังหวัดเลย ที่มีอยู่ทั้งสิ้นกว่า 381 แห่ง ทั้งนี้จากการศึกษาข้อมูลที่ได้จากการลงพื้นที่แล้วนำมาวิเคราะห์ พบว่า พื้นที่เกษตรแต่ละแห่งมีลักษณะการทำงานแบบต่างฝ่ายต่างทำ แยกเป็นกลุ่ม ๆ ทำให้ขาดการร่วมมือ ไม่มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกัน ทำให้กลุ่มเกษตรกรไม่มีการพัฒนาเท่าที่ควร ส่วนกลุ่มใดที่มีผู้นำที่เข้มแข็งหรือได้รับการสนับสนุนจากทางภาครัฐ ก็จะมีการรวมกลุ่มที่เข้มแข็งมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และปัญหาที่พบมากที่สุดจากการสัมภาษณ์เกษตรกรในพื้นที่เกษตรในเขตอำเภอภูเรือคือ ขาดการประชาสัมพันธ์ที่ดี ทำให้นักท่องเที่ยวไม่รู้จักแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรในเขตอำเภอภูเรือมากเท่าที่ควร

5.3.2 ชนิดของพันธุ์พืชที่มีชื่อเสียงประจำพื้นที่ทางการเกษตรที่มีความพร้อมในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ในเขตอำเภอภูเรือ จังหวัดเลย

จากผลการวิจัยจากแบบสัมภาษณ์ แบบสำรวจข้อมูลทางกายภาพของพื้นที่ทางการเกษตรและแบบประเมินศักยภาพทรัพยากรท่องเที่ยวเบื้องต้น ทำให้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับชนิดของพันธุ์พืชที่มีชื่อเสียงประจำพื้นที่ทางการเกษตรที่มีความพร้อมในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวในเขตอำเภอภูเรือ จังหวัดเลย มีจำนวนทั้งสิ้น 18 ชนิด จากพื้นที่ทางการเกษตรที่มีความพร้อมในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว 11 แห่ง ดังรายละเอียดดังต่อไปนี้ 1.) ภูเรือวนอุทยาน พันธุ์พืชที่มี

ชื่อเสียงประจำพื้นที่ทางการเกษตรคือ องุ่นพันธุ์บีวตี้ ซีดเลสและองุ่นพันธุ์เซอแทง บลัง

2.) ศูนย์บริการวิชาการด้านพืชและปัจจัยการผลิตเลย 2 (สถานีทดลองเกษตรที่สูงภูเรือ) พันธุ์พืชที่มีชื่อเสียงประจำพื้นที่ทางการเกษตรคือ สตรอเบอร์รี่และมะคาเดเมีย 3.) คำนวณเนิร์สเซอร์รี่ พันธุ์พืชที่มีชื่อเสียงประจำพื้นที่ทางการเกษตรคือ ดอกเยอบีร่าและสนมังกร 4.) สวนดอกไม้ที่ เอส เอ พันธุ์พืชที่มีชื่อเสียงประจำพื้นที่ทางการเกษตรคือ ฟักทองยักษ์พันธุ์โพธิ์วินเนอร์ 5.) สวนไม้ดอกลู่วุฒิ พันธุ์พืชที่มีชื่อเสียงประจำพื้นที่ทางการเกษตรคือ กล้วยไม้พันธุ์รองนารีและสับปะรดสี 6.) กลุ่มปลูกไม้ดอกหนองบงและปรอทยักษ์ พันธุ์พืชที่มีชื่อเสียงประจำพื้นที่ทางการเกษตรคือ ดอกพิทูเนียและไม้ประดับคริสต์มาส 7.) สวนเห็ดบ้านภูเรือ พันธุ์พืชที่มีชื่อเสียงประจำพื้นที่ทางการเกษตรคือ เห็ดหอมและเห็ดรวม 8.) วิสาหกิจชุมชนกลุ่มไม้ดอกไม้ประดับบ้านหนองบัว พันธุ์พืชที่มีชื่อเสียงประจำพื้นที่ทางการเกษตรคือ ดอกเบญจมาศ 9.) วิสาหกิจชุมชนกลุ่มพฤษชานานาพรรณบ้านสันติสุข พันธุ์พืชที่มีชื่อเสียงประจำพื้นที่ทางการเกษตรคือ ดอกผีเสื้อ 10.) สวนส้มโกหว่า พันธุ์พืชที่มีชื่อเสียงประจำพื้นที่ทางการเกษตรคือ ส้มโชกุน 11.) สวนลุงจำ พันธุ์พืชที่มีชื่อเสียงประจำพื้นที่ทางการเกษตรคือ กล้วยไม้พันธุ์รองเท้านารีเหลืองเลย ซึ่งจากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาแล้ว พบว่า พันธุ์พืชที่มีชื่อเสียงประจำพื้นที่ทางการเกษตรมีผลต่อความนิยมในการเดินทางมาเยี่ยมชมพื้นที่ทางการเกษตรของนักท่องเที่ยว เนื่องจากพันธุ์พืชที่มีชื่อเสียงทำให้พื้นที่ทางการเกษตรแห่งนั้นเป็นที่รู้จักและน่าจดจำ

5.4 ข้อเสนอแนะ

5.4.1 ทางภาครัฐควรให้การสนับสนุนเกษตรกรทั้งในด้านงบประมาณการลงทุน และข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับการจัดการดูแลองค์กรให้มากขึ้น รวมถึงพยายามผลักดันให้เกิดการรวมกลุ่มเป็นวิสาหกิจชุมชนเพียงกลุ่มเดียว ไม่ควรแยกกันเป็นกลุ่มย่อย ๆ เพราะทำให้การประสานงานเป็นไปอย่างยากลำบาก มิเช่นนั้นก็ควรให้กลุ่มย่อย ๆ แต่ละกลุ่มเข้ามาทำกิจกรรมร่วมกัน มีการประชุมปรึกษาหารือ แลกเปลี่ยนข้อมูล ประสพการณ์ความรู้แก่กันและกันอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้เกิดการพัฒนาขึ้นในชุมชน

5.4.2 ควรสนับสนุนให้พื้นที่ทางการเกษตรแต่ละแห่งเพาะพันธุ์พืชที่จะสามารถสร้างชื่อเสียงให้กับพื้นที่ทางการเกษตรได้ เพราะจากผลการศึกษาวิจัย ปรากฏว่า ส่วนใหญ่พื้นที่ทางการเกษตรที่มีความพร้อมในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวจะมีพันธุ์พืชที่มีชื่อเสียงประจำพื้นที่ทางการเกษตรอย่างน้อย 1 ชนิด นั้นแสดงว่า พันธุ์พืชที่มีชื่อเสียงประจำพื้นที่ทางการเกษตรมีผลต่อความนิยมในการเดินทางเข้าไปเยี่ยมชมพื้นที่ทางการเกษตรของนักท่องเที่ยว เพราะพันธุ์พืชที่มีชื่อเสียงทำให้นักท่องเที่ยวรู้จักและสามารถจดจำพื้นที่ทางการเกษตรแห่งนั้นได้นั่นเอง

บรรณานุกรม

- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2540). “สรุปคู่มือการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางด้านกายภาพ”
เอกสารประกอบการวางแผนการท่องเที่ยว เล่มที่ 10 กองวางแผนโครงการท่องเที่ยว
 แห่งประเทศไทย.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2544). รายงานฉบับย่อสำหรับผู้บริหาร โดยการศึกษาเพื่อจัดทำ
 แผนปฏิบัติการพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวแห่งชาติในช่วง **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและ
 สังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ. ศ. 2545-2549)**. กรุงเทพมหานคร
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2546). **แผนพัฒนาการท่องเที่ยวในระยะแผนพัฒนา
 เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ. ศ. 2545-2549)**. กรุงเทพฯ : การท่องเที่ยว
 แห่งประเทศไทย
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2538). **นโยบายและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิง
 อนุรักษ์ (Ecotourism) ปี พ. ศ. 2538-2539**. กรุงเทพฯ : บริษัท นรินทร์ปริ้นติ้งแอนด์
 พับลิชชิ่ง จำกัด
- จิราภรณ์ อัมพรพรวดี. (2547). **อุตสาหกรรมท่องเที่ยว**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีพระทุม.
- จิราวดี อ่อนวงศ์. (2539). **การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมชุมชนเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยว:
 กรณีศึกษา เกาะพีพี จังหวัดภูเก็ต**. กรุงเทพมหานคร: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท,
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จันทนา โพลัน. (2546). **ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวพระธาตุนา
 ดูน มหาสารคาม**. มหาสารคาม: ศิลปะศาสตร์บัณฑิต สาขาอุตสาหกรรมท่องเที่ยว,
 สถาบันราชภัฏมหาสารคาม.
- ฉลองศรี พิมลสมพงศ์. (2544). **การวางแผนและการพัฒนาการตลาดการท่องเที่ยว**.
 กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ดร.ชนันท์ เอมพันธ์. (2545). **เอกสารการสอนชุดวิชาการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว
 หน่วยที่ 9 – 15**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- เดชา ไต้สูงเนิน. (2543). **การบริหารจัดการท่องเที่ยวเกษตร กรณีศึกษาร้านม่วงคำ ตำบล
 โป่งแยง อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่**. เชียงใหม่: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท,
 มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- ทิวัฒน์ รัตนเกตุ. (2542). การศึกษาศักยภาพของพื้นที่และความพร้อมของชุมชนในการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ประเภทอ่างเก็บน้ำ กรณีศึกษา: อ่างเก็บน้ำคลองละลอก จังหวัดระยอง. กรุงเทพมหานคร: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ธเนศ ศรีสถิตย์. (2542). บทบาทของท้องถิ่นต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวแบบยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยมหิดล.
- นนุช แสนสุข และคณะ. (2547). การศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ: กรณีศึกษาป่านาดูนลำพัน อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม. มหาสารคาม: สาขาอุตสาหกรรมท่องเที่ยว คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- นาคม ธีรสวรรณจักร. (2541). ความคิดเห็นของประชาชนท้องถิ่นต่อการมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กรณีศึกษา: อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี. กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยมหิดล.
- นิคม จารุมณี. (2536). การท่องเที่ยวและการจัดการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ: โอ.เอส.พรีน.ติ้ง.แฮ้าส์.
- นิคม จารุมณี. (2544). การท่องเที่ยวและการจัดการอุตสาหกรรมท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตน.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548). การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน. กรุงเทพฯ: เพรส แอนด์ ดีไซน์.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2549). การพัฒนาการอนุรักษ์ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ: เพรส แอนด์ ดีไซน์.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548). อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ: เพรส แอนด์ ดีไซน์.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548). ธุรกิจนำเที่ยว. กรุงเทพฯ: เพรส แอนด์ ดีไซน์.
- พระมหาสุทิตย์ อบอุ่น. (2542). การศึกษาศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ศึกษาเฉพาะกรณี: เส้นทางสายลำน้ำกก จังหวัดเชียงใหม่-เชียงราย. กรุงเทพมหานคร: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- ภาณุ วรมิตร. (2549). การมีส่วนร่วมของในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ: กรณีศึกษา
อำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี. สุราษฎร์ธานี: วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจ
มหาบัณฑิต สาขาบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชสุราษฎร์ธานี.
- วิชัย เทียนน้อย. (2528). ภูมิศาสตร์การท่องเที่ยวไทย. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ระพีพรรณ ทองหล่อและคณะ. (2547). การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวแบบครบวงจร.
กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- จำไพพรรณ แก้วสุริยะ. (2541). การดูแลรักษาแหล่งท่องเที่ยว. ใน การสัมมนา บทบาทของ
อบต.การท่องเที่ยวในท้องถิ่น. โดยกองวิชาการและฝึกอบรม การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย
ไทย วันจันทร์ที่ 9 พฤศจิกายน 2541 ณ ห้องทัพอระยา โรงแรมแกรนด์ไฮเล่ พัทยา จังหวัด
ชลบุรี. หน้าที่ 23 – 29.
- วิวัฒน์ชัย บุญศักดิ์. (2533). ทรัพยากรการท่องเที่ยวและผลกระทบของการท่องเที่ยว. ใน การ
ท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ: ตำราเอกสารวิชาการ ฉบับที่ 30 ภาคพัฒนาตำราและเอกสาร
วิชาการ หน่วยศึกษานิตศก. โรงพิมพ์การศาสนา. หน้า 89 – 86.
- ศรัณย์ เลิศรักษมงคล. (2540). “การท่องเที่ยวยั่งยืนสู่การพัฒนายั่งยืน” จุลสารการท่องเที่ยว
ปีที่ 16,1 (เดือนมกราคม – มีนาคม 2540): 12-15.
- ศิริ ฮามสุโพธิ์. (2543). สังคมวิทยาการท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์
- ศูนย์วิจัยป่าไม้ คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. (2538). โครงการศึกษาการ
ท่องเที่ยวเพื่อการรักษาการพัฒนาการท่องเที่ยวของหมู่เกาะและชายฝั่งทะเล
เสนอต่อการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย
- สถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาประเทศไทย. (2540). รายงานการวิจัยโครงการศึกษาเพื่อจัดทำแผน
แม่บทการพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศไทย. กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่ง
ประเทศไทย.
- สถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาประเทศไทย. (2544). รายงานฉบับสมบูรณ์โครงการศึกษาเพื่อจัดทำ
แผนปฏิบัติการพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวแห่งชาติในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจ
และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ. ศ. 2545-2549). กรุงเทพฯ : มปพ.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. (2540). **การดำเนินการเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ**. เสนอต่อการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. (2541). **รายงานผลการดำเนินการกำหนดการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ**. เสนอต่อการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (อัดสำเนา)
- สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. (2543). **รายงานขั้นสุดท้าย การกำหนดแนวทางการพัฒนาและจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agrotourism)**. เสนอต่อการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย.
- สันติชัย เอื้อจรัสสิทธิ. (2549). **การบริหารท่องเที่ยวเชิงกลยุทธ์**. กรุงเทพฯ: สามเจริญพาณิชย์.
- สุรเชษฐ์ เศรษฐมาส. (2538). "การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์: วิถีสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน". **จุลสารการท่องเที่ยว ปีที่ 14,4 (ตุลาคม-ธันวาคม): 25-28**.
- สุรเชษฐ์ เศรษฐมาสและดรพรณี เอมพันธ์. (2540). **อุทยานแห่งชาติกับการอนุรักษ์**. กรุงเทพฯ: กรมป่าไม้กองการฝึกอบรม, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- สุวารีย์ ศรีปุระ และคณะ. (2548). **การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการท่องเที่ยวชายแดนลุ่มน้ำเหือง – ไชย: กรณีศึกษาแก่งคุดคู้ อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย**. เลย: และคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- เสวี เวชบุษกร. (2538). **จากธรรมชาติสู่การอนุรักษ์: อุทยานแห่งชาติ**. กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม.
- สำนักงานอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและกรมป่าไม้. (2538). **การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติทางทะเล**. กรุงเทพฯ : ส่วนอุทยานแห่งชาติทางทะเล สำนักงานอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและกรมป่าไม้.
- สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ. (2535). **การพัฒนาการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม** กองนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อม กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและการพลังงาน.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- อุไรวรรณ เปี่ยมนิเวศน์. (2544). การจัดการด้านสื่อความหมายและสิ่งอำนวยความสะดวกของผู้ประกอบการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร: กรณีศึกษา อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- ดร.ชนันท์ เอ็มพันธุ์ และ สุรเชษฐ์ เชษฐมาศ. (2539). แนวคิดพื้นฐานของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์. http://www.rayongzone.com/label//eco_tour.php3, สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 25 ตุลาคม 2552
- ราไพพรรณ แก้วสุริยะ. การท่องเที่ยวเชิงเกษตร. 2552.
<http://www.trekkingthai.com/cgi-bin/webboard/print.pl?content=0394&board=travel>, สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 9 มีนาคม 2552
- ศูนย์ข้อมูลด้านการเกษตรและสหกรณ์จังหวัดเลย. สำนักงานจังหวัดเลยและสหกรณ์จังหวัดเลย. จำนวนประชากรและจำนวนเกษตรกรจังหวัดเลย. 2549.
<http://www.moac-info.net/modules/reports/R103.php>. สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน 2552
- สฤณี แสงอรุณ. นิยามและความหมายการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์. กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช. http://www.dnp.go.th/npo/html/Tour/Eco_Tour.html. สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 22 กันยายน 2552
- สำนักงานจังหวัดเลย. ข้อมูลเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติอำเภอภูเรือ จังหวัดเลย. 2548.
www.loei.go.th/data/economy/phurua.doc, สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 10 มกราคม 2553
- สำนักงานจังหวัดเลย. จังหวัดเลย. 2552. <http://www.loei.go.th/infor.htm>, สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 9 มีนาคม 2552
- สำนักงานจังหวัดเลย. อำเภอภูเรือ. 2552. http://www.loei.go.th/PR_aguture.html, สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 9 มีนาคม 2552
- Boo, E. (1991). "Making Ecotourism Sustainable: Recommendations for Planning Development and Management". In *Nature Tourism*. Pp.187-199. Washington: Island Press.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- Cebalbs-Lascurain, H. (1993). IUCN'S Ecotourism Consultancy Programme, Explanatory Brochure. Mexico DE, Mexico.
- Commonwealth Department of Tourism. (1993). **Tourism Australias Passport to growth A National Tourism Stra. tege** (Impementation Prograss Report Number 1). Canberra, Australia: Commonwealth of Australia, 47 p.
- Shirley, E. (1992). **Beyond the Green Harizon, Principles for Sustainable Tourism.** Surrey: World Wide Fund for Nature (WWF).
- Western, D. (1993). **Defining Ecotourism.** Ecotourism: A Guide for Planners & Managers. The Ecotourism Society: North Bennington. Vermont: 7-11.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก.บทความการวิจัย

การท่องเที่ยวเชิงเกษตรในเขตอำเภอภูเรือ จังหวัดเลย
A Study of Agro Tourism at Phurua District, Loei Province

โครงการ “เชื่อมโยงเครือข่ายภาคีประเด็นการท่องเที่ยว ระดับปริญญาตรี”
University Tourism Linkage Grant: Bachelor Level (UTL-GB)

วารากรณ์ ใจน้อย

มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

Warakorn Jainoi

Loei Rajabhat University

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง การท่องเที่ยวเชิงเกษตรในเขตอำเภอภูเรือ จังหวัดเลย มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1.) เพื่อสำรวจพื้นที่ทางการเกษตรที่มีความพร้อมในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ในเขตอำเภอภูเรือ จังหวัดเลย 2.) เพื่อสำรวจชนิดของพันธุ์พืชที่มีชื่อเสียงประจำพื้นที่ทางการเกษตรที่มีความพร้อมในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ในเขตอำเภอภูเรือ จังหวัดเลย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ แบ่งการดำเนินการวิจัยออกเป็น 4 ระยะ คือ (1) ระยะเตรียมการดำเนินการ (2) ระยะศึกษาพื้นที่ทางการเกษตร (3) ระยะถอดบทเรียน (4) ระยะสรุปผลการศึกษากลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มบุคคล ใช้วิธีการสัมภาษณ์ด้วยแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่เกษตรอำเภอภูเรือ เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลอำเภอภูเรือ และผู้ดูแลพื้นที่ทางการเกษตร 2) กลุ่มพื้นที่ทางการเกษตรอำเภอภูเรือ จังหวัดเลย ใช้วิธีสำรวจพื้นที่ด้วยแบบสำรวจข้อมูลทางกายภาพของพื้นที่ทางการเกษตรและแบบประเมินศักยภาพทรัพยากรท่องเที่ยวเพื่อลงพื้นที่เก็บข้อมูลด้วยตนเอง การวิจัยในครั้งนี้คณะผู้ศึกษาใช้เทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า พื้นที่ทางการเกษตรที่มีความพร้อมในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวในเขตอำเภอภูเรือ จังหวัดเลย มีจำนวนทั้งสิ้น 11 แห่ง ดังรายละเอียดต่อไปนี้ (1) ภูเรือโนทยาน (2) ศูนย์บริการวิชาการด้านพืชและปัจจัยการผลิตเลย (สถานีทดลองเกษตรที่สูงภูเรือ) (3) คำนวนณนิร์สเซอร์ (4) สวนดอกไม้ที เอส เอ (5) สวนไม้ดอกจุลวงค์ (6) กลุ่มปลูกไม้ดอกหนองบงและปรอทยักษ์ (7) สวนเห็ดบ้านภูเรือ (8) วิสาหกิจชุมชนกลุ่มไม้ดอกไม้ประดับบ้านหนองบัว (9)

วิสาหกิจชุมชนกลุ่มพฤษานานาพรรณมบ้านสันติสุข (10) สวนส้มโกหว่า (11) สวนลุงจำ สำหรับพันธุ์พืชที่มีชื่อเสียงประจำพื้นที่ทางการเกษตรที่มีความพร้อมในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ในเขตอำเภอภูเรือ จังหวัดเลย มีจำนวนทั้งสิ้น 18 ชนิด จากพื้นที่ทางการเกษตรที่มีความพร้อมในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว 11 แห่ง ดังรายละเอียดดังต่อไปนี้ (1) ภูเรือโนทยาน พันธุ์พืชที่มีชื่อเสียงประจำพื้นที่ทางการเกษตรคือ องุ่นพันธุ์บีบีดี ซีดเลสและองุ่นพันธุ์เซอแทง บลัง (2) ศูนย์บริการวิชาการด้านพืชและปัจจัยการผลิตเลย 2 (สถานีทดลองเกษตรที่สูงภูเรือ) พันธุ์พืชที่มีชื่อเสียงประจำพื้นที่ทางการเกษตรคือ สตรอเบอร์รี่และมะคาเดเมีย (3) คำนวนนิริสเซอร์รี่ พันธุ์พืชที่มีชื่อเสียงประจำพื้นที่ทางการเกษตรคือ ดอกเยอบีร่าและสนมังกกร (4) สวนดอกไม้ที่ เอส เอ พันธุ์พืชที่มีชื่อเสียงประจำพื้นที่ทางการเกษตรคือ พักทองยักษ์พันธุ์โพธิ์วินเนอร์ (5) สวนไม้ดอกลุงวุฒิ พันธุ์พืชที่มีชื่อเสียงประจำพื้นที่ทางการเกษตรคือ กล้วยไม้พันธุ์รองเท้านารีและสับประดสี (6) กลุ่มปลูกไม้ดอกหนองบงและปรอทยักษ์ พันธุ์พืชที่มีชื่อเสียงประจำพื้นที่ทางการเกษตรคือ ดอกพุดเนี่ยและไม้ประดับคริสต์มาส (7) สวนเห็ดบ้านภูเรือ พันธุ์พืชที่มีชื่อเสียงประจำพื้นที่ทางการเกษตรคือ เห็ดหอมและเห็ดนม (8) วิสาหกิจชุมชนกลุ่มไม้ดอกไม้ประดับบ้านหนองบัว พันธุ์พืชที่มีชื่อเสียงประจำพื้นที่ทางการเกษตรคือ ดอกเบญจมาศ (9) วิสาหกิจชุมชนกลุ่มพฤษานานาพรรณมบ้านสันติสุข พันธุ์พืชที่มีชื่อเสียงประจำพื้นที่ทางการเกษตรคือ ดอกผีเสื้อ (10) สวนส้มโกหว่า พันธุ์พืชที่มีชื่อเสียงประจำพื้นที่ทางการเกษตรคือ ส้มโชกุน (11) สวนลุงจำ พันธุ์พืชที่มีชื่อเสียงประจำพื้นที่ทางการเกษตรคือ กล้วยไม้พันธุ์รองเท้านารีเหลืองเลย

Abstract

The objectives of this qualitative research were (1) to survey the agricultural areas having the potential to accommodate the tourists in Amphoe Phurua, Loei Province, (2) to survey the famous plant species in local areas in Amphoe Phurua, Loei Province. The research procedure consisted of 4 main phrases: (1) preparation (2) study in the agricultural areas (3) lesson distilled and (4) conclusion.

The sample is divided into 2 main groups: (1) individuals consisted of agricultural officers in Amphoe Phurua, the local agriculturists interviewed by using the structure interview form (2) the agriculturists in Amphoe Phurua, Loei Province which were interviewed by using the survey form. The method of data analysis was the content analysis.

The result of this study indicated that the potential agricultural areas in Amphoe Phurua, Loei Province have totally had 11 areas: (1) Phurua Wanothayan Vineyard or Chateau de Loei (2) Loei Plant and Plant Production Materials Technical Service Centre 2, Loei Province (Phurua Highland Agricultural Experiment Station) (3) Khamnuan Nursery (4) TS A Co., Ltd. (5) Lung wut flower orchard (6) Ban Nong Bong Temperate Flowers Market (7) Suan Hed Baan Phurua (Shiitake mushroom Plants) (8) Ban Nong Bua Flowers Market (9) Ban santisuk flower Market (10) Suansom Gowa and (11) Lung Ja flower orchard

The famous plant species in the 11 local areas above in Amphoe Phurua, Loei Province has been comprised of 18 species: (1) Beauty Seedless and Chenin Blanc (2) Strawberry and Macadamia nut (3) Gerbera and Juniperus Chinensis L. (4) Prizewinner (5) and Bromeliads (6) Petunia and Euphorbia pulcherrima Willd (7) shiitake and Panlgchrous (Lev.) Sing (8) Chrysanthemum (9) Dianthus (10) Citrus reticulate Blanco (11) Paphiopedilum hirsutissimum (Lindl. ex Hook) Stein var. esguirolei (Schltr.) Cribb

คำนำ

การท่องเที่ยว (Tourism) เป็นอุตสาหกรรมที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ เพราะการท่องเที่ยวสามารถนำรายได้เข้าสู่ประเทศปีละหลายแสนล้านบาท โดยเฉพาะประเทศไทยเป็นประเทศที่มีทรัพยากรท่องเที่ยวสวยงามและมีคุณค่าทั้งด้านธรรมชาติและวัฒนธรรม อีกทั้งความมีมิตรไมตรีของคนไทยล้วนเป็นสิ่งดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวต่างชาติต้องการเดินทางเข้ามาเยี่ยมเยือนประเทศไทยเป็นจำนวนมาก และสร้างรายได้ให้กับประเทศไทยอย่างมหาศาล (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2548)

เป็นที่ทราบว่าการพัฒนาการท่องเที่ยวในอดีตที่ผ่านมาเป็นการท่องเที่ยวแบบประเพณีนิยม (Conventional Tourism) ซึ่งเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่เน้นความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวกลุ่มใหญ่เป็นหลัก โดยมุ่งส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวให้ได้มากที่สุด โดยมีได้ค่านึงหรือใส่ใจต่อผลกระทบที่จะเกิดขึ้นตามมาในระยะยาวจากการท่องเที่ยว ทำให้สภาพแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวต่างๆเกิดความเสื่อมโทรมและไม่สามารถปรับคืนสู่สภาพเดิมด้วยตัวมันเองได้ ประกอบกับกระแสอนุรักษ์และเสียงเรียกร้องให้คืนสภาพความสมบูรณ์แก่ธรรมชาติที่ทวีความรุนแรงและต่อเนื่องมากขึ้น จึงทำให้อุตสาหกรรมท่องเที่ยวถูกจับตามองว่าเป็นกิจกรรมที่ก่อผลเสียต่อสภาพแวดล้อมทั้งของแหล่งท่องเที่ยวและวัฒนธรรมชุมชนมากกว่าผลตอบแทนที่

ได้รับมา จนกระทั่งปีพ.ศ. 2530 จึงมีบุคคลจากหลายวงการทั้งนักวิชาการ สื่อมวลชน ผู้ประกอบธุรกิจท่องเที่ยว นักท่องเที่ยว และองค์การพัฒนาเอกชน(Non Government Organization หรือ NGO) ได้เรียกร้องให้มีการจัดการท่องเที่ยวทางเลือกใหม่(Alternative Tourism) ที่มีการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมควบคู่กันไป จึงเกิดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน(Sustainable Tourism) ขึ้นซึ่งการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน(Sustainable Tourism) หมายถึง การท่องเที่ยวแบบกลุ่มใหญ่และกลุ่มเล็กที่มีการจัดการอย่างดีเยี่ยม เพื่อดำรงรักษาไว้ซึ่งทรัพยากรท่องเที่ยวที่ดึงดูดใจ ธุรกิจท่องเที่ยวมีการปรับปรุงคุณภาพให้มีผลกำไรอย่างเป็นธรรม ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมได้รับผลประโยชน์ตอบแทนอย่างเหมาะสม และมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด(บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2548)

ปัจจุบันตลาดการท่องเที่ยวมีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านโครงสร้างประชากรและพฤติกรรม ตลาดท่องเที่ยวที่สำคัญจะมีประชากรที่สูงอายุเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวกำลังเติบโต เช่นเดียวกับการท่องเที่ยวของกลุ่มหนุ่มสาว จากพฤติกรรมการเดินทางลักษณะที่เคยเดินทางไปครั้งเดียว แต่พักนานก็จะแปรเปลี่ยนเป็นลักษณะการเดินทางท่องเที่ยวที่บ่อยครั้งขึ้น แต่เที่ยวในระยะเวลาที่สั้นลง และยังมีแนวโน้มที่จะเป็นการท่องเที่ยวที่ให้ความสนใจในกิจกรรมทางสันตนาการและการกีฬามากขึ้น ชอบที่จะเรียนรู้และมีส่วนร่วมในวัฒนธรรมของท้องถิ่นนั้นๆอันนำไปสู่รูปแบบการท่องเที่ยวแบบผจญภัย(Adventure Tourism) และการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ(Eco-Tourism) (สันติชัย เชื้อจงประสิทธิ์, 2549)

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Eco-Tourism) เป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนที่มุ่งเน้นการจัดการรักษาสิ่งแวดล้อมเป็นสำคัญ และกำลังเป็นที่นิยมอย่างแพร่หลายในปัจจุบัน เพราะถือเป็นการท่องเที่ยวทางเลือกใหม่(Alternative Tourism) ที่ก่อให้เกิดความสมดุลแห่งกระแสนิเวศการพัฒนาการท่องเที่ยวและกระแสการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวควบคู่กันไป ซึ่งการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอาจมีชื่อเรียกแตกต่างกันไปตามการบัญญัติของนักวิชาการท่องเที่ยว เช่น Eco-Tourism, Green Tourism, Environment-friendly Tourism ฯลฯ เป็นต้น แต่ที่ใช้กันอย่างแพร่หลายที่สุดก็คือ Eco-Tourism หรือใช้ชื่อเรียกภาษาไทยตามการบัญญัติศัพท์ของราชบัณฑิตยสถานว่า “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ” ซึ่งมีผู้รู้ได้ให้ความหมายไว้อย่างหลากหลาย พอสรุปได้ว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ(Eco-Tourism) หมายถึง การท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ โดยมีการให้ความรู้แก่ผู้เกี่ยวข้อง และให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการ เพื่อก่อให้เกิดผลประโยชน์แก่ชุมชนท้องถิ่นและสร้างจิตสำนึกให้ทุกฝ่ายร่วมกันรับผิดชอบต่อระบบนิเวศอย่างยั่งยืน(บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2548)

การท่องเที่ยวเชิงเกษตร(Agro Tourism) เป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อันเป็นทางเลือกหนึ่งท่ามกลางกระแสการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งจำไพพรรณ แก้วสุริยะ (2544) ได้ให้ความหมายไว้ว่า "การท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agro Tourism)" หมายถึง " การเดินทางท่องเที่ยวไปยังพื้นที่เกษตรกรรม สวนเกษตร วนเกษตร สวนสมุนไพร ฟาร์มปศุสัตว์และสัตว์เลี้ยง เพื่อชื่นชมความสวยงาม ความสำเร็จ และเพลิดเพลินในสวนเกษตร ได้ความรู้ ได้ประสบการณ์ใหม่ บนพื้นฐานความรับผิดชอบ มีจิตสำนึกต่อการรักษาสภาพแวดล้อมของสถานที่แห่งนั้น " สำหรับประเทศไทยการท่องเที่ยวเชิงเกษตรนับเป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศรูปแบบหนึ่งที่มีความนิยมมาก ทั้งนี้เนื่องจากประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรม มีประชากรของประเทศส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ 70 ประกอบอาชีพเกษตรกร จึงควรสร้างโอกาสใช้การเกษตรให้เกิดประโยชน์กับการท่องเที่ยว โดยจัดให้มีการท่องเที่ยวเชิงเกษตรขึ้นทั่วภูมิภาคของประเทศไทย(บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2548)

จังหวัดเลย เป็นจังหวัดหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน มีสภาพภูมิประเทศที่งดงามเต็มไปด้วยภูเขา สดหนาวในสยาม" ด้วยสภาพอากาศที่เย็นสบายตลอดปี ส่งผลให้จังหวัดเลยสามารถปลูกไม้ดอกไม้ประดับเมืองหนาวและสามารถเจริญเติบโตได้ดี ประชาชนที่อาศัยอยู่ในจังหวัดเลย โดยเฉพาะที่อำเภอภูเรือจึงนิยมประกอบอาชีพเพาะปลูกไม้ดอกไม้ประดับจำหน่ายเป็นจำนวนมาก จึงถือได้ว่าจังหวัดเลยเป็นแหล่งเพาะปลูกไม้ดอกไม้ประดับที่สำคัญแห่งหนึ่งของประเทศ และยังเป็นเมืองท่องเที่ยวที่สำคัญอีกด้วย (สำนักงานจังหวัดเลย, 2552)

อำเภอภูเรือเป็นเมืองท่องเที่ยวอีกแห่งหนึ่งของจังหวัดเลย เนื่องจากลักษณะแห่งความเป็นเมืองท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ยังคงเก็บรักษาความงดงามและความเรียบง่ายของประเพณีวัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชนชาวไทยเลยไว้อย่างเหนียวแน่น จนสามารถทำให้นักท่องเที่ยวสัมผัสได้ถึงวิถีชีวิตที่แตกต่างจากชุมชนเมือง และด้วยลักษณะของภูมิประเทศที่เป็นภูเขาสูง (เฉลี่ย 650 - 900 เมตรเหนือระดับน้ำทะเล) จึงทำให้มีอากาศเย็นสบายตลอดทั้งปี ซึ่งเหมาะสมแก่การเพาะปลูกพืชเมืองหนาว ด้วยเหตุนี้ตลอดสองข้างทางของอำเภอภูเรือจึงเต็มไปด้วยไม้ดอกไม้ประดับเมืองหนาวนานาชนิดที่เรียงรายอยู่สองข้างทาง สร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยวที่มาเยือน ด้วยสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่เอื้ออำนวยเป็นพิเศษ ทำให้ผลผลิตที่เกษตรกรปลูกมีคุณภาพสูง ประกอบกับตัวเกษตรกรเองก็ได้พยายามพัฒนากระบวนการเพาะเลี้ยงไม้ดอกไม้ประดับจนมีคุณภาพสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ไม้ดอกไม้ประดับที่เกษตรกรอำเภอภูเรือผลิตจะถูกส่งไปจำหน่ายยังตลาดของทุกภาคในประเทศไทย จนกระทั่งอำเภอภูเรือได้รับการยกย่องให้เป็น "สุดยอดของแหล่งผลิตไม้ดอกไม้ประดับเมืองหนาวของประเทศไทย"(สำนักงานจังหวัดเลย, 2552)

ด้วยเหตุนี้คณะผู้ศึกษาจึงมีความประสงค์ที่จะสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในเขตอำเภอภูเรือ จังหวัดเลย เพื่อค้นหาพื้นที่ทางการเกษตรที่มีความพร้อมที่จะให้บริการแก่นักท่องเที่ยวได้ว่ามีจำนวนทั้งสิ้นกี่แห่ง นอกจากการสำรวจพื้นที่ทางการเกษตรที่มีความพร้อมในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวแล้ว ทางคณะผู้ศึกษายังได้ทำการสำรวจชนิดของพันธุ์พืชที่มีชื่อเสียงประจำพื้นที่ทางการเกษตรแต่ละแห่งที่เข้าไปทำการสำรวจอีกด้วย ทั้งนี้เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปเผยแพร่ในสื่อต่างๆ เพื่อประโยชน์ในการเข้าถึงข้อมูลของนักท่องเที่ยวและผู้สนใจ ตลอดจนสามารถนำข้อมูลที่ได้ไปเป็นข้อมูลพื้นฐานในการศึกษาวิจัยในขั้นต่อไปเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในเขตอำเภอภูเรือ จังหวัดเลยต่อไปอีกด้วย

เครื่องมือและวิธีการศึกษา

โครงการวิจัยเรื่อง การท่องเที่ยวเชิงเกษตรในเขตอำเภอภูเรือ จังหวัดเลย เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ คณะผู้วิจัยแบ่งระยะการดำเนินการวิจัยออกเป็น 4 ระยะ มีรายละเอียดดังนี้

1. **ระยะเตรียมการดำเนินการ** เป็นขั้นตอนการสร้างความรู้เข้าใจระหว่างผู้ร่วมโครงการวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบของกระบวนการวิจัย ลักษณะของการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย การสร้างเครื่องมือในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลและการเขียนรายงานการวิจัย โดยวิธีการประชุมคณะนักวิจัยเพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับการวิจัย รูปแบบของกระบวนการวิจัยในเชิงคุณภาพ การค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาทบทวนหรือตรวจสอบเอกสารในกระบวนการวิจัย การศึกษาทฤษฎี แนวคิดและหลักการที่เกี่ยวข้องในงานวิจัย หลังจากนั้นนำมาออกแบบสร้างเครื่องมือในการวิจัยเพื่อการเก็บรวบรวมข้อมูล และจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์เพื่อการวิจัย

2. **ระยะศึกษาพื้นที่ทางการเกษตร** ในระยะนี้มีการประชุมคณะนักวิจัยเพื่อวางแผนดำเนินการเก็บข้อมูลในพื้นที่ทางการเกษตรในเขตอำเภอภูเรือ พร้อมกับมีการคัดเลือกผู้ที่สามารถให้ข้อมูลและรายละเอียดเกี่ยวกับประเด็นที่คณะนักวิจัยต้องการ และเก็บรวบรวมข้อมูลในเชิงคุณภาพด้วยแบบสัมภาษณ์ แบบสำรวจข้อมูลทางกายภาพของพื้นที่ทางการเกษตรและแบบประเมินศักยภาพทรัพยากรท่องเที่ยว

3. **ระยะถอดบทเรียน** เป็นขั้นตอนในการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงคุณภาพ ที่ได้จากแบบสัมภาษณ์ แบบสำรวจข้อมูลทางกายภาพของพื้นที่ทางการเกษตรและแบบประเมินศักยภาพทรัพยากรท่องเที่ยว โดยการแยกประเด็นหลักเพื่อการวิเคราะห์

4. **ระยะสรุปผลการศึกษา** คณะผู้วิจัยได้จัดระเบียบข้อมูลจากการศึกษาเพื่อความสะดวกต่อการเขียนรายงานและการสรุปผลการวิจัยและการดำเนินงาน

ผลการศึกษา

จากการศึกษาข้อมูลและลงพื้นที่สำรวจพบว่าอำเภอภูเรือ จังหวัดเลย มีพื้นที่ทางการเกษตรที่มีความพร้อมในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวทั้งสิ้น 11 แห่ง ในแต่ละแห่งมีกิจกรรมทางการท่องเที่ยวและพันธุ์พืชที่มีชื่อเสียงประจำแหล่งท่องเที่ยว โดยสามารถจำแนกได้ดังต่อไปนี้

(1) ภูเรือวโนทยาน

- กิจกรรมทางการท่องเที่ยว คือ ขับรถเข้าเที่ยวชมสวนอู่น ดูการตัดอู่นสด และถ่ายรูปกับอู่นพวงโตเป็นที่ระลึก ชมการทำไวน์ ชมและเลือกซื้อสินค้าOTOP ระดับ 5 ดาวจากทั่วประเทศ นอกจากนี้ยังมีภัตตาคาร ไว้บริการพร้อมเมนูอาหารหลากหลายชนิด และรับสั่งจองอาหารสำหรับคณะทัวร์ด้วย
- พันธุ์พืชที่มีชื่อเสียงประจำพื้นที่ทางการเกษตรคือ อู่นพันธุ์วิวดู ซีดเลสและอู่นพันธุ์เซอแห่งปลั่ง

(2) ศูนย์บริการวิชาการด้านพืชและปัจจัยการผลิตเลย 2 (สถานีทดลองเกษตรที่สูงภูเรือ)

- กิจกรรมการท่องเที่ยว คือ การชมไม้ดอกบานสะพรั่งสีส้มสวยงามในฤดูหนาว พืชผักเมืองหนาว สตรอเบอร์รี่สด ๆ ปลอดสารพิษ เห็ดหอมสด มะคาเดเมียแห้ง และช่วงเดือนเมษายน ลีนี่กำลังติดดอกออกผล และพลับ สาลี่ เกาลัดจีน รวมทั้งมะคาเดเมียที่ออกผลเต็มต้น ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถชมและเลือกซื้อ
- พันธุ์พืชที่มีชื่อเสียงประจำพื้นที่ทางการเกษตรคือ สตรอเบอร์รี่และมะคาเดเมีย

(3) คำนวนเนินร์สเซอร์

- กิจกรรมทางการท่องเที่ยว คือ การชมไม้ดอกบานสะพรั่งสีส้มสวยงามในฤดูหนาวที่ทางสวนได้จัดตกแต่งไว้อย่างสวยงาม ถ่ายภาพ รวมถึงซื้อพันธุ์ไม้เมืองหนาวกลับไปเป็นที่ระลึก
- พันธุ์พืชที่มีชื่อเสียงประจำพื้นที่ทางการเกษตรคือ ดอกเยอบีร่าและสนมังกร

(4) สวนดอกไม้ที เอส เอ

- กิจกรรมทางการท่องเที่ยว คือ การชมไม้ดอกบานสะพรั่งสีส้มสวยงาม ถ่ายภาพสวยๆ รวมถึงซื้อพันธุ์ไม้เมืองหนาวที่เน้นคุณภาพเมล็ดพันธุ์ดอกไม้ในเรื่องความงอกสูงได้มาตรฐานของระดับนานาชาติ (ISTA)
- พันธุ์พืชที่มีชื่อเสียงประจำพื้นที่ทางการเกษตรคือ ฟักทองยักษ์พันธุ์ไพรัชวินเนอร์

(5) สวนไม้ดอกกลางแจ้ง

- กิจกรรมทางการท่องเที่ยว คือ การชมไม้ดอกไม้ประดับที่ทางสวนได้ปลูกไว้มากมาย ทดลอง
ห่อไม้ดอกไม้ประดับด้วยตนเอง รวมถึงการเรียนรู้เรื่องวิธีการเพาะปลูก
- พันธุ์พืชที่มีชื่อเสียงประจำพื้นที่ทางการเกษตรคือ กัญญาไม้พันธุ์รองเท้านารีและสับปะรดสี

(6) กลุ่มปลูกไม้ดอกหนองบงและปรอทยักษ์

- กิจกรรมทางการท่องเที่ยว คือ สภาวิธีวิธีการปลูกดอกไม้ที่ถูกต้องวิธี และเดินชมสวนไม้ดอกไม้
ประดับที่ทางกลุ่มจัดตกแต่งไว้อย่างสวยงาม
- พันธุ์พืชที่มีชื่อเสียงประจำพื้นที่ทางการเกษตรคือ ดอกพิกุลและไม้ประดับคริสต์มาส

(7) สวนเห็ดบ้านภูเรือ

- กิจกรรมทางการท่องเที่ยว คือ ชมการสาธิตวิธีการเพาะเห็ดหอมและเห็ดถรม ซึ่งที่สวนเห็ดบ้าน
ภูเรือแห่งนี้เป็นศูนย์เรียนรู้การเพาะเห็ดหอมโดยไม่คิดค่าใช้จ่ายใดๆ
- พันธุ์พืชที่มีชื่อเสียงประจำพื้นที่ทางการเกษตรคือ เห็ดหอมและเห็ดถรม

(8) วิสาหกิจชุมชนกลุ่มไม้ดอกไม้ประดับบ้านหนองบัว

- กิจกรรมทางการท่องเที่ยว คือ ชมการสาธิตการเพาะปลูกไม้ดอกไม้ประดับและวิธีการดูแลไม้ดอกไม้
ประดับ และเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ภายในกลุ่ม
- พันธุ์พืชที่มีชื่อเสียงประจำพื้นที่ทางการเกษตรคือ ดอกเบญจมาศ

(9) วิสาหกิจชุมชนกลุ่มพฤษภาคมานาพรรณบ้านสันติสุข

- กิจกรรมทางการท่องเที่ยว คือ ชมการสาธิตการเพาะปลูกไม้ดอกไม้ประดับและวิธีการดูแลไม้ดอกไม้
ประดับ และเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ภายในกลุ่ม
- พันธุ์พืชที่มีชื่อเสียงประจำพื้นที่ทางการเกษตรคือ ดอกผีเสื้อ

(10) สวนส้มโกหว้า

- กิจกรรมทางการท่องเที่ยว คือ ชมและเลือกรับประทานส้มโชกุนก่อนตัดสินใจเลือกซื้อได้
- พันธุ์พืชที่มีชื่อเสียงประจำพื้นที่ทางการเกษตรคือ ส้มโชกุน

(11) สวนลุงจำ

- กิจกรรมทางการท่องเที่ยว คือ ชมการสาธิตวิธีปลูกดอกไม้ที่ภูภิวรี เดินเที่ยวชมสวน เลือกรั้ว
ไม้ดอกไม้ ไม้ประดับ
- พันธุ์พืชที่มีชื่อเสียงประจำพื้นที่ทางการเกษตรคือ กัญชงไม้พันธุ์รองเท้านารีเหลืองเลย

การอภิปรายผล

การท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นการท่องเที่ยวที่เน้นให้เกิดการเรียนรู้ ได้ประสบการณ์ใหม่ บนพื้นฐาน
ความรับผิดชอบ มีจิตสำนึกต่อการรักษาสภาพแวดล้อมของสถานที่ท่องเที่ยว การท่องเที่ยวเชิงเกษตรในเขต
อำเภอภูเรือนี้มีศักยภาพที่จะพัฒนาให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และนำไปสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้ แต่
ยังขาดการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ในการพัฒนาการท่องเที่ยวให้มีระบบ
จากการที่นักศึกษาได้เข้าไปทำการศึกษาในเขตพื้นที่ดังกล่าว ทำให้ทราบข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับการท่องเที่ยว
เชิงเกษตรในเขตอำเภอภูเรือว่ามีจำนวนทั้งสิ้นกี่แห่ง ที่มีความพร้อมในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว มีพันธุ์พืช
ชนิดใดบ้างที่เป็นพันธุ์ไม้ที่มีชื่อเสียงประจำท้องถิ่นหรือแหล่งท่องเที่ยวนั้นๆ อีกทั้งยังมีพื้นที่ทางการเกษตรอีก
หลายแห่งที่สามารถพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรในเขตอำเภอภูเรือได้

นอกจากนั้น ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้ยังสามารถนำไปเผยแพร่ในสื่อต่างๆ เพื่อประโยชน์ใน
การเข้าถึงข้อมูลของนักท่องเที่ยวและผู้สนใจ ตลอดจนสามารถนำข้อมูลที่ได้ไปเป็นข้อมูลพื้นฐานในการ
ศึกษาวิจัยในขั้นต่อไปเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในเขตอำเภอภูเรือ จังหวัดเลยต่อไปอีกด้วย

สรุปผล

จากการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ ทำให้ได้ทราบถึงจำนวนพื้นที่ทางการเกษตรที่มีความพร้อมในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว รวมไปถึงพันธุ์พืชที่มีชื่อเสียงในเขตอำเภอภูเรือ ได้ทั้งสิ้น 11 แห่ง ได้แก่ (1) ภูเรือวนอุทยาน พันธุ์พืชที่มีชื่อเสียงประจำพื้นที่ทางการเกษตรคือ องุ่นพันธุ์บัวดี ซีดเลสและองุ่นพันธุ์เซอแทง บลั่ง (2) ศูนย์บริการวิชาการด้านพืชและปัจจัยการผลิตเลย 2 (สถานีทดลองเกษตรที่สูงภูเรือ) พันธุ์พืชที่มีชื่อเสียงประจำพื้นที่ทางการเกษตรคือ สตรอเบอรี่และมะคาเดเมีย (3) คำนวณเนิร์สเซอร์รี่ พันธุ์พืชที่มีชื่อเสียงประจำพื้นที่ทางการเกษตรคือ ดอกเยอบีร่าและสนมังกร (4) สวนดอกไม้ที เอส เอ พันธุ์พืชที่มีชื่อเสียงประจำพื้นที่ทางการเกษตรคือ ฟักทองยักษ์พันธุ์ไพรวินเนอร์ (5) สวนไม้ดอกลุงวุฒิ พันธุ์พืชที่มีชื่อเสียงประจำพื้นที่ทางการเกษตรคือ กล้วยไม้พันธุ์รองเท้านารีและสับปะรดสี (6) กลุ่มปลูกไม้ดอกหนองบงและปรอทยักษ์ พันธุ์พืชที่มีชื่อเสียงประจำพื้นที่ทางการเกษตรคือ ดอกพิทูเนียและไม้ประดับคริสต์มาส (7) สวนเห็ดบ้านภูเรือ พันธุ์พืชที่มีชื่อเสียงประจำพื้นที่ทางการเกษตรคือ เห็ดหอมและเห็ดรม (8) วิสาหกิจชุมชนกลุ่มไม้ดอกไม้ประดับบ้านหนองบัว พันธุ์พืชที่มีชื่อเสียงประจำพื้นที่ทางการเกษตรคือ ดอกเบญจมาศ (9) วิสาหกิจชุมชนกลุ่มพฤษานานาพรรณบ้านสันติสุข พันธุ์พืชที่มีชื่อเสียงประจำพื้นที่ทางการเกษตรคือ ดอกผีเสื้อ (10) สวนส้มโกหว่า พันธุ์พืชที่มีชื่อเสียงประจำพื้นที่ทางการเกษตรคือ ส้มโชกุน (11) สวนลุงจำ พันธุ์พืชที่มีชื่อเสียงประจำพื้นที่ทางการเกษตรคือ กล้วยไม้พันธุ์รองเท้านารีเหลืองเลย ซึ่งข้อมูลที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้สามารถนำไปเผยแพร่ให้กับภาครัฐ และเอกชนในจังหวัด ได้แก่ ห้องสมุดศูนย์วิทยบริการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย สมาคมธุรกิจท่องเที่ยวจังหวัดเลย การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจังหวัดเลย สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด ที่ว่าการอำเภอภูเรือ ในรูปของรายงานผลการวิจัย แผ่นซีดีข้อมูล โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเป็นแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวทางการเกษตรทั้งในเขตอำเภอภูเรือ และอำเภออื่นๆ รวมไปถึงการจัดทำแผนที่ท่องเที่ยวทางการเกษตรในเขตอำเภอภูเรือต่อไป

บรรณานุกรม

- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2540). “สรุปคู่มือการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางด้านกายภาพ”
เอกสารประกอบการวางแผนการท่องเที่ยว เล่มที่ 10 กองวางแผนโครงการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2544). รายงานฉบับย่อสำหรับผู้บริหาร โดยการศึกษาเพื่อจัดทำ
แผนปฏิบัติการพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวแห่งชาติในช่วง แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
ฉบับที่ 9 (พ. ศ. 2545-2549). กรุงเทพมหานคร
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2546). แผนพัฒนาการท่องเที่ยวในระยะแผนพัฒนาเศรษฐกิจและ
สังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ. ศ. 2545-2549). กรุงเทพฯ : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2538). นโยบายและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
(Ecotourism) ปี พ. ศ. 2538-2539. กรุงเทพฯ : บริษัท นรินทร์ปริ้นติ้งแอนด์ พับลิชชิ่ง จำกัด
จิราภรณ์ อัมพรพรวดี. (2547). อุตสาหกรรมท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- จิราวดี อ่อนวงศ์. (2539). การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมชุมชนเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยว: กรณีศึกษา
เกาะพีพี จังหวัดภูเก็ต. กรุงเทพมหานคร: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จันทนา โพลัน. (2546). ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวพระธาตุนาดูน
มหาสารคาม. มหาสารคาม: ศิลปะศาสตร์บัณฑิต สาขาอุตสาหกรรมท่องเที่ยว, สถาบันราชภัฏ
มหาสารคาม.
- ฉลองศรี พิมลสมพงศ์. (2544). การวางแผนและการพัฒนาการตลาดการท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ:
สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ดร.ชนัน เอมพันธ์. (2545). เอกสารการสอนชุดวิชาการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว หน่วยที่ 9 – 15.
กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- เดชา ไต้สูงเนิน. (2543). การบริหารจัดการท่องเที่ยวเกษตร กรณีศึกษาบ้านม่วงคำ ตำบลโป่งแยง
อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่. เชียงใหม่: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ทิววัฒน์ รัตนเกตุ. (2542). การศึกษาศักยภาพของพื้นที่และความพร้อมของชุมชนในการส่งเสริมและ
พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ประเภทอ่างเก็บน้ำ กรณีศึกษา: อ่างเก็บน้ำคลองละลอก
จังหวัดระยอง. กรุงเทพมหานคร: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ธเนศ ศรีสถิตย์. (2542). บทบาทของท้องถิ่นต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวแบบยั่งยืน.
กรุงเทพมหานคร: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยมหิดล.
- นงนุช แสนสุข และคณะ. (2547). การศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ: กรณีศึกษาป่านาดูนลำ
พัน อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม. มหาสารคาม: สาขาอุตสาหกรรมท่องเที่ยว คณะวิทยาการ
จัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- นาคม วีรสวรรณจักร. (2541). ความคิดเห็นของประชาชนท้องถิ่นต่อการมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
กรณีศึกษา: อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี. กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยมหิดล.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- นิคม จารุมณี. (2536). การท่องเที่ยวและการจัดการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ: โอ. เอส. พริ้น. ดิง. เฮ้าส์.
- นิคม จารุมณี. (2544). การท่องเที่ยวและการจัดการอุตสาหกรรมท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตน.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548). การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน. กรุงเทพฯ: เพรส แอนด์ ดีไซน์.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2549). การพัฒนาการอนุรักษ์ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ: เพรส แอนด์ ดีไซน์.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548). อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ: เพรส แอนด์ ดีไซน์.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548). ธุรกิจนำเที่ยว. กรุงเทพฯ: เพรส แอนด์ ดีไซน์.
- พระมหาสุทิตย์ ออบอุณ. (2542). การศึกษาศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ศึกษาเฉพาะกรณี: เส้นทางสายลำน้ำกก จังหวัดเชียงใหม่-เชียงราย. กรุงเทพมหานคร: วิทยาลัยปริญาโท, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ภาณุ วรมิตร. (2549). การมีส่วนร่วมของในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ: กรณีศึกษาอำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี. สุราษฎร์ธานี: วิทยาลัยบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชสุราษฎร์ธานี.
- วิชัย เทียนน้อย. (2528). ภูมิศาสตร์การท่องเที่ยวไทย. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตน.
- ระพีพรรณ ทองหล่อและคณะ. (2547). การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวแบบครบวงจร. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ราไพพรรณ แก้วสุริยะ. (2541). การดูแลรักษาแหล่งท่องเที่ยว. ใน การสัมมนา บทบาทของ อบต. การท่องเที่ยวในท้องถิ่น. โดยกองวิชาการและฝึกอบรม การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย วันจันทร์ที่ 9 พฤศจิกายน 2541 ณ ห้องทัพอพระยา โรงแรมแกรนด์ไฮเล่ พัทยา จังหวัดชลบุรี. หน้า 23 – 29.
- วิวัฒน์ชัย บุญยศศักดิ์. (2533). ทรัพยากรการท่องเที่ยวและผลกระทบของการท่องเที่ยวในการท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ: ตำราเอกสารวิชาการ ฉบับที่ 30 ภาคพัฒนาตำราและเอกสารวิชาการ หน่วยศึกษานิตเทศก์. โรงพิมพ์การศาสนา. หน้า 89 – 86.
- ศรัณย์ เลิศรัศม์มงคล. (2540). “การท่องเที่ยวยั่งยืนสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน” จุลสารการท่องเที่ยว ปีที่ 16, 1 (เดือนมกราคม – มีนาคม 2540): 12-15.
- ศิริ ฮามสุโพธิ์. (2543). สังคมวิทยาการท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตน
- ศูนย์วิจัยป่าไม้ คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. (2538). โครงการศึกษาการท่องเที่ยวเพื่อการรักษาการพัฒนาการท่องเที่ยวของหมู่เกาะและชายฝั่งทะเล เสนอต่อการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาประเทศไทย. (2540). รายงานการวิจัยโครงการศึกษาเพื่อจัดทำแผนแม่บทการพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศไทย. กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- สถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาประเทศไทย. (2544). รายงานฉบับสมบูรณ์โครงการศึกษาเพื่อจัดทำแผนปฏิบัติการพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวแห่งชาติในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ. ศ. 2545-2549). กรุงเทพฯ : มปป.
- สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. (2541). รายงานผลการดำเนินการเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ. เสนอต่อการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (อัดสำเนา)
- สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. (2543). รายงานขั้นสุดท้าย การกำหนดแนวทางการพัฒนาและจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agrotourism). เสนอต่อการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย.
- สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. (2540). การดำเนินการเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ. เสนอต่อการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย
- สันติชัย เอื้อจวงระสิทธิ์. (2549). การบริหารท่องเที่ยวเชิงกลยุทธ์. กรุงเทพฯ: สามเจริญพาณิชย์.
- สุรเชษฐ์ เศษฐมาส. (2538). "การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์: วัตถุประสงค์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน". จุลสารการท่องเที่ยว ปีที่ 14,4 (ตุลาคม-ธันวาคม): 25-28.
- สุรเชษฐ์ เศษฐมาสและดรพรณี เอมพันธ์. (2540). อุทยานแห่งชาติกับการอนุรักษ์. กรุงเทพฯ: กรมป่าไม้กองการฝึกอบรม, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- สุวารีย์ ศรีปุระ และคณะ.(2548). การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการท่องเที่ยวชายแดนลุ่มน้ำเหือง-โขง: กรณีศึกษาแก่งคุดคู้ อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย. เลย: และคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- เสรี เวชบุษกร. (2538). จากธรรมชาติสู่การอนุรักษ์: อุทยานแห่งชาติ. กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม.
- สำนักงานอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติกรมป่าไม้. (2538). การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติทางทะเล. กรุงเทพฯ : ส่วนอุทยานแห่งชาติทางทะเล สำนักอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ.
- สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ. (2535). การพัฒนาการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม กองนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อม กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและการพลังงาน.
- อุไรวรรณ เปี่ยมนิเวศน์. (2544). การจัดการด้านสื่อความหมายและสิ่งอำนวยความสะดวกของผู้ประกอบการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร: กรณีศึกษา อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- ดรพรณี เอมพันธ์ และ สุรเชษฐ์ เศษฐมาส. (2539). แนวคิดพื้นฐานของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์. http://www.rayongzone.com/label//eco_tour.php3, สืบค้นข้อมูลเมื่อ 25 ตุลาคม 2552

บรรณานุกรม (ต่อ)

รำไพพรรณ แก้วสุริยะ. การท่องเที่ยวเชิงเกษตร. 2552.

<http://www.trekkingthai.com/cgi-bin/webboard/print.pl?content=0394&board=travel>, สืบค้น
ข้อมูลเมื่อวันที่ 9 มีนาคม 2552

ศูนย์ข้อมูลด้านการเกษตรและสหกรณ์จังหวัดเลย. สำนักงานจังหวัดเลยและสหกรณ์จังหวัดเลย.

จำนวนประชากรและจำนวนเกษตรกรจังหวัดเลย. 2549.

<http://www.moac-info.net/modules/reports/R103.php>, สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน
2552

สฤณี แสงอรุณ. นิยามและความหมายการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์. กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และ

พันธุ์พืช. http://www.dnp.go.th/npo/html/Tour/Eco_Tour.html, สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 22 กันยายน
2552

สำนักงานจังหวัดเลย. ข้อมูลเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติอำเภอภูเรือ จังหวัดเลย. 2548.

www.loei.go.th/data/economy/phurua.doc, สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 10 มกราคม 2553

สำนักงานจังหวัดเลย. จังหวัดเลย. 2552. <http://www.loei.go.th/infor.htm>, สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่
9 มีนาคม 2552

สำนักงานจังหวัดเลย. อำเภอภูเรือ. 2552. http://www.loei.go.th/PR_aguture.html, สืบค้นข้อมูล
เมื่อวันที่ 9 มีนาคม 2552

Boo, E. (1991). "Making Ecotourism Sustainable: Recommendations for Planning Development and
Management". In Nature Tourism. Pp.187-199. Washington: Island Press.

Cebalbs-Lascurain, H. (1993). IUCN'S Ecotourism Consultancy Programme, Explanatory Brochure.
Mexico DE, Mexico.

Commonwealth Department of Tourism. (1993). Tourism Australias Passport to growth A National
Tourism Stra. tege (Impementation Progress Report Number 1). Canberra, Australia:
Commonwealth of Australia, 47 p.

Shirley, E. (1992). Beyond the Green Harizon, Principles for Sustainable Tourism. Surrey: World
Wide Fund for Nature (WWF).

Western, D. (1993). Defining Ecotourism. Ecotourism: A Guide for Planners & Managers. The
Ecotourism Society: North Bennington. Vermont: 7-11.

ภาคผนวก ข.

ตารางเปรียบเทียบวัตถุประสงค์ กิจกรรมที่วางแผนไว้ และกิจกรรมที่ดำเนินการมาและ
ผลที่ได้ที่ได้รับตลอดโครงการ

**ตารางเปรียบเทียบวัตถุประสงค์ กิจกรรมที่วางแผนไว้ และกิจกรรมที่ดำเนินการมาและ
ผลที่ได้ที่ได้รับตลอดโครงการ**

ตามแผนงาน		ปฏิบัติจริง		สนับสนุน วัตถุประสงค์
กิจกรรม	ผลที่คาดว่าจะได้รับ	ผลที่ได้จริง	ผลที่ได้จริง	
1. ทำการสัมภาษณ์ สำนักงานเกษตร อำเภอภูเรือ จังหวัด เลย	พื้นที่ทางการเกษตร อำเภอภูเรือ จังหวัดเลย มีจำนวนทั้งสิ้นกี่แห่ง	ทราบว่าพื้นที่ทาง การเกษตร อำเภอภู เรือ จังหวัดเลยมี จำนวนทั้งสิ้นกี่แห่ง	พื้นที่ทางการเกษตร อำเภอภูเรือ จังหวัด เลยมีจำนวนทั้งสิ้น 381 แห่ง	ข้อที่ 1
2. ทำการสัมภาษณ์ คุณลุงคำปวน สุธงษา	ข้อมูลรายละเอียด เกี่ยวกับพื้นที่ทาง การเกษตรมากขึ้น รวมทั้งสถานที่ตั้ง การ เดินทาง การติดต่อ ประสานงาน เป็นต้น	ทราบรายละเอียด เกี่ยวกับพื้นที่ทาง การเกษตรมากขึ้น รวมทั้งสถานที่ตั้ง การเดินทาง การ ติดต่อประสานงาน เป็นต้น	ได้ข้อมูลรายละเอียด เกี่ยวกับพื้นที่ทาง การเกษตรมากขึ้น รวมทั้งสถานที่ตั้ง การ เดินทาง การติดต่อ ประสานงาน เป็นต้น	ข้อที่ 1
3. คณะผู้ศึกษาทำ การเก็บรวบรวม ข้อมูลด้วยตนเองโดย ลงพื้นที่เพื่อกรอก ข้อมูลลงในแบบ สำรวจข้อมูลทาง กายภาพของพื้นที่ ทางการเกษตรและ แบบประเมิน ศักยภาพทางการ ท่องเที่ยว	พื้นที่ทางการเกษตรที่มี ความพร้อมในการ ให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ในเขต อำเภอภูเรือ จังหวัดเลย มีจำนวนทั้งสิ้นกี่แห่ง	ทราบว่าพื้นที่ ทางการเกษตรที่มี ความพร้อมในการ ให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ในเขต อำเภอภูเรือ จังหวัด เลย มีจำนวน ทั้งสิ้นกี่แห่ง	พื้นที่ทางการเกษตรที่มี ความพร้อมในการ ให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ในเขต อำเภอภูเรือ จังหวัด เลย มีจำนวน 11 แห่ง	ข้อที่ 1

ตารางเปรียบเทียบวัตถุประสงค์ กิจกรรมที่วางแผนไว้ และกิจกรรมที่ดำเนินการมาและ
ผลที่ได้ที่ได้รับตลอดโครงการ (ต่อ)

ตามแผนงาน		ปฏิบัติจริง		สนับสนุน
กิจกรรม	ผลที่คาดว่าจะได้รับ	ผลที่ได้จริง	ผลที่ได้จริง	วัตถุประสงค์
4. คณะผู้ศึกษาทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองโดยลงพื้นที่เพื่อกรอกข้อมูลลงแบบสำรวจข้อมูลทางกายภาพของพื้นที่ทางการเกษตรและแบบประเมินศักยภาพทางการท่องเที่ยว	พื้นที่ทางการเกษตรที่มีความพร้อมในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ในเขตอำเภอภูเรือ จังหวัดเลย มีพันธุ์พืชที่มีชื่อเสียงเป็นเอกลักษณ์ประจำพื้นที่ทางการเกษตรหรือไม่	ทราบว่าพื้นที่ทางการเกษตรที่มีความพร้อมในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ในเขตอำเภอภูเรือ จังหวัดเลยมีพันธุ์พืชที่มีชื่อเสียงเป็นเอกลักษณ์ประจำพื้นที่ทางการเกษตรหรือไม่	พื้นที่ทางการเกษตรที่มีความพร้อมในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวทั้ง 11 แห่ง มีพันธุ์พืชที่มีชื่อเสียงประจำพื้นที่ทั้งสิ้น 17 ชนิด	ข้อที่ 2
5. สัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง อาทิ เจ้าของหรือผู้ที่มีหน้าที่ดูแลพื้นที่ทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตรแห่งนั้น	ข้อมูลทีนอกเหนือจากการสำรวจ และสามารถนำมากรอกลงในแบบสำรวจข้อมูลทางกายภาพของพื้นที่ทางการเกษตรและแบบประเมินศักยภาพทางการท่องเที่ยวทำให้ได้ข้อมูลอย่างครบถ้วน	ทราบข้อมูลทีนอกเหนือจากการสำรวจ และสามารถนำมากรอกลงในแบบสำรวจข้อมูลทางกายภาพของพื้นที่ทางการเกษตรและแบบประเมินศักยภาพทางการท่องเที่ยวทำให้ได้ข้อมูลอย่างครบถ้วน	ได้ข้อมูลทีนอกเหนือจากการสำรวจ และสามารถนำมากรอกลงในแบบสำรวจข้อมูลทางกายภาพของพื้นที่ทางการเกษตรและแบบประเมินศักยภาพทางการท่องเที่ยวทำให้ได้ข้อมูลอย่างครบถ้วน	ข้อที่ 2

ภาคผนวก ค.

ตัวอย่างแบบสัมภาษณ์ / แบบสำรวจข้อมูลทางกายภาพของพื้นที่ทางการเกษตร /
แบบประเมินศักยภาพของทรัพยากรท่องเที่ยวทั้ง 5 ด้านของพื้นที่ทางการเกษตร

เรื่อง การท่องเที่ยวเชิงเกษตรในเขตอำเภอภูเรือ จังหวัดเลย

แบบสัมภาษณ์

เรื่อง การท่องเที่ยวเชิงเกษตรในเขตอำเภอภูเรือ จังหวัดเลย A Study of Agro Tourism at Phurua District, Loei Province

คำชี้แจง

1. แบบสัมภาษณ์ฉบับนี้ใช้สำหรับสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในเขตอำเภอภูเรือ จังหวัดเลย เพื่อค้นหาพื้นที่ทางการเกษตรที่มีความพร้อมที่จะให้บริการแก่นักท่องเที่ยวได้ว่ามีจำนวนทั้งสิ้นกี่แห่ง นอกจากการสำรวจพื้นที่ทางการเกษตรที่มีความพร้อมในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวแล้ว ทางคณะผู้ศึกษายังได้ทำการสำรวจชนิดของพันธุ์พืชที่มีชื่อเสียงประจำพื้นที่ทางการเกษตรแต่ละแห่งที่เข้าไปทำการสำรวจอีกด้วย

2. แบบสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป

ส่วนที่ 2 เป็นการสัมภาษณ์เกี่ยวกับพื้นที่ทางการเกษตรที่เข้าไปทำการสำรวจ เพื่อค้นหาพื้นที่ทางการเกษตรที่มีความพร้อมในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ในเขตอำเภอภูเรือ จังหวัดเลย

ขอขอบพระคุณทุกท่านที่เสียสละเวลาในการตอบแบบสัมภาษณ์ชุดนี้

.....
(นางสาวอรุณศรี นามชุย)

หัวหน้าโครงการวิจัย

การท่องเที่ยวเชิงเกษตรในเขตอำเภอภูเรือ จังหวัดเลย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

คำชี้แจง โปรดเขียนเครื่องหมาย ลงในช่อง( ) หน้าข้อความที่เป็นจริง หรือกรอกข้อความลงในช่องว่างตามความเป็นจริง

1. ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์

.....

2. เพศ

( ) ชาย ( ) หญิง

3. อายุ

( ) น้อยกว่า 25 ปี ( ) 25-30
( ) 31-35 ( ) 36-40
( ) 41-45 ( ) มากกว่า 45 ปี

4. ระดับการศึกษาสูงสุดของท่าน

( ) ต่ำกว่ามัธยมศึกษา ( ) อนุปริญญาหรือเทียบเท่า/ปวส.
( ) มัธยมศึกษา/ปวช. ( )ปริญญาตรี
( ) สูงกว่าปริญญาตรี

5. ชื่อหน่วยงานที่สังกัด

( ) สำนักงานเกษตรจังหวัดเลย ( ) สำนักงานเกษตรอำเภอภูเรือ
( ) เทศบาล..... ( ) อบต. ....

อื่น ๆ .....

แบบสำรวจข้อมูลทางกายภาพของพื้นที่ทางการเกษตร

เรื่อง การท่องเที่ยวเชิงเกษตรในเขตอำเภอภูเรือ จังหวัดเลย

A Study of Agro Tourism at Phurua District, Loei Province

คำชี้แจง

1. แบบสัมภาษณ์ฉบับนี้ใช้สำหรับสัมภาษณ์ผู้ดูแลพื้นที่ทางการเกษตรในเขตอำเภอภูเรือ จังหวัดเลย เพื่อค้นหาพื้นที่ทางการเกษตรที่มีความพร้อมที่จะให้บริการแก่นักท่องเที่ยวได้ว่ามีจำนวนทั้งสิ้นกี่แห่ง นอกจากการสำรวจพื้นที่ทางการเกษตรที่มีความพร้อมในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวแล้ว ทางคณะผู้ศึกษายังได้ทำการสำรวจชนิดของพันธุ์พืชที่มีชื่อเสียงประจำพื้นที่ทางการเกษตรแต่ละแห่งที่เข้าไปทำการสำรวจอีกด้วย

2. แบบสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป

ส่วนที่ 2 เป็นการสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของพื้นที่ทางการเกษตร ในเขตอำเภอภูเรือ จังหวัดเลย

ขอขอบพระคุณทุกท่านที่เสียสละเวลาในการตอบแบบสัมภาษณ์ชุดนี้

.....
(นางสาวอรุณศรี นามชอุย)

หัวหน้าโครงการวิจัย

การท่องเที่ยวเชิงเกษตรในเขตอำเภอภูเรือ จังหวัดเลย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

คำชี้แจง โปรดเขียนเครื่องหมาย ลงในช่อง( ) หน้าข้อความที่เป็นจริง หรือกรอกข้อความลงในช่องว่างตามความเป็นจริง

1. ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์

.....

2. เพศ

( ) ชาย ( ) หญิง

3. อายุ

( ) น้อยกว่า 25 ปี ( ) 25-30
( ) 31-35 ( ) 36-40
( ) 41-45 ( ) มากกว่า 45 ปี

4. ระดับการศึกษาสูงสุดของท่าน

( ) ต่ำกว่ามัธยมศึกษา ( ) อนุปริญญาหรือเทียบเท่า/ปวส.
( ) มัธยมศึกษา/ปวช. ( ) ปริญญาตรี
( ) สูงกว่าปริญญาตรี

5. ระดับรายได้ต่อเดือน

( ) น้อยกว่าหรือเท่ากับ 10,000 บาท ( ) 10,001-20,000 บาท
( ) 20,001-30,000 บาท ( ) 30,001-40,000 บาท
( ) มากกว่า 40,000 บาท

.....
.....

สิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยว

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

การเข้าถึง

.....
.....
.....
.....

สิ่งอำนวยความสะดวก

.....
.....
.....
.....

ปัญหาในการดำเนินการ

.....
.....
.....
.....
.....
.....

ค่าความสำคัญด้าน	ค่า ผู้	ระดับความสำคัญ (B)					คะแนน (A)X(B)
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อย มาก	
ค่าความสำคัญด้าน	หนัก (A)	5	4	3	2	1	
1. ภายนอกของทรัพยากรท่องเที่ยว							
1.1 ที่ตั้งของทรัพยากรท่องเที่ยว	5						
1.2 การเข้าถึงของทรัพยากรท่องเที่ยว	5						
รวมคะแนน	10						
2. คุณค่าของทรัพยากรท่องเที่ยว							
2.1 คุณค่าทางเอกลักษณ์ของทรัพยากร ท่องเที่ยว	2						
2.2 คุณค่าทางความสมบูรณ์ของทรัพยากร ท่องเที่ยว	2						
2.3 คุณค่าทางสังคมของทรัพยากร ท่องเที่ยว	2						
2.4 คุณค่าทางวิทยาการและการศึกษาของ ทรัพยากรท่องเที่ยว	2						
2.5 คุณค่าทางสุนทรียศาสตร์ของทรัพยากร ท่องเที่ยว	2						
รวมคะแนน	10						
3. ความนิยมของทรัพยากรท่องเที่ยว							
3.1 ความมีชื่อเสียงของทรัพยากรท่องเที่ยว	4						
3.2 ความหนาแน่นของนักท่องเที่ยวใน ทรัพยากรท่องเที่ยว	3						
3.3 ภาพลักษณ์ของทรัพยากรท่องเที่ยว	3						
รวมคะแนน	10						

แบบประเมินศักยภาพของทรัพยากรท่องเที่ยวทั้ง 5 ด้านของพื้นที่ทางการเกษตร (ต่อ)

		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยมาก	
		5	4	3	2	1	
4. ความปลอดภัยของทรัพยากรท่องเที่ยว							
4.1 การให้ข้อมูลด้านความปลอดภัยของทรัพยากรท่องเที่ยว	4						
4.2 การป้องกันการขึ้นราคาค่าบริการของทรัพยากรท่องเที่ยว	3						
4.3 การดูแลด้านความปลอดภัยจากเจ้าหน้าที่ของทรัพยากรท่องเที่ยว	3						
รวมคะแนน	10						
5. ความเปราะบางของสิ่งแวดล้อมในทรัพยากรท่องเที่ยว							
5.1 การป้องกันพื้นที่เปราะบางของทรัพยากรท่องเที่ยว	4						
5.2 การควบคุมการเข้าไปใช้พื้นที่เปราะบางของทรัพยากรท่องเที่ยว	3						
5.3 มาตรการทางกฎหมายในพื้นที่เปราะบางของทรัพยากรท่องเที่ยว	3						
รวมคะแนน	10						
รวมคะแนนทั้งหมด	50						50 X 5 = 250

เมื่อได้เกณฑ์การตัดสินการประเมินศักยภาพทรัพยากรท่องเที่ยวตามความสำคัญทั้ง 5 ด้านแล้ว ก็ให้ค่าน้ำหนักของดัชนี (A) ทั้ง 5 ด้านเท่ากัน โดยให้ด้านละ 10 คะแนน ฉะนั้นค่าน้ำหนักรวมของความสำคัญ = $10 \times 5 = 50$ คะแนน ซึ่งการประเมินให้ค่าระดับความสำคัญ (B) แต่ละด้านของทรัพยากรท่องเที่ยว โดยให้ค่าจาก 1-5 อันมีความหมายดังนี้คือ

1	หมายถึง	ความสำคัญมีน้อยมาก
2	หมายถึง	ความสำคัญมีน้อย
3	หมายถึง	ความสำคัญมีปานกลาง
4	หมายถึง	ความสำคัญมีมาก
5	หมายถึง	ความสำคัญมีมากที่สุด

จากนั้นนำค่าคะแนนดิบ (B) คูณด้วยค่าน้ำหนักของดัชนีชี้วัด (A) จะได้คะแนนความสำคัญของทรัพยากรท่องเที่ยวของแต่ละดัชนีทั้ง 5 ด้าน ซึ่งมีคะแนนเต็ม = $50 \times 5 = 250$ คะแนน

เมื่อได้คะแนนตามความสำคัญของทรัพยากรท่องเที่ยวนี้ก็นำไปเทียบกับมาตรฐานความสำคัญของทรัพยากรท่องเที่ยวที่กำหนดไว้ดังนี้

- (1) คะแนนรวมอยู่ระหว่าง 211-250 คะแนน จัดเป็นทรัพยากรท่องเที่ยวที่มีศักยภาพด้านความสำคัญมากที่สุดและควรมีการติดตามประเมินศักยภาพใหม่ทุกปี
- (2) คะแนนรวมอยู่ระหว่าง 171-210 คะแนน จัดเป็นทรัพยากรท่องเที่ยวที่มีศักยภาพด้านความสำคัญมากและควรมีการติดตามประเมินศักยภาพใหม่ทุก 2 ปี
- (3) คะแนนรวมอยู่ระหว่าง 131-170 คะแนน จัดเป็นทรัพยากรท่องเที่ยวที่มีศักยภาพด้านความสำคัญปานกลางและควรมีการติดตามประเมินศักยภาพใหม่ทุก 3 ปี
- (4) คะแนนรวมอยู่ระหว่าง 91-130 คะแนน จัดเป็นทรัพยากรท่องเที่ยวที่มีศักยภาพด้านความสำคัญน้อยและควรมีการติดตามประเมินศักยภาพใหม่ทุก 4 ปี
- (5) คะแนนรวมอยู่ระหว่าง 50-90 คะแนน จัดเป็นทรัพยากรท่องเที่ยวที่มีศักยภาพด้านความสำคัญน้อยมากและควรมีการติดตามประเมินศักยภาพใหม่ทุก 5 ปี

ภาคผนวก ง. ประวัติคณะผู้วิจัย

หัวหน้าโครงการวิจัยผู้รับทุน
(ภาษาอังกฤษ)
คุณวุฒิ/ระดับการศึกษา

สถาบัน
ที่อยู่

โทรศัพท์/โทรสาร

E-mail address

อาจารย์วารากรณ์ ใจน้อย
Miss Warakorn Jainoy
ปริญญาตรี / ศศบ.
อุตสาหกรรมท่องเที่ยว
มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
234 มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
ถนนเลย-เชียงคาน อ. เมือง
จ. เลย 42000

042-835231

kawii_pr@hotmail.com

นักศึกษาผู้วิจัยหลัก(ภาษาไทย)
(ภาษาอังกฤษ)
คุณวุฒิ/ระดับการศึกษา

สถาบัน
ที่อยู่

โทรศัพท์/โทรสาร

E-mail address

นางสาวอรุณศรี นามซุย
Miss Arunsee Namzuy
กำลังศึกษาอยู่ในระดับ
ปริญญาตรี
มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
22 ม. 3 ต. สะอาด อ. น้ำพอง
จ. ขอนแก่น 40310

084-7982787

blueskygirl69@hotmail.com

นักศึกษาผู้วิจัยหลัก(ภาษาไทย)
(ภาษาอังกฤษ)
คุณวุฒิ/ระดับการศึกษา

สถาบัน
ที่อยู่

นางสาวทิพวรรณ เสมาทอง
Miss Tippawun Samatong
กำลังศึกษาอยู่ในระดับ
ปริญญาตรี
มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
124 ม. 2 ต. ร่องจิก อ. ภูเรือ
จ. เลย 42160

โทรศัพท์/โทรสาร 087-10455010
 นักศึกษาผู้วิจัยหลัก(ภาษาไทย) นางสาวจินดารัตน์ บุตรธรรม
 (ภาษาอังกฤษ) Miss Jindarut Budtum
 คุณวุฒิ/ระดับการศึกษา กำลังศึกษาอยู่ในระดับ
 ปริญญาตรี
 สถาบัน มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
 ที่อยู่ บ. น้อยสนามบิน ต. เมือง อ.
 เมือง จ. เลย 42000
 โทรศัพท์/โทรสาร 087-8627692
 E-mail address medsray@hotmail.com

นักศึกษผู้วิจัยหลัก(ภาษาไทย) นายชัชภิลสิทธิ์ ภูศรี
 (ภาษาอังกฤษ) Mr. Chutpisid Phusee
 คุณวุฒิ/ระดับการศึกษา กำลังศึกษาอยู่ในระดับ
 ปริญญาตรี
 สถาบัน มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
 ที่อยู่ 434 ม. 1 ต. นาอาน อ. เมือง
 จ. เลย 42000
 โทรศัพท์/โทรสาร 083-3386468
 E-mail address chash_142@hotmail.com

นักศึกษผู้วิจัยหลัก(ภาษาไทย) นายสุราษฎร์ พลแสน
 (ภาษาอังกฤษ) Mr. Surat Polsan
 คุณวุฒิ/ระดับการศึกษา ปริญญาตรี
 สถาบัน มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
 ที่อยู่ 98 ม. 7 ต. โพธิ์ไชย อ. โคก
 โพธิ์ไชย จ. ขอนแก่น 40160
 โทรศัพท์/โทรสาร 080-1876138
 E-mail address sursd1144@hotmail.com